

4. Ved Begyndelsen af 1867 gaves der i Danmark — Kolonierne og de nordlige Bilande fraregnede, der have ganske særegne Forhold — 550 til Lægepraxis berettigede Mænd, altsaa, naar Befolkningen sættes til 1,700,000, 1 Læge for 3,090 Mennesker; men nogle af disse benytte naturligvis ikke deres Ret paa Grund af Alder, Helbred eller forandret Livsstilling, saa at man vel kan regne 3,200 Mennesker paa hver Læge. Mange vare unge Kandidater med meget ringe Praxis.

Til samme Tidspunkt var der 111 Apotheker, altsaa 1 paa noget over 15,300 Mennesker. I ikke faa af disse Apotheker beskæftigedes foruden Ejerne eller Forpagterne en eller flere farmaceutiske Kandidater. Antallet af Apotheker er begrænset og nye kunne ikke oprettes uden Regeringens Tilladelse.

V.

De gjældende Bestemmelser for Universitetet findes i Fundats for Universitetet af 7de Maj 1788 i Lovsamlingen. Derefter findes der en Mængde enkelte Bestemmelser, der med mange Oplysninger findes i Badens Universitetsjournal 1793—1801, 3 Bind, Engelstofts Universitets- og Skoleannaler 1806—13, 8 Bind, og 1824, 1 Bind, Selmers akademiske Tidender 1833—40, 4 Bind, sammes Kjøbenhavns Universitets Aarbog 1837—47, 11 Bind, Lindes Meddelelser angaaende Kjøbenhavns Universitet, den polytekniske Lærestalt og de lærde Skoler i Danmark for Aarene 1849—56, 2 Bind og for 1857—63, hidtil 3 Hæfter*).

II. Det akademiske Lærersamfund, Examenskommissioner samt Censorerne ved Universitetets Examina.

1. Forhandlinger om Examenskommissioner, Censorinstitutionen m. m.

De tidligere Forhandlinger om denne Sag findes omtalte i Selmers Aarbog for 1839 S. 71 ff. og for 1847 S. 36, 39 ff. samt Lindes Meddelelser for 1856—63 S. 59 ff. Til det paa det sidst nævnte Sted anførte skal blot føjes, at Ministeriet, før end Sagen den Gang stillede i Bero, havde begjært en Erklæring fra det lægevidenskabelige Fakultet om de stillede Forslag, navnlig med Hensyn til den Erfaring, Fakultetet havde erhvervet om Hensigtsmæssigheden af Censorinstitutionen, og at dette i en den 3. Juni 1862 afgivet Erklæring udtalte, at den ved Fakultetet stedfindende Indretning med Censorer, der foruden Fakultetets Professorer bestode dels af Medlemmer af Sundhedskollegiet (permanente Censorer), dels af andre Læger (toaarige Censorer), hvilke alle vare ulønnede, havde vist sig hensigtsmæssig, og at Fakultetet derfor for sin Del ikke havde nogen Grund til at ønske nogen Forandring deri.

Under Behandlingen paa Rigsdagen af Finansloven for 1863—64 blev Spørgsmaalet om en forandret Indretning, ikke blot af den theologiske, men af Universi-

*) Se nu ogsaa Aarbog for Kjøbenhavns Universitet, den polytekniske Lærestalt og Kommunitet, hidtil 3 Hæfter, omfattende de akademiske Aar 1871—76.

tetets Embedsexamina overhovedet. atter optaget*), og ved den nævnte Finanslov blev der bevilget 3,000 Rd. til Indretningen af Examenskommissioner. For at forberede Sagens Behandling begjærede Ministeriet Oplysning fra Ministerierne henholdsvis for Hertugdømmerne Slesvig samt Holsten og Lauenborg, dels om Indretningen af de under disse Ministerier hørende Embedsexamina, dels om, hvorvidt den Erfaring, der var vundet, havde bekræftet Hensigtsmæssigheden af den med særlige Examinationskommissioner bestaaende Indretning, eller ved denne vist Ufuldkommenheder og Ulemper, som det maatte være af Vigtighed at lade komme i Betragtning ved Spørgsmaalet om en Forandring i den gjældende Examensordning ved Københavns Universitet. De derefter modtagne Erklæringer angaaende de theologiske og juridiske Embedsexamina for bemeldte Hertugdømmer**) bleve af Ministeriet tilstillede Konsistorium, der alt af egen Drift havde paalagt Fakulteterne at tage Sagen under Overvejelse. Ministeriet udtalte derved tillige det Ønske, at Fakulteterne, selv om Forhandlingerne skulde føre til, at der fra enkelte Sider fandtes overvejende Grunde til at fraraade den paatænkte Forandring, dog vilde ytre sig om, hvorledes Foranstaltningen, naar den tænkes iværksat, maatte kunne lade sig udføre paa den hensigtsmæssigste Maade. Da hine Erklæringer have været forelagte for det theologiske og rets- og statsvidenskabelige Fakultet, og saaledes ere tagne i Betragtning i disses Udtalelser, meddeles de her i Forbindelse med Fakultetserklæringerne.

Med Hensyn til Ordningen af den theologiske Embedsexamen for Hertugdømmet Slesvig bemærkede bemeldte Ministerium i en d. 11. Maj 1863 afgivet Erklæring følgende:

Angaaende Fordringerne, før end en studiosus theologiæ kunde admitteres til den theologiske Kandidatexamen, og hvorledes dette skete, henviste Ministeriet til „Verordn. wegen der Kandidaten des Predigtamts und der mit ihnen vor ihrer Beförderung anzustellenden Prüfungen, d. d. Friedensborg d. 6. Avg. 1777.“ I Følge denne skulde den paagjældende ved tilfredsstillende Vidnesbyrd godtgjøre, at han havde tilbørlig lagt sig efter det theologiske Studium ved de højere Læreanstalter og ført en ulastelig Vandel. Med disse Vidnesbyrd havde han først at lade sig tentere af Biskoppen, hvortil han maatte indfinde sig hos ham paa en Dag, denne

*) Rigsdags Tid. 14de Saml. 1862 Anh. B. Sp. 114, Nr. 25, Folket. Tid Sp. 122—23, 142, 2058—59, 2065—72, 2076—2114, Landst. Tid. Sp. 1165—75.

**) I Slesvig afholdtes ikke medicinsk, kameralistisk eller filologisk Embedsexamen, og flere i særegne Øjemed indrettede Examina, nemlig Fysikatexamen, Examen for Apothekere, og Landmaalereexamen antoges af det slesvigske Ministerium at ligge uden for det, hvorom Oplysning ønskedes. Det holstenske Ministeriums Skrivelse oplyste, at den medicinske og den filologiske Embedsexamen for Holsten direkte afholdtes af Professorer ved Kiels Universitet, og at den farmaceutiske Examen, Tandlægeexamen og Fysikatexamen indirekte afholdtes af saadanne, idet de vare overdragne Sanitetskollegiet, der vel ikke i Følge sin Foundation nødvendigvis skulde bestaa af Universitetslærere, men dog for Tiden og regelmæssig var sammensat af forskellige Medlemmer af det medicinske og filosofiske Fakultet ved Kiels Universitet. Interesse for Sagen fik saaledes ogsaa her kun Ordningen af den theologiske Embedsexamen, der var overdraget et af Jurister, Præster og Professorer sammensat Kollegium, og af den juridiske Embedsexamen, der afholdtes af Medlemmerne af den holsten-lauenborgske Overappellationsret.

bestemte, for i Almindelighed og i Korthed at prøves og bevise sine Fremskridt i de erhvervede theologiske Kundskaber. Til den Ende blev der opgivet den paa-gjældende mundtlig nogle Steder i det gamle og nye Testamente i Grundsprogene, som han maatte oversætte og forklare, og forelagt ham nogle Spørgsmaal i de forskellige theologiske Discipliner, hvorunder Homiletiken i dens almindelige Grund-træk var indbefattet, og endelig skulde han holde en saakaldet Tentamensprædiken for Biskoppen alene, i en af Byen Flensborgs Kirker over en ham i Forvejen op-givet Text, og hvortil der før Tentamens Begyndelse var afleveret et skriftligt Ud-kast. Naar han saaledes havde bestaaet Tentamen, hans første offentlige Prøve, — med mindre han havde underkastet sig den saakaldte Maturitetsexamen fra en lærd Skole og den saakaldte Konvikt-Examen, som gav Adgang til visse Stipendier, — blev der meddelt ham et Vidnesbyrd over Udfaldet i dets enkelte Hoveddele, og der tilføjedes i dette Tilladelsen for ham til at betræde Prædikestolen og forkynde Guds Ord overensstemmende med Kirkens Lære og Forskrifter, som og til at melde sig til den theologiske Examen i Flensborg i Overensstemmelse med de kongelige An-ordninger. For dette Tentamen erlagdes et Gebyr af 16 Rd., hvorunder var ind-befattet Betalingen for det stemplede Papir til Vidnesbyrdet. Derefter turde han melde sig til Kandidatexamen, naar han fandt for godt, dog først efter at have fyldt sit 24de Aar, med mindre han havde søgt og erholdt Aldersdispensation af Ministeriet. Han skulde da skriftlig melde sig hos Præsidenten for Examinations-kollegiet, som i Slesvig var Præsidenten for den kgl. Appellationsret i Flensborg, et Fjerdingaar eller i mulige Nødsfald senest 6 Uger før den ordentlige Examens Begyndelse, der indtil videre var fastsat til den anden Mandag i Juni Maaned. Ved denne Meldelse skulde han forelægge, foruden samtlige sine Vidnesbyrd fra Sko-len og Universitetet og det ham meddelte Tentamensvidnesbyrd, dels tvende af ham selv udarbejdede Afhandlinger over selv valgte theologiske Materier som fore-løbige Prøver paa hans Modenhed, der dog ikke behøvede at omfatte mere end to eller tre Blade, og hvorunder han paa Samvittighed maatte bevidne, at de vare hans eget Arbejde og ikke gennemsete og forbedrede af nogen anden, dels et udførligt Levnedsløb, hvori var angivet hans Fødested m. m., kort alt, hvad der hørte til hans hidtidige Levned, Studier samt Trosbekjendelse o. s. v. Den ene af de omtalte Afhandlinger maatte altid være skrevet paa Latin, hvorimod den anden kunde være skrevet paa Dansk eller Tysk, hvorhos det var anordnet, at Levnedsløbet da maatte være i det andet Sprog. Samtlige Indleveringer bleve dernæst, efter at de vare eftersete af Præsidiets og befundne i Orden, tilstillede Biskoppen, for at de kunde cirkulere før Examen mellem Examinatorerne.

Angaaende Examensfagene henvistes til den foranførte Frd. 6 Avg. 1777 § 7 og „Instruktion, betreffend das Oberkonsistorial-Examen für das Examinations-Kollegium, d. d. Friedensborg d. 1. Sept. 1779“. I Praxis havde det derhen hø-rende i Henhold til hine Anordninger udviklet sig saaledes, at Examensfagene vare inddelte i 7 Hovedvidenskaber og 7 Hjælpevidenskaber, foruden hvad der hørte til den kateketiske og homiletiske Prøve. Til Hovedfagene regnedes Dogmatik, Ethik, Kirkehistorie, det nye Testaments Exegese, det gamle Testaments Exegese, Hermenevtik og Kritik samt praktisk Theologi, og til Hjælpevidenskaberne theoretisk Filosofi, praktisk Filosofi, Verdenshistorie, Fysik, Latin, Symbolik og Polemik samt Arkæologi, hvorover der over hvert Fag især gennem hele Rækken blev exami-neret. Til Examensfagene maatte ogsaa henregnes den kateketiske og homiletiske

Prøve, der foretoges i Forbindelse med den øvrige Examen. Til den Ende skulde Biskoppen i det mindste 14 Dage til 3 Uger, eller, da disse Prøver nu aflagdes dobbelt, nemlig i begge Sprogene, Dansk og Tysk, 4 à 5 Uger før Examens Begyndelse, tilstille enhver Examinand for sig Themata af Katekismus til Katekisation og Texter til Prædikener, hvorover de paagjældende skulde afgive henholdsvis en skriftlig Disposition til Katekisation og Konzept til deres Prædikener.

Med Hensyn til Sammensætningen af Examenskommissionen bemærkede Ministeriet, at det theologiske Examinationskollegium i Flensborg i Følge Patent af 3. Decbr. 1852 §§ 1 og 3 indtil videre var sammensat af tvende verdslige Medlemmer, nemlig Præsidenten i Appellationsretten, og, efter Omgang, et af sammes øvrige Medlemmer, samt af Biskoppen, tvende Provster og tvende Præster, hvilke 4 sidste Medlemmer udnævntes allerhøjest, hver Gang paa en Tid af 5 Aar, hvorhos Protokolførelsen og de øvrige Sekretariatsforretninger besørgedes, som forhen, af det yngste gejstlige Medlem og en af Appellationsrettens Sekretærer. Særligt Honorar erholdt egentlig intet Medlem af Examinationskollegiet, ligesom Examinanderne vare fritagne for alle Udgifter ved denne Lejlighed; kun maatte disse selv besørge deres Rejseomkostninger og betale det stemplede Papir til deres Examensvidnesbyrd. Dog fik de Provster og Præster, som ikke havde Bopæl i Flensborg, deres Rejseomkostninger godtgjorte, og derhos, saa vel som samtlige gejstlige Medlemmer af Kollegiet, Diæter for hver Dag, Examen varede, nemlig de Medlemmer, som boede i Flensborg, 3 Rd. 16 Sk. daglig, og de andre det dobbelte. Kun det yngste gejstlige Medlem, som førte Tilsynet ved den skriftlige Examen, førte Protokollerne ved Examen helt igjennem og besørgede Udfærdigelsen af Examinationsvidnesbyrdene, erholdt, som tidligere, 1 Rd. 64 Sk. for hver Examinand af den kongelige Kasse.

Med Hensyn til Maaden, hvorpaa Examen foretoges af Kommissionen, indeholdt Frd. 6. Avg. 1777 § 7 og især Instr. 1. Sept. 1779, navnlig §§ 4—6 og 8—14 de almindelige Bestemmelser. Deraf havde nu siden 1852, da Patentet for den modificerede Indretning af Examen udkom, i Henhold til Instruxens § 19, der overlod Examinationskommissionen at fastsætte de mindre vigtige Bestemmelser efter Erfaring og den sig ytrende Nødvendighed, udviklet sig følgende Fremgangsmaade ved Examens Gang:

- a. Hvad Fagenes Fordeling mellem de 5 Examinatorer angik, da havde enhver af dem overtaget sine bestemte Fag, hvori han examinerede, og som han vedblev at beholde, saa længe han var Examinator. Kun Biskoppen og tidligere tillige den theologiske Professor, der var Medlem af Kollegiet, var i Følge Instruxens § 4 ved Siden af de overtagne Fag, hvortil navnlig plejede at høre den praktiske Theologi, ladet frie Hænder i saa Henseende.
- b. Opgaverne til den skriftlige Del af Examen, der tidligere i Følge Instr. § 8 vare overdragne til den theologiske Professor og Generalsuperintendenten i Fællesskab at bestemme, bleve nu, da hin var bortfaldet, afgjorte i den Konferens, som afholdtes af de 5 Examinatorer før Examens Begyndelse, ved hvilken tillige under Forbehold af Præsidiets Samtykke udkastedes Planen for den hele Examens Gang, hvorved der især var at tage Hensyn til Antallet af de Kandidater, der havde meldt sig, for derefter at bestemme Afdelingerne o. s. v. De skriftlige Spørgsmaal bleve da aftalte og formulerede efter Forslag af Examinator for hans Fags og af Biskoppen for alle Fags Vedkommende,

hvorpaa de i Forvejen maatte være forberedte og have en Del Opgaver paa rede Haand. Tidligere gaves 20 Spørgsmaal i alle Discipliner til en kortere Besvarelse af Examinanden i 4 halve Dage. Nu havde man efter fælles Overenskomst fundet det mere hensigtsmæssigt, at der blev givet dem først 5 Spørgsmaal i Hovedfagene: Dogmatik, Ethik, Kirkehistorie, det nye Testaments og det gamle Testaments Exegese til udførligere og mere omfattende Besvarelse i lige saa mange halve Dage à 3 Timer, og desforuden 5 Spørgsmaal paa en Gang, uden Hensyn til bestemte Discipliner, til kortere Besvarelser af dem alle i $\frac{1}{2}$ Dag med 4 Timer, hvorved der gaves dem Lejlighed til ikke blot i de enkelte Hovedfag i Særdeleshed under tilstrækkelig Tid, men ogsaa tillige i forskjellige andre Retninger overhovedet at lægge deres theoretiske Dannelse og Indsigter for Dagen, hvortil kom, at Examinanderne selv havde ønsket denne Kombination. Heraf fulgte, at den skriftlige Examen varede for dem alle paa en Gang i tre Dage med en Dags Frihed mellem den anden og den tredje Dag. Efter at de skriftlige Besvarelser vare gennemlæste af samtlige Medlemmer, holdtes dernæst Censur over samme tillige med over de for Examen indleverede Afhandlinger, der erholdt et Hovedprædikat for sig. Ved Voteringen, hvorved ethvert Medlem af Examenskollegiet afgav sin Stemme for hvert Specimen især, tildeltes Examinanderne et Hovedprædikat i Tal for den skriftlige Prøve i det hele, efter at samtlige Prædikat-Tal for hvert særskilt Spørgsmaals Besvarelse vare sammenlagte og beregnede. Ved Prædikat forstodes Resultat af Voteringen over hvert enkelt Specimen og over hvert Examinationsfag for sig ved den mundtlige Prøve.

- c. Hvad den mundtlige Examen angik, da foretoges denne med hvert Hold eller Afdeling paa højst 3 Examinander i 2 Dage, idet der examineredes i 7 Fag hver Dag, hvad der kunde give baade Examinatorer og Examinander fuldt op at bestille. Examinationsfagene vare, som oven for bemærket, en Gang for alle delte mellem de 5 Examinatorer, og fortsattes sædvanlig fra Kl. 10 om Formiddagen til Kl. 4—5 om Eftermiddagen, med $\frac{1}{2}$ Times Pavse mellem Kl. 12 og 1. Hver Gjenstand for sig foretoges med alle Examinanderne efter hverandre i Afdelingen, og saaledes skiftede Examinatorerne fra det ene Fag til det andet, indtil de alle 7 for hver Dag vare gennemgaaede. Samtlige Medlemmer af Kommissionen, der alle forbleve tilstede den hele Examination igjennem, bemærkede sig en speciel Karakter for hvert Fag især, der samlede og beregnede i Tal kaldtes et Prædikat, og naar den mundtlige Examen efter de to Dages Forløb saaledes var endt med den respektive Afdeling, beregnedes begge Hovedprædikaterne, nemlig et for Hoveddisciplinerne, der sammenfattedes for sig, og et for Hjelpevidenskaberne. I Følge Frd. 6. Avg. 1777 § 3 stod det begge de verdslige Medlemmer frit for ogsaa at tage Del i Voteringen og i Bedømmelsen. Examinationen skulde efter Instr. § 5, saa vidt det kunde passe sig, ske fra neden opad, hvorimod Voteringen over Udfaldet af Kandidaternes Præstationer og den Karakter, som skulde tildeles dem, skulde ske fra oven nedad.

- d. Ved den kateketiske Prøve, som ligeledes foretoges med hver Afdeling for sig Dagen efter den mundtlige Prøve, tilkaldtes et passende Antal af Borgerskolens Børn med deres Lærer, der opstilledes i Examinationslokalet. Kandidaterne katekiserede efter hverandre med Børnene efter det indleverede Udkast,

og der tildeltes da enhver af dem det efter de samtlige tilstede værende Medlemmers Votering i Tal udkommende Hovedprædikat. Den følgende Dag aflagdes den homiletiske Prøve med samme Afdeling i en af Byens Kirker for det samlede Examinationskollegium. Denne Prøve blev bekendtgjort i Forvejen i Byens offentlige Blad og behandledes som en Gudstjeneste med Sang før og efter samt mellem Prædikenerne. Kandidaterne holdt skiftevis deres Prædikener i Overensstemmelse med den indleverede Koncept og tildeltes strax efter, paa samme Maade som ved Katekisationen, et Hovedprædikat.

Med Hensyn til Bedømmelsen af Examinationens Udfald samt Karakterberegningen bemærkede Ministeriet følgende: Allerede af det oven for antydede vilde det fremgaa, at ethvert enkelt Fag bedømtes ikke af Examinator alene, men paa den anførte Maade i Forening med de andre Medlemmer af Kommissionen. Af hvad der videre foran var antydet, fremgik det, at den hele Examen ledede til 6 Hovedprædikater, der alle indførtes i Examensvidnesbyrdet under de neden for anførte Betegnelser, nemlig for

Afhandlinger et Hovedprædikat,	
Skriftlig Prøve	} ligeledes.
Hovedvidenskaber	
Hjælpevidenskaber	
Kateketisk Prøve	
Homiletisk Prøve	

De forskellige Hovedprædikater, som til Udfindelsen af Hovedkarakteren tillige tillagdes en vedtagen Talværdi, gaves følgende Betegnelser:

Hovedprædikatet	Antagelig, som tillagdes Talværdien	1,
—	For en stor Del god, som tillagdes Talværdien	2,
—	God, som tillagdes Talværdien	3,
—	For en stor Del meget god, som tillagdes Talværdien ..	4,
—	Meget god, som tillagdes Talværdien	5.

For nu at bestemme Hovedkarakteren, som i Henhold til Frd. 6. Avg. 1777 § 7 og Instr. § 18, og tillige for at sætte den i Forbindelse med og ved Siden af Examinationskaraktererne ved Københavns Universitet (jfr. Verfügung vom 9. Novbr. 1811 og Bekanntmachung vom 22. Juli 1842), benævnedes saaledes:

1. Tredje Karakter (non cont.),
2. Anden — i ringeste Grad (haud ill. Ildi gr.),
3. Anden — (haud. ill. Imi gr.),
4. Anden — i højere Grad (Laudabilis),
5. Første — (laud. & quidem egregie),

multipliceredes Hovedprædikaternes Værdital med et saa kaldet Dignitetstal, der vedtoges efter Forholdet af de særkilte Prøvers Betydning for den theologiske Dygtighed. Man havde saaledes senest vedtaget at multiplicere Hovedprædikatet for

Afhandlingerne	med Dignitetstallet	1,
den skriftlige Prøve	—	6,
Hovedvidenskaberne	—	6,
Hjælpevidenskaberne	—	3,
kateketisk Prøve	—	3,
homiletisk Prøve	—	5,

saa at Summen af Dignitetstallene udgjorde 24, der benyttedes som Divisor ved Bestemmelsen af Hovedkarakteren.

Som oplysende Exempel anførtes Beregningen til anden Karakter i højere Grad eller laudabilis med de normale Points:

Afhandlingens	Hovedprædikat	$4 \times 1 = 4,$
Skriftlig Prøves	—	$4 \times 6 = 24,$
Hovedvidenskabernes	—	$4 \times 6 = 24,$
Hjælpevidenskabernes	—	$4 \times 3 = 12,$
Kateketisk Prøves	—	$4 \times 3 = 12,$
Homiletisk Prøves	—	$4 \times 5 = 20,$

I alt 96 Points.

Naar disse divideredes med Summen af alle Dignitetstallene, som var 24, udkom Talstorrelsen 4, der i Følge oven staaende Tabel betegnede første Karakter i højere Grad eller laudabilis.

Altsaa for at opnaa

1ste Karakter (laud. & quidem egregie)	udfordredes i Regelen	120 Points,
2den — i højere Grad (laud.)	—	96 —
2den — (haud. ill. Imi gr.)	—	72 —
2den — i ringeste Grad (haud. ill. Ildi gr.)	—	48 —
3dje — (non cont.)	—	24 —

hvorhos man havde vedtaget følgende Bestemmelser:

1. Naar Pointssummen for vedkommende Kandidat overstiger Halvdelen af de mellemliggende Pointssummer, som i Regelen udfordres til Hovedkaraktererne:

1ste Karakter eller laud. & quidem egregie,
2den — i højere Grad eller laud.,
2den — eller haud. illaud. Imi gr. og
2den — i ringeste Grad eller haud. ill. Ildi gr.,

altsaa henholdsvis 109 og derover, 85 og derover, 61 og derover samt 37 og derover, skal Indtrykket af den hele Prøve, der ligeledes afgøres ved Votering af samtlige Medlemmer, bestemme, om disse overstigende Points skulle bortfalde eller hæve Kandidatens Karakter til den højere, hvorimod 3dje Karakter (non contemnendus) altid udfordrer mindst 24 Points.

2. Naar i de enkelte Dele, hvoraf Prædikatet for Hoved- og Hjælpevidenskaberne bestemmes, bliver givet et Nul (0) for en af Delene, saa skal dette trække et Prædikat fra (saa at der i Stedet for 7 kun bliver 6 Prædikater, hvoraf Hovedprædikatet bestemmes ved alligevel at dividere med Delenes fulde Antal, nemlig 7), men i Hovedprædikaterne en hel Grad, hvorved Nullet trækker saa mange Enheder fra (de enkelte Deles samlede Sum), som Faget gjælder (Dignitetstallet). Nul for den skriftlige Prøve afviser strax fra Examen. Gives for Prædiken eller Katekisation intet Prædikat, kan Examinanden ingen Karakter erholde.

Efter at saaledes Examen ved Prøveprædiken var endt med en Afdeling, holdtes en Konferens i Examinationslokalet af alle Medlemmerne for at beregne og bestemme Hovedkaraktererne for hver enkelt Kandidat i Afdelingen, hvorved der saa meget som muligt toges Hensyn til Instr. § 18. Dernæst blev hver Kandidat for sig indkaldt for at erfare Udfaldet af Prøven for sit Vedkommende. Ved Siden deraf

tildeltes ham i Følge Instr. § 17 de Admonitioner, hvortil Prøven havde givet Anledning, og hvorom samtlige Medlemmer af Kommissionen i Forvejen vare blevne enige. Fra disse Admonitioner vare i Følge Instr. § 17 selv de, som maatte have faaet den bedste Karakter, ikke undtagne. Derpaa fortsattes Examen med en ny Afdeling, hvis en saadan var for Haanden, paa samme Maade som med den første, altsaa mundtlig Prøve i 2 Dage, Katekisation, Prædiken og Slutningskonferens med Hovedkarakter o. s. v., der vedblev, saa længe der var Afdelinger tilbage.

Hvad endelig angik Spørgsmaalet om, hvorvidt den Erfaring, der var vundet ved den omhandlede Embedsexamen, havde bekræftet Hensigtsmæssigheden af den med de særlige Examenskommissioner bestaaende Indretning, eller ved denne vist Ufuldkommenheder og Ulemper, som det maatte være af Vigtighed at lade komme i Betragtning, naar Spørgsmaalet var om at gjøre en Forandring ved den nu gjældende Examensordning ved Københavns Universitet, bemærkede Ministeriet, at efter den Erfaring, det hidtil havde haft Lejlighed til at gjøre, havde det i Principet ikke kunnet finde nogen Betænkelighed ved de theologiske Embedsexaminas Afholdelse af en Examinationskommission. Hvad særlig angik den Maade, hvorpaa den theologiske Examinationskommission for Hertugdømmet Slesvig var sammensat, bemærkede Ministeriet, at det vistnok, hvor Forholdene tilstedede det, saaledes som Tilfældet var i Hovedstaden, men derimod ikke i Hertugdømmet, vilde være hensigtsmæssigt, om Kommissionen kunde optage et mere strængt videnskabeligt Element, og navnlig om der tilforordnedes den en Universitetsprofessor.

Erklæringen fra den theologiske Examenskommission i Glückstadt af 16. Marts 1863 lyder saaledes:

„Was zunächst im Allgemeinen die Anforderungen an die Candidaten betrifft, so bestimmen sich diese nach dem gegenwärtigen Stande der Theologie, unter Berücksichtigung dessen, was von einem Candidaten nach zurückgelegten Studienjahren in den Wissenschaften zu fordern ist, und wird dabei gleichmässig sowohl auf den Umfang der Kenntnisse in jedem Fach, als auch auf das eigene Urtheil der Candidaten und die wissenschaftliche Bewältigung des angeeigneten Wissens, sowie auf die praktische Begabung und Ausbildung gesehen.

Nachdem die bei der schriftlichen Anmeldung zum Examen eingesandten vorschriftsmässigen Abhandlungen und Zeugnisse der Candidaten unter die Mitglieder des Examinationscollegii in Circulation gesetzt und den Candidaten 4 Wochen vor dem Beginn des Examens die von dem Bischof aufgegebenen Texte für ihre Probe-Predigten und Catekisation von dem Directorio mit der Aufgabe zugefertigt worden sind, bei ihrer Sistirung zum Examen eine Reinschrift sowohl der über den einen Text zu haltenden, etwa halbstündigen Predigt nebst angefügter Disposition, als auch den catechetisch geordneten Gedankengang der über den anderen anzustellenden Catekisation einzuliefern, wird das Examen am 3ten Montage in Oktobermonat mit der schriftlichen Prüfung eröffnet. Für diese sind die beiden ersten Tage, Montag u. Dienstag, und in der Regel 8 Stunden täglich, bestimmt. Es werden 20 von dem Bischof und dem Professor schriftlich vereinbarte Fragen den sämmtlichen Candidaten, sobald sie sich Vormittags und Nachmittags zur bestimmten Stunde im Obergerichtsgebäude versammelt haben, jedesmal in Abtheilungen von 5 Fragen, von dem jüngsten Mitglied des Collegii zur schriftlichen Beantwortung unter desselben Inspection in die Feder dictirt. Diese 20 Fragen, von welchen 6 in lateinischer Sprache lauten, verbreiten sich möglichst über das gesammte Gebiet der Theologie; doch

sind die lateinischen meistens aus der exegetischen und historischen Theologie entnommen. Die Fragen werden so gestellt, dass auch die schwachen Candidaten Einiges zu jeder Frage werden antworten können und die tüchtigen Gelegenheit haben, ihre Kenntnisse und eigenes Urtheil zu zeigen. Die gelieferten Antworten — eine jede ist auf einen besonderen Bogen zu schreiben — circuliren nicht mehr, wie in der Allerhöchsten Instruction vom 1sten September 1779 vorgeschrieben ist, sondern werden an Mittwochen im versammelten Collegio von den Examinatoren unter einander abwechselnd vorgelesen, und zwar, wenn aus der Anzahl der Candidaten mehrere Abtheilungen für die mündliche Prüfung gebildet sind, immer nur die Antworten einer Abtheilung zusammen. Dies geschieht stets vor dem Beginn der mündlichen Prüfung der betreffenden Abtheilung und hat es sich hiebei bewährt, nicht alle Antworten eines Candidaten nach einander, sondern die von den einzelnen Candidaten zu jeder Frage gelieferten Beantwortungen der Reihe nach durchzunehmen und so auch das jedem Candidaten für diese Beantwortung kommende Prædicat zu concludiren. Das höchste Prædicat wird durch die Zahl 9 = „sehr gut“ repräsentirt; die Zahl 8 ist = „grösstentheils sehr gut“, die Zahl 7 = „grossentheils sehr gut“, die Zahl 6 = „zum Theil sehr gut“, die Zahl 5 = „gut“, die Zahl 4 = „grösstentheils gut“, die Zahl 3 = „grossentheils gut“, die Zahl 2 = „zum Theil gut“ und die Zahl 1 = „hinlänglich“. Die Durchschnittszahl der sämmtlichen Points ergibt das Resultat für die schriftliche Prüfung. Für das Prædicat 0 wird von den übrigen Points 1 Point abgezogen; für die nicht in lateinischer Sprache gelieferten Antworten der lateinischen Fragen geschieht gleichfalls ein Abzug.

Nachdem solchergestalt die Prædicata für das schriftliche Examen festgestellt worden sind, beginnt am Donnerstag die mündliche Prüfung und zwar in den Hauptwissenschaften der Theologie, und wird am Freitag in den Hilfs- und vorbereitenden Wissenschaften fortgesetzt. Für diese Prüfung werden zufolge Beschlusses Collegii vom 30ten Oktober 1856, wenn sich mehr als 5 Candidaten sistirt haben, aus denselben 2 Abtheilungen gebildet. Ein jeder Examinator hat nach desfallsiger Anordnung des Bischofs, welcher dabei die Wünsche der einzelnen Examinatoren und das durch den etwaigen Austritt eines Mitgliedes entstandene Bedürfniss zu berücksichtigen pflegt, seine bestimmten, feststehenden Wissenschaften, in denen er examinirt, und ist die Reihenfolge hierin nicht mehr von Unten nach Oben, wie in der Instruction vorgeschrieben ist, sondern von Oben nach Unten, indem der Bischof beginnt und das jüngste Mitglied schliesst; doch ist der Turnus bei den meisten Examinatoren, die an beiden Tagen examiniren, gegenwärtig ein doppelter, und nur der Bischof, welcher in 2 Hauptwissenschaften, und das jüngste Mitglied, welches in 2 vorbereitenden und in einer Hilfwissenschaft examinirt, nehmen ihre Fächer hinter einander vor. Die Fragstellung an die Candidaten geschieht in jeder Wissenschaft nach einer festen Reihenfolge und richtet sich diese darnach, wie einem jeden sein bestimmter Platz nach der Zeit des Einganges seiner schriftlichen Anmeldung angewiesen ist. Die einzelnen Fragen werden nicht mehr zu Protocoll genommen; vielmehr wird von den Examinatoren, von denen einige den Gang und die Hauptpunkte ihrer Prüfung sich schriftlich aufgezeichnet haben mögen, colloquendo examinirt, und knüpfen dabei einige an die Abhandlungen an; dass dies aber durchgängig und von allen Examinatoren geschehe, dürfte nicht zu empfehlen sein. Die Zeit, welche für die Prüfung in seiner Wissenschaft jedem Examinator gegeben wird, pflegt nach der Zahl der

Candidaten bemessen zu werden, indem die resp. 7 Wissenschaften des Tages in der gegebenen Zeit von 9 Uhr Morgens bis 5 oder 6 Uhr Nachmittags absolvirt werden müssen und auch gut absolvirt werden können.

Die gesetzlichen Bestimmungen in Betreff der Prüfung wirklich blöder Candidaten kommen nicht mehr zur Anwendung. Die Prüfung geschieht in den meisten Fächern in deutscher Sprache; nur in der Critik und Hermeneutik oder in der Symbolik und Polemik sowie in der Latinität ist das colloquium lateinisch, was für nothwendig zu erachten ist, um sowohl die klassische Bildung erkennen zu lassen, als auch zu ersehen, wie weit der Candidat sich mit den Quellen der Theologie, namentlich der Dogmatik und Symbolik beschäftigt hat. Chaldäische Stücke des alten Testaments werden nicht mehr vorgelegt. Nachdem der Examiner mit seiner Wissenschaft geschlossen hat, treten in der Regel und namentlich nach den Hauptfächern jedes Mal die Candidaten ab, und wird vom Collegium darüber votirt, welche Zahl als Prädicat einem jeden Candidaten in der absolvirten Doctrin zu concludiren ist. Das Votiren ist frei und unabhängig von dem Votum des betreffenden Examinators, was sich insoferne empfiehlt, als eben dieser am wenigsten Ruhe und Musse haben dürfte, den Werth oder Unwerth der gegebenen Antworten gehörig abzuschätzen und sich darüber das Nöthige zu notiren.

Die Durchschnittszahl der sämmtlichen Points in den 7 Hauptwissenschaften ergibt des Resultat für die Prüfung in diesen, die Durchschnittszahl der sämmtlichen in den 7 Hülf- og vorbereitenden Wissenschaften erworbenen Points das für die Einsicht in diesen gestellte Prädicat.

Erst nachdem die mündliche Prüfung beendet ist, pflegen die Candidaten zur Probecatechisation und zur Predigt zugelassen zu werden, weil möglicherweise einem Candidaten nach dem Ausfall der bisherigen Prüfung der Rath könnte ertheilt werden müssen, von dem ferneren Examen zurückzutreten. Nachdem jeder Candidat der Reihe nach mit den dazu aus der Stadtschule beordneten Knaben eine Catechisation und demnächst in der Stadtkirche vor versammelter Gemeinde seine Probepredigt gehalten hat, übernimmt der Bischof unter Berücksichtigung der von den Candidaten eingelefertten Entwürfe ihrer Catechisation und Predigt, welche inzwischen unter den Examinatoren circulirt haben, die Relation; er pflegt über beide auch zuerst sein Urtheil abzugeben, und nach ihm votirt ein jedes Mitglied nach eigener Überzeugung. Das Resultat in Betreff des Entwurfs und der Haltung der Catechisation wird in ein Urtheil über „die Gaben zum catechisiren“ zusammengefasst; bei der Predigt aber Ausarbeitung und Haltung getrennt und besonders prädicirt, wie dies auch die den Candidaten ertheilten schriftlichen Examenszeugnisse ergeben.

Die Beurtheilung der Abhandlungen erfolgt zuletzt und vor dem Schluss des Examens der in Prüfung befindlichen Abtheilung, was sich insoferne empfiehlt, als wenn auch der Candidat die bei denselben benutzten Quellen gewissenhaft angegeben hätte, doch das Maass der Abhängigkeit von seinen Auctoren und von etwaigen anderen Einflüssen sich erst nach dem Wissen und dem Urtheil, welches derselbe in schriftlichen und mündlichen Examen gezeigt hat, richtig bestimmen lässt. Die Relation über die Abhandlungen hat der Professor; nach ihm votirt jedes Mitglied selbständig, und zwar zuerst über die lateinische und dann über die deutsche Abhandlung, deren Prädicate durch die Durchschnittszahl beider

Prädicate in eine Zahl gebracht werden. In Betreff der schliesslichen Beurtheilung behufs Feststellung des dem Candidaten zu ertheilenden Characters wird es so verhalten, dass die Points

a.	für die Abhandlungen mit.....	5,
b.	für die schriftlichen Antworten mit.....	6,
c.	für das mündliche Examen	
	1) in den Hilfs- und vorbereitenden Wissenschaften mit ..	3,
	2) in den Hauptwissenschaften mit	3,
d.	für das Catechisiren mit	3,
e.	für die Predigt d. h. die Durchschnittszahl der Prädicate für Ausarbeitung und Haltung mit	4

multiplicirt werden.

Durch die Summe dieser Coefficienten, 24, wird nun die Summe aller Points, welche der Candidat in allen Fächern zusammengekommen erhalten hat, dividirt, und ergiebt dann der Quotient, welcher zwischen den Prädicatszahlen 1—9 liegt, den ihm beikommenden Character. Dabei ist, wenn sich über eine Zahl hinaus ein Bruchtheil ergiebt, die höhere Prädicatszahl möglich, also statt $7\frac{5}{24}$ —8, statt $4\frac{21}{25}$ —5; doch muss bei dem ersten Character, wo die Zahl 9 betragen soll, der Bruchtheil wenigstens $\frac{1}{3}$ sein, also $8\frac{8}{24}$ —9. Diese Freiheit wird dem Urtheil des Collegii zu gestatten sein, um auf solche Weise dem Gesamteindruck, den dasselbe von dem Candidaten hat, der wissenschaftlichen Durchbildung, soferne sie in dem speciellen Examen nicht sich zu bethätigen hinreichende Gelegenheit gehabt hat, sowie auch dem Glück oder Unglück bei den Fragen und Antworten eine gerechte Würdigung zu Theil werden zu lassen. Mit Rücksicht hierauf wird denn auch über den zu ertheilenden Character und die Abstufungen in demselben in den meisten Fällen noch speziell votirt. Im Übrigen ergiebt:

der Quotient 9 den I Character,

„	„	8 den II Character und zwar mit sehr rühmlicher Auszeichnung,
„	„	7 den II Character und zwar mit rühmlicher Auszeichnung,
„	„	6 den II Character und zwar mit Auszeichnung,
„	„	5 den II Charakter,
„	„	4 den III Character im höheren Grade,
„	„	3 und abwärts den III Character.

Diese Gradationen der Charactere sind entschieden den früher ertheilten einfacheren Characteren vorzuziehen und stellen sich auch namentlich in Betreff des II Characters insoferne als nothwendig dar, als innerhalb der Sphäre dieses Characters die Unterschiede der Tüchtigkeit der Candidaten so gross sind, dass dieselben, ohne dem Fleiss und der Tüchtigkeit ungerecht zu werden, nicht mehr reducirt werden dürfen.

Die vorschriftsmässige Prüfung der Candidaten über ihre Kenntnisse der dänischen Sprache, welche nach Massgabe des Patents vom 7ten September 1812 darauf zu richten ist, inwieferne dieselben die dänische Sprache verstehen, lesen und schreiben gelernt haben, beschränkt sich jetzt lediglich darauf, dass den Candidaten von dem Professor Molbech ein Abschnitt aus einem dänischen Schriftsteller zum Übersetzen vorgelegt wird; in dem ersten Jahre 1853 ward ihnen auch ein von demselben eingesandter deutscher Aufsatz zum schriftlichen Übersetzen in's Dänische unter Aufsicht des Protocollsecretairs vorgelegt; diess ist aber bisher

regelmässig unterblieben, da die Candidaten, meistens Holsteiner, auf desfallsige Anfrage zu erklären pflegen, nicht im Stande zu sein, sich dieser schriftlichen Prüfung im Dänischen zu unterwerfen. Für diese schriftliche Prüfung ist sonst der Mittwoch der ersten Woche, der zwischen dem schriftlichen und mündlichen Examen liegt, bestimmt; zur mündlichen Prüfung dagegen, bei der alle Abtheilungen zusammen vorkommen, der Sonnabend der ersten Woche, nachdem vorher an diesem Tage die erste Abtheilung ihre Probecatechisationen gehalten hat. Das Resultat der mündlichen Prüfung wird von dem Professor, welcher hierüber allein sein Urtheil abgibt, zu Protocoll gegeben; dasselbe hat zwar auf die Bestimmung des Characters keinen Einfluss, wird aber in dem Examenszeugniss ausdrücklich angegeben.

Nachdem nun der einem jeden Candidaten zu ertheilende Character concludirt und festgestellt ist, wird das darnach ausgefertigte schriftliche Examenszeugniss von dem Glückstädter Mitglied im Entwurf formulirt, im Collegio verlesen und genehmigt, und wird darauf dem der Reihe nach einzeln vorgerufenen Candidaten von dem Bischof der ihm ertheilte Character unter der entsprechenden, vorgängig in pleno berathenen Admonition sowie unter Hinweisung auf die nunmehr für ihn in Betracht kommenden Bestimmungen der Candidatenverordnung vom 6ten August 1777 bekannt gemacht. Damit ist, wenn mehrere Abtheilungen der Candidaten vorhanden sind, die erste Abtheilung völlig absolvirt und entlassen, und beginnt sodann die mündliche Prüfung der anderen Abtheilung in gleicher Weise.

Was schliesslich die Frage über die Zweckmässigkeit der gegenwärtigen Einrichtung dieses Examens betrifft, so hat sich nach der von den Examinatoren ausgesprochenen Ansicht, der ich beistimmen muss, dieses Verfahren als vollständig zweckmässig bewährt, und haben sich bisher keine Unzuträglichkeiten und Mängel bei demselben herausgestellt. Die Wissenschaftlichkeit und die praktische Tüchtigkeit der Candidaten kommen dabei zur Geltung und zu ihrem Recht. Es haben die Examinatoren hinreichende Gelegenheit, die Examinanden und deren Leistungen kennen zu lernen, und das Resultat muss als das Prädicat eines ganzen Collegiums, das durch die Urtheile seiner ersten Mitglieder, des Bischofs und des Professors, wohl geleitet, aber nicht beherrscht wird, als ein objectives und richtiges betrachtet werden.

In Betreff der Einrichtung des Tentamens erlaube ich mir auf die von mir hierüber nach Massgabe des hoch gefälligen Schreibens einer königlichen Regierung von dem Bischof Koopmann eingezogene Äusserung, welche ich hier neben anzuschliessen nicht verfehle, ganz gehorsamst zu beziehen*).

Den omtalte Erklæring om Tentamen lyder saaledes:

„Der Zweck des Tentamens ist zunächst der, dass über die Befähigung eines Theologen, die Kanzel zu betreten und der Gemeinde das Wort Gottes zu verkündigen, ein Urtheil gewonnen werde. Es haben sich daher auch Ausländer, welche die Erlaubniss zu erhalten wünschen, hier zu Lande die Kanzel zu besteigen, zuvörderst dem Tentamen zu unterwerfen. Für inländische Theologen ist es zugleich die Bedingung ihrer Zulassung zum theologischen Amtsexamen in Glückstadt, vergl. Candidatenverordnung vom

*) Erklæringer er underskrevet af Kollegiets Formand, den holstenske Overrets-Direkter.

6. August 1777 § 1, Instruction des Generalsuperintendenten vom 14. Dezember 1739 § 23, Rescript vom 27. Januar 1786, dass fremden Studiosis theologiae, die in dem Tentamine geschickt befunden worden, die Erlaubniss zum Predigen zu ertheilen sei.

Sobald ein Theologe sich zum Tentamen gemeldet hat, wird ihm von der Generalsuperintendentur die Zeit desselben bestimmt, ein Predigttext vorgeschrieben, und aufgegeben, bei seiner Ankunft am Orte des Tentamens die Disposition und das Concept der zu haltenden Predigt und zugleich auch die ihm von seinen Lehrern auf Schulen und Universitäten ertheilten Zeugnisse entweder in originali oder in beglaubigter Abschrift einzuliefern.

Das Tentamen selbst wird dann in zweien Tagen abgehalten. Am ersten Tage findet eine mündliche Prüfung in den theologischen Wissenschaften Statt. Bei dieser Prüfung wird darnach getrachtet, dass die sämmtlichen für das Oberconsistorial-Examen vorgeschriebenen Gegenstände, und zwar sowohl die zu den Hauptwissenschaften, als die zu den Hülfswissenschaften gerechneten, berührt werden. Am eingehendsten wird jedoch die Exegese behandelt und ein Abschnitt sowohl des alten als des neuen Testaments übersetzt und interpretirt.

Am folgenden Tage wird von dem Tentandus die Predigt gehalten, und zwar öffentlich in der Kirche, vor der Gemeinde. Mit Rücksicht hierauf pflegt die mündliche Prüfung auf einen Sonnabend verlegt zu werden. Nach gehaltener Predigt empfängt der nunmehrige Candidat der Theologie sein Zeugniss, welches auf einem Stempelbogen zu 1 Rthl. 64 Sch. ausgestellt wird.

Die Form, in welcher dieses Zeugniss ausgestellt zu werden pflegt, ist nach altem Herkommen die folgende:

„Herr N. N. aus N. N., der Theologie beflassener, hat sich nachdem er . . . Jahre in N. N. studirt und (gute, rühmliche, sehr rühmliche) Zeugnisse seiner Lehrer vorgewiesen hat, der königlichen Vorschrift gemäss von mir tentiren lassen, und eine Probe-predigt vor mir gehalten. Von den ihm aus den heiligen Schriften alten und neuen Testaments in den Grundsprachen vorgelegten Stellen übersetzte und erklärte er die ersteren zum Theil sehr gut, die letzteren grossentheils sehr gut; die ihm aus den theologischen Wissenschaften vorgelegten Fragen beantwortete er zum Theil sehr gut; auch war seine Predigt grossentheils sehr gut ausgearbeitet und wurde gut und conceptfrei vorgetragen.

Ich ertheile ihm desshalb hiemittelst die Erlaubniss, in den Kirchen des Herzogthums Holstein die Kanzel zu betreten, und öffentlich das Wort Gottes dem Bekenntnisse unserer evangelisch-lutherischen Landeskirche gemäss zu verkündigen, sowie er sich auch von nun an zum theologischen Candidaten-Examen in Glückstadt melden darf, um daselbst, den königlichen Verordnungen gemäss, ein Zeugniss über den Befund seiner Tüchtigkeit zum Predigtamte in unserem Vaterlande zu erhalten.“

Die in diesem Zeugnisse ertheilten Prädicate, „gut“, „zum Theil sehr gut“, „grossentheils sehr gut“ u. s. w. gewinne ich dadurch, dass ich die einzelnen Leistungen nach derjenigen Norm zu beurtheilen und zu prädiciren suche, welche bei dem Oberconsistorialexamen in Glückstadt zu gleichem Zwecke angewandt wird.

Selbstverständlich pflege ich die Tentanden auf hervortretende besondere Lücken in den von ihnen erworbenen Kenntnissen aufmerksam zu machen, und sie aufzufordern, die noch übrige Zeit bis zum Examen vorzugsweise zur Ausfüllung derselben zu benutzen.

Für den Fall, dass nach meinem Urtheile ein Theologe noch nicht den Grad der Reife erlangt hätte, welcher dazu erforderlich ist, um der Gemeinde zu ihrer Erbauung das Wort Gottes predigen zu können, würde ich demselben die Ertheilung eines Tentamenszeugnisses verweigern“.

Til disse Erklæringer fejede den kongelige holstenske Regering i Skrivelse af 16. Apr. 1863 nogle Bemærkninger, i hvilke det hedder:

„Das theologische Examinationscollegium ist gebildet aus dem Director des holsteinischen Obergerichts als Vorsitzenden, dem Bischof für das Herzogthum Holstein, einem nach einem regelmässigen Turnus sich bestimmenden Mitglieder

der Kieler theologischen Fakultät, den beiden zu Mitgliedern des holsteinischen Oberconsistoriums ernannten Geistlichen und endlich zwei anderen Geistlichen, welche hierzu je für die Dauer von 5 Jahren allerhöchst committirt worden. Den ausserhalb Glückstadts, wo das Examen gehalten wird, wohnenden Mitgliedern des Collegiums wird ausser Reisekosten während der Dauer der Prüfung eine tägliche Vergütung von 6 Rthl. 38 Sch., den in Glückstadt wohnenden geistlichen Mitgliedern eine tägliche Vergütung von 3 Rthl. 19 Sch. aus der kgl. Kasse bezahlt; das die Zeugnisse ausfertigende Mitglied des Collegiums erhält für jedes Zeugniss von jedem Examinanden 1 Rthl. 58 Sch. Über die Einrichtung des Examins giebt der Bericht des Directoriums Auskunft, zu welchen die Regierung bemerkt, dass die in demselben erwähnten Abhandlungen der Examinanden über frei gewählte Gegenstände, die eine in lateinischer Sprache, abgefasst werden. Das von dem Bischof speciell näher beschriebene Tentamen ist eine vorgängige summarische Prüfung der Theologen“. Efter Omtale af andre Ting hedder det senere i Skrivelser: „Wenn schliesslich der Regierung aufgegeben ist ein Bede ken darüber zu erstatten, inwiefern die bestehenden Einrichtungen der Prüfungen sich als zweckmässig erwiesen haben, so kann dieselbe im Allgemeinen nur sich dahin aussprechen, dass besondere Uebelstände und Mängel sich bei den bestehenden Einrichtungen nicht herausgestellt haben . . . Ein bestimmtes Princip hinsichtlich der speciell'en Frage, ob die Universitätslehrer oder sonstige geeignete Fachleute die besten Examinatoren sind, ist dem Vorstehenden nach für das Herzogthum Holstein zeither nicht festgehalten worden, und muss die Regierung namentlich bemerken, dass die Reform des medicinischen Examins nicht durch Bedenken angeregt ist, welche aus der jetzigen Leitung dieser Prüfung durch Professoren entstanden wären. Die Regierung ist indess des Erachtens, dass durch eine Prüfung durch Examinatoren, welche nicht zugleich Lehrer der Candidaten gewesen sind, die Unparteilichkeit gefördert und die Gefahr vor einseitigen Richtungen vermieden wird und letztere Einrichtung daher den Vorzug verdienen möchte, sofern eben den Verhältnissen nach anzunehmen steht, dass immer geeignete Examinatoren ausserhalb der Universität zu finden sein werden“.

Det theologiske Fakultet udtalte sig i en udførlig Betænkning af 2. Juli 1863 om Sagen. Det fremhævede i Indledning, at da den paa Finansloven givne Bevilling gik ud paa at ophæve de theologiske og juridiske Embedsexamina som akademiske, og henlægge dem til særlige Examenskommissioner, vare Fakultetets Overvejelser ogsaa gaaede ud paa, ikke en forandret Indretning af den theologiske Embedsexamen ved Universitetet, men alene paa Spørgsmaalet om det hensigtsmæssige i en Ordning, hvorved den blev skilt fra Universitets Undervisningen. Fakultetet havde delt sig i et Flertal paa 4 Medlemmer (Clausen, C. E. Scharling, Hermansen, I. A. Bornemann) og et Mindretal (Hammerich). Flertallets Betænkning var delt i 4 Hovedafsnit, det første indeholdende en Sammenligning af de theologiske Examina i Flensborg og Glückstadt med Fakultetsexaminen ved Københavns Universitet, det andet indeholdende en Overvejelse af den paatænkte nye Ordning, det tredje om den praktiske Udførelse af den hele Forandring og det fjerde indeholdende Forslag om en Udvidelse af Pastorseminariet m. m.

Hvad det første Punkt, Forskjellen mellem Fakultetsexaminen ved Københavns Universitet og de theologiske Embedsexamina i Flensborg og Glückstadt, angik, bemærkede Fakultetet, at de sidst nævnte Prover

dannede en Modsætning til den københavnske; thi skjønt Examenskommissionen i Flensborg maatte indordnes i nye, fra de tidligere forskellige Forhold, og skjønt Examinatorerne, som modtog den ældre, fast udviklede Form, havde bestræbt sig for at nærme denne til den københavnske Fakultetsexamen, havde dog den slesvigske og den holstenske Examen med det fælles lovbestemte Grundlag det samme Øjemed, den samme Ordning og den samme Examensinstruktion.

Da de talrige Underkonsistorialexamina ophævedes, indrettedes ved Frd. 6. Avg. 1777 aldeles overensstemmende Examina ved Overkonsistorierne i Gottorp og Glückstadt. Deres Bestemmelse var at prøve Kandidaternes Duelighed til gejstligt Embede kort før dets Overtagelse. Kandidaterne antoges i Aarets Leb at opnaa Ansættelse; derfor turde ingen underkaste sig denne Examen før det fyldte 24de Aar, og paa den anden Side tillodes en ekstraordinær Examen, hvis Kandidaten fik Udsigt til Embede tidligere, end han selv havde beregnet. Uagtet alle Anordningens organiske Bestemmelser endnu stode ved Magt, havde Tidens forandrede Forhold givet nogle af dem en anden praktisk Betydning, saa at f. Ex. Aldersgrænsen nu ikke fuldstændig kunde tjene det tilsigtede Øjemed; men den væsentlige Forskjel fra vor Fakultetsexamen var bevaret, Øjemedet var det oprindelige, baade den slesvigske og den holstenske Examen vare virkelige gejstlige Embedsprover, som efter deres Bestemmelse afholdtes af Regeringen som Kirkeregering, d. e. de vare Konsistorialexamina. Der gaves overhovedet to rene eller naturlige Former for en theologisk Prøve, enten som en videnskabelig, der alene var theoretisk, eller som en ren Embedsprøve, der skulde dømme om Dygtigheden til det praktiske Embede. Hvis det sidste Øjemed var det umiddelbart bestemmende for Examen, søgtes der ved den en Kundskab om personlige og rent individuelle Kvalifikationer. Konsistorialexamen havde en Karakter, som var forskjellig fra Fakultetsexamens. Den slesvigske og holstenske „Candidatenverordning“ foreskrev ikke blot vejledende Formaninger til Kandidaten, men ogsaa skriftlig Optegnelse af hans Egenskaber og Mangler, som toges frem ved hans Ordinationsprøve, for at det kunde skjønnes, om han havde gjort Fremgang i disse Henseender; hvis ikke, skulde han vises tilbage. Prøven var derfor en Akt af Kirkeregeringen, og indtil den nyeste Tid havde officielle Udtalelser i Tyskland fastholdt dette som det rette Hovedsynspunkt. Det var i Tyskland hyppig Tilfældet, at de theologiske studerende vare omslyngede af et kirkeligt Bånd, saa at der lige fra deres Afgang fra Universitetet disponeredes over dem af Kirkeregeringen.

Konsistorialexamen var vistnok den mest udbredte Form i de protestantiske Lande, saa at det, saa vidt vidstes, kun var Tilfældet i Danmark, i Norge, i Øst- og Vestpreussen og blandt de franske Lutheraner, at Fakultetsexamen som saadan var Embedsexamen. Frihedsfølelsen havde i disse Lande tidlig ikke villet lade sig paalægge en kirkelig Dispositionsret eller pædagogisk Kontrol med tilkommende gejstlige. Men det var just det formentlig ønskelige i kirkelig Regering, som havde mangfoldiggjort Konsistorialexamina, saa at de mange Steder endog bleve fordoblede. Sverige havde to Konsistorialexamina, et Tentamen ved et Fakultet gik forud, men skulde være af meget ringe Betydning. Præsteexamen krævede det fyldte 25de Aar; den skulde som theologisk Prøve være højest ubetydelig, og maaske lægge større Vægt paa almindelige Kundskaber i Fædrelands- og Verdenshistorie, Geografi, Logika, Ethika og Fysika o. s. v., end paa theologisk Kundskab. Den anden Prøve Pastoralexamen, krævede det fyldte 28de Aar; hvorvidt denne

kunde sammenstilles med vor theologiske Prøve, var Fakultetet ikke i Stand til at bedømme. I Baden nøjedes man med en theologisk Prøve, som var Konsistorialexamen. I Bayern, Brunsvig, de fleste Provinser i Preussen holdtes 2 Konsistorialexamina (i Provinsen Sachsen afholdtes rimeligvis dog kun den første Examen, af Professore ordinarii fra Halle). I Hannover gik der forud for 2 Konsistorialexamina en ved Afgangen fra Universitetet, som baade var Fakultets- og Konsistorialprøve. I Würtemberg var den første Examen ved Fakultetet, den anden for Studieraadet. Nogle Steder skulde ogsaa et Tentamen bestaa ved Afgangen fra Universitetet. I Tyskland krævedes saaledes næsten overalt en dobbelt Prøve. Da Universiteternes Licentiatgrad var forbundet med en Examen, fritog den for den første Konsistorialexamen. I Schweiz var Prøven overalt Konsistorialexamen, hvad der fulgte af den reformerte Retnings Opfattelse af Theologernes Stilling i Kirken. I Almindelighed var der fastsat en Termin mellem de 2 Prøver, i Bayern uforanderlig 5 Aar, de fleste Steder friere, mellem 1 og 3 Aar; ofte havde ogsaa den første Examen en bestemt Termin, hyppigst efter 4 Aars Universitetsstudium, kun sjælden efter 3. I Tübingen var Universitetsstudiet nu bestemt til 4 Aar, tidligere var det 5.

Af det særlige Formaal fulgte særlige Beskaffenheder ved den konsistoriale Examen: 1. De pastoralteologiske Discipliner indtog en betydelig Plads; de havde baade i Slesvig og Holsten en væsentlig Indflydelse paa Karakteren for de theoretiske Discipliner, og de 2 praktiske Prøver gjaldt desuden i Slesvig = $\frac{1}{3}$ af den hele Examen, i Holsten $\frac{7}{24}$. I Tyskland sluttede den første Examen, ogsaa naar den var konsistorial, sig nærmest til Universitetsfagene, men betragtedes derfor som præliminær, og skulde i Almindelighed tages strax eller i alt Fald kort efter Afgangen fra Universitetet, fordi Universitetsdannelsen ansaas for at høre til de yngre Aar, og kun sjælden at kunne tilegnes i en senere Alder. Derimod skulde et allerede udviklet Talent til gejstlig Virksomhed bevises ved den anden Prøve. 2. Examinandens modnere Alder lod Fordringen til theologiske Examenskundskaber træde tilbage for en større, idet der krævedes Vidnesbyrd om selvstændig Produktivitet, og til Bedømmelsen heraf skulde egne theologiske Afhandlinger indleveres. 3. Den Dannelse, der kræves af den gejstlige, sættes med rette ikke udelukkende i theologisk Videnskabelighed; men Følgen heraf blev, at den theoretiske Prøve tabte i ren theologisk Karakter, idet den — paa en vistnok utilfredsstillende Maade — omfattede klassisk Filologi, Historie, Naturvidenskab, Filosofi.

Det var klart, at denne Prøve som gejstlig Embedsprøve havde visse Fortrin. Hertil maatte allerførst regnes, at Examen var knyttet til en blivende Institution, der som et højere eller lavere Trin i Kirkeægeringen lededes af Hensyn til det kirkelige Liv. Examen var optaget som et væsentligt Moment i Kirkeægeringen, og dennes Medlemmer udgjorde det største Tal af de gejstlige Examinatorer. Det var det øverste kirkelige Kollegium, enten for hele Landet eller for den større Kirkeprovins, hvori den gejstlige først blev ansat, som havde overvejende Indflydelse paa Examen. I Holsten bestod saaledes Examenskollegiet lige indtil nu, foruden Biskoppen, af 2 gejstlige Medlemmer af Overkonsistoriet, tidligere bestandig 2 gejstlige i Glückstadt, nu den ene i Glückstadt, den anden i Herzhorn (c. $\frac{1}{4}$ Mil fra Glückstadt, ved Jernbanen); ved Besættelsen af disse Embeder kunde der da tages fornødent Hensyn til theologisk Lærdom. Det var ingenlunde de enkelte

Personers Egenskaber, som alene gave en stadig Examen dens Karakter; men det samme gjaldt her, som ved et Fakultet, at Examens Fasthed beroede paa den Tradition, der bevarede i en Korporation. Hertil kom endnu andre Fortrin. Denne Examen tog særligt Hensyn til gejstlig Embedsvirksomhed. Den afholdtes kort før Embedsansættelsen, og var saaledes et Værn mod Sindets Bortvendelse fra det gejstlige Kald i de mange Kandidataar. Den var en alvorligere Prøve end den blotte Ordinationsprøve, og den gav Kirkeægeringen et Middel, der vanskelig kunde erstattes ved andet, til at kjende de for Befordring staaende Kandidaters individuelle Bekvemhed. Den kunde vistnok bruges saaledes, at den svarede til den tilsigtede Bestemmelse.

Men paa den anden Side klæbede betydelige Mangler ved den. Det var meget uvist, om det Herredømme, der gennem Kirkeægeringen blev udøvet over modne Mænd, altid virkede til Gavn, eller om ikke et Examenskollegium, der mere eller mindre umiddelbart havde Embedsansættelsen i sin Haand, førte den store Mængde af svagere Karakterer til slavisk Øjentjeneri. En regerende Retning var dernæst som Examenskollegium just udsat for Partiskhed og meget egnet til at fremkalde gejstlig Partiaand. Det var en Erfaring, hvad der ogsaa kunde forstaas af Universitetsundervisningens Natur, at de ensidige Retninger, som kunde udvikle sig i Gejstlighedens Midte, sjælden havde deres Rod i Universitetsdannelsen. Alle Svagheder ved Examen og alle deraf fremgaaende skadelige Følger understøttes ved Mangelen af dens Offentlighed, og denne havde hidtil overalt været uadskillelig fra Konsistorialexamen, noget, der hverken vidnede for dens Paalidelighed eller tjente til dens Anbefaling. End videre var det overalt og mest i Tyskland erkjendt, at denne Examen led af Mangel paa videnskabeligt Hold, endogsaa der, hvor man indsatte en eller flere theologiske Professorer i Konsistoriet; selv de mest ansete Theologer havde ofte erklæret, at de i denne Stilling vare magtesløse, fordi de overstemtes af en uvidenskabelig Majoritet. Og denne Tilside sættelse af theologiske Kundskaber fandt Sted, uagtet man i Almindelighed endog med Opofrelser stræbte at besætte det Embede, som ex officio var Formandspost, med en Faglærd. Det var selve Institutionens Aand, som var afgjort pastoral. I Holsten syntes man at ville hævde dens theoretiske og praktiske Karakter ved enkelte Examinatorers særegne styrende Myndighed; ja Biskoppen og den theologiske Professor indtog blot en dirigerende, men tillige en korrigerende Stilling til de øvrige Examinatorer; de holdt de egentlige theologiske Hovedexaminationer, de alene gave de skriftlige Opgaver; Professoren havde i et Møde Referat over de af ham gennemgaaede og bedømte Specimina, der nu bleve oplæste for de øvrige Medlemmer; ligeledes havde han at meddele den kritiske Undersøgelse og Bedømmelse af de indleverede Afhandlinger, og endelig kunde han examinere i alle Discipliner og over de Themata, som de foregaaende Examinatorer havde behandlet, naar han ansaa det for fornødent. Men disse Forholdsregler, som syntes at have været ansete for nødvendige mod en utilstrækkelig Kundskab hos Examinatorerne, kunde vanskelig undgaa at frembringe et Misforhold i selve Kollegiet, som kunde antage en odies Karakter, og da give Enkeltmand en altfor afgjørende Indflydelse.

Det slesvigske Ministerium havde med Hensyn til den flensborgske Examen bemærket, at den savnede et strængt videnskabeligt Element, navnlig en Universitetsprofessor. Om denne Examens Karakter kunde der i øvrigt af uden for staaende ikke vel vides Besked, da den med Bibeholdelsen af den hele konsistoriale

Bestemmelse og det gamle lovbestemte Grundlag havde maattet søge Erstatning for de naturlige Organer, som den efter Forholdene manglede. Det var ikke gennem en kirkelig Institution, Regeringen her lod afholde Examen; Appellationsretten traadte i Overkonsistoriets Sted uden at have nogen som helst anden Funktion i Kirkeregeringen. De 5 gejstlige Examinatorer havde i den Grad opgivet Fordringen om en større Selvstændighed eller modnere theologisk Tænkning hos Examinanderne, at de indsendte Afhandlinger regnedes for saa lidt som muligt, nemlig $1 = \frac{1}{24}$, medens de i Holsten gjaldt $\frac{5}{24}$. Man havde saa vidt muligt efterlignet den københavnske Fakultetsexamens Form og lagt Hovedvægten paa den theoretiske Prøve $= \frac{5}{8}$, og der var med Hensyn til denne Del af den slesvigske theologiske Examen i Virkeligheden anlagt en fri Examenskommission paa Konsistorialexamens Grund.

Den samme Erkjendelse af, at der hos Examinatorer ved en Embedsexamen burde findes theoretisk Fagdygtighed, havde ogsaa det holstenske Ministerium udtalt: Det kjendte intet andet Alternativ, end enten Professorer eller „sonstige geeignete Fachleute“, og da der ikke kunde gjøres nogen principiel Forskjel mellem disse to Klasser, foretrak det Examinatorer, som ikke havde været Examinandernes Lærere, „sofern eben den Verhältnissen nach anzunehmen steht, dass immer geeignete Examinatoren ausserhalb der Universität zu finden sein werden“.

Medens altsaa Konsistorialexamen i sit Princip bar en praktisk Vanskelighed ved at skulle opnaa et dobbelt Øjemed, havde derimod en Fakultetsexamen intet blandet Princip, men et aldeles enkelt og rent. Den sluttede sig umiddelbart til Universitetets Undervisning, og kunde ogsaa med rette betegnes som en Afgangsprøve. Nu havde Universitetsundervisningen vistnok med Hensyn til dens Details ikke ligefrem bestemmelige Grænser, men ikke desto mindre vare disse givne, selv for enhver enkelt Disciplin, i dens Øjemed. At forestille sig Universitetet som en Anstalt, hvor hvad som helst videnskabeligt mundtlig kunde foredrages, og hvor Fremstillingen af alle menneskelige Videnskaber bestandig maatte voxe, fordi disse jo gjorde Fremskridt, var unægtelig en Skræk indjagende Tanke. Men Foredraget havde sin Norm og sin Begrænsning i, hvad der efter dets Natur kunde være Gjenstand for en sammenhængende, daglig sig fortsættende og inden et vist Tidsmaal afsluttet mundtlig Undervisning i den samme Videnskab. Hertil egnede sig ikke, hvad der kun kunde tilegnes ved selvvirksomt Arbejde eller aandelig Fordybelse, men alene det, som var et klart og bestemt, sammenhængende Tankehele; dette kunde som et virkelig gennemarbejdet Stof umiddelbart modtages, og dette vilde altid kun være de videnskabelige Principer, anvendte paa det Stof, der til enhver given Tid havde almindelig Interesse for Videnskaben, og dette var vexlende, ikke altid det samme, som foregedes, men til enhver Tid begrænset. Et Fakultets Undervisningscyklus bestod i en Indførelse i videnskabelige Kundskaber, der for den unge maatte have Interesse, fordi de aabnede for ham det foreløbige Indblik i den Syns- og Virkekreds, der i Fremtiden skulde lægge Beslag paa hans Tid og Kraft. Universitetets theologiske Examen havde derfor til Øjemed at prøve, ikke, om Kandidaten var en moden og selvstændig Theolog, men om han havde opfattet Theologiens nu værende Standpunkt, altsaa de theologiske Kundskaber, som nu havde Betydning, og det Princip, som nu beherskede Synskredsen. Fordi det kom an herpaa, bestod Examinationen ikke i en Afhøring over det lærte, som om den ved at vælge enkelte Punkter vilde prøve, om alt,

hvad der var foredraget, nøjagtig var lært; men det var dens Opgave at bevæge sig i det mest almindelig bekjendte Stof, uden at gjøre Examinators egen Anskuelse gjældende.

Blandt dens karakteristiske Mærker vilde det derfor være det mest fremtrædende at den 1) prøvede Udbyttet af Universitetsstudiet. Dette er just dens Hensigt, og vilde man, at Embedsmanden skulde have Kundskaber og højere Dannelse, var ingen Fordring naturligere, end at det skulde bevises, at han havde nydt og høft Frugt af videnskabelig Undervisning. 2) Da Regeringen ikke kunde ville andet, end at den unge skulde indføres i Studiet paa dets nu værende Standpunkt, maatte den ville, at han skulde benytte Universitetet; og en Fakultets-examen skulde ikke forlange et eller andet Kvantum Kundskaber, der ogsaa kunde være et helt andet, eller en anden flittig theoretisk Beskæftigelse, men den vilde just vække og lede den unge til Opmærksomhed for Tidens Bevægelser og Opgaver i det videnskabelige og kirkelige Liv. Den første videnskabelige Fordring kunde ikke være en autodidaktisk Fordybelse i en kurios Specialitet, men en almindelig og principiel videnskabelig Anskuelse. 3) Fakultetsexamen forudsatte ikke en moden Alder, men en yngre, for hvilken Examen som Kundsksprøve, under Forudsætning af almindelig Begavelse og Flid, ikke var en Tvang eller stor Byrde.

I denne bestemte, til den foregaaende Undervisning støttede Opgave havde Universitetsexamen sine afgjorte Fortrin. En Embedsexamen var en Dom, og det var da den første Fordring, at den skulde være ret færdig. Den burde kunne kjendes at være det, baade af Examinanden og af andre; den burde derfor være offentlig. Men den kyndige vilde vide, at en sikker Dom om Examinandens videnskabelige Kvalifikation beroede ikke blot paa at modtage de enkelte positive Svar, der vare som et Resultat, men paa Kundskab om den hele aandelige Tilægnelse; og i denne Henseende erfarede Docenten af Svarene meget mere, baade om, hvad Kandidaten vidste og ikke vidste, forstod eller havde misforstaaet, end den fremmede Examinator eller Tilhører. Til en retfærdig Dom krævedes der en gjensidig Forstaaelse mellem Examinator og Examinand i Bevidsthed om Gjenstanden, Disciplinernes Indhold, den videnskabelige Terminologi. Under denne Forudsætning kunde en Kundsksprøve blive paalidelig, Dommen retfærdig og forstaaelig for Examinanden. Dernæst havde Fakultetsexamen retfærdig Lighed, dens Opgave var bestemt og havde objektive Grænser; den var for alle den samme, og tillod derfor Sammenligning; den dømte alene efter videnskabelig Evne og Kundskaber, ikke om en hos alle forkjellig Kombination af personlige Egenskaber, hvis Vurdering altid var betinget af et subjektivt og sympathetisk Skjøn.

Det turde være almindelig erkjendt, at denne Prøve som Examen var korrekte og svarede mere til sin Bestemmelse, end det vilde være muligt med Konsistorialexamen. Men den kunde vistnok ikke træde i Stedet for en Pastoraalexamen; vilde man benytte den for sig som Embedsprøve, maatte denne erkjendes som ufuldstændig. Hos os skulde de praktiske Prøver supplere den; men disse opfyldte kun meget utilstrækkelig denne Bestemmelse. At der kunde gives Fakultetsexamen en urigtig Stilling, var ikke Bevis for en Mangel i den selv; men vistnok kunde det ikke undgaas, at en misforstaaet Bestræbelse for at tilfredsstille Examensfordringerne for de svagere studerende virkede tilbage paa deres Interesse for og Benyttelse af Undervisningen. Var overhovedet Tanken om den forestaaende

Examen den egentlige Drivfjeder, vilde Studiet blive skolemæssigt, og deraf vilde atter følge, at den Forestilling blev herskende hos de svagere studerende, der udgjorde Mængden, at der ved Forelæsningerne ikke tilsigtedes andet, end at give Studenterne et Pensum, der skulde læres som en Skolebog. Nu vilde vistnok Lektie-læsningen blive nøjagtigere ved en Fakultetsprøve, og saaledes Examensarbejdet vanskeligere for denne Klasse Studenter; men de samme vilde være lige saa ufrie i Forhold til enhver Examen, og det maatte dog rimeligvis være gavnligere for den, som overhovedet vilde lære. at han lærte nøjagtig og saaledes, at han forstod det meddelte, end at han slog sig til Ro med løse Stumper. Det skadelige i Forholdet mellem Undervisning og Examen kunde, for saa vidt det beroede paa den subjektive Tilegnelsesmaade, ikke forebygges; men naar man saa hen til Universitetet, da vilde den befrygtede Indflydelse ikke kunne føres tilbage til Forelæsningerne eller til Øvelserne i friere Form og Retning, men til Examinatorier og for en stor Del de skriftlige Øvelser; thi disse tjente umiddelbart til Examensforberedelse. Skjønt nu dette heller ikke fortjente Dadel, kunde dog denne Hjælp hos de studerende med ringe Interesse bestyrke en Mening om, at det egentlige Udbytte skulde være at hente fra saadanne Øvelser, og ikke fra Forelæsninger. Hvad Professor Hammerich ansaa for en stor Vanskelighed ved en Fakultetsexamen, at Examinanden ved den til en vis Grad nødvendige Udenadslæren var udsat for at tabe al fri Tilegnelse, og at Examinatoren, jo mere han som Docent havde en bestemt Opfattelse, desto mindre vilde formaa at frigjøre sig for den, gjaldt lige meget om enhver Examen, naar man forudsatte et videnskabeligt System hos Examinator. Men her blev nu paaberaabt fra den subjektive Side en Erfaring om et Tryk, der stadig skulde hvile paa den studerende, paa Grund af Forholdet mellem Lærer og Discipel. Var dette Tilfældet, maatte det gjælde om alle Universitetsexamina; men fra denne Konsekvens saa man bort. Studentens Bevidsthed skulde være en saadan, at han „idelig“ i Professoren kun saa den, „som raadede over hans Fremtids Vel“. En saadan Erfaring om vore Studeters Medløshed havde Flertallet aldrig kjendt. Det kunde ikke andet end tvivle om Rigtigheden af en saadan Skildring. Den Forklaring, der blev givet af den, syntes heller ikke forstaaelig. Thi den for Studenten demoraliserende Bevidsthed om Professoren som Examinator skulde efter Professor Hammerich ganske forsvinde, naar Studenten saa ham ved Examensbordet i en anden Egenskab, nemlig som Medlem af en af Staten nedsat Kommission. Naar Professorer ikke vare de eneste Examinatorer, skulde Studenten ikke have Frygt for dem som Dommere over Vel og Ve. Der kunde derfor næppe med Sikkerhed regnes paa nogen anden gavnlig Følge af Fakultetsexamens Ophævelse, end den, at den falske og beklagelige Forestilling hos en Del studerende om Nødvendigheden af at lære Professorens Forelæsninger derved tilintetgjordes, men dette kun, naar Professorer overhovedet ikke examinerede. Den vilde imidlertid let kunne afløses af en anden, endnu mere beklagelig, nemlig at Universitetsundervisningen betragtedes som ikke vedkommende den, der blev Kandidat ved en Prøve uden for Universitetet, og at et Minimum godt kunde bydes Examinatorer, som ikke docere.

Examina i Kjøbenhavn og Glückstadt frembød altsaa de to rene Former for en theologisk Examen. De havde begge deres særegne Fortrin, ligesom, efter Tid og Forhold, deres Mangler.

Hvad det andet Punkt angik, den paatænkte Forandring med

Hensyn til Examens Afholdelse, bemærkede Fakultetet, at der indtil dette Øjeblik næppe nogetsteds gaves et theologisk Examenskollegium, uden at det var en naturlig Repræsentant, enten for Universitetet eller for Kirkeregeringen, med Undtagelse af Examenskommissionen i Flensborg. Den var en anomal Skabning, en Konsekvens af særegne Forhold. Examinationens Opgave var ligefrem sammensat, den theoretiske og den praktiske Del af Examen vare lagte sammen, saa at den samme Examensdom kunde betegne en stor theologisk Uvidenhed, forenet med Talegaver, og atter solide Kundskaber, der endnu ikke kunde iføre sig en populær Form*. Kandidaten opnaaede Adgang til gejstlig Ansættelse i hele Danmark; han kunde ved en dansk og en tysk Prædiken samt en dansk og en tysk Katekisation opnaa f. Ex. haud ill. Imi gr. med laud. for Katekisation og Prædiken og haud ill. IIdi gr. for samtlige Specimina, samtlige Hoveddiscipliner, og Bidiscipliner og de tidligere udarbejdede, indleverede Afhandlinger; eller: haud ill. IIdi gr. med non cont. for samtlige Specimina og samtlige Hoveddiscipliner og haud ill. IIdi gr. for Bidisciplinerne, Katekisation og Prædiken, naar han fik haud ill. Imi gr. for Afhandlingerne (begge Dele uden at naa til det Punkt, hvor der kunde votes om Hovedkarakter*). Uagtet det Fundament, hvorpaa Examenskommissionen var grundet, var det konsistoriale, var den, for saa vidt dens theoretiske Examen angik, saa godt som ganske en frit sammensat Examenskommission.

De hos os i den nyeste Tid fremkomne Forslag angaaende den theologiske Examen sigtede til at ordne et Examenskollegium, frit sammensat af specielt dertil skikkede Personer. Saa længe Forslagene fra forskellige Sider alene gik ud paa at indskrænke Professorernes Indflydelse paa Examens Udfald som noget urigtigt, tilsigtedes der intet videre end at rette formentlige Mangler, især at finde bedre Dommere. Først i Folketingets Finansudvalg havde man opstillet et Hovedsynspunkt og — i muligt Korthed — motiveret Nødvendigheden for at udskille Examen fra Universitetet med Paaberaabelse af Videnskabelighedens Krav, for at baade Universitetet og Studierne ved det kunde befries for Hensyn til Embedsexamina. Ved denne Frigjørelse var der imidlertid næppe tænkt paa at stille Universitetets Virksomhed som uafhængig af Lovbestemmelser og foreskrevne Kursus, og Frihedsmaalet syntes saaledes at maatte indskrænkes dertil, at der ikke skulde paahvile de unge studerende noget Baand med Hensyn til Benyttelsen af Universitetets Undervisning og Vejledning. Rigsdagen havde, støttende sig til denne Motivering, begjært Examenskommissioner, men uden at give nogen Antydning af, hvorledes man havde tænkt Examensvæsenet indorganiseret i de nærmest paagjældende Livsforhold.

Svævede saaledes Opgaven ganske frit, kunde man nærmest tænke paa at søge en Forening af Fortrinene ved Fakultets- og Konsistorialexamen; men dette var i Virkeligheden umuligt. Thi deres forskellige Øjemed forudsatte forskellige Trin af aandelig Udvikling, forskjellig Alder, forskjellig Hovedinteresse, enten videnskabelig eller egentlig gejstlig, og som Følge deraf forskjelligt Anlæg af

*) En Kandidat, hvis skriftlige Examensbesvarelser i Juni 1861 ikke antoges af Fakultetet, bestod Aaret efter, i Juni 1862, Examen i Flensborg med Hovedkarakteren haud ill. Imi gr.

Examen. Men, uagtet det saaledes vilde visé sig nødvendigt at træffe Valg mellem en af de tvende Hovedformer for Examen, syntes der ikke at have været nogen tydelig Forestilling om Konsistorialexamens Karakter; der syntes ikke at have været Tanke om at forlade det Princip for Embedsexamen, som hidtil havde været fulgt, men kun om at forlade Examinatorerne.

Hos os havde man hidtil for den verdslige og gejstlige Embedsstand ikke haft egentlige Embedsexamina, men krævet videnskabelig Dannelse af den som nødvendig og fælles Betingelse for Embedets rette Røgt. Den højere Tjeneste i Stat og Kirke forudsatte Selvstændighed, Kundskaber og højere Dannelse, og herfor havde man fundet den bedste Garanti i den videnskabelige Fordannelse og dertil hørende Examen. Naar saaledes hos os egentlige Embedsprøver, praktiske eller tekniske, traadte tilbage for den videnskabelige, var Grunden den, at Embeds-praxis ikke kunde læres forud, og at der ved en praktisk Examen kun kunde opnaas et Vidnesbyrd for Aspirantens Bevidsthed om Opgaven og dermed for Begyndelsen til hans Talents Udvikling, men at der ved den ikke kunde være Tale om en grundig eller omfattende Prøve. En saadan kunde derimod virkelig finde Sted, naar Videnskaben var dens Stof, og en videnskabelig Examen kunde bevise baade Kundskaber og Oversigt over det hele, og Dømmekraft med Hensyn til de enkelte Deles Forhold, Evne til Kombination, hvilket var Betingelsen for Rigdom paa Ideer og paa aandelige Hjælpemidler. Saaledes havde man hidtil, vistnok med rette, antaget, at den videnskabelige Dannelse indeholdt de Elementer, hvorpaa den højere og ledende Virksomhed i Stat og Kirke beroede.

Heri kunde Regeringen ikke formodes at tilsigte Forandring; thi den syntes at lægge Vægt paa, at Examen blev taget omtrent ved den studerendes 22de Aar, 3: 4 Aar efter Immatrikulationen, forudsat, at den lærde Skole var gennemgaaet helt, uden foilænget Ophold i nogen af dens Klasser, hvilket i øvrigt ikke var almindeligt.

Altsaa turde det forudsættes, at Ojemedet med den tilsigtede Forandring ikke var en egentlig gejstlig Embedsexamen, men den bedste Form for en rent videnskabelig Prøve, og saaledes var det givet med Opgaven, at Reformerne maatte have deres Grænse i den videnskabelige Examens Ojemed og ikke turde være i Strid dermed.

Der kunde fornuftigvis ikke være Tale om nye Organisationer for at afhjælpe Mangler, naar disse kun vare midlertidige, selv om de vare mere end personlige; men det maatte være Ulemper, som havde deres Grund i selve Examensforanstaltningen, som gjorde en Afskaffelse ad denne Vej nødvendig. Som en i Virkeligheden uheldig Tilstand maatte det erkjendes, at de theologiske studerende, ligesom de studerende overhovedet, i en Række af henved 30 Aar underkastede sig Embedsexamen langt senere, end det maatte findes naturligt og ønskeligt. Naar nu den Kreds af Kundskaber, der fordredes, vistnok gennem Tiderne forandredes, og naar paa den anden Side en stor Mangfoldighed af forskjelligartede Interesser ved Siden af Embedsstudiet lagde Beslag paa den studerende, laa den Tanke meget nær, om Fordringerne til Examinanderne ikke vare for store og vidt gaaende. Et dobbelt Misforhold kunde saaledes synes at være i Følge med en Fakultetsexamen, hvori Regeringen maatte ville tilsigte en Forandring. Maalet var ogsaa blevet udtalt som 1) en Indskrænkning af Examensfordringerne og 2) en kortere Studietid.

Det kunde synes, som om disse to Fordringer fornuftigvis maatte være en og den samme. Dog kunde Fakultetets Flertal ikke andet end billige deres særskilte Opstilling; thi det var dets Ovebevisning, at Grunden til den fremrykkede Alder, hvori det akademiske Kursus i Almindelighed afsluttedes, ingenlunde for den største Del var at søge i Examensfordringerne.

Hvor den gejstlige Virksomhed laa saa langt ude i Tiden, som det havde været Tilfældet hos os i de sidste 30 Aar, hvor der endnu var et Forraad af 10 Aars ubefordrede Laudabilister, hvor den uundgaelige almindelige Anciennitetsregel ikke længer blev brudt af den private Kaldsret, og den tidlige Befordring, der ogsaa altid fandt Sted som Undtagelse, var aldeles uberegnelig, var det forklarligt, at Tanken om et eller to Aars større Anciennitet tabte i Kraft. At bewirke en Forandring heri ved nye Bestemmelser om Examens Ordning, syntes næppe muligt. Thi paa den ene Side blev den studerende draget til Deltagelse i Livets mange Retninger i Hovedstaden; han havde ogsaa et Udbytte deraf for sin Uddannelse, og han ønskede at forlænge sit Ophold her. Paa den anden Side førte ugunstige økonomiske Vilkaar til det samme Resultat; hans Forberedelsestid blev forlænget for det nødvendige Erhvervs Skyld, og selv Universitetets Understøttelse kunde bidrage til, at han opsatte Examen. Der var kun faa, som opnaaede Kommunitetsstipendiet allerede 2 Aar efter Immatrikulationen; det kunde nydes i 4 Aar. Hvor faa vilde under de nu værende Forhold foretrække en tidligere Examen for at opgive det? At Studietiden nu skulde forkortes ved Oprettelsen af en Examenskommission, var lige over for disse faktiske Forhold ikke mere sandsynligt end det modsatte; det var en ren Paastand, saa længe det ikke paavistes, at Fakultetets Studieplan havde en utilbørlig Udstrækning. Fakultetet kunde her henvise til, at det modsatte maatte antages som godtgjort ved den nylig fremlagte Udsigt over den theologiske Forelæsningscyklus, jfr. Skrivelse til Konsistorium af 17. Febr. 1863 *). Professor Hammerich betragtede i sit Separatvotum ikke Sagen anderledes.

Her var der altsaa betydelige og umiddelbart virksomme Aarsager til at forlænge Studenteraarene, og dette var et selvstændigt onde, uafhængigt af Examensfordringerne.

Hvorledes dernæst disse skulde kunne indskrænkes ved at forandre Examenskollegiet, syntes ikke forstaaeligt, saa længe Prøven skulde være videnskabelig, med mindre man forudsatte, at den vilde opgive Fordringen om Grundighed og Nøjagtighed, hvorved den tillige vilde blive usikker og uretfærdig. Men at kræve exakte Kundskaber og Bestemthed i Begreber vilde allerede vise sig som en udvortes Nødvendighed, naar Examen holdtes offentlig. At en Examinator i det samme Fag fordrede mindre end en anden, var uundgaeligt, og det vilde altid blive saaledes, ikke blot uden for Fakultetet, men ogsaa i det; men en vel forberedt Kandidat var slet ikke tjent med en slap, ikke grundig Prøve, og de mulige Fordringer ophørte ikke derved at være de samme og at kunne blive gjort gjældende. Ved positive Forskrifter kunde Fordringerne heller ikke i Virkeligheden bestemmes; en kvantitativ Forskrift om Pensum vilde kun kunne have Anvendelse paa det gamle Testamentes Text, hvilket ogsaa fandt Sted ved Universitetet. Men

*) Denne Skrivelse vil senere blive omtalt i en anden Sammenhæng.

i Virkeligheden kunde Examensfordringerne slet ikke bestemmes ved Forskrifter eller Programmer, men alene ved Examenskollegiets Praxis. Skulde den videnskabelige Examens Ojemed bevares, maatte Fordringerne rette sig efter, hvad der billigt kunde forlanges efter tilendebragt Universitetsstudium, og man kunde ikke vel tænke sig, at et Examenskollegium kunde ville kunstig bestemme et Maal, der ikke svarede til Videnskabelighedens nu værende Tilstand; det modsatte vilde være til Skade for selve Examinanderne.

Saaledes syntes de tvende, formentlig praktiske Formaal ikke at staa i et indre Forhold til Ojemedet med en videnskabelig Prøve, at godtgjøre Kandidatens videnskabelige Dygtighed, og heller ikke at kunne være praktisk vejledende for Examens Ordning. Universitetsundervisningen kunde ikke rette sig efter dem, uagtet det til visse til enhver Tid var Professorernes vel bevidste Formaal at gjøre Videnskaben saa let tilgængelig og tiltrækkende, som det stod i deres Magt.

Imidlertid maatte den Foranstaltning, at forlægge Examen fra Universitetet, hvor Examinatorerne vare Docenterne, til en fri Examenskommission, dog nærmere betragtes i dens Virkninger. Den vilde have Indflydelse, saa vel paa Examen, som paa de studerendes Benyttelse af Universitetets Vejledning.

Den Forandring af Examen, hvorpaa der for Tiden lagdes Vægt, bestod efter det oven for udviklede ikke i at give den et andet, kirkeligt Ojemed, men at give den videnskabelige Prøve andre Examinatorer. Hvad der skulde gjøre Fordringerne for strænge og udøve en trykkende Virkning paa de studerende, var Professorernes Examination, fordi de vare Docenterne. Antoges dette for Kilden til den sildige Examen og til Klagen over Examensfordringerne, saa vilde deraf følge, at Professorerne burde holdes uden for al Medvirkning ved et eventuelt nyt Examenskollegium. Thi det vilde ikke kunne være Regeringens Tanke at bruge Professorers Examination for en Del, naar den overhovedet havde saa skadelige Følger, og altsaa maatte antages at udøve et Tryk paa den studerende med Hensyn til hans Forberedelse i nogle Fag, hvis Professorerne som Examinatorer vare faste, og vilde være det i alle, hvis de deltog i Examen i vexlende Orden. Heller ikke vilde Regeringen kunne anvise Universitetets Professorer en Stilling ved en videnskabelig Prøve, der neutraliserede deres Indflydelse paa Examens Udfald og var beregnet paa at sikre den Del af Kommissionen Overvægten, der ved selve Ordningen erkjendtes for at mangle Dygtighed til at afholde Prøven i dens Helhed. Altsaa maatte Kommissionen blive et uafhængigt Kollegium, der ikke var knyttet til Universitetet eller til Kirkeregeringen. Examinatorerne vilde kunne beskikkes enten paa Aaremaal eller som til et blivende Embede, eftersom man foretrak en bevægelig eller mere fast staaende Autoritet. Vilde man nu søge theologiske Fagmænd blandt de gejstlige, vilde Vanskeligheden vistnok blive den samme — endogsaa i større Omfang —, som Erfaringen viste, at det havde i Tyskland at skaffe Fagmænd til gejstlige Konsistorialraader. Men var Grundsætningen vedtaget, hævdede den, hvad der ellers vilde være Hovedvanskeligheden, og, praktisk taget, maatte man overhovedet til enhver Tid være tilfreds med de bedste, man kunde faa; Forholdet vilde dog i Kongeriget være langt gunstigere end i Slesvig. Regeringen vilde aldrig mangle Muligheder til at besætte Pladserne. Examinatorerne syntes ved en saadan Statsexamen at maatte være gejstlige; da de fungerede paa Aaremaal, og kun ligesom traadte til og handlede temporært,

maatte de selv repræsentere Embedsmyndigheden. Foruden gejstlige gaves der kun en Mulighed til, nemlig privatiserende Theologer, i Regelen unge Mænd. At disse ikke som Medlemmer af Examenskommissionen kunde være Manuduktorer, forstod sig af sig selv; men de maatte dog heller ikke ved at opgive deres Manuduktion strax kunne blive Examinatorer og saaledes kunne vekselsvis dele sig mellem disse Virksomheder. Det vilde heller ikke være principrigtigt at tage Universitetets Privatdocenter til Examinatorer, medens man ikke vilde bruge Professorer, og det vilde være umuligt at skjelne mellem Privatdocenters Virksomhed og Vejledning til Examen.

Blev Medlemmerne altsaa gejstlige, vilde Examensfunktionen altid blive en Biforretning for dem. De mest ansete gejstlige, som den offentlige Mening skjænkede den største Tillid, vilde i Almindelighed være fuldt beskæftigede med deres praktiske Kald. Hvor kort og tilsyneladende let den gejstliges Dont ved mangen Lejlighed kunde være, havde den dog Krav paa hans stadige, alvorlige Sysselsættelse. Anderledes var det ikke med hans Virksomhed som theologisk Examinator. Hvilke Fordringer denne Funktion stillede til ham, havde Kultusministeren forklaret (Folketingstid. 1862 S. 2071 ff.): Den, der skulde være Medlem af en saadan Examenskommission, maatte ikke alene forberede sig for de enkelte Dage, naar han skulde examinere, men gjennem Examinators hele Liv maa der drage sig den Forpligtelse, at være saa fuldstændig inde i Videnskaben og at fastholde den i et saa klart og bestemt Billede, at han ikke enten skal holde sig til det ubestemte og almindelige, og hans Examination skal komme til at mangle den fornødne Skarphed og Klarhed, eller at Detaillen, som han opfrisker, skal komme til at spille for stor en Rolle under Examinationen —. Man havde ment at kunne fremkalde et stadigt theologisk Studium hos nogle gejstlige ved en passende Examinatorlønnig. Men Flertallet tvivlede meget om det frugtbare heri, naar dog Stillingen var forbigaaende. Heller ikke var den praktiske Hovedbetingelse for Examinatoren givet med at have Otium til lærd Studium og til at forberede sin Examination; det var den daglige Virksomhed som Docent, der gav den. Bestod Examinationen i at vælge gode og passende Themata, saa kunde uden Vanskelighed Samlinger af saadanne skaffes til Veje til alle Discipliner og foreskrives til Afbenyttelse.

Der kunde derfor vel tale meget for at gjøre Stillingen til et blivende Embede; thi dette indeholdt en stadig Forpligtelse, og vilde dog mere udelukke Tilfældigheden. Kommissionen vilde da blive en lærd Korporation over for Fakultetet. Saa vist som det nu var, at en grundig Examination vilde kræve et gjensidigt bekjendt Grundlag, saa vist vilde Examinatorer, som ikke vare Docenter, knytte deres Fordringer til en eller anden Lærebog. Fra Examinandernes Side vilde det blive gjort stærkt gjældende, at det maatte bringes i Erfaring, hvad der forlangtes af dem; det egne Forhold kunde ogsaa indtræde, at Examinatorerne stadig holdt sig bekjendte med Fakultetets Forelæsninger og gjorde sig afhængige af dem. Hvor ofte var det ikke blevet ytret af gejstlige Censorer, at Examinationens Retfærdighed beroede paa, hvad der var blevet de studerende meddelt! Hvilken Klage vilde der ikke rejses over Forskjellen mellem, hvad der var blevet lært ved Universitetet, og hvad der blev spurgt om ved Examen! Eller som faste Examinatorer vilde de maaske selv udgive Lærebøger, der da blev Examensbøger. Skolelæsningen vilde da ikke udeblive; men den vilde blive saa meget ufrugtbare, som den

mundtlige Vejledning manglede. At Kandidaterne lige over for fremmede Examinatorer, *ceteris paribus*, vilde have mindre Lejlighed baade til at vise deres Kundskaber og til at røbe deres Svaghed, men desto mere til ubestemte og undvigende Svar, var en Erfaring, der bekræftede sig ved nye Docenters første Examinationer; med det nærmere Bekjendtskab faldt Hindringen bort. Fik nu Fordringerne ved Examenskommissionen — hvad der af de anførte Grunde ikke kunde omtvivles — med Tiden en vis Fasthed, saa var Examinationen hos blotte Examinatorer i en ganske anden Grad udsat for at kunne aflæres dem end hos Docenter, og der var overhovedet en langt større Mulighed for Stagnation hos hine end hos disse. Den afdøde, i sin Tid i Preussen overordentlig ansete Generalsuperintendent, Møller, fremhævede paa den ekstraordinært sammenkaldte Generalsynode i Berlin 1846 som et karakteristisk Træk hos de examinerende Konsistorialraader „die Neigung, sich durch wiederholte Behandlung desselben Gegenstandes eine leicht zu Einseitigkeit führende Erleichterung zu verschaffen“.

Medens Examinatorene ved Universitetet vare i Stand til at haandhæve Examensfordringerne med ligelig Bestemthed, der var en Betingelse for Prøvens Retfærdighed, vilde Examenskommissionen let være udsat for at hæmmes i en sikker Bevægelse ved Prøven. Under selve Examinationen vilde der stadig rejse sig Tvivl om, hvorvidt der med Billighed kunde gaas i Fordringerne til Kandidaterne, og denne Uvished forøgedes, hvis en Forsømmelse af visse Fag eller Partier blev almindelig. Det vilde deraf lettelig blive Følgen, baade at bestemte Kompendier betegnedes som Examensbøger, hvad der ikke var heldigt, og at det blev Manuduktorerne, som i Virkeligheden kom til at bestemme Omfanget af Examensfordringerne.

Saafermt der nu skulde være Frygt for, at den theologiske Embedsexamen, naar den skulde vedblive at være rent theoretisk, vilde tabe i Grundighed, Paalidelighed og virkelig Retfærdighed ved at forlægges fra Universitetet, kunde det være rimeligt, at man vilde tænke paa at sikre Kommissionens Examen videnskabelig Karakter og Paalidelighed ved at gjøre en eller to Professorer til dens Medlemmer. Heri kunde man maaske mene at følge Preussens og Hannovers Exempel, skjønt med urette; thi Konsistorialexamen var overvejende Pastoraalexamen. Det kunde lade sig forsvare ved en saadan at underordne det videnskabelige Moment under det pastorale, men ikke ved en videnskabelig Examen at give det gejstlige Skjøn Overvægten. Det var derfor ogsaa Tilfældet, at selv de mest ansete theologiske Professorer i Tyskland vare misfornøjede med deres Stilling ved Konsistorialexamen. Det nærmere om Udførelsesmaaden vilde Flertallet, for saa vidt det behøvedes, komme til i den følgende Betragtning, da Professor Hammerichs Forslag i et og alt hvilede paa Forudsætningen om Professorers Medvirkning i Examenskommissionen. Her vilde Flertallet alene paa Universitetets og i Særdeleshed det theologiske Fakultets Vegne bede sig fritaget for en saadan Ordning, hvorved Fakultetets Professorer skulde som uundværlige tages til Hjælp ved en videnskabelig Examen, der baade principielt gjorde dem til Minoritet lige over for gejstlige, og tillige udsatte en saa lidet talrig Korporation, hvori kun Lighed burde herske, for det ubehagelige i et Valg, som ikke var ordnet efter en fast Regel. Flertallet følte sig opfordret til at udtale det bestemte Ønske om at fritages for saadanne Forhold, fordi det klart havde godtgjort, at der for den theologiske Embedsexamen fornuftigvis kun gaves et Alternativ, enten en rent videnskabelig Prøve, eller en

pastoral, og paavist, at der intetsteds gaves et tredje, og at den slesvigske Examen var en uren Blanding. hvis Oprindelse kun havde sin Forklaring i Forhold, der ikke fandtes i Kongeriget.

Det stod tilbage at overveje en selvstændig, videnskabelig Examenskommissions Indfyldelse paa Universitetsstudiet. Professor Hammerich erkjendte, at der derved vilde indtræde en Forandring i Universitetets hele Stilling og Virksomhed, som han hilste som et nyt og friere Forhold mellem Lærere og studerende. Imidlertid havde dog for ham dette frie akademiske Samliv nogle Professorers Deltagelse i Kommissionens Examen til Betingelse; og han erkjendte tillige Nødvendigheden af bagefter i sin Tid at underkaste de dermed i Forbindelse staaende, højest vigtige Spørgsmaal en meget omhyggelig Drøftelse. Men disse Spørgsmaal burde vistnok forinden søges klarede, for at der ikke skulde handles i Blinde. Naar der ikke gaves noget Middel til at forebygge, at de studerende i Almindelighed mere lode sig bestemme af Hensyn til en heldig Examen end af videnskabelige Interesser, saa var dermed ikke en Ordning retfærdiggjort, der maatte antages at ville friste de fleste til at forsømme Universitetet. Et lille Folks Dannelsesforhold vare forskjellige fra en stor Nations. Det turde anses som givet, at den danske Gejstlighed i Gjennemsnit forholdsvis stod højt, at vore Kandidater vare som Masse bedre udrustede med theologiske Kundskaber end mange andre Landes. Derimod fandtes der til alle Tider flere fremragende blandt større Nationer. Vilde det lille Folk hævde sin hæderlige Plads, maatte det, fordi det kun stødvis og i ringere Antal besad virkelige Forfremmere af det aandelige Livs Udvikling, eftertrægte en almindeligere Dannelse i dets Embedsstand. Derfor maatte Spørgsmaalet blive, om den omtalte Foranstaltning vilde fremme eller modarbejde Interesse for videnskabeligt Studium og Frihed deri mellem de studerende i Almindelighed. Det var det samme Spørgsmaal, som gjentog sig i alle ethiske Forhold: vilde det fremme det gode for det hele Samfundsliv at overlade Befæstelsen af de ethiske Baand til de enkeltes subjektive Frihed, fordi dette førte nogle til Maalet, eller at paalægge denne Betingelser for alles Skyld?

Det maatte være Regeringens Vilje, at de studerende skulde benytte Universitetet og paavirkes af den videnskabelige Aand, som der til enhver Tid var. Herimod stillede den Paastand: at fordr af den unge, at han skulde lære noget og i et vist Omfang tilegne sig en almindelig Grundanskuelse, var ikke Frihed i Studiet, men Tvang. Frihed bestod i at følge sin Genius; enhver skulde vide, at han ogsaa i Videnskaben havde sin individuelle Genius, og kun ved den kunde han præstere noget. Paa dens Udvikling kom det derfor alene an; at studere et Græsstraa eller et Sandskorn var lige saa universelt som den hele Naturvidenskabs Studium. Enhver Student burde altsaa være sig et specielt Problem bevidst; derfor vragede han med rette Skolelærdom. Enhver Examinand burde ved Examen fremlægge Vidnesbyrd om sit specielle videnskabelige Kald. Upaatvivlelig var der dog megen Selvillusion i denne Betragtning. Naar Studenten var naaet til en videnskabelig Selvbevidsthed, vilde hans Forberedelse ved Universitetet i Regelen være afsluttet; men forud for dette formaaede han endnu ikke at overskue eller bedømme det tilsyneladende tilfældiges Betydning i det hele Studium. Talentet kunde ikke bryde frem eller vise sig paa anden Maade end gennem redelig Tilegnelse, og hvad der derfor maatte læres, ahang til enhver Tid af Videnskabens Tilstand, og bestod ingenlunde i en bestandig Tilvæxt af Resultater eller en større Masse.

Den misforstaaede Studiefrihed sattes i det blot negative, at Universitetets Undervisning ikke turde have nogen Autoritet for den studerende. At Fakultetsexamen syntes at være en Tvang, var naturligt; men det samme maatte gjælde om enhver Examen. Det var Flertallets Overbevisning, at det kun var hos de svagere studerende, at en saadan Stemning kunde herske, og det troede, at kyndige fældede den samme Dom som Kultusministeren om Studiefriheden ved Københavns Universitet (se Folketingstid. 1862, S. 1184). Men fandt denne Sted, og kunde man ikke vel tænke sig en svagere Skygge af Kollegietvang, end den, der gjordes gjældende for Stipendiater, saa syntes Studiefriheden ikke at trænge til Udvidelse; men den nye Indretning kunde derimod forlede den store Mængde af svage Studenter til at skille sig fra Universitetet. Var det for dem kun en Skole, saa valgte de til visse helst den, som syntes dem at gøre langt ringere Fordringer, Man duktorernes, og den vilde, som oven for forklaret, vise sig tilstrækkelig til Kommissionsexamen. Der kunde fra tyske Forhandlinger anføres talrige Autoriteter for Nødvendigheden af, at Konsistorialexamen holdtes for lukkede Døre. Instruktionen for den slesvigske og holstenske Examen (som aldrig havde været publiceret), sagde i § 18, at det ikke burde være bekjendt, hvad der foretoges til de forskellige Karakterer, fordi mange i saa Fald kun vilde attraa den laveste og forberede sig paa Minimum.

Den ugunstige Forventning om Universitetets fremtidige Benyttelse af de studerende turde ikke betragtes blot som en mulig, men uberegnelig Sandsynlighed; man havde en Erfaring for sig fra de preussiske Universiteter i de store Stæder, navnlig i Berlin. Der var det almindelig bekjendt, at de Professorer, som havde Sæde i Examenskollegiet, hørtes stærkt. I Almindelighed besøgte de studerende det sidste Aar for Afslutningen af deres Kursus Universitetet i den Provins, for hvis Examenskollegium de meldte sig. De andre, selv ansete lærde og Docenter, havde, i Forhold til vore Fakultetsforhold, faa Tilhørere; og den samme Mand, som havde mange til sine Examensfag, havde et ringe Antal til sine andre Forelæsninger. Man turde ikke vente, at det vilde gaa anderledes her under lignende Forhold. Men vilde det være ret, at Professorerne ikke fik deres Del af Friheden, men skulde vedblive under lidet taknemlige Forhold at være bundne til de staaende Examenskursus? Burde der ikke gives dem Frihed til at vælge deres Forelæsninger, saa at de kunde vente Tilhørere blandt andre end de studerende? Men Foredrag for saadanne Kredse af dannede maatte være anlagte og udførte efter en ganske anden Maalestok, og selvfølgelig indskrænkes til meget faa Timer. Det var bekjendt, at franske Celebriteter, f. Ex. Michelet, ofte kun havde holdt 12 eller 24 Timers Forelæsninger i et helt Aar. Disse Følger fortjente ogsaa at overvejes forud.

Den hele Foranstaltning skulde efter dens Forsvareres Mening vel give en mindre paalidelig Examen, men denne Ufuldkommenhed ganske træde tilbage for dens Indflydelse paa Universitetsstudiet, og dette skulde være dens stærke Lysside. Men Sandsynligheden for det modsatte forekom Flertallet overvejende. Det var en mørk Side ved den, at den opofrede den store Mængde af svage. Men den vilde dernæst kunne blive en uberegnelig, men stadig Hindring for nye Retninger i overhovedet at vinde Indflydelse blandt de studerende. Det modsagdes ikke, at visse Retninger nødvendigvis vilde skaffe sig Indgang gennem en almindelig Stemning; men dette gjaldt langt fra om alle. I Sammenligning med en filosofisk eller

dens Modsætning, en positiv historisk Retning, som uden Vanskelighed havde vundet almindelig Indgang, var, for at vælge et Exempel, den historisk kritiske Behandling af Skriften i de sidste 30 Aar, for sig betragtet, af en langt mere gennemgribende og blivende Betydning i Theologien end hine to Retninger, for sig betragtede. Der havde her hjemme blandt Landets gejstlige næppe været mere end en Mand, Biskop Mynster, som fuldstændig havde fulgt dette omfattende Arbejde. En gejstlig Examenskommission vilde efter al Sandsynlighed ganske have ignoreret denne Retning i dens hele lange Udviklingsperiode, hvorigjennem den nye Anskuelse af de bibelske Skrifters Oprindelseshistorie støttede sig paa et rigt, til Dels nyt Lærdomsapparat. At den kunde vinde Indgang og successivt gaa over i den theologiske Bevidsthed, skyldtes vistnok for en Del den bestaaende Examensordning; det modsatte vilde have været et utvivlsomt Tab for Universitetet. Ligesaa kunde det gaa med andre Fag. Vi havde i mange Aar et Parti, der ligefrem havde Sky for dogmatisk Videnskab. Naar man forestillede sig, at Professorerne væsentlig skulde virke som umiddelbart personlige Vejledere af virkelige Disciple, vilde alle Universitetets Forhold — fordi det var i Kjøbenhavn, som havde Karakter af en stor Stad — umuliggjøre det. Den Erdmannske Ytring, at Professorer i vor Tid kunde have mange Tilhørere, men at de nu ikke kunde have Disciple, blev i sin Tid almindelig tiltraadt, og syntes just at anerkjende Studiefriheden. Det, som efter Professor Hammerichs Anskuelse skulde være den højeste Frugt af denne Examensforandring, Professorernes sokratiske Forhold til en lille Kreds, havde, selv om det kunde gøres til almindeligt Formaal, ikke Sandsynligheden for sig, for saa vidt som ikke Sammenslutningen hvilede paa en særlig Partiinteresse.

Det var ganske uoverensstemmende med Flertallets Erfaring, at et akademisk Samliv i den Forstand skulde findes ved noget tysk Universitet, at Professorer vare umiddelbare Lærere for alle de studerende; dertil havde man ved nogle tyske Universiteter Repetenter. Hvad man kaldte akademisk Samliv, var paa den ene Side Studenterforbindelser, paa den anden et nøje og frit Forhold mellem Privatdocenter og især yngre Professorer; men ikke engang dette fandtes i store Byer, som f. Ex. Berlin. Rygtet havde egentlig kun udbredt Neanders Navn som den, der paa en ualmindelig Maade stod i nøje Forhold til Studenterne; men dette bestod, saa vidt der var Tale om videnskabeligt Arbejde, deri, at han altid brugte nogle til at extrahere og samle efter hans Anvisning til hans egne Arbejder. Dem antog han sig da tillige faderlig som Velgjører i timelig Henseende.

Saa længe der ikke fandt et virkeligt Samkvem Sted mellem de nordiske Universiteter, kunde vore Universitetsforhold bedst sammenlignes med andre særlige Landsuniversiteters. Würtembergerne holdt sig til Tübingens Universitet, som vore Studenter til Kjøbenhavns. Det var ikke blot Würtembergs Theologer, men ogsaa dets gejstlige, som nød en vel fortjent Berømmelse. Den hele Forelæsningscyklus kunde ikke paalægges de studerende mere skolemæssig end i Tübingen; men det udbredte, mangesidige Studium blev ikke overgaaet paa noget andet Sted. Erfaring bekræftede her, at Universitetsundervisning og Selvstudium just hørte sammen. I Würtemberg absolveredes først en theologisk Fakultetsexamen, efter 2 Aars Vikariat en Konsistorialexamen for Studieraadet; denne sidste var ikke blot unddraget Offentligheden, men dens Hemmelighed endog sikret ved et Løfte af hver enkelt Kandidat. Først af Vikaren fordredes en fri theologisk Afhandling,

der i øvrigt ogsaa kunde bevæge sig paa det pastorale Omraade. Med Hensyn til denne Fordring ved den holstenske Examen maatte det bemærkes, at den opfyldtes meget forskjellig. Ikke sjælden bleve Kandidatafhandlingene med nogen Omarbejdelse udgivne; men var en saadan Afhandling ikke af større Omfang end et af vore sædvanlige Examensspecimina, faldt vistnok dens Betydning bort.

Besøg af fremmede Universiteter bidrog vistnok væsentlig til at give den videnskabelige Bevidsthed Frihed. Blev dette Maal opnaaet for vore Studenter, vilde dette dog ikke kunne have nogen Indflydelse paa Ordningen af Embedsexamen; thi denne vilde vistnok fremdeles fordres, hvor Ansættelser fandt Sted, og der vilde vistnok ogsaa foreskrives en Benyttelse af Landets Universitet. Dog vilde vel under denne Forudsætning netop Fakultetets Examinatorer have et Fortrin for det enkelte Lands gejstlige ved en videnskabelig Examen. Ligesom endnu i de sidste Aar Examen var blevet bestaaet her ved Fakultetet med et meget gunstigt Udfald af en Kandidat, der havde tilbragt den største Del af sit akademiske Kursus i Kiel og Erlangen, saaledes vilde Fakultetets Examen i Christiania vistnok heller ikke være en Hindring for at studere i Sverige eller Danmark; og der vilde næppe kunne anføres noget for, at Professorer skulde have mindre videnskabelig Bevægelighed eller i Fremtiden ringere Kjendskab til Nabolandenes Universiteter end gejstlige. Det nøjere Samkvem mellem de nordiske Universiteter vilde omfatte baade Studenter og Professorer.

Den Konklusion, hvortil Betragtningen maatte føre, var denne: Der kunde med fuld Ret vælges mellem en Fakultetsexamen og en Konsistorialexamen som gejstlig Embedsprøve, eller begge kunde fordres. Vilde man hos os gjøre en Forandring og ordne en Konsistorialexamen, der rimeligvis maatte henlægges under Bispestolene, vilde der vistnok derved kunne opnaas noget gavnligt for de gejstliges Uddannelse. Men, at ville ordne en videnskabelig Prøve, som umiddelbart sluttede sig til Universitetsstudiet, for at fremkalde Modsætning til Fakultetet, forekom Flertallet at savne al tilstrækkelig Grund, selv om Hensigten skulde være ad denne omvendte Vej at arbejde paa Universitetets Gjenfødelse.

I det tredje Afsnit besvarede Fakultetet Ministeriets Begjæring om, at Fakultetet, selv om der fra enkelte Sider fandtes overvejende Grunde til at fraraade den paatænkte Forandring, vilde ytre sig angaaende den hensigtsmæssigste Maade for dens praktiske Udførelse. Fakultetets Flertal havde ikke fundet nogen Side, hvorfra Forandringen, som indeholdende et gode, skulde være tilraadelig, uden for saa vidt som en Del af Fakultetets Øvelser derved blev befriet fra alle Examenshensyn, med mindre man endnu dertil vilde regne den personlige Behagelighed for Professorerne at befries fra et trættende Arbejde. Naar den praktiske Opgave ikke var nogen anden end at overgive den videnskabelige Examen, fordi den ikke skulde afholdes af Universitetets Lærere, i andre Hænder, saa kunde der med Hensyn til dens Ordning som theologisk Embedsexamen ikke gives andet Raad, end at vælge blandt de gejstlige de bedste, man kunde faa, at give dem indbyrdes en lige Stilling og overlade dem med Regeringens Tillid ogsaa den fulde Myndighed som Examinatorer. At forhandle om Censuren Former og lignende vilde være ørkesløst, da her intet nyt var at finde, og Formerne brugtes efter et Øjemed og skulde optages som et Moment i selve Examinationen; men saa længe der ikke kjendtes anden Opfattelse af den nye Embedsexamens Betydning end at danne en Modsætning til en Fakultetsexamen

manglede Hovedsynspunktet. Saaledes vilde Flertallets Forslag selvfølgelig kun kunne sigte til at formindske de mislige Følger for denne Examen selv og for Universitetet. Imidlertid havde der i Professor Hammerichs Votum som det syntes et positivt Forslag, og hertil knyttede Flertallet da nogle praktiske Bemærkninger.

Flertallet fremhævede da først, med Hensyn til Examens Indhold og Form, dets store Overensstemmelse med vor Fakultetsexamen. Det beholdt de samme Fag, den samme Inddeling i Grupper, den samme Slags skriftlige og mundtlige Kvæstioner; Specialkarakterer skulde ligeledes gives efter enhver Examination, dog kun til Censorernes Brug, som derved vilde faa et fælles Votum sat i Stedet for deres eget, maaske derfra afvigende. Disse Karakterer skulde have en forskjellig indbyrdes Stilling, ligesom ved Fakultetets Beregning af Hovedkarakteren, hvilket imidlertid her dog ikke syntes at stemme vel dermed, at alle Specialkarakterer, som havde faaet en objektiv Gyldighed lige over for hver enkelt Censor, ophævedes ved et eneste Votum angaaende Hovedkarakteren. Forslaget ønskede at have den mundtlige Examen delt i to Afdelinger, saa at Censorernes Antal ved hver Examination var tre*). Protokolføringen beholdtes, alt som hidtil, kun med den Forskjel, at de givne Specialkarakterer ingen Betydning havde. Ved den slesvigske Examen, som ikke offentlig meddelte Specialkarakterer, indførtes de i Protokollen, og Hovedprædikaterne vare ligefrem Resultat af deres Sammenlægning. Hvorfor blev da Examen forlagt fra Universitetet? Fordi der skete den væsentlige Forandring, at der blev tilføjet en ny, sjette Examensgjenstand, som skulde godtgjøre Studentens selvstændige, frie Specialstudium, at i Modsætning dertil de almindelige theologiske Kundskabers Maal i hvert enkelt Fag blev indskrænket, og at der offentlig kun gaves en Hovedkarakter, hvorved Forskjellen mellem Kandidaternes Dygtighed tabte et klarere Udtryk.

Disse Forandringer skulde „lette Studeringens Byrder“. Flertallet havde forgjæves søgt efter Spor til nogen anden Opfattelse af den videnskabelige Prøve end som et onde, der, da det var uundgaeligt, maatte indskrænkes saa meget som muligt. Dette opnaaedes vistnok, jo mindre der blev fordret ved Examen, og jo mindre det var muligt for Examinatorerne at vide, hvad der med rette kunde fordres. Det var bestemt udtalt, at Forandring af Examinatorer tilsigtede „at lette Byrderne“. Man skulde altsaa ville oprette et Examenskollegium med den Hensigt, at Examinatorerne bleve afhængige af Examinanderne, fordi det omvendte vilde føles som et Tryk paa de unge. Paa den ene Side skulde Examinatorerne lades i Uvished om, hvad der med rette kunde fordres; paa den anden Side skulde Studenterne bringes til at skuffe sig selv ved at indbilde sig, at de frivillig paa-tog sig noget, som de dog skulde lære, og at de derimod kun af Trang studerede Theologi i det hele.

For at Examens Forlæggelse fra Universitetet skulde have tilstrækkelig Grund, maatte dog i ethvert Tilfælde det karakteristiske ikke bestaa i noget, som just i strengere Forstand var videnskabeligt, og hvis Bedømmelse blev henlagt til Fakultetet alene, saa at dette gennem kun to af dets Medlemmer skulde have det i sin Magt at afvise fra Kommissionens Examen. Og at dette, hvis det hele ikke

* I Forbigaaende bemærket kunde Examen ikke ligefrem falde i en Deling af 2 Hold Censorer, naar af 5 tre skulde være tilstede.

blev et Spil, hyppigst vilde ske, beviste Erfaringen med Prisaftandlinger og Disputatser. Her skulde nu yngre, og alle levere et videnskabeligt Arbejde. Parallelen med Magisterkonferens passede for saa vidt, som denne vistnok ikke kunde forlægges fra Universitetet, og denne Prøve med de mangfoldige lærde Specialaftandlinger ikke kunde besørges af de gejstlige. Men den passede ikke med Hensyn til Indholdet, fordi Magisterkonferensen just gik ud paa et Specialstudium, som ikke havde en universel Karakter, men overhovedet kun var enkeltes Opgave, og i Forhold til hvilket visse andre Fag, som krævedes af Kandidaten, kun vare Hjælpediscipliner. Ved den theologiske Examen fordredes Studiet af Videnskabsfag, der alle vare sammenhørende til en videnskabelig Helhed, og alle udgjorde væsentlige Sider af den theologiske Dannelse. Flertallet var ganske enigt med Professor Hammerich deri, at Universitetets Undervisning ikke kunde bestaa i at lade de unge føre „et Studium paa første Haand“; han ansaa selv Specialstudiet „ikke for et egentligt Kilestudium“. Men, naar han mente, at alle kunde og skulde selv bruge Hovedbearbejdelser af Kilderne eller de bedste Hjælpemidler, stred dette ikke mindre mod Erfaring, at saadanne skulde være ligefrem tilgængelige for den studerende; kun meget faa formaaede at blive Herre over omfattende Skrifter, selv for Nutiden, endnu mindre for forsvundne Kulturperioder. Hos vore studerende herskede der desuden en gennemgaaende Mangel paa filologisk Dygtighed. At Studiet af et specielt Thema kunde være det største Bevis paa Videnskabelighed, og at dette ogsaa kunde fremlægges ved Examen, havde Universitetet altid erkjendt og givet fri Lejlighed til. Men efter Professor Hammerichs Exempler vilde Opgaverne, der paalagdes alle, blive af literær Natur; dette var i sig selv ufrugtbart og upassende for unge Mennesker. Aftandlingerne vilde blive Excerpter, Referater, Recensioner, som helst maatte være uskrevne eller maaske ikke-efterskrevne. Det var kunstigt at ville basere en almindelig Examen paa Literatur. Men det var mere end sandsynligt, at det hele vilde opløse sig i et Skin. Mængden af studerende magtede ikke et Specialstudium, med Examen i Udsigt, paa egen Haand. Manuduktererne etablerede efter egen Lejlighed et Kursus, og i samme Grad som disse havde Søgning, blev det tilsigtede Specialstudium mere eller mindre almindelig Skoleundervisning for hele Hold af Examinander. Det forekom Flertallet, i Mod sætning til Professor Hammerichs Mening, aldeles klart, at Fakultetet vilde mangle al Ret til at afvise Examinanderne, selv om de alle havde valgt Themata for deres Aftandlinger inden for den samme snævre Kreds af et enkelt Specialstudium. Og hvem vilde tvivle om, at f. Ex. i de sidste Aar en stor Del af Examinanderne vilde have grebet Lejligheden til at aflægge deres theologiske Vidnesbyrd om Daaben og om Trosbekjendelsen.

Dernæst var den anden Side af denne Prøve paa Videnskabelighed i højeste Grad mislig, nemlig en Indskrænkning af Fordringerne i, hvad Professor Hammerich selv betegnede som det grundlæggende, det orienterende, det encyklopædiske, det, der skulde læres. Professor Hammerich havde ingen anden Maalestok for denne Indskrænkning, end, hvad man kalder at slaa af i hvert enkelt Fag. For sit Vedkommende vilde han altid være villig dertil, saa snart Byrden i det hele vilde blive større ved det nye Tillæg af et Specialstudium. Men Fakultetsexamen indskrænkede sig til Theologiens Hoveddele, og kunde ikke være mindre omfattende, — Beviset derfor var han i alt Fald blevet skyldig —; den udbredte sig ikke til alle Discipliner, saaledes som dette var Tilfældet med de Flertallet bekjendte

Pastoralexamina. Men netop derfor vilde Flertallet ikke finde det forsvarligt, om der gjordes Forsøg paa at indskrænke den exegetiske eller den systematiske eller den historiske Theologi for de studerende, og om man berøvede de theologiske Hovedfag den fornødne Grundighed og Fylde for at skaffe Plads til et tilsyneladende Lærdomsspecimen. Flertallet mente ikke, at der rent kvantitativt kunde slaas af i den historiske eller exegetiske Theologi; men endnu mindre lod dette sig gjøre i den systematiske. Det var umuligt at danne sig en Forestilling om en saadan videnskabelig Reform. Det syntes Flertallet klart, at der i Virkeligheden ikke hermed var sagt andet, end at man ikke maatte forlange for meget, og at dette dog undertiden formentlig ogsaa nu skete. Men dette Ønske kunde, under den altid indrømmede Forudsætning, at der ikke kunde disputeres om et rent subjektivt Skjøn, kun tiltrædes af alle; thi ingen vilde overskride det sunde Maal. Flertallet vilde ikke gjentage, hvad det tidligere havde udviklet, men kun henvise til dets Bemærkninger i Fakultetets Skrivelse til Konsistorium af 30. Dec. 1861 mod det samme Forslag, der den Gang betegnedes som Indskrænkning af Fordringerne til theologisk Almendannelse eller en betydelig Sum Kundskaber af encyklopædisk Natur i ethvert Fag*). At Fordringerne ved at blive andre i en Retning formindskedes i en anden, derom kunde man endogsaa let praktisk overbevise sig ved at undersøge de skriftlige Examensopgaver for 10–15 Aar siden; mange af de systematiske Opgaver vilde nu ikke kunne gives, fordi de dertil fornødne Kundskaber ikke turde forudsættes.

Ikke mere praktisk fandt Flertallet Forskriften om en detailleret Angivelse af Examensfordringerne i hvert Fag og om den foregaaende i Examenskollegiet truffne Aftale om de mundtlige Spørgsmaal, ret som om Examinationen kun bestod i positive Spørgsmaal, og noget mere kunde foreskrives Examinator end et Thema. Det hele forekom Flertallet at hvile paa en mekanisk Anskuelse, som, selv om der blev udfærdiget Examensprogrammer, vilde være praktisk udførlig.

Endnu maatte Flertallet bemærke det efter dets Overbevisning ligefrem utilstedelige i at votere Hovedkarakteren, den eneste gyldige, uden at have bivaanet mere end Halvdelen af den mundtlige Prøve. Hvorfor var da Examen ikke alene skriftlig eller omfattende kun et Par Fag? Troede man, at Protokollen kunde erstatte Nærværelsen, og glemte man, at Svarene betegnedes med korte staaende Udtryk, som kun vare Tegn, og som i hvert Tilfælde udtrykte — Protokolførerens Skjøn? Hovedkarakterens Votering betød i de tvivlsomme Tilfælde ikke andet, end at enhver Examinator gav „sin besynderlige Karakter“.

Med Hensyn til Kommissionens Sammensætning efter Kategorien Ikke-Profesorer og Professorer fremtraadte den væsentlige Forskjel, at de sidste kun fungerede et Aar, eller de enkelte Timer, de tilkaldtes, medens Ikke-Professorerne valgtes paa 5 Aar. Dog var her atter en Overensstemmelse med det bestaaende. Det erkjendtes, at Fakultets Professorer ikke kunde deltage efter Turnus uden at frembringe Vanskeligheder med Hensyn til Fagfordelingen for de andre Examinatorer; disse skulde derfor ligefrem doublere Fakultetets Professorer, og hvert Aar en eller to af de specielt gagerede fritages. At en aarlig Turnus iagttoges, havde Vigtighed for Benyttelsen af Universitetet og for Professorernes indbyrdes Forhold,

*) Se om denne Skrivelse Lindes Medd. 1857–63 S. 61 ff.

men var dog et utilstrækkeligt Middel, fordi Examinanderne vilde kunne indrette sig derefter; examinerede Professorerne, burde de alle gjøre det. Om den saa frie Benyttelse af Fakultetets Medlemmer og Anvendelse af deres Tid til de mange Specialopgaver vilde Flertallet ikke her tale. Men ansaas Fakultetets Medvirksomhed som uundværlig, maatte Ordningen ikke tilsigte at bringe dem i Minoritet ved en videnskabelig Prøve; men Forholdet vilde her ved Hovedkarakterernes Votering blive som 1 til 4, eller som 2 til 3. At nu ikke engang Examinatorernes Stilling blev ligelig, var upraktisk. Fakultetets Dom over den formentlig vigtige Del af Prøven, Specialstudiet, syntes, naar den ikke var Afvisning, bestemt til at forsvinde. Ved den skriftlige Prøve var den $= \frac{1}{6}$; denne ophævedes nu ved den mundtlige, der ved Specialcensuren kunde give et forskjelligt Forhold, enten som 2 og 3 til 4 og 3 eller som 1 til 2, ihvorvel Muligheden ogsaa var tilstede for at overlade Censuren endog til Professorer alene. Den givne Karakter faldt nu bort ved Hovedkarakterernes Votering, i hvilken Examinator ikke turde deltage, med mindre han ellers hørte til Kommissionen. Hvorledes Dommen over Specialstudiet her skulde faa Indflydelse, hvor Forholdet mellem Professorer og Ikke-Professorer var som 1 til 4 eller som 2 til 3, saa Professor Hammerich sig ikke en Gang selv i Stand til at oplyse, og Flertallet vidste ingen anden Maade, hvorpaa det kunde foreskrives, „at Karakteren for Specialstudiet under enhver Omstændighed beholdt sin fulde Gyldighed og Indflydelse“ end den, at de 5 øvrige Specialkarakterer, men ikke hin, senere kunde forandres; men dens Uforanderlighed var aldeles illusorisk, naar dens Forhold til de øvrige var bevægeligt. At bevare forsvindende Specialkarakterer under den eneste gyldige Karakters Votering, var en unyttig Besværlighed. I øvrigt forstod Flertallet ikke den Opfattelse af Votering, at Specialkarakteren var en Dom over Kundskaber, Hovedkarakteren over Aandsmodenhed, og endnu mindre, at i saa Fald den ene kunde opgives for den anden.

Kunde Flertallet finde Anledning til at befrygte, at en Tilhaandegaaen af Fakultetets Medlemmer, hvor og naar som helst Examenkommissionen skulde finde Brug for dem, saaledes som her var foreslaaet, skulde paataenkes i Virkeligheden, da vilde det ikke undlade paa det eftertrykkeligste at frabede sig en Stilling, der vilde kunne føre til meget uheagelige Forhold for begge Parter. Flertallet forlod Forslaget med den almindelige Bemærkning, at det efter sin Ejendommelighed lignede tyske Examenformer, der dog tjente en anden Bestemmelse — maaske nærmest den laveste Examenegrad i Hannover — og som for en Del selv i Tyskland ansaas for uheldige, f. Ex. for saa vidt som der ikke kunde stoles paa Studenters Forsikring paa Ære og Samvittighed, naar Praxis en Gang var blevet slap.

I Henseende til de nødvendige Korrektiver bemærkede Flertallet, 1) at Examen for dens egen Skyld maatte holdes offentlig. Uagtet en saadan, naar man mere saa hen til andre Lande, var en Sjældenhed og i Tyskland næsten ansaas for noget ugjærligt, vilde hos os ved en Forandring Forholdenes Nødvendighed være saa tvingende, at heller ikke Professor Hammerich, der efter sine Ytringer delte den i Tyskland herskende Frygt, trøstede sig til at foreslaa Examen inden lukkede Døre. En saadan vilde desuden kræve fremmed Kontrol med den selvstændige Kommission. 2) Saafremt efter Forslaget detaillerede Regulativer vedtoges, maatte de ligeledes offentliggjøres. 3) Kommissionens Medlemmer turde ikke vejlede eller forberede en Examinand, eller umiddelbart i Forvejen have manu-

duceret. 4) Der maatte som Betingelse for at stedes til Examen føres Bevis for at have benyttet Universitetet.

Med Hensyn til Universitetet vilde det 1. være nødvendigt at ordne en Kontrol med Benyttelsen af Forelæsninger og Øvelser. Disse Forholdsregler vilde til visse ikke mindre faa den offentlige Stemme imod sig end Examens Unddragelse fra Offentlighed. Dog maatte Flertallet anse den for uundværlig, som den ogsaa blev udøvet i Tyskland paa flere Steder og i Kiel i det mindste for Stipendiater. Flertallet vilde henholde sig til en andens udtalte Erklæring, nemlig Etatsraad Baggers Votum med Hensyn til den juridiske Examen ved Appellationsretten i Flensborg, som efter Bekj. 11. Dec. 1856 holdtes offentlig. „Dersom man vil overføre den her bestaaende Examens Indretning paa Kongerigets Gebet, saa turde det være tilraadeligt at søge et Korrektiv, der kan bevirke, at Forbindelsen mellem Universitetet og de studerende derved ikke formindskes. Blot den Bestemmelse, at vedkommende skulle have opholdt sig et vist Aaremaal ved et Universitet, har ikke vist sig at være tilstrækkelig til at vedligeholde Forbindelsen mellem de studerende og de forskjellige videnskabelige Kræfter og Institutioner, som Universitetet raader over“. Etatsraad Bagger foreslog nu, at Examen ikke holdtes offentlig, men tilføjede, at Forholdet var et andet, naar Examen afholdtes ved Universitetet; derpaa fortsatte han saaledes: „Men fremfor alt er det nødvendigt, at Universitetet selv vaager over, at de, der opholde sig ved samme, ogsaa benytte dets Institutioner paa en nogenlunde hensigtsmæssig og videnskabelig Maade. Naar Universitetslærerne selv afholde Examen, turde der allerede heri ligge en ikke ubetydelig Garanti i den nævnte Retning; men denne formindskes, naar Examen overdrages til juridiske Embedsmænd uden for Universitetet. Om disse end ere nok saa dygtige, saa ville de uden Universitetets Bistand ikke kunne indvirke saaledes paa Studiernes Gang, som dette til Videnskabelighedens Fremme blandt den studerende Ungdom er ønskeligt“. Hertil sluttede sig en beslægtet Erfaring, at Examinanderne havde lært, hvor lidt der blev fordret til Examen. Havde Etatsraad Bagger efter 6 Aars Forløb i den lille Stad Flensborg ved Sammenligning med den foregaaende Tid allerede maattet gjøre den dobbelte Erfaring — hvorledes skulde man i Kjøbenhavn kunne vente andet, hvor Manuduktionen strax vilde være i fuldstændig Gang, og hvor der ikke en Gang skulde gives Specialkarakterer. En anden Foranstaltning kunde endnu have praktisk Nytte, at Kvæsturen, som paa andre Universiteter, holdt halvaarlige Lister over de immatrikulerede, saa at enhver, som ikke havde hørt Forelæsninger, blev udslettet, og regnedes ikke for at studere ved Universitetet.

2. Da Universitetet her, som overalt, vilde beholde sine egne Prøver, maatte en akademisk Grad eller Examen give den samme Adgang til Befordring som Kommissionens Examen. Ved nogle preussiske Universiteter gjaldt dette i Forhold til den første Konsistorialexamen om Licentiatgraden, som var en Examen, undertiden forbundet med en Disputation, undertiden forøget med en Afhandling; blev der leveret en videnskabelig Afhandling, der uagtet dens ikke store Omfang dog kunde trykkes, vilde der i Almindelighed ikke blive fordret en Afhandling for *venia docendi*, men vel Kollokvium og Disputation eller en Forelæsning, uagtet den var en selvstændig Kvalifikation og blev erhvervet senere. Andre Stater havde en noget ringere Examen, Bakkalaureatsgraden, der ogsaa gav Kandidats Rettigheder. I Sverrig havde Universitetet sin Examen for theologiske Kandidater, som

fritog for Præsteexamen, ligesom Licentiatgraden fritog baade for Præste- og for Pastoralexamen. Med vort Lands Tænkemaade syntes det mest stemmende, at Universitetet indrettede en Kandidatexamen; skulde dette mod Forventning ikke billiges, vilde det være passende i Fremtiden ikke at give *venia docendi* med Licentiatgraden, men lade den være betinget af en særlig Docentprøve.

Det kunde maaske blive Følgen, at Universitetets Prøve fik en større Anseelse end den almindelige Embedsexamen, og at der ved den befandtes at gjøres en retfærdigere Forskjel efter Evner, Dannelse og Kundskaber. Muligvis vilde efterhaanden en Deling indtræde; i saa Fald vilde sandsynligvis de dygtigste studerende i Følge deres videnskabelige Interesse og den større Sikkerhed for Examen's Udfald ved Universitetet vælge denne Prøve. Dette Forhold vilde have Indflydelse paa Stipendievæsenet. Den videre Følge af en saadan Forandring i Universitetsforholdene turde blive, at der vilde udvikle sig en udvortes Betegnelse for en Adskillelse mellem de gejstlige selv, mellem lærde og ulærde Præster.

Med Forbigaaelse af flere Bemærkninger ved den eventuelle Forandring, som laa uden for Betænkningens Plan, tilføjede Flertallet:

At lægge Udgifterne ved Examenskommissioner, som sket var ved den eventuelle Bevilling paa Finansloven, paa Universitetet, der ikke havde anden Indtægt, end dets egne separate Fonds, forekom Flertallet uforstaaeligt. Universitetet vilde beholde sine egne og mange Examina, hvis Omkostninger det bar. Naar Regeringen ikke længere vilde benytte dets Examina som almindelige Embedsexamina, vilde Udgifterne til de nye Statsexamina maatte opføres enten paa forskellige Ministeriers Budgetter, for den theologiske Embedsexamen paa Kirkevæsenets eller paa Undervisningsministeriets alene under de det højere Undervisningsvæsen og Videnskabelighed vedkommende Anstalter (Udgiftspost C).

Betragtningen af den hensigtsmæssigste Maade for Indførelsen af en theologisk Examenskommission sluttede Flertallet, med at fremhæve et Hovedhensyn, som ikke umiddelbart vedkom Fakultetet, og derpaa støtte en Indstilling. En ny Indretning af den theologiske Embedsexamen vedrørte i høj Grad Kirken; Flertallet androg derfor paa, at Biskopperne i Kongeriget og Slesvig bleve hørte angaaende denne Sag, før end der blev foretaget noget videre Skridt.

Endelig opstillede Flertallet i det fjerde Afsnit nogle selvstændige Forslag om en Udvidelse af Pastoralseminariet m. m. Det bemærkede, at Øjemedet med den theologiske Examen i dets hele Undersøgelse havde maattet være det bestemmende for Afgjørelsen om dens hensigtsmæssigste Form, og alle kyndige vilde være enige i, at den ikke kunde træffes uden Hensyn til det Øjemed, hvortil den skulde tjene. Fakultetet havde allerede under 7. Juni 1838 i en udførlig Forestilling (meddelt i Evang. Ugeskr. 1861 Nr. 29—30) henledet Regeringens Opmærksomhed paa det utilstrækkelige i en rent theoretisk Prøve og det ufuldkomne i vore Kandidaters praktiske Uddannelse. I Norge ophævedes ved Lov 16. Juni 1848 Bestemmelserne om de praktiske Prøver for theologiske Kandidater, og der ordnedes en praktisk-theologisk Examen, som var Betingelse for Embedsansættelse i Forbindelse med et foregaaende etaarigt Kursus i Pastorseminariet. Under særegne Omstændigheder kunde i Følge Tillægslov 7. Avg. 1854 Kongen meddele Fritagelse eller bemyndige til at meddele den, for at besøge Seminariet; men Examen skulde tages der. Det var endnu bestandig Flertallets Overbevisning, at, hvis man vilde udkaste en Plan til Embedsexamen for tilkommende gejstlige,

vilde de nu værende Fordringer undgaaelig foreges, hvad enten man vilde foretrække en Examen eller to, en videnskabelig og en pastoral. Det vilde forekomme Flertallet at være en Mangel af den rette Opmærksomhed, om man vilde foretage en Forandring ved Examenskollegiet og tillægge den betydelige Følger, uden at samle dem alle under det ene Øjemed.

Vilde man blive staaende ved en Examens nærmeste Bestemmelse, kunde denne unægtelig betegnes forskjelligt; men det sidste Øjemed baade for Examen og for Universitetsstudiet maatte opfattes ens, nemlig som den bedst mulige Forberedelse for tilkommende gejstlige. De Fordringer, der stilledes til den gejstlige, vare: 1) kristelig Religiositet, 2) grundig theologisk Overbevisning og 3) kirkelig Aand. Det var alene den anden Fordring, som umiddelbart vedkom Universitetsstudiet og den videnskabelige Examen. Men Universitetsstudiet var ikke tilstrækkeligt til allerede at føre til en selvstændig theologisk Overbevisning. Uden Hensyn til, at denne forudsatte en fri religiøs Livsudvikling, kunde den overhovedet ikke erhverves ad denne Vej alene; den vilde da enten blive af rent negativ Karakter, eller bestaa i et eller andet herskende System, som Studenten kastede sig ind i, rimeligvis for Sikkerheds Skyld det orthodoxe. Men en saadan Overbevisning var og blev unaturlig paatvungen, og den gejstlige behøvede en ganske anden. Selv om Universitetsstudiet blev forlænget, vilde det ikke være Midlet til at tilegne sig en selvstændig theologisk Overbevisning, fordi Universitetsundervisningen havde sit Maal og sin Maade. Den var vistnok ogsaa nu i det hele den bedste Form for Opnaaelsen af den første Fordring til den gejstliges Dannelse. Studenten skulde objektivt orienteres i Theologien, og ved Universitetet samle theologiske Kundskaber, hvilket ikke var det samme som theologiske Erkjendelser —, ihvorvel det vistnok til sidst kom an paa disse. Men den subjektive Tilegnelse hørte til en senere Tid, da Arbejdet overvejende var Selvvirksomhed, medens Universitetsstudiet overvejende var Modtagelse. Den gejstliges theologiske Overbevisning vilde vise sig deri, at de kristelige Grundlærdomme gave alle de andre deres rette Lys, gave dem Varme og Kraft. Studenten skulde vistnok ogsaa have videnskabelig Forstand paa disse Grundlærdomme; men for deres levende og virksomme Anvendelse var han endnu fremmed. Gjorde man den gejstlige Bevidsthed til Maalestok ved en Examen, som umiddelbart sluttede sig til Universitetsstudiet, kunde man være vis paa, at Prøven, der dog væsentlig maatte blive Kundskabsprøve, vilde blive uvidenskabelig, uden at blive en god gejstlig Embedsprøve.

Men det var vistnok hos os et føleligt Savn, at der hidtil baade i saa ringe Grad og saa ringe Omfang var draget Omsorg for at sikre Kirken grundig Overbevisning og praktisk theologisk Dannelse hos de gejstlige. Det manglede ikke paa, at denne Fordring gjordes gjældende; men den brugtes ofte til en Anklage mod Universitetsstudium og theologisk Videnskab. De store Misforstaaelser hvi behøvede ikke at forklares. Men, hvad der her gaves til Betænkning, var dette, at selv en virkelig theologisk Dygtighed ikke uden videre var praktisk; der udfordredes dertil et Skridt endnu. Thi det var umuligt at bringe den kristelige Sandhed til Menigheden i den Opfattelse og Form, hvori den levede i Tidens Videnskab; som Studenten havde lært at tænke videnskabeligt, og som den gejstlige fremdeles tænkte theologisk, kunde der ikke tales i Embedets Gjerning. Men den Frihed, som formaaede at omsætte den dannedes Tankekreds i populær Fremstilling, eller som rettere sagt levede umiddelbart baade i den videnskabelige og

populære Bevidsthed, forudsatte, foruden videnskabelig Dannelse, en saadan aandelig Selvvirksomhed, hvorved Kundskab og Viden blev Tænkemaade, og en saadan Øvelse, at den populære Fremstilling blev let.

Universitetet vilde overhovedet ikke kunne gjøre dette Maal til sin Opgave. At der ved Pastorseminarier, der tillige vare Konvikter, lettest kunde udvikles en kirkelig Aand ved Siden af den praktiske Dannelse, skulde ikke nægtes. Men foruden saadanne Instituters Kostbarhed, vilde de i Almindelighed kun virke for et ringere Antal af Landets Kandidater. Hos os var der sat meget snævre Grænser for Pastorseminariets Virksomhed; ikke en Gang den betingede Forpligtelse til at besøge det kunde overholdes. De to praktiske Prøver vare skilte fra Pastorseminariet. Fordringerne ved dem kunde ikke normeres efter dets Virksomhed, og de vare af en næsten ubeskrivelig ringe Betydning.

Naar disse Prøver bleve henlagte til Seminariet som Afslutning af et et-aarigt Kursus, hvortil alle Kandidater vare forpligtede, og naar Seminariets Virksomhed blev udvidet, vilde dermed den nødvendige Hjælp være givet til personlig Tilegnelse og praktisk Anvendelse af Theologien. Hvad Universitetet heller ikke formaaede at udvikle hos de studerende, en fri kirkelig Aand, vilde derimod kunne opnaas i Pastorseminariet, ved den Bevidsthed om Kirkens praktiske Opgaver, der uundgaaelig dannede sig, naar disse vare Gjenstand for den fælles Diskussion og de stadige Arbejder indbyrdes. Seminariets Virksomhed burde nemlig ikke ordnes efter Universitetets, — da blev det overflødig. Af Forelæsninger burde der være saa lidt som muligt; nogle vare vistnok nødvendige, f. Ex. om Præstens Kald og Embedsgjerning, Prædikenens Historie, Pastorallære; men Hovedsagen vilde være dels rent praktiske Øvelser, dels praktisk Skriftfortolkning, dels videnskabelige, f. Ex. dogmatiske og dogmehistoriske Kollokvia.

Den Betragtning kunde ikke holdes borte, at hvis den Sum, som man nu maaske aarlig vilde anvende paa Oprettelsen af en særlig videnskabelig Examenkommission, bestemtes til Pastorseminariets Udvidelse, vilde der derved være sørget for en hos os tilsidesat, men meget vigtig Opgave i den tilkommende gejstliges Dannelse. Ved en saadan Udvidelse vilde Pastorseminariet egentlig først være endelig grundet; thi dets Virksomhed vilde da faa en fast Grund og gaa som en sammenhængende Strømning gennem Landets tilkommende Gejstlighed, vækkende i den en kirkelig Aand. Om det uheldige i de praktiske Prøvers Adskillelse fra Seminariet kunde der næppe være Tvivl; om Gavn eller Skade af den theologiske Embedsexamens Adskillelse fra Universitetet og Henlæggelse til en særlig Examenkommission vilde der i det mindste være afgjort delte Meninger. Kjøbenhavn vilde altid besidde gejstlige, som kunde være fortrinlige Lærere i Pastorseminariet, og som vilde finde en Glæde i denne Virksomhed; at de samme skulde egne sig til Medlemmer af en videnskabelig Examenkommission, turde vel næppe antages som givet.

Det kunde maaske synes ikke vel betænkt, for saa vidt man betragtede Fakultetet som forsvarende sin egen Sag, og ikke havde nogen betydeligere eller antageligere Anke mod det end Kandidaternes sildige Examen, at fremkomme med Forslag, som man vilde sige, til nye Byrder og ny Udsættelse. Men selv om Dannelsesaarene derved bleve forlængede, maatte dog Forslagets Vigtighed nøde Flertallet til at fremsætte det. Dog ventede det ingenlunde, at det vilde have denne Virkning. Det vilde for Øjeblikket have stor Interesse at finde et Middel

for de studerende til alvorlig at føle sig tilskyndede til at bryde med en uheldig Vane. At der efter Examen endnu var et Maal, som ikke krævede det Slags Arbejde som Tilegnelse af Kundskaber, men derimod den frie personlige Interesse, vilde være en naturlig Drivfjeder til at fremskynde Examensmaalet saa vidt muligt. Kunde der træffes en Foranstaltning, hvorved Kandidater, hvis Kommunitetsstipendium ikke var udløbet, turde oppebære det ogsaa i Pastorseminariet, eller andre lignende Rettigheder med Stipendier forundtes dem, vilde de maaske naa det fjærnere Maal lige saa billig som Examen nu. I øvrigt behøvede Pastorseminariet ikke at besøges strax efter den theologiske Examen, og hvis Betænkkeligheden mod Tvangen til at deltage i Seminariet skulde være overvejende, kunde man maaske i Stedet for dets Benyttelse sætte en Examen som den i Norge befalede, der omfattede flere praktiske Discipliner. Men uundgaeligt maatte det være at bestaa den praktiske Prøve ved Pastorseminariet.

Flertallet mente altsaa, at den tilkommende gejstliges Uddannelse bedst vilde tjenes ved en theoretisk Prøve ved Fakultetet og en praktisk ved Seminariet; og det vilde til Slutningen kun henvise til de hyppige Udtalelser af Misfornøjelse med Embedsexamina i flere tyske Stater. Ligesom man, efter videnskabelige Journaler, i Preussen i det sidste Aar havde tænkt paa at befri Domstolene fra de 3 juridiske Examina, og Berliner-Fakultetet skulde have foreslaaet en videnskabelig og en praktisk Prøve, saaledes mødte man lignende Udtalelser med Hensyn til den theologiske Examen. Flertallet anførte saaledes en Ytring i Schenkels allg. kirchl. Zeitschr. 1862, 10 Heft, S. 641: „Man übergebe doch die Examina für den Eintritt in den Kirchendienst, unter Zuziehung eines Oberconsistorialraths, den Professoren des Predigerseminars, wie die Professoren der Universität die Fakultätsexamina besorgen; dann hat man sie in die rechten und besten Hände gelegt, und ist der Arbeit und des Leids enthoben. Auch dem best bestellten Oberconsistorium kann ja nicht zugemuthet werden, dass es alle kirchlichen Gnadengaben in ihrer Fülle habe.“

Sluttelig indstillede Fakultetets Flertal:

1. at en særlig theologisk Examenskommission ikke blev oprettet;
2. at Pastorseminariet blev udvidet og alene afholdt de praktiske Prøver for Kongeriget, og at de theologiske Kandidater forpligtedes til enten forud at deltage i et etaarigt Kursus eller at bestaa en Prøve ved Seminariet i praktisk-theologiske Discipliner;
3. at Kongerigets og Slesvigs Biskopper bleve hørte om denne Sag.

Professor Hammerich udviklede i sit Separatvotum (2. Juli 1863), at at der til Grund for det stærke Røre i Examenssagen, som jo ingenlunde indskrænkede sig til Theologerne, laa Følelsen af et Tryk, som den nu værende Ordning formentes at udøve paa de studerende. Hyppig hortes Klager fra dem, og fra deres Kreds vare de trængte videre frem; en stor Del af Gejstligheden og den øvrige Embedsstand fandt dem ikke ganske ugrundede, og de havde til sidst gjenlydt paa Rigsdagen i Fordringen om Examenskommissioner. I Klagerne var der upaatvivlelig ikke lidet overdrevent, og Aarsagen til den længere Studietid maatte til Dels søges paa Steder, hvor Universitetets Virksomhed ikke kunde naa hen. Imidlertid vilde en herskende Utilfredshed sjælden findes at være aldeles grundløs, og i alt Fald mente han, at Universitetet handlede klogt i, ikke at stille sig i afgjort Modsætning til Tidens Stemning, men hellere overveje, om ikke noget

lod sig gjøre for at berolige den. Ogsaa en anden Betragtning ledede ham til at ønske en Reform ved Embedsexamen. Den nordiske Bevidsthed, som fremtraadte stærkere og stærkere, fordrede gjensidig Tilnærmelse af Nordens Universiteter; for den stod det som en Opgave, der skulde løses, at vor studerende Ungdom lige som Tysklands kunde komme til at høste Gavn af de dygtigste Lærkræfter, hvor de saa end fandtes, i Danmark, Norge eller Sverig. Og jo flere naturlige Hindringer, der under vore Forhold altid vilde stille sig i Vejen herfor, desto mere Magt laa der paa at fjærne dem, som kunde fjærnes. Men nu lod det sig ikke nægte, at Ordningen af Embedsexamen ved Universiteterne i Kjøbenhavn og Christiania vare væsentlige Hindringer for fri Samfærdsel mellem de 3 Rigers studerende. Fra to forskjellige Sider blev han saaledes drevet hen imod Ønsket om en ny Ordning af theologisk Examen, hvorved den ikke mere vilde hænge umiddelbart sammen med Universitetet.

Examenskommission og Lettelse i Byrderne: det var de to Midler, hvorved man haabede at afhjælpe Klagerne. Hvad det første Punkt angik, Ordet taget i hele sin ubestemte Almindelighed, bemærkede han, at den Form, hvori Kommissionen hidtil for det meste fremtraadte, var Konsistoriets, som giver Prøvelsen et mere pastoralt, mindre theoretisk Præg. Han kunde i flere Punkter tiltræde, hvad Fakultetets Flertal havde ytret om dens Fortrin og Mangler; dog knyttede han dertil den Bemærkning, at Konsistorialformen tilfredsstillede Examinanderne, medens Paapegelsen af dens Mangler kom fra Universitetets Lærere. Det videnskabelig udviklede Tyskland holdt endnu fast ved den, og Ministerierne baade i Holsten og Slesvig havde udtalt sig for den. Naar imidlertid Spørgsmaalet blev, om Konsistorialformen passede paa vore Forhold og umiddelbart kunde lade sig indføre, turde han ikke besvare dette bekræftende. For det første savnede vi det Element af Kirkeregering, hvortil den sluttede sig, og kunde i ethvert Fald ikke med Føje indbringe engang saa meget af det, som sket var i Flensborg. Dernæst maatte de videnskabelige Fordringer nedsættes altfor stærkt, naar der tillige skulde blive Plads for de pastorale Fag, uden Forøgelse af Byrderne for Examinanden, en Forøgelse, han med Bestemthed maatte fraraade. Den efter hans Mening uheldige flensborgske og glückstadske Sammensmeltning af praktiske og theoretiske Prøver, der hver for sig krævede sin aandelige Stemning og sine omhyggelige Forberedelser, vilde hos os vistnok lade sig undgaa ved, som paa andre Steder, at dele Examen i to forskjellige Prøver. Men dermed var næppe stort vundet. Han frygtede bestandig for, at Overgangen fra videnskabelig Universitetsprøve til Konsistorialexamen med overvejende pastoralt Præg vilde findes altfor brat og ikke vinde Stemning for sig. Ønsket om denne Art Examen var heller ikke nogetsteds fremsat hos os.

En anden Form af theologisk Examenskommission vilde det være, naar Staten valgte dens Medlemmer paa visse, vedtagne Aaremaal, med den Opgave at holde en videnskabelig Statsexamen, medens de gjældende Bestemmelser med Hensyn til praktiske Prøver bleve staaende. Kommissionen vilde da indtage en Mellemstilling mellem et examinerende Konsistorium og examinerende Fakultet. Uagtet der kunde rejses en Mængde Betænkeligheder mod den, især paa Grund af denne Mellemstilling og dens tilsyneladende Mangel paa Konsekvens, antog han den dog baade for praktisk gennemførlig og, naar den var heldig udført, for mest i Stand til at samle Stemmer om sig. En saadan Kommission kunde bestaa dels af Pro-

fessorer, dels af andre Videnskabsmænd; fandtes theologiske lærde, som hverken vare Professorer eller Præster, maatte man fortrinsvis vælge dem, da derved en ellers mulig Spænding mellem Fakultet og Gejstlighed vilde kunne neutraliseres. Meget store Vanskeligheder vilde næppe være forbundne med at skaffe Videnskabsmænd uden for Universitetet til en saadan Post; i det mindste for Øjeblikket vilde Sagen gaa let. De udnævnte maatte antages efterhaanden at faa den fornødne Dygtighed til deres Gjerning, og havde de den, var der intet til Hinder for, at de kunde gjenvælges, ja Gjenvalg vilde endog være højst tilraadeligt, for at bevare en sikker Gang i Prøverne. At Examen for Kommissionen vilde være lige saa nøjagtig og udtømmende som en normal Fakultetsprøve, turde han ingenlunde sige. Men hvad der i saa Henseende tabtes, vilde blive mere end opvejet ved en stor Vinding i andre Henseender. Under den nu værende Ordning var det en ikke ringe Vanskelighed for Examinator at frigjøre sig for sin, ved Docentvirksomheden stærkt udprægede Opfattelse. Og for Examinanden blev Vanskeligheden ved at hæve sig fra den til en vis Grad nødvendige Udenadslæren til fri videnskabelig Tilegnelse endnu langt større. Man kunde tale indtrængende Ord om Studiets Frihed, men Studenten havde alligevel saa stor Vanskelighed ved at naa dertil. Hvorfor? Fordi Hensynet til en god Examen lagde sig i Vejen for det, saa længe Docenten var eneste Examinator. Idelig blev Studenten fristet til i ham ikke først og sidst at se sin Lærer og Vejleder, men derimod den, der ved Examensbordet raadede over hans Fremtids Vel. Forholdet var og blev skjævt og hvilede som et svært Tryk paa Studiets Frihed, paa Lærer og Discipel. Ved Antagelsen af hans Forslag fik derimod den Forestilling Dødsstødet, at Forberedelsen til Examen ikke var andet end at lære sin Lektie, og med det samme vilde et naturligere, gjensidigt Forhold være tilvejebragt mellem dem; thi selv naar Professoren her sad ved Examensbordet, sad han der ikke i Egenskab af Docent i sit Fag, men som Medlem af en af Staten nedsat Examenskommission, og denne Stilling var baade ham og Studenten bevidst. Atmosfæren, hvori de levede, var blevet en anden.

Jævnside med Ønsket om Examenskommissioner gik et andet, om Lettelse af Studeringernes Byrder. Ad to Veje kunde man komme til denne, dels ved ligefrem at formindske Byrden, dels ved at forvandle den til en frivillig paataget. Det nys udviklede gik just i Retning af det sidste. Men herved kunde man ikke blive staaende, og han fremsatte derfor Forslag om en Ændring i de vedtagne Examensfordringer, gaaende ud paa at kræve et Parti af Videnskaben særlig og omhyggelig studeret. Valget maatte overlades til den studerende selv; men Fakultetet skulde godkjende det.

En stor Del af, hvad der nu meddeltes ved Forelæsninger og fordredes ved Prøver, havde og maatte have Præg af det grundlæggende, det orienterende, det encyklopædiske, det, der skulde læres: paa den Maade maatte den unge faa sin Foruddannelse, sit Overblik over Videnskaben i dens Helhed og vækkes til Interesse for Tidens Problemer. Selv om man tænkte sig det studeret med fuldstændig Frihed, vilde dette dog i Følge Sagens Natur altid blive Studium paa tredje, fjerde Haand. Men nu lærte Erfaring, at hvad der indviede i Videnskabens inderste Helligdom, kun var et Studium paa første Haand, en Syslen med og Formen af det oprindelige Stof. Først ved det blev den studerende ledet til den rette Selvvirksomhed, og med jo større Lyst han arbejdede, desto lettere faldt Ar-

bejdets Byrde. Hos enhver, selv den ringere begavede, maatte der altid, hvis han blot fortjente Navnet af Student, forudsættes nogen Lyst og Trang til i mere egentlig Forstand at studere, og Universitetets Opgave var det at nære denne Lyst. Vilde man indvende, at et Menneske i den unge Alder ikke var moden nok hertil, maatte det indrømmes, at det egentlige Kilstudium kun undtagelsesvis kunde drives af ham, og at han ikke vel egnede sig til at gjøre nye videnskabelige Opdagelser. Men Fordringen lod sig ogsaa lempe efter Alder og Modenhedsgrad. Af alle kunde der forlanges en selvstændig Syslen med de bedste Hjælpemidler, med visse Hovedbearbejdelser af Kilderne; af alle kunde der forlanges, ikke noget Mesterværk, men vel et Bevis paa Evne til selv at studere. Og skjønt den studerende maatte træffe Valget af sit Æmne, inden han kunde have fuld Oversigt over Theologien, vilde dog naturlig Takt for, hvad der interesserede ham, tillige med Raadførsel med den Professor, i hvis Fag han havde valgt, være tilstrækkelig til i Regelen at sikre et passende Valg. Som Exempler paa Partier, som kunde vælges, nævnte han: en eller flere Bøger af det gamle og nye Testamente, gennemgaaede efter berømte Kommentarer, af Kirkefædre, Calvin, Tholuck, Augustinus: de civitate dei med Kommentar, Origines de principiis, et dogmatisk Afsnit efter Schleiermacher, Dorners Christologi, Reformationshistorien efter Merle d'Aubigné, Marheineke, Anjou og Münter, Syrisk. Ved de Examina, der berettigede til Adjunktposter, fordredes for Tiden et særligt Parti nøje studeret. Denne Fordring lignede den her foreslaaede, dog med den Forskjel, at hist var Specialstudiet Hovedsagen, efter dette Forslag derimod det almindelige theologiske Studium, mod hvilket Specialstudiet kun skulde gjælde som 1 mod 5.

Foruden Selvstudium, hvis befrugtende Indflydelse vilde udbrede sig til hele Theologiens Omraade, tilsigtede Forslaget tillige noget andet: et godt og sandt Forhold mellem Studenter og Professorer. Ad denne Vej maatte det nemlig blive anskueligt for den første, hvad en akademisk Lærer var for ham, at han var ham en naturlig Hjælper; han og Læreren vilde bringes nærmere sammen ved i egentligst Forstand at have fælles Studier, og et gjensidigt Tillidsforhold vilde kunne udvikle sig. Noget af det, der i høj Grad tiltalte ved tyske Universiteter, men hos os altfor meget savnedes, vilde forhaabentlig her kunne komme frem: et akademisk Samliv.

Dog kun under en Forudsætning turde han gjøre sit Forslag, den nemlig, at de nu værende Examensfordringer i andre Henseender bleve indskrænkede. Han kunde godt sætte sig ind i de mange Haande Betænkeligheder, Flertallet nærede mod at foretage Indskrænkning i, hvad der var en organisk videnskabelig Helhed. Men derfor kunde han ikke tilbageholde sin Overbevisning. I Følge Videnskabens stigende Udvikling var der, siden han tog Examen, kommet en Mængde nyt Stof frem. Af det gamle Testamente fordredes mere læst, Indledningsvidenskaberne vare blevne af større Omfang, i Kirkehistorien optog de indre Forhold, Arkæologi, Kultusvæsen langt mere Plads end før. En Del af det, som nu blev behandlet udførligst, fordi det havde Nyhedens Interesse, ogsaa forskjellige andre Partier lode sig imidlertid betydelig indskrænke, uden at træde den videnskabelige Organisme for nær, alt, saafremt højere Hensyn fordrede en Indskrænkning. For ham var det foreslaaede Specialstudium et saadant højere Hensyn, for hvis Skyld han ikke vilde betænke sig paa at begrænse det Omfang, hvori han foredrog Kirkehistorien, et Omfang, som dog allerede forud var nedsat en Del

under det tidligere fordrede. Kunde de øvrige Docenter formaas til lignende Indskrænkning paa deres Omraade, vilde tilstrækkelig Plads vindes for et frit Selvstudium, der just fordi det overtoges frivillig, maatte gjøre Byrden lettere at bære.

Han gik dernæst over til nærmere at omtale Forslaget om i Stedet for Universitetsexamen at indrette en videnskabelig Statsexamen, idet han forudsatte, at de praktiske Prøver bibeholdtes, samt at Universitetsexamens nu værende Fagdeling vedblev at have Gyldighed.

Hvad først angik de Fordringer, der maatte stilles til Examinanderne, bemærkede han, at de nu gjældende maatte indskrænkes for hvert enkelt Fags Vedkommende, hvorimod Examinanden til Vederlag opgav et Parti af Theologien, som han særlig havde studeret efter de bedste Hjælpemidler. Regler for Valg og Behandling af Partiet maatte saa vidt muligt opstilles i det enkelte. I Henhold til dem havde Fakultetet da at bedømme det af den studerende indgivne Forslag om et saadant Parti og enten billige eller forkaste det. Denne Fakultetet tillagte Myndighed vilde gjøre det muligt at modarbejde Forsøg af Manudukterer paa at dressere hele Hold Studenter i et og samme Specialparti. At i øvrigt enhver Art Manuduktion her vilde kunne undgaas, turde han vel ikke paastaa. Men han ansaa den ikke for mest skadelig paa dette Omraade; desuden mente han, at Professoren i vedkommende Fag altid vilde have Midler i Hænde til at sikre sig den behørig Indflydelse paa de studerende. I Partiet, der kom til at udgjøre det 6te Fag ved Examen, skulde der examineres baade skriftlig og mundtlig, og Karakteren herfor, paa hvilken Fakultetet skulde faa overvejende Indflydelse, maatte have samme Betydning som et af de nu værende Hovedfags, f. Ex. Dogmatikens.

Hvad angik Examens øvrige Indretning, havde han tænkt sig Examen afholdt af en Kommission, bestaaende af Professorer og Ikke-Professorer, og fremgaaet ved ministeriel Udnævnelse saaledes: Examinatorer, som ikke vare Professorer, udnævntes paa 5 Aar; de behøvede ej at være gejstlige, men maatte ikke befatte sig med Manuduktion eller umiddelbart før Udnævnelsen have gjort det. 300 Rd. aarlig, der forholdsvis omtrent svarede til Honoraret i Holsten eller Slesvig, vilde maaske være en passende Løn; maatte en Examinator for Examens Skyld foretage Rejser, svarede der ham Diæter. Examinatorernes Tal bestemtes til 5, 1 nemlig for hvert theologisk Fag; hvert Examensaar, regnet fra Høstterminens Begyndelse, indkaldte Ministeren dem af disse, for hvilke der i dette Aar var Brug. Examinatorer, som vare Professorer, udnævntes paa 1 Aar. I Regelen vilde Turen til at blive Examinator skifte mellem Fakultetets Medlemmer, for at undgaa de Misligheder, en anden Fremgangsmaade kunde fremkalde og bevislig i Tyskland havde fremkaldt. Dog skulde Ministeren ikke være bundet dertil, hvis han skulde have Grunde til en enkelt Undtagelse. Professorernes Tal foresloges til enten 1 eller 2. Af de 5 andre Examinatorer indkaldtes da ikke den eller de, hvis Examensfag var den for det Aar indkaldte Professors. Den hvert Examensaar i Virksomhed værende Kommission vilde saaledes bestaa af 5 Medlemmer i alt, nemlig 1 eller 2 Professorer og respektive 4 eller 3, som ikke vare Professorer. En saadan aarlig Omskiftning af Medlemmer, hvorved i Løbet af 5 Aar de to forskjellige Rækker Examinatorer vare komne til at sidde ved Examenbordet, kunde formentlig ikke blive uden heldig Indflydelse paa at tilbagetrænge

Manuduktionsvæsenet og Lektie læsningen. Alle Kommissionens Medlemmer havde de samme Rettigheder og Forpligtelser.

Examenskommissionen valgte aarlig sin Formand, der berammede Møder, modtog og afgjorde Andragender om Examen, og besørgede andre løbende Forretninger. Examenskommissionen opgav de skriftlige Spørgsmaal i de nu brugelige Examensfag og bedømte dem. Med Hensyn til skriftlig Prøve i det af Examinanden særlig opgivne Parti bestemtes følgende: En passende Tid inden den egentlige Examen tilstillede Kommissionens Formand ham det af Fakultetet vedtagne Spørgsmaal; til Besvarelse heraf indsendtes inden 4 Uger en hjemme udarbejdet større Afhandling, forsynet med Bevidnelse paa Ære og Samvittighed om, at Examinanden selv havde udarbejdet den. Den bedømtes af Professoren i vedkommende Fag i Forening med en anden, af Fakultetet valgt Professor, der om muligt maatte være Medlem af Aarets Examenskommission; i Tvivlsmaal tilkaldtes Fakultetets Dekanus. Afhandlingen og den for samme givne Karakter skikkedes derpaa til Examenskommissionens Formand, alt inden den egentlige Examen tog sin Begyndelse. Kommissionen havde siden at regne denne Karakter med blandt sine Karakterer for skriftlig Examen.

Ved mundtlig Prøve beholdtes Notarius og Protokol. I de nu værende 5 Fag examinerede hvert Medlem i sit. I det særlige Parti, der regnedes for 6te Fag, examineredes af Professoren i vedkommende Fag, enten han var Medlem af Aarets Kommission eller ej, ligesom han ogsaa deltog i Censuren herover, men derpaa fjærnede sig, for saa vidt han ikke var Medlem af Kommissionen. Til hans Medcensorer toges om muligt Professorerne i Examenskommissionen. For hvert Fag voteredes, paa samme Maade som nu, en særegen Karakter af Examinator og andre Medlemmer af Kommissionen, dog kun til Kommissionens Efterretning og ikke til Offentliggjørelse. Over Hovedkarakteren holdtes til Slutning en selvstændig Votering, der naturligvis skulde tage alt tilbørligt Hensyn til Specialkaraktererne, men dog ikke var absolut bundet til dem; kun maatte Karakteren for Specialpartiet under enhver Omstændighed beholde sin fulde Gyldighed og Indflydelse. Ved Specialkarakteren maatte Tonen nemlig især lægges paa Bedømmelsen af Kundskabsmassen, ved Hovedkarakteren derimod paa Aandsmodenheden. Ofte kunde der vise sig megen Vaklen ved at bestemme denne Specialkarakter for den ene eller den anden. Under den nu værende Ordning maatte man derfor idelig tage Hensyn til de først givne Specialkarakterer og derefter skjærpe eller mildne de senere, for at Hovedkarakteren, der nu fremgik ved simpel Beregning, ikke skulde blive urigtig. Men Fremgangsmaaden var mindre korrekt og burde reformeres. Den nærværende Inddeling af Examen i 2 Afsnit, hvert med 3 Censorer, havde saa store Fortrin, især fordi den ikke sløvede Censor ved at holde ham for længe ved Examensbordet, at han gjerne ønskede den bibeholdt. De 2 Hold Censorer, altsaa hele Kommissionen, skulde da træde sammen ved Examens Slutning og efter en Forhandling votere Hovedkarakteren, som blev offentliggjort. Skulde der, hvad gjerne var muligt, findes overvejende Betæneligheder herved, maatte selvfølgelig de 5 Kommissionsmedlemmer alle være tilstede ved hele Examen og deltage i Voteringen af enhver Specialkarakter, saa vel som af Hovedkarakteren. I saa Fald maatte man imidlertid formentlig ved Voteringen om det særlig opgivne Parti forhøje Betydningen af den i dette examinerende Professors Votum.

Examens Offentlighed havde gennem en lang Aarrække vundet Hævd hos os; men i andre Lande, hvor Examenskommissioner havdes, fandt den ikke Sted. Vedtoges den, vilde baade Vanskeligheden ved at finde passende Medlemmer til en Kommission forøges, og en Fare vise sig for Manuduktion i ny Stil. Mænd nemlig, der ikke daglig docerende færdedes i Faget, valgte sig gjerne en vis Kreds Spørgsmaal, hvortil de jævnlig vendte tilbage; dette vilde strax blive bemærket, naar Examen var offentlig, og upaatvivlelig have sine højst betænkelige Følger. Han antog imidlertid, at det vilde raade Bod paa Mislighederne, hvis Kommissionen vedtog ogsaa de mundtlige Spørgsmaal; det kunde vel mest passende ske Dagen forud, før de brugtes ved Examen. I ethvert Fald turde han ikke under vore tilvante Forhold foreslaa Examen for lukkede Døre.

Dersom nærværende Forslag blev billiget, maatte et nyt Examensreglement udarbejdes. Heri maatte en Mængde mindre Spørgsmaal finde deres Afgjørelse, Fordringerne i de enkelte Fag og det særlige Parti angives saa nøjagtig som muligt, Bestemmelser vedtages om Karakterer for de 6 Fag og disse Karakterers indbyrdes Stilling, om Formandens Virksomhedskreds o. s. v. I saa Fald vilde det sikkert ogsaa findes ønskeligt, at Examenskommissionen i Flensborg saa vidt muligt sluttede sig til den for den kjøbenhavnske vedtagne Indretning. Hvis Universitetet foretog en Omordning med Graden og forbandt nye Prøver med dem, eller indrettede en ny videnskabelig Examen i Retning som den svenske Kandidatexamen, vilde der maaske udkræves Bestemmelser, som kunde fritage de saaledes prøvede for at underkaste sig den sædvanlige Examen for Kommissionen.

Det var indlysende, at ved en saadan Examen et nyt og friere Forhold vilde indtræde mellem den akademiske Lærer og Studenten, en Forandring i Universitetets hele Stilling og Virksomhed. Dette krævede en meget omhyggelig Drøftelse for at ordnes paa tilfredsstillende Maade; men paa Sagens nu værende Trin vilde han kun pege hen paa Nødvendigheden af at behandle de med den i Forbindelse staaende, højst vigtige Spørgsmaal.

Professor Hammerich indstillede sluttelig, at de nu værende Examensfordringer skulde nedsættes, men at der ved Siden deraf skulde stilles Fordring om et særlig studeret Parti, samt at der skulde oprettes en af Ministeriet valgt Examenskommission.

Appellationsretten for Hertugdømmet Slesvig ytrede i en den 9. Marts 1863 afgivet Erklæring om den retsvidenskabelige Embedsexamen for Slesvig følgende: Lovbestemte Regler for Afholdelsen af denne Examen gaves først ved Frd. 18. Dec. 1795, hvorved bestemtes, at der en Gang aarlig skulde afholdes en juridisk Embedsexamen ved Overretten i Gottorp, saaledes at Examinationskollegiet skulde bestaa af samtlige Rettens, med besluttende Stemme voterende Medlemmer. Dette blev imidlertid forandret ved Oprettelsen af Overappellationsretten i Kiel i Aaret 1834, idet det nemlig samtidig blev overdraget denne Domstol at fungere som fælles juridisk Examinationskollegium baade for Slesvig og Holsten samt Lauenborg; men efter at den kielske Overappellationsrets Virkekreds i Aaret 1850 var blevet indskrænket til Holsten og Lauenborg, var der nu igjen indrettet en særegen juridisk Embedsexamen for Hertugdømmet Slesvig, som blev afholdt af Appellationsretten i Flensborg, regelmæssig to Gange om Aaret efter de i Patentet af 22. Novbr. 1851 og Patentet af 26. Avg. 1853 indeholdte nærmere Bestemmelser.

Examinationskollegiet dannedes af samtlige Appellationsrettens Medlemmer, der udførte de Kollegiet paahvilende Funktioner i Embeds Medfør, uden derfor at oppebære noget særligt Vederlag. Enhver, der ønskede at stedes til Examen, skulde ved at indgive sin Begjæring herom tillige indsende en Skildring af sine Livsforhold og sine Studier, og desuden, til foreløbig at dokumentere sine Kundskaber og Evner, tvende Afhandlinger, den ene paa Latin, den anden paa Dansk eller Tysk, som han havde udarbejdet over selv valgte juridiske Materier. Examen bestod dels af en skriftlig, dels af en mundtlig Prøve. Examensfagene vare: Romerret, slesvigsk Civilret, slesvigsk Kriminalret, slesvigsk Civilproces og slesvigsk Kriminalproces, almindelig Retslære, kanonisk Ret, det danske Monarkis Statsret og Statistik. I de fire sidste af disse Fag examineredes alene mundtlig, i de fem første tillige skriftlig. Foruden de skriftlige Spørgsmaal i disse Fag gaves der tillige Examinanderne til skriftlige Opgaver to Retstilfælde at afgive Betænkning over, og desuden blev der leveret dem af Rettens Arkiv en Sags Akter til derover at udarbejde et Referat og et motiveret Votum. Kun de, der forinden havde absolveret den juridiske Examen ved Københavns Universitet med Karakteren laudabilis, erholdt en Afkortning i Examen efter Bestemmelserne i Ministerial-Bekj. 2. Maj 1856. Examen tilendebragtes regelmæssig i en Tid af noget over en Uge. Den første Uge anvendtes til at lade Examinanderne besvare de skriftlige Opgaver og til, efterhaanden som Besvarelserne bleve færdige, at lade disse cirkulere mellem Rettens Medlemmer til Bedømmelse. Den første Dag i den anden Uge og de derefter følgende Dage, saa vidt det var nødvendigt, anvendtes til Afholdelsen af den mundtlig Prøve. Ved denne var Examinationen i de forskellige Fag delt mellem samtlige Rettens Medlemmer. Regelmæssig overtog enhver af disse et bestemt Fag, hvori han stadig examinerede ved enhver Examen, ligesom det da ogsaa var ham, der gjorde Forslag til Kollegiet om de skriftlige Spørgsmaal, der i det af ham overtagne Fag skulde stilles. I Censuren over alle Præstationer ved Examen deltog alle Rettens Medlemmer, og de fleste Stemmer afgjorde Udfaldet. Til nærmere Oplysning om adskillige af de i det foregaaende nævnte Punkter samt tillige om den Maade, hvorpaa Examenskaraktererne fastsattes lod Retten medfølge en Afskrift af et i Aaret 1854 vedtaget Examens-Regulativ*).

*) Regulativet meddeles her:

§ 1. De Discipliner, som i Henhold til Patentets (22. Nov. 1851) § 4 ere Gjenstand for Examen, inddeles i 2 Klasser, nemlig: 1ste Klasse, hvortil henregnes Romerret, slesvigsk Privatret, slesvigsk Civilproces, slesvigsk Kriminalret, slesvigsk Kriminalproces, 2den Klasse, hvortil henregnes almindelig Retslære, Kirkeret, Statsret, Statistik.

§ 2. Gjenstand for skriftlige Udarbejdelser ere kun de til 1ste Klasse hørende Discipliner, medens der i de til 2den Klasse hørende kun bliver at anstille mundtlig Examination. I enhver Disciplin af 1ste Klasse bliver der at forelægge Kandidaten tvende Opgaver, en i det danske og en i det tyske Sprog. Med Undtagelse af Kriminalprocessen, i hvilken tilstaaes Kandidaten en samlet Tid af 3 Timer til Besvarelsen af begge Opgaver, bliver der i samtlige de 4 andre Discipliner indrømmet 3 Timer til enhver af Opgaverne.

§ 3. Der anstilles en praktisk Prøve med Kandidaten, bestaaende i: 1, at der forelægges ham tvende Retstilfælde, et af civilretlig og et af kriminalretlig

Hvad angik Spørgsmaalet om Erfaringen havde bekræftet Hensigtsmæssigheden af Examensindretningen, bemærkedes det, at der i Appellationsretten ikke var opstaaet Spørgsmaal om at foreslaa nogen Forandring i denne Indretning. Et af Rettens Medlemmer, Appellationsretsraad Bagger, udtalte herom særlig følgende:

Art. over hvilke han har at afgive Betænkning, og 2, at der tilstilles ham Akterne i en Sag, i hvilken han da, efter at have forudskikket en kort Fremstilling af Sagens faktiske Sammenhæng samt af dens processuelle Stilling, afgiver et motiveret Votum. Til Udarbejdelsen af dette sidste Arbejde, der kan foregaa i Kandidatens Hjem, men som da har at afgive en Forsikring om, ikke at have benyttet fremmed Hjælp, indrømmes tvende Dage. Betænkningen over de tvende Retstilfælde udarbejdes under Opsyn, og indrømmes der 2 Timer til enhver af dem.

§ 4. I Henseende til Karakterbestemmelsen følges følgende Regler:

1. Efter at den hele Examen er endt, afgiver Examinationskollegiet sin Bedømmelse om Kandidatens Duelighed i de enkelte Fag, derunder indbefattet den praktiske Prøve, men derimod ikke de forinden Examens Afholdelse indleverede Afhandlinger. Karaktererne, der benyttes, ere 4, med de vedføjede Talværdier: udmærket godt = 4, meget godt = 3, godt = 2, maadelig = 1. Naar der ved den herom stedfindende Votering, i hvilken Examinatoren i det paagjældende Fag først afgiver sin Stemme, og i hvilken der stemmes med de oven anførte hele Tal eller med tilføjede Brøker af $\frac{1}{2}$, udkommer en Kvotient af over respektive $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$, bliver Resultatet respektive 1, 2, 3, 4. Udkommer der en Kvotient af $\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{2}$, bliver det Gjenstand for Afstemning, hvilken af de tvende Karakterer, der skal tildeles Kandidaten.
2. Efter at Specialkaraktererne ere bestemte, fastsættes Hovedkarakteren, i hvilken Henseende neden staaende Pointsregulativ kommer til Anvendelse:
 - a. Udmærket godt i Discipliner af 1ste Klasse er 16 Points, i 2den Klasse 8 Points.
 - b. Meget godt i Discipliner af 1ste Klasse er 14 Points, i 2den Klasse 7 Points.
 - c. Godt i Discipliner af 1ste Klasse er 10 Points, i 2den Klasse 5 Points.
 - d. Maadelig i Discipliner af 1ste Klasse er 2 Points, i 2den Klasse 1 Point.
 Til Fagene af 1ste Klasse er at henregne den praktiske Prøve. Tildeles der en Kandidat Nul i en Disciplin af 1ste Klasse eller i tvende Discipliner af 2den Klasse, er han ubetinget at erklære immaturus. I øvrigt udfordres:
 - a. til 1ste Karakter „udmærket godt“ i alle Fag,
 - b. til 2den Karakter 1^{mi} gr. „meget godt“ i alle Fag eller et samlet Pointsantal af 112,
 - c. til 2den Karakter 2^{di} gr. „godt“ i alle Fag eller et samlet Pointsantal af 80,
 - d. til 3dje Karakter „maadelig“ i alle Fag eller et samlet Pointsantal af 16.
 Dog forbeholder Examinationskollegiet sig efter derom stedfundet Afstemning at tildele:
 - a. 1ste Karakter, naar en Kandidat har opnaaet et samlet Pointsantal af over 120,
 - b. 2den Karakter 1^{mi} gr., naar en Kandidat har opnaaet et samlet Pointsantal af over 96,
 - c. 2den Karakter 2^{di} gr., naar en Kandidat har opnaaet et samlet Pointsantal af over 48.

Dersom man, udtalte han, vilde overføre den i Slesvig bestaaende Examensindretning paa Kongerigets Omraade, turde det være tilraadeligt at søge efter et Korrektiv, der kunde bevirke, at Forbindelsen mellem Universitetet og de studerende derved ikke blev formindsket. Blot den Bestemmelse, at vedkommende skulde have opholdt sig et vist Aaremaal ved et Universitet, havde ikke vist sig at være tilstrækkelig til at vedligeholde Forbindelsen mellem de studerende og de forskellige videnskabelige Kræfter og Institutioner, som Universitetet raader over. Et saadant Korrektiv kunde formentlig bestaa i: 1. at ingen Examinator eller Censor maatte paatage sig at forberede eller vejlede de studerende til Examen, 2. at Examinationen ikke skete offentlig, og 3. i Særdeleshed, at der fra Universitetets Side blev udøvet en videnskabelig Censur over dem, der benytte dets Institutioner, og at ingen blev stedet til den juridiske Examen, uden at han i Forvejen havde forelagt Examinationskollegiet et offentligt Vidnesbyrd fra Universitetets Side om, hvorledes han havde benyttet sammes Institutioner, og hvad der fandtes at kunne erindres om Examinandens Studieplan og Flid. Den første Bestemmelse motiverede sig ved sig selv, for saa vidt der derved skulde henvirkes til, at de studerende ikke fjærnedes sig fra det egentlige Universitetsstudium. Hvad det andet Punkt angik, saa gav Offentligheden dem, som det var mere at gjøre om at slippe gennem en Examen, end at tilegne sig sand Dannelse, ikke saa ganske utjenlige Midler i Hænde til at erfare, hvad og hvor meget der udfordredes til nogenlunde at kunne passere gennem en saadan Examen. At Offentligheden ved de Examina, der afholdes ved Københavns Universitet, ikke afstedkom en saadan Ulempe, kunde her ikke komme i Betragtning; thi Forholdet stillede sig anderledes, naar man overdrog Provelsen til juridiske Embedsmænd. Men fremfor alt var det nødvendigt, at Universitetet selv vaagede over, at de, der opholdt sig ved samme, ogsaa benyttede dets Institutioner paa en nogenlunde hensigtsmæssig og videnskabelig Maade. Naar Universitetslærerne selv afholdt Examen, saa turde der allerede heri ligge en ikke ubetydelig Garanti i den nævnte Retning; men denne formindskedes, naar Examen blev overdraget til juridiske Embedsmænd uden for Universitetet. Om disse end vare nok saa dygtige, saa vilde de uden Universitetets Bistand ikke kunne indvirke saaledes paa Studiernes Gang, som dette til Videnskabelighedens Fremme blandt den studerende Ungdom var ønskeligt. Noget lignende iagttoges ogsaa i større eller mindre Omfang ved Universiteterne i andre Lande, hvor den juridiske Statsexamen var overdraget til Domstolene eller andre juridiske Embedsmænd.

Til denne Betænkning knyttede det slesvigske Ministerium i Skrivelse til Undervisningsministeriet af 1. Apr. 1863 nogle Bemærkninger. Det udtalte, at

§ 5. Den Attest, som i Henhold til Patentets § 5 af Examinationskollegiet er at afgive om Kandidatens Sprogfærdighed, kan kun gaa ud paa, om den paa-gjældende er Sprogene „i tilstrækkelig Grad mægtig“ eller ikke; paa Vidnesbyrd om Gradationer i Færdigheden indlader Kollegiet sig ikke.

Saaledes vedtaget af Examinations-Kollegiet d. 14. Okt. 1854.

Stemann.	C. Poulsen.	Bagger.	Møhrhagen.	Fr. Meyer.
Weldike.		Lehmann.	W. Ussing.	

F. Knudsen.

den Erfaring, der var indvundet med Hensyn til de i Flensborg afholdte juridiske Embedsexamina, ikke blot turde have godtgjort Muligheden af at lade saadanne Examina afholde uden Deltagelse af Universitetslærerne, men derhos ogsaa havde givet saadanne Resultater, at Ministeriet ikke betvivlede Hensigtsmæssigheden af at benytte Examenskommissioner, sammensatte af praktisk virkende Jurister, til det omhandlede Ojemed. Ulemper, som kunde være af Interesse ved Overvejelsen af de eventuelle tilsvarende Forandringer i Kjøbenhavn, vidstes ikke at være fremkomne. Med Hensyn til det af Appellationsretsraad Bagger ved Appellationsrettens Indberetning tilføjede Minoritetsvotum bemærkede Ministeriet, at naar han urgerede, at ingen Examinator eller Censor maatte forberede studerende til Examen, da turde denne Bemærkning være rigtig. Hvad angik hans Ytring om, at Examen ikke burde være offentlig, havde der vel, saa vidt Ministeriet bekjendt, ikke i Flensborg vist sig nogen Ulempe som Følge af Offentligheden; men det skulde ikke lades uberørt, at Forholdene i Kjøbenhavn, hvor studerende og Manudukterer vare samlede i saa stort et Antal, ganske vist stillede sig noget anderledes, og at det formentlig ingenlunde var umuligt, at Appellationsretsraad Baggers Indvendinger mod Examens Offentlighed netop vilde være træffende for de kjøbenhavnske Forhold. Naar han endelig fremhævede, at ingen burde stedes til Examen uden forud at have benyttet Universitetets Institutioner, bemærkede Ministeriet, at det i Følge Frd. 18. Decbr. 1795 § 4 endnu stedse fordredes ved Examen i Flensborg, at Kandidaten i fulde 3 Aar skulde have studeret Retsvidenskaben paa et eller flere Universiteter („der Erlernung der Rechtswissenschaft vorschriftsmässig auf hohen Schulen obgelegen“), men at der, efter at Forskrifterne om et tvungent Studium i to Aar ved Kiels Universitet vare ophævede ved Bekj. 21. Novbr. 1850, nu ikke blev stillet nogen som helst Begrænsning i Henseende til Valget af det eller de Universiteter, hvor Kandidaterne erhvervede deres videnskabelige Dannelsen.

Den holsten-lauenborgske Overappellationsret henviste i sin Erklæring af 1. April 1863 til Verordn. 18. Decbr. 1795, Patent 15. Maj 1834 og provisorische Gerichtsordnung s. D. § 6 samt til et 1855 udgivet Skrift „über die Prüfung der Kandidaten der Rechtswissenschaft vom Oberappellationsrath Brinckmann in Kiel“, hvor Fremgangsmaaden ved Prøven udførlig var fremstillet S. 32—55. Retten bemærkede hertil:

„Von dem Verfasser sind in seiner Schrift zugleich die Betrachtungen angeführt, welche sich für ein solches Verfahren geltend machen lassen, und hiermit stimmen die seither gemachten Erfahrungen überein, so dass solches nach unserer Ansicht im Wesentlichen als zweckmässig bezeichnet werden darf. Zwar könnte es scheinen, als wenn durch das Zusammendrängen der Prüfung in einen kurzen, in der Regel 14 Tage betragenden Zeitraum, wie solches mit Rücksicht auf die Lebensverhältnisse der Kandidaten für diese erwünscht, und zur Verhütung von zu langen Unterbrechungen der richterlichen Amtsthätigkeit des Examinationscollegiums angemessen und erforderlich ist, auf der einen Seite den Kandidaten die Gelegenheit zur Entwicklung ihrer Leistungsfähigkeit zu sehr beschränkt und andererseits dem Examinationscollegium zu wenig Zeit zur genügenden Beurtheilung des Geleisteten verstattet ist. Namentlich liegt diese Frage in Beziehung auf das schriftliche Examen nahe, bei welchem von den Kandidaten im Laufe von 3 Tagen 24 Fragen zu beantworten sind und das Lesen und Beurtheilen derselben

von Seiten der Mitglieder des Examinationscollegiums in der Regel innerhalb 8 Tagen zu beendigen ist. Bei zweckmässiger Auswahl der Fragen hat indess die Erfahrung ergeben, dass es tüchtigen Candidaten nicht an der erforderlichen Zeit fehlt, dieselben mit genügender Vollständigkeit und selbst darüber hinaus zu beantworten und dass nur in seltenen Fällen ein etwaiger Mangel in der Beantwortung mit Mangel an Zeit entschuldigt wird. Zum Theil schwieriger ist die Aufgabe der Beurtheiler, und namentlich wenn eine grössere Anzahl von Candidaten gleichzeitig zur Prüfung sich gemeldet hat, ist die von ihrer Seite erforderliche Anstrengung keine geringe. Gleichwohl hat sich diese Aufgabe bisher als lösbar gezeigt, ohne dass Bedenklichkeiten gegen dieselbe hervorgetreten wären. Um demnächst beim mündlichen Examen einer zu grossen Ermüdung vorzubeugen, pflegt, wenn mehrere Classen zu prüfen sind, nach jeder zweitägigen Prüfung einer Classe eine 1-tägige Pause gemacht zu werden. Wenn es sodann von dem Verfasser der anliegenden Schrift Seite 28 als ein Vortheil der Vornahme der Prüfung durch ein und dasselbe Collegium hervorgehoben wird, dass sich dadurch eine Festigkeit und Beständigkeit in der Abschätzung der Leistungen der Candidaten ausbilde, so hat die hiesige Erfahrung dies insoweit bestätigt, dass bei mancher Verschiedenheit der Beurtheilung im Einzelnen, eine erheblichere Verschiedenheit in dem Hauptresultat nicht häufig vorkommt. Im Übrigen bedarf es kaum der Bemerkung, dass zwar nicht alle geprüften Candidaten in ihrer späteren Wirksamkeit dem ihnen beilegelegten Examenscharacter an sich oder im Verhältniss zu einander entsprechen, dass jedoch aus einer solchen Erfahrung, welche das Oberappellationsgericht überdiess nur im geringeren Umfange zu machen Gelegenheit hat, ein sicherer Rückschluss auf die Zweckmässigkeit der Prüfungseinrichtung und deren Garantie nicht zu ziehen ist; denn stets wird die Abschätzung neben den natürlichen Anlagen nur die dermalen erreichten Stufen wissenschaftlicher Ausbildung berücksichtigen können, diese aber nicht selten später in Folge von Begabung, Eifer und anderer Umstände sich mehr oder weniger steigern, oder auch wohl einen Rückschritt erleiden.

Schliesslich wollen wir jedoch nicht unbemerkt lassen, dass es früher in unserem Collegium zur Sprache gekommen ist, ob es sich nicht empfehlen dürfte, dass dem Collegium als Prüfungsbehörde eine aus einigen Mitgliedern desselben und Professoren bestehende Prüfungscommission zu substituiren, und dass diess zum Theil wünschenswerth gefunden worden. Abgesehen von einer hiedurch zu erlangenden Verstärkung des rein wissenschaftlichen Elements bei der Prüfung ist hierfür namentlich der allerdings vorhandene Übelstand geltend gemacht, dass durch die halbjährig wiederkehrende Theilnahme aller Mitglieder des Oberappellationsgerichts an der Prüfung ein öfterer Stillstand in der Erledigung der gerichtlichen Geschäfte eintritt. Das Oberappellationsgericht hat daher in seinem Bedenken vom 18. Juni 1846, betreffend die Entwerfung einer definitiven Oberappellationsgerichtsordnung der Bestimmung über das Examen als eines nach näherer Erwägung bedürftigen Punctes erwähnt. Wir finden indess in der vorliegenden Veranlassung keinen Grund hierauf zurückzukommen.

Den kongelige holstenske Regering, der fremsendte denne Erklæring sammen med den foran nævnte Erklæring fra det theologiske Examinationskollegium i Glückstadt (s. oven for S. 20 ff), og hvis oven for S 25-26 anførte Ytringer ogsaa havde Hensyn til den juridiske Examen, tilføjede særlig for denne følgende Udtalelse: „Es

wird dabei hervorgehoben werden können, dass die Leitung des juristischen Examens durch das Oberappellationsgericht als eine besondere tüchtige allgemein anerkannt ist, und die mit Rücksicht auf Geschäftsüberhäufung in den vierziger Jahren dagegen erhobenen Bedenken jedenfalls jetzt, wo der Jurisdiktionsdistrikt des Gerichts unter Ausschluss des Herzogthums Schleswig auf die Herzogthümer Holstein und Lauenburg beschränkt ist, weniger in Betracht kommen werden.“

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet (Gram, Kayser, Aagesen, Nellesmann, Holck, Goos) indledede sin Erklæring af 4. Juli 1863 med at gøre opmærksom paa et Punkt, som formentlig ikke havde staaet tilstrækkelig klart under de Forhandlinger, for hvilke det juridiske Examensvæsen i de sidste Par Aar havde været Gjenstand, nemlig, at Spørgsmaalet umulig lod sig besvare bekræftende eller benægtende i Almindelighed, men at dets Afgjørelse væsentlig maatte afhænge af den Karakter og Beskaffenhed, som man antog, at Prøven for Statens juridiske Embedsmænd burde have, og af de Fordringer, som man mente at burde stille til dem, der indstillede sig til denne Prøve. Hvis man nemlig, hvad der syntes at være nogles Mening, ansaa det for uforment at fordre, saaledes som ved den fuldstændige juridiske Examen under de nu værende Forhold, at vedkommende Kandidater skulde aflægge Prøve paa, at de havde gjort Retsvidenskaben i dens forskellige Grene til Gjenstand for et systematisk Studium, men derimod fandt det tilstrækkeligt, at de havde tilegnet sig en encyklopædisk Kundskab til Retsvidenskabens forskellige Hovedresultater, kunde der ikke være noget til Hinder for, at Prøvens Afholdelse blev overdraget til juridiske Embedsmænd i praktiske Livsstillinger. Det turde tvært imod antages, at Fakultetet, hvis dette skulde vedblive at afholde Prøven, vilde have Vanskelighed ved at give denne den tilsigtede forandrede Karakter. Det var i øvrigt en Selvfølge, at en Forandring, som den her angivne med Hensyn til den juridiske Embedsexamen, hvorved denne, om end i noget udvidet Form, i det væsentlige vilde blive af samme Art og Beskaffenhed som den juridiske Examen for ustuderede, i forskellige Retninger vilde gøre forandrede Bestemmelser nødvendige. Adgangen til en saadan Prøve syntes ikke at burde være betinget af akademisk Fordannelse, ligesom det ikke kunde være Universitetets Opgave, saaledes som nu, at afholde Forelæsninger og Øvelser med særligt Hensyn til de studerendes Forberedelse til denne Prøve. Prøvens uvidenskabelige Karakter i det hele maatte derhos med Nødvendighed medføre, at den ikke, saaledes som den nu værende fuldstændige juridiske Embedsexamen, kunde give Adgang til visse akademiske Stipendier eller til Erhvervelsen af de akademiske Grader, hvorimod Universitetet ad anden Vej maatte sikre sig, at den, der attraaede disse akademiske Rettigheder, var i Besiddelse af den fornødne videnskabelige Dannelse og Udvikling.

Fakultetet behøvede imidlertid ikke at bemærke, at en Omordning som den oven anførte efter sammes Mening vilde være i højeste Maade utilraadelig. Skjønt en saadan Omordning vel vilde medføre den Fordel, at de juridiske Docenter kunde indrette deres Forelæsninger, enhver efter sit særegne videnskabelige Kald, saaledes at Forelæsningerne bleve frigjorte for det Hensyn, som nu paa mange Punkter gjorde sig gjældende, at de skulde tjene til Forberedelse for de studerende til Embedsexamen, maatte Fakultetet dog i det hele anse den foreslaaede Forandring for fordærlig, saa vel for Universitetet, som for Staten. Den foran nævnte Fordel vilde mere end opvejes af den Skade, som Universitetet kom til at lide ved den

i høj Grad formindskede Frekvens, der sandsynligvis vilde blive en Følge af dets forandrede Stilling til den akademiske Undervisning. Det kunde ikke mis-kjendes, at den Omstændighed, at en akademisk Fordømmelse krævedes som Betin-gelse for den nu værende Embedsprøve, førte den største Del af de studerende til Universitetet, og det vilde være at hengive sig til et tomt Haab, om man ventede, at Universitetsdannelsen paa Grund af sit eget Værd dog skulde blive søgt af Flertallet af dem, der nu søge den. Foruden at de, hos hvilke videnskabelig Interesse med Alvor og Styrke gjør sig gjældende, kun udgjøre et ringere Antal, maa det nemlig ogsaa have for Øje, at Flertallet af de studerende her ved Uni-versitetet arbejder under et stærkt pekuniært Tryk, der, selv om Lysten hos en-kelte skulde føre dem i videnskabelig Retning, vilde tvinge dem til at søge at naa Maalet ad den korteste og billigste Vej. Ved Forholdenes Magt vilde det store Flertal lettelig blive udelukket fra de goder, som Universitetsdannelsen erkjendes at medføre, hvorimod der uundgaelig — saaledes som det alt skulde være Til-fældet med Hensyn til den dansk-juridiske Examen — vilde danne sig private Un-dervisningsanstalter uden nogen som helst videnskabelig Karakter, med det særlige Formaål at give den til hin Embedsexamen fornødne Oplærelse og Dressur. Uni-versitetets Virkekreds vilde herved paa en højst betænkelig Maade indskrænkes, og det kunde næppe fejle, at den Tomhed, som vilde indtræde, maatte virke ned-slaaende og lammende paa Docenterne, der ikke blot vilde savne den til Iver og Interesse ansporende Vexelvirkning mellem dem og en talrigere Tilhørerkreds, men tillige den Opfordring til nye Anstrængelser, som hidtil havde ligget i Bevidst-heden om, at en rig Mark laa aaben for dem, og at deres Bestræbelser udsprede gavnlige Virkninger i en stor Kreds. Som oftest vilde de komme til at prøve den Lod, som under vore smaa Forhold saa hyppig traadte hindrende i Vejen for Videnskabsmanden, nemlig at mangle et Publikum. Ligesom en Foranstaltning som den her omhandlede saaledes vilde være i høj Grad uheldbringende for Uni-versitetets hele Betydning som Led i Nationens aandelige Liv, saaledes vilde den uden Tvivl blive til stor Fordærvelse for Statstjenesten. Det var upaatvivlelig et stort gode, at den stigende Velstand og Kultur havde bragt det derhen, at Staten nu til de vigtigere juridiske Embedsstillinger med Lethed kunde finde Mænd, som havde nydt den højere Dannelse og friere Aandsudvikling, som Universitetsstu-dierne og Universitetssamkvemet medførte; det vilde efter Fakultetets Formening være en virkelig Nationalulykke, om dette Forhold skulde forandres og en Tilbage-gang til ældre Tiders Tilstande finde Sted, og dobbelt følelig vilde en slig Foran-dring blive i vore Tider, hvor der forestod omfattende Reformer i det hele Rets-væsen, som en Embedsstand, der var blottet for grundig theoretisk Dannelse, alde-les ikke vilde være i Stand til at gennemføre og bære. Til visse Embedsstillin-ger, navnlig de rent juridiske, saasom Dommerembeder, vilde en virkelig videnska-belig Fordømmelse i ethvert Fald ikke uden ubodelig Skade for Retsplejen og Sam fundet i det hele kunne undværes, da en forsvarlig og fyldestgjørende Varetagelse af de under de nævnte Embeder faldende Forretninger nødvendig betingedes af et systematisk videnskabeligt Retsstudium. Et herfra forskjelligt Spørgsmaal, som Fakultetet blot henstillede til nærmere Overvejelse, var det, om en Embedsprøve af videnskabelig Karakter kunde anses for fornøden til alle de i Frd. 26de Jan. 1821 § 15 nævnte Embedsstillinger.

Fakultetet maatte saaledes paa det bestemteste fastholde, at den juridiske Embedsexamen som Betingelse for Adgangen til i det mindste den større Del af de i Frd. 1821 § 15 nævnte Embeder burde bevare sin hidtidige videnskabelige Karakter, og maatte anse det oven for bemærkede om Utilraadeligheden af en Omordning af Examens- og Studieforholdene i foran udviklede Retning for saa indlysende, at man var overbevist om, at ingen Ven af Universitetet og den højere Dannelse kunde ønske en saadan. Men saa vidt Fakultetet af de fra flere Sider i og uden for Rigsdagen fremkomne Ytringer kunde dømme, gaves der mange, som vel paa ingen Maade ønskede, at Forbindelsen mellem Embedsprøverne og Universitetsstudiet skulde ophøre, men dog antog, at Examenskommissioner lode sig indrette paa en saadan Maade, at Prøven i det væsentlige beholdt sin nu værende Karakter, og at Forberedelsen til samme fremdeles som hidtil skete gennem Universitetsundervisningen. Herved havde man ment, at adskillige Fordele vilde opnaas.

Folketingets Finansudvalg havde saaledes næret „den Overbevisning, at det vilde være til Universitetets og den frie Videnskabeligheds Gavn, at Universitetet og Studierne ved dette befriedes for Hensynet til de nu værende Embedsexamina“. Fakultetet bemærkede hertil, at det vistnok var sandt, at Examensarbejdet, især i den senere Tid paa Grund af Kandidaternes stigende Antal, var trykkende og besværligt for Professorerne og optog en betydelig Del af deres Tid; men selve Examens Afholdelse udgjorde dog den mindste Del af det Baand, Hensynet til Embedsexaminerne paalagde Universitetets Lærere. Dette bestod i Hovedsagen deri, at et stort Antal Forelæsninger for Examensstudiets Skyld skulde besorges af Professorerne, og at disse ved selve Forelæsningernes Indretning ikke udelukkende kunde følge rent videnskabelige Hensyn, men maatte tage Forelæsningernes Bestemmelse, at skulle afgive Stoffet til Examensforberedelse, med i Betragtning. Dette det vigtigste Hensyn til Embedsexaminerne bortfjernedes ikke derved, at Examenskommissioner indførtes, med mindre herved tillige tilsigtedes at ophæve den hidtil bestaaende Tingenes Orden, at Forberedelsen til Embedsprøven skulde søges i Universitetsundervisningen; men at dette ingenlunde vilde være gavnligt for Universitetet under vore Forhold, var formentlig paavist oven for. Skulde det derfor fremdeles vedblive at være de juridiske Professorers Opgave ved deres Forelæsninger efter bedste Skjøn at forbinde Hensynet til de videnskabelige Fordringer og til de studerendes Tarv i Henseende til deres Forberedelse til Embedsexamen, saa vilde det ikke være af nogen væsentlig Betydning for dem at blive befriet for selve Examensarbejdet.

Man havde dernæst ment, at de studerende vilde blive friere stillede og navnlig ikke, som nu, være tvungne til at holde sig strængt til Professorernes Forelæsninger, naar Examinationen foretoges af en Kommission, hvis Medlemmer ikke, saaledes som Professorerne, vilde have de bestemte, ved Universitetet holdte Forelæsninger, men mere Videnskaben i sig selv for Øje. Men herved oversaa man, at de studerende umulig kunde underkaste sig en grundig Prøve, hvis eneste Maalestok skulde være Videnskaben i sig selv. En saadan Prøve vilde den største Del af de studerende aldeles ikke kunne absolvare, og det kunde ej heller med Billighed fordres af dem. Thi unge Mennesker i en Alder af 23 eller 24 Aar, der havde dyrket Retsvidenskaben i en Tid af 4 eller 5 Aar, kunde umulig have tilegnet sig en selvstændig videnskabelig Opfattelse af Retsvidenskabens System, saaledes at de vare i Stand til at underkaste sig en grundig Prøve, affholdt af

hvilke som helst Videnskabsmænd uden Hensyn til nogen bestemt Forberedelse. De unges Forberedelse til Embedsprøven vilde og maatte altid til en vis Grad blive en Examenslæsning, hvad enten saa Professorer eller andre examinerede, og enhver Prøve for saadanne unge Mennesker maatte derfor, naar den ikke skulde blive løs og overfladisk, afholdes med bestemt Hensyn til den modtagne Undervisning. Kun derved kunde den paa den ene Side erholde en naturlig og rimelig Begrænsning og paa den anden Side den fornødne Grundighed og Bestemthed. Fakultetet mente derfor, at det netop var en Hovedindvending mod Examens Henlæggelse til Kommissioner, at disse ikke vilde formaa at tage det tilbørlige Hensyn til den Undervisning, hvorigjennem Kandidaten var forberedt; og Følgen deraf vilde enten blive en stor Ubillighed mod de studerende eller, hvad snarere kunde ventes, en særdeles Løshed og Overfladiskhed, fremkaldt derved, at Examinatorerne, netop i samme Grad, som de vare deres Opgave voxne, vilde føle det usikre i at skulle examinere uden nøje Kjendskab til Examinandens Forberedelse. Det turde vel antages, at vedkommende Examinatorer i Examenskommissionen i den første Tid, da Nyhedens Interesse var knyttet til Institutionen, og Traditionens Magt vilde fremkalde en Bestræbelse for at give Examinationen samme Karakter som ved den nu værende juridiske Embedsexamen, vilde anse det for deres Pligt at gjøre sig bekendt med de ved Universitetet holdte Forelæsninger; men der kunde næppe heller være nogen Tvivl om, at kun de færreste vilde vedblive hermed i en længere Aarrække, især da det oftere vilde kunne være forbundet med nogen Vanskelighed for Medlemmerne af Examenskommissionen at komme i Besiddelse af de dertil fornødne Kollegiehæfter. Fakultetet maatte overhovedet være af den Mening, at den fornødne Forbindelse mellem Undervisningen og Examinationen naturligst og simplest tilvejebragtes derved, at Fakultetets Medlemmer examinerede. At derved en skadelig Tvang for de studerende til at holde sig til de enkelte Docenters egne Anskuelser og Meninger skulde foranlediges, havde Erfaringen vistnok ikke godtgjort; hvad Prøvens skriftlige Del angik, maatte den anførte Anke allerede vise sig ugrundet derved, at Kandidaternes Arbejder bedømtes af samtlige Fakultetets Medlemmer, og hvad den mundtlige Prøve angik, havdes et Værn mod alt for stor Ensidedighed deri, at Examinationen i den danske Rets Hovedfag foretoges vekselsvis af alle Professorerne. Ved hin Udtalelse var derhos ganske overset den væsentlige Garanti mod en saadan Ensidedighed, som laa i, at 2 Medlemmer uden for Fakultetet som Censorer deltog i Prøvens Bedømmelse tillige med Examinator og en anden af Professorerne.

Det var, som bemærket, Fakultetets bestemte Formening, at Examinationen vilde blive løs og overfladisk i samme Grad, som Hensynet til den gennem Universitetsundervisningen modtagne Forberedelse blev svækket, i hvilken Henseende det heller ikke maatte overses, at de fra flere Sider med megen Styrke udtalte Forlangender om betydelige Nedsættelser i de Fordringer, som for Tiden bleve stillede ved Examen, og som ventedes fyldestgjorte ved den nye Institutions Indretning, vilde udeve et stærkt Tryk paa de eventuelle Examenskommissioner og gjøre det vanskeligt for dem at fastholde de Fordringer, som en videnskabelig Prøve nødvendigvis maatte forudsætte. Heraf vilde da ikke blot følge, at Prøven i sig selv ikke frembød saa god en Garanti for grundige theoretiske Indsigter i Retsvidenskaben som den nærværende; men en endnu langt større Fare fremkaldtes derved, at Prøven ikke hvilede paa Universitetsundervisningen som Grund-

lag. Det vilde nemlig let, for ikke at sige sandsynligvis, blive Tilfældet, at de studerende vilde fritage sig for den møjsommeliggere, skjønt lærerige Universitetsforberedelse, og i Stedet derfor søge til private Manudukterer, der naturligvis snart vilde afpasse deres Undervisning efter at bibringe vedkommende en Dressur, der mere var beregnet paa at tilfredsstille de Minimumsfordringer, som Erfaringen viste, at der blev stillet af Kommissionens Medlemmer, end paa de vedkommendes virkelige videnskabelige Uddannelse. Og saaledes vilde man da i Gjærningen komme til det samme, for Universitetet og Staten fordærlige Resultat som ved en bevidst Ophævelse af Forbindelsen mellem Embedsforberedelsen og Universitetsundervisningen.

De Betragtninger, som Fakultetet saaledes havde fremhævet mod Indførelsen af en Examenskommission for den juridiske Examen, vare ingenlunde nye. Spørgsmaalet om en saadan Forandring havde oftere været under Overvejelse, nemlig under de Forhandlinger, som gik forud for Frd. 26. Jan. 1821 og 30. Decbr. 1839; men den var hver Gang blevet anset for utilraadelig, og navnlig var den efter en grundig og alsidig Prøvelse blevet fraraadet af den i 1833 til at gjøre Forslag om den juridiske Examens Omordning nedsatte Kommission, der væsentlig bestod af ansete og anerkjendt dygtige praktiske Statsebedsmænd, deriblandt Anders Sandøe Ørsted, jfr. Selters Aarb. 1839 S. 62 ff.

Fakultetet optog derefter af denne Kommissions Betænkning følgende, som fuldkommen stadfæstede, hvad der i det foregaaende var gjort gjældende mod Examenskommissioner uden for Fakultetet. Efter at det i Betænkningen var bemærket, at der ikke, saaledes som man ogsaa den Gang vilde gjøre gjældende, gaves nogen absolut Videnskab, til hvilken Examinator kunde holde sig, men at han nødvendigvis altid maatte tage Hensyn til et vist Omfang af Videnskaben, hed det fremdeles: „Ogsaa maa Prøven til Examen have sine visse Grænser, og der kan ikke af den, der indstiller sig til Examen, fordres den samme Indsigt, Færdighed og Fasthed i Retsgrundsætningernes Anvendelse, som hos den øvede praktiske Jurist, ligesom der paa den anden Side, for at vide, om Grundlaget er rigtig opfattet, maa af Kandidaten fordres meget, som den praktiske Jurist vel bør vide, men ikke behøver i den Grad at have paa rede Haand. Til at kunne drage den rette Grænse for det Kundskabsmaal, der saaledes bør fordres ved Examen, hører nøje Bekjendtskab med Retsvidenskaben i dens hele Udstrækning; men som Følge heraf vilde praktiske Embedsmænd være mindre vel skikkede til Examinatorer, da de let kunde enten forledes til at indskrænke Examinationen til de almindeligste Sandheder og derved gjøre den for let, eller udsættes for at bedømme Kandidatens Svar urigtig. Men det turde saaledes da netop blive lettere at forudberegne Spørgsmaalene ved Examen; det grundige Studium vilde derved lide, og Manuduktionen, i Stedet for at indskrænkes, antage en mindre anbefalende Karakter end nu; ogsaa kunde det befrygtes, at Forelæsningerne vilde blive lidet eller slet ikke besøgte, med mindre Professorerne altfor meget vilde lempe Foredraget efter Examinationen, og saaledes synke ned til selv at blive Manudukterer. Vanskeligheden i at finde dygtige Examinatorer blandt praktiske Embedsmænd vilde og end mere forøges, naar Manuduktionen en Gang skulde blive mindre hyppig, samt derved, at saadanne Embedsmænd ikke let kunde finde den dertil fornødne Tid. Med Hensyn til, at Examinationen i andre Lande, navnlig i Hertugdømmerne, er henlagt til Examenskommissioner, bemærkedes, at Forholdene der ere an-

derledes end hos os. Det frie Valg mellem flere Universiteter gjør det nødvendigt at have særegne Avtoriteter til at prøve vedkommendes Duelighed. Examenskommissionernes Sæde i en anden By end Universitetet, og Mangelen af Offentlighed gjør det vanskeligt for de studerende at erfare Examinationsmaaden; men netop denne Mangel af Offentlighed gjør det vanskeligt at bedømme, om ikke Examinationen lider af de Ulemper, som kunde befrygtes at opstaa ved at lade den foretage af praktiske Embedsmænd“. Hertil føjede Fakultetet, at der var et andet Forhold, som heller ikke maatte overses, naar der var Tale om til os at overføre den oven nævnte, oprindelig tyske Institution. Man savnede nemlig under vore smaa Forhold den rige juridiske Literatur, som i Tyskland spillede en Hovedrolle i den juridisk-videnskabelige Undervisning; hos os var det hovedsagelig Fakultetets Forelæsninger, som bar og udviklede Retsvidenskaben, og det var heraf igjen en Følge, at Forelæsningerne her havde en langt større Betydning end i Tyskland. Det fremgik i øvrigt af Slutningen af den holsten-lauenborgske Overappellationsrets Betænkning af 1. April 1863, at der havde vist sig nogen Trang til at foretage det rent videnskabelige Element ved den af samme anstillede Prøve.

Hvad der i det foregaaende var bemærket om de Misligheder, som lettelig vilde følge af Examenskommissioner, vandt en særlig Bestyrkelse ved Etatsraad Baggers Ytringer i den slesvigske Appellationsrets Betænkning af 9. Marts 1863. Etatsraad Bagger ansaa det for aldeles nødvendigt, hvis man vilde indføre den paatænkte Foranstaltning i Kongeriget, at søge at tilvejebringe et Korrektiv, der kunde bevirke, at Forbindelsen mellem Universitetet og de studerende ikke derved blev svækket, og han foreslog i saa Henseende navnlig, dels at Examinationen ikke skete offentlig, dels at ingen blev stillet til den juridiske Examen, uden at han i Forvejen havde forebragt Examinationskollegiet et offentligt Vidnesbyrd fra Universitetets Side om, hvorledes han havde benyttet sammes Institutioner. Medens det heraf fremgik, hvor megen Fare for et videnskabeligt Studium der ansaas for at være forbundet med hin Forandring, bemærkede Fakultetet, at de foreslaaede Midler, hvorved der formentlig kunde raades Bod paa Ulemperne, vistnok dels ikke vilde være synderlig virksomme, dels fra andre Sider utilraadelige. At opstille den Grundsætning, at ingen uden Forelæsningsattester og andre Vidnesbyrd om akademisk Flid maatte stedes til Embedsprøven, vilde enten blive lidet virksomt, hvis den ikke skulde overholdes anderledes end paa den yderst lempelige Maade, som nu skete, eller, hvis den skulde afgive en sand Garanti, lede til en Kontrol med de studerendes Kollegieflid, som vilde blive disse, der nu saa godt som ikke kjendte en saadan, højst forhadet, og for Professorerne baade ubehagelig og vanskelig at udføre. For saa vidt Etatsraad Bagger, der heri syntes at finde Medhold af Ministeriet for Slesvig i sammes Erklæring af 1. April, havde forment, at Examen ej burde afholdes offentlig, bemærkede Fakultetet hertil, at en saadan Foranstaltning uundgaaelig vilde paadrage den nye Institution stor Misfornejelse, da man hos os, hvor Universitetets Prøver, længe før end Offentligheden i øvrigt trængte ind i vore offentlige Forhold, vare blevne holdte for aabne Døre, vilde betragte en Forandring heri som et stort Tilbageskridt. Fakultetets Docenter kunde ogsaa af personlig Erfaring udtale, at Prøvens Offentlighed for Examinatorerne selv var et gode, hvorpaa disse ikke kunde give Afkald uden at gjøre deres Stilling aldeles uholdbar over for uberettigede Angreb, som naturligvis ikke vilde

udeblive, ligesom ogsaa de, der skulde underkaste sig en Examen, havde et naturligt og vel begrundet Krav paa, ved Adgang til at bivaane Examens Afholdelse over andre at gjøre sig nøje bekendt med de Fordringer, som stilledes ved den. Vel var det sandt, at saadanne Ulemper som de af Etatsraad Bagger anførte kunde flyde heraf; men Modvægten herimod maatte aabenbart søges i Examinationen, der burde være saaledes indrettet, at de nævnte Misbrug udelukkedes, og dersom en Examenskommissions Medlemmer ikke vare i Stand hertil, saa syntes denne Omstændighed efter Fakultetets Skjøn i høj Grad at tale imod, at Prøven blev henlagt til en saadan.

Naar i øvrigt det slesvigske Ministerium i sin foran nævnte Skrivelse havde udtalt, at den Erfaring, der var indvundet med Hensyn til de i Flensborg afholdte juridiske Embedsexamina, ikke blot turde have godtgjort Muligheden af at lade saadanne Examina afholde uden Deltagelse af Universitetslærere, men derhos ogsaa havde givet saadanne Resultater, at Ministeriet ikke betvivlede Hensigtsmæssigheden af at benytte Examenskommissioner, sammensatte af praktisk virkende Jurister, til det omhandlede Ojemed, bemærkede Fakultetet hertil, at man næppe udtalte for meget, naar man betegnede det som den almindelige Mening hos dem, som havde taget saa vel Examen her som i Flensborg, at den sidst nævnte Examen som grundig Prøve af Kandidatens Kundskab stod tilbage for Examen her, og Fakultetet havde saa meget mindre Betænkelighed ved at udtale dette, som det stadfæstedes af de to Medlemmer af samme, der havde underkastet sig Examen i Flensborg. For saa vidt det slesvigske Ministerium havde bemærket, at den juridiske Examen i Flensborg havde givet saadanne Resultater, at Ministeriet ikke betvivlede Hensigtsmæssigheden af denne Foranstaltning, henlede Fakultetet Opmærksomheden paa en særegen Vanskelighed, der var forbundet med at dømme om Resultaterne af Embedsprøven i Flensborg, nemlig den, at det overvejende Antal af de Kandidater, som i de senere Aar med størst Held havde bestaaet denne Examen, i Forvejen havde absolveret den fuldstændige juridiske Examen i Kjøbenhavn med bedste Karakter. Hvor megen Indflydelse der maatte tillægges denne Omstændighed paa Dommen over de Kandidaters Brugbarhed, som det slesvigske Ministerium med sin Ytring maatte antages at have for Øje, var vistnok ikke let at afgjøre; men Fakultetet mente dog, at denne Indflydelse næppe burde agtes for aldeles ringe.

Som en særlig Indvending mod den nu værende Afholdelse af Embedsprøven ved Fakultetet havde man oftere gjort gjældende, at Studiet derved unødigt vidtløftiggjordes, og at den Tid, der i Gjennemsnit udfordredes til at forberede sig til Embedsexamen, var blevet uforholdsmæssig lang. Fakultetet indrømmede vel, at Studietiden vilde kunne afkortes, naar Forberedelsen til Examen tabte sin hidtil værende videnskabelige Karakter; men under denne Forudsætning kunde Fakultetet aldrig anse en Afkortelse af Studietiden for en Fordel. For øvrigt vare de Paastande, der ofte henkastedes om Studietidens Længde, i høj Grad overdrevne. Det var i den senere Tid fra flere Sider fremsat som en Kjendsgjerning, at den Tid, som udfordredes til at tage den fuldstændige juridiske Examen, stadig var i Tiltagende, saaledes at den, medens den for c. 10 Aar siden kun udgjorde 4 à 5 Aar, for Tiden gjennemsnitlig var 7 à 7½ Aar. Ved at gennemgaa Fakultetets Examensprotokoller for Tiden fra Forsommeren 1852 indtil Januar 1863, vilde det imidlertid ses, at Examenslæringstidens Længde i dette Tidsrum omtrent

havde holdt sig paa samme Punkt, og at Gjennemsnitstiden ved de i samme afholdte Examina, naar det første akademiske Aar, i hvilket de studerende, paa Grund af Forberedelse til den filosofiske Prøve, kun ganske undtagelsesvis i egentlig Forstand begyndte deres Fagstudium, fraregnedes, havde været lidt under eller lidt over 5 Aar. Af de 357 studerende, som i disse 11 Aar havde underkastet sig juridisk Embedsexamen, havde endog 150 (omtrent 40 pCt.) kunnet absolvere Examen i $4\frac{2}{3}$ Aar eller kortere Tid, og naar man erindrede, at Flertallet af de studerende, navnlig i de første 2 à 3 Aar efter at de vare komne til Universitetet, maatte anvende en betydelig Del af deres Tid til at søge Erhverv ved Informationer eller deslige, turde man vel paastaa, at et flittigt og med almindelige gode Evner udrustet Menneske, naar han kunde anvende sin Tid udelukkende til sit Embedsstudium, vilde være i Stand til uden Overanstængelse at fuldende samme i 4 à $4\frac{1}{2}$ Aar, hvilken Tid ingenlunde kunde anses for at være uforholdsmæssig lang til en alvorlig og grundig Forberedelse i en saa omfattende Videnskab som Jurisprudence.

Til Slutning henlede Fakultetet Opmærksomheden paa, at foruden, hvad der i øvrigt talte mod Indførelsen af Examenskommissioner, vilde disses Sammensætning og Indretning efter de hos os bestaaende Forhold medføre store Vanskeligheder og foraarsage betydelige Bekostninger, vistnok langt betydeligere, end man havde tænkt sig. Overensstemmende med, hvad der i Regelen var Tilfældet i andre Lande, hvor Examenskommissioner ere indrettede, maatte man vel nærmest tænke sig de juridiske Examinas Afholdelse henlagt til Højesteret som Examinationskollegium, hvilken Ret fortrinsvis vilde være i Besiddelse af den for Examens hele Karakter ønskelige Anseelse og Autoritet. Naar man imidlertid saa hen til, at de juridiske Examina under de nu værende Forhold medtog en Tid af 8 à 10 Uger aarlig, foruden den Tid, som medgik til de skriftlige Udarbejdsers Gjennemlæsning og Bedømmelse, indsaa Fakultetet ikke, hvorledes Højesteret ved Siden af de samme som Domstol paahvilende Forretninger skulde kunne overtage et saa byrdefuldt Arbejde som at fungere som Examinationskollegium. Efter vore Forhold vilde man upaatvivlelig blive nødt til at sammensætte Examenskommissionerne af Mænd, tage dels fra de overordnede Retter, dels fra andre ansete, praktiske juridiske Embedsstillinger. Men foruden at det selv under denne Sammensætning vilde være tvivlsomt, om ikke Hensynet til vedkommendes nærmeste Embedsforretninger vilde blive til Hinder for Overtagelsen af et saadant Hverv, saa vilde derhos en Examenskommission, sammensat af Mænd i forskellige Livsstillinger, komme til at savne den kollegiale Enhed og det Sammenhold, som betinger en heldbringende Samvirken og den højst ønskelige traditionelle Ligelighed og Ensartethed i Prøverne. For saa vidt det var kommet under Omtale, at enkelte af Universitetets Professorer burde indtræde i Examenskommissionen, navnlig for at overtage Examinationen i Retsfilosofi, Romerret, Retshistorie og andre lignende Fag, hvortil det ikke let vilde være muligt at finde Examinatorer uden for Fakultetet, ansaa Fakultetet en saadan Foranstaltning for aldeles utilraadelig. Som i det foregaaende udviklet, kunde det temmelig sikkert forudses, at medens Prøven i de Fag, hvori der skulde examineres af de væsentlig i praktisk Retning uddannede Medlemmer, vilde faa en heraf bestemt Beskaffenhed, vilde den af Fakultetets Docenter foretagne Examination bevare sin hidtil værende Karakter. Denne Uensartethed i Prøverne i de forskellige Fag vilde med Nødvendighed føre til en tilsva-

rende Ulighed i Forberedelsen, og dette vilde være saa meget uheldigere, som det mere videnskabelige Studium ikke vilde falde paa de Grene af Retsvidenskaben, med Hensyn til hvilke den netop maatte ønskes bevaret, nemlig den danske Rets Hovedfag, men paa Fag, som dog nærmest vare bestemte til at skulle virke understøttende og befrugtende paa Studiet af hine Hovedfag. At de examinerende Professorers Stilling i Examenskommissionen vilde blive meget ubehagelig, behøvede næppe nærmere at udvikles. De vilde let med deres ejendommelige Retning og Opfattelse af Examen komme til skarpt at staa lige over for de andre Medlemmer, uden dog lige over for Flertallet at kunne skaffe deres Anskuelse Anerkjendelse, og de vilde endog være udsatte for uforskyldt i den almindelige Mening at maatte bære Ansvar, hvis Forsøget med Examenskommissioner skulde mislykkes og komme i Ugunst.

Som allerede oven for antydet, vilde ogsaa Indretningen af Examenskommissioner medføre langt større Bekostninger, end man ved Bevillingen paa Finansloven syntes at have paaregnet. Naar man tog i Betragtning, hvad der oven for var bemærket om den Tid, som vilde medgaa til Afholdelsen af de juridiske Examina, naar man fremdeles saa hen til, at en længere Tids Deltagelse i Examensarbejde var højst trættende, og at Examinationsarbejdet desuden vilde kræve en ikke ringe Tidsanvendelse til Forberedelse, vilde det være klart, at man i alt Fald i Tidens Længde ikke vilde kunne vente at faa Mænd, der vare i ansete juridiske Embedsstillinger og i disse allerede havde fuldt op at tage vare, til at indtræde i Examenskommissionen, uden ved at tilbyde dem et meget rundeligt Vederlag. Det skulde visselig vise sig, at Indretningen af Examenskommissioner for de theologiske, juridiske og medicinske Embedsexamina vilde kræve et aarligt Beløb, der flere Gange oversteg de ved Finansloven bevilgede 3000 Rd. Da der i sin Tid var Spørgsmaal om Ansættelsen af faste og lønnede Censorer ved Fakulteternes Embedsexamina, erklærede de fleste praktiske Jurister, som ytrede sig herom, at et Vederlag af 300 Rd. aarlig for hver Censor maatte anses for at være for ringe, og der kunde dog ikke være nogen Tvivl om, at en saadan Virksomhed vilde være langt mindre besværlig og ansvarsfuld end at indtræde i selve Examinationskollegiet. Hvad i øvrigt Sagens pekuniære Side angik, henlede Fakultetet Opmærksomheden paa, at Udgifterne til Oprettelse af Examenskommissioner, hvis man mod Forventning skulde beslutte sig dertil, maatte blive Universitetet uvedkommende, thi det hele Institut kunde alene antages indført i Statstjenestens, ikke i Videnskabens Interesse, og den eneste Forbindelse, hvori det vilde staa med Universitetet, vilde være den tilfældige historiske, at Fakulteterne tidligere havde afholdt Statens Embedsexamina. Men det var klart, at det vilde være i højeste Grad ubilligt og uretfærdigt, om man paa Grund af denne Tilfældighed vilde paabyrde Universitetet Udgifterne ved et Institut, som laa uden for Universitetets Formaal, og om man herved paa Grund af disse Udgifters Størrelse vilde forhindre Universitetet fra paa behørig Maade at virke for sine egne Interesser.

Fakultetet havde ved det foran staaende haft den juridiske Embedsexamen for Øje; men dets statsvidenskabelige Medlemmer sluttede sig ganske til det anførte med den Bemærkning, at det uden for Fakultetet eller dets tidligere Medlemmer ikke let vilde være muligt at paavise Personligheder, som vilde kunne overtage Examinationen i de til denne Examen hørende Fag.

Hvad endelig angik Ministerens Opfordring til, selv om Indførelsen af Examenskommissioner fra enkelte Sider maatte blive fraraadet, desuagtet at gjøre Forslag til, hvorledes Foranstaltningen hensigtsmæssigst kunde gennemføres, kunde Fakultetet paa Sagens nu værende Standpunkt ikke imødekomme et saadant Ønske. Fakultetet maatte forinden vide, om det var Hensigten gennem den nye Foranstaltning væsentlig at forandre Prøvernes tidligere Karakter, eller om dette ikke var Meningen. Fakultetet var saa meget mindre i Stand til at udarbejde Forslag til de nærmere Regler for en efter dets Mening i det hele forkastelig Omordning, som der forud for et saadant Forslag maatte foregaa Forhandlinger mellem forskellige Autoriteter angaaende flere Hovedpunkter, der betingede Foranstaltningens Gjennemførelse.

Det lægevidenskabelige Fakultet (Bang, Stein, Levy, Buntzen, Saxtorph, Schmidt, With) bemærkede i en d. 13. Juni 1863 afgivet Erklæring følgende: Man havde i Oprettelsen af Examenskommissioner troet at finde et Middel mod flere formentlige Mangler ved Studieforholdene ved vort Universitet, idet man navnlig som saadanne havde fremhævet de store Ofre af Tid og Kræfter, som Forberedelsen til Embedsexamina medførte, den Mangel paa Selvstændighed og videnskabelig Frihed i Studierne, der skulde være en Følge af, at Docenten tillige var Examinator, og endelig den lidet praktiske Maade, hvorpaa Studierne lededes, hvorved Universitetets Opgave at danne brugbare Embedsmænd ikke tilfulde skete Fyldest.

Det kunde nu vel ikke nægtes, at Examenskommissioner, naar Spørgsmaalet betragtedes i sin Almindelighed, til Dels vilde kunne raade Bod paa en Del af saadanne Ulemper ved Studieforholdene, idet paa den ene Side Docenten ved at fritages for et overvejende Hensyn til Examina og ved at henvise de studerende til fremmede Skrifter og Afhandlinger vilde kunne stille sig friere lige over for sin Disciplin og behandle denne med et fortrinvis videnskabeligt Formaål for Øje, medens paa den anden Side de studerende ikke vilde være bundne til Docentens Opfattelse af Fagets Betydning og de i det forekommende videnskabelige Spørgsmaal, men ligefrem være henviste til ved eget Studium at danne sig en selvstændig Anskuelse. At man ligeledes under gunstige Forhold vilde kunne vente sig Fordele af Indførelsen af Examenskommissioner med Hensyn til Tiden, der hengik til Studierne og disses praktiske Udbytte, turde næppe betvivles. Imidlertid maatte Fakultetet dog gjøre opmærksom paa enkelte Ulemper, der upaatvivlelig vilde gjøre sig gjældende, naar Personer i praktiske Livsstillinger, der ikke som Docenter vare henviste til en stadig og nøjagtig Iagttagelse af Videnskabens Udvikling, skulde optræde som Examinatorer ved Embedsexamina. De vilde nemlig enten være nødt til i Examinationen at holde sig til de almindelige Principer uden at kunne indlade sig paa en dybere gaaende videnskabelig Undersøgelse af Spørgsmaalene, hvorved Examinationen nødvendig vilde komme til at savne Grundighed og Skarphed, eller de vilde føle sig henviste til en bestemt Forberedelse af enkelte Spørgsmaal, hvorved det vilde komme til at skorte paa Alsidighed, medens man maatte frygte for, at de studerende snart enten selv eller gennem Manuduktorer vilde tilegne sig Ejendommelighederne ved Examinators Standpunkt og benytte sig af hans Mangel paa klart og dybere gaaende Blik.

Da disse Mangler ved Examenskommissioner til Dels vilde kunne undgaas, naar disses Medlemmer valgtes blandt et større Antal Mænd, der i Følge Stilling

eller Embedsvirksomhed vare henviste til stadig at følge med deres Videnskab og saaledes maatte antages at forene den for en Examinator nødvendige theoretiske Uddannelse med praktisk Erfaring, kunde Spørgsmaalet om Hensigtsmæssigheden af Oprettelsen af saadanne Kommissioner, naar man saa bort fra Hensynet til, hvorvidt Docenterne vare deres Poster voxne, henføres til Undersøgelsen af, hvorvidt saadanne Betingelser hos os vare tilstede eller ej. Fandtes de, kunde man med god Fortrøstning om et heldigt Udfald oprette Examenskommissioner; manglede de, maatte man endog undlade at gjøre et Forsøg derpaa.

Fakultetet maatte i denne Henseende først gjøre opmærksom paa, at de nævnte Forhandlinger i Rigsdagen nærmest vare fremkaldte ved og førte med Hensyn til det juridiske og theologiske Fakultet, medens man syntes at have erkjendt, at de anførte Ulemper ved Studieforholdene ikke, eller dog i langt mindre Grad, gjorde sig gjældende for det medicinske Studiums Vedkommende. Den praktiske Maade, hvorpaa dette maatte ledes, foranledigede paa den ene Side, at der til dets Fuldendelse medgik en temmelig lang Tid, der dog nu ikke var længere, end den var for 10—20 Aar siden, medens den paa den anden Side medførte en større Vexelvirkning mellem Docent og studerende, hvorved Undervisningen vandt i Klarhed og Anskuelighed. I Lighed hermed vilde Lægevidenskabens mere kosmopolitiske Karakter og den Lethed hvormed, og Udstrækning, hvori den fremmede Literatur blev benyttet, hindre Studiet fra at henføres til en ensidig Udvikling, der let kunde befrygtes, naar Kilderne til det næsten udelukkende maatte søges hos Docenten. Det var derfor let forklarligt, at der for det medicinske Studiums Vedkommende ikke havde gjort sig nogen særdeles Trang gjældende til Oprettelsen af Examenskommissioner, ligesom det var Fakultetets Mening, at en saadan Trang i Virkeligheden ikke eksisterede, hvorfor det antoges, at Examenskommissioner ikke her vare paa deres rette Plads, da man ikke uden paatrængende Grunde burde gribe forstyrrende ind i den bestaaende Studieordning. Stillede saaledes Spørgsmaalet om Gavnligheden af Oprettelsen af Examenskommissioner for de medicinske Embedsexamina sig allerede fra et almindeligt Standpunkt højst usikkert, blev det ganske klart, at endog et Forsøg paa at oprette dem var utilraadeligt, naar man saa hen til Ideens praktiske Gjennemførelse hos os.

Vi savnede her den omtalte nødvendige Betingelse for en heldig Virksomhed af Examenskommissioner, nemlig passende Personligheder, blandt hvilke dens Medlemmer kunde udvælges. Dersom Sundhedskollegiet bestod af Mænd, der i Følge Embedsstilling nødvendig vare henviste til et stadigt videnskabeligt Studium, kunde man blandt dets Medlemmer vente at finde passende Examinatorer, der med Selvstændighed i Opfattelsen forbandt den nødvendige Grundighed og Alsidighed i Kundskaber; men da Forholdene vare anderledes, faldt denne Udvej bort. Endnu mindre Haab om et heldigt Udbytte for Videnskaben og de studerende vilde man kunne vente sig, naar man søgte Examenskommissionens Medlemmer blandt Mænd, hvis Stilling fordrede, at de saa godt som udelukkende anvendte deres Kræfter paa praktiske Formaal; de vilde ikke tilstrækkelig være inde i Undersøgelsernes Details, og Examinationen vilde savne Skarphed og Grundighed. Noget anderledes stillede Forholdet sig, naar man vilde tænke paa en delvis Oprettelse af Examenskommissioner ved den medicinske Embedsexamen. En saadan lod sig vistnok gennemføre for enkelte Fag uden særdeles store Ulemper, men sikkert ogsaa uden Udsigt til nogen Forandring til det bedre. Som saadanne Fag, hvor Examination

nen kunde overtages af andre end Docenten, maatte man navnlig fremhæve de to Kliniker og maaske den indre og ydre Pathologi, hvor Hospitalsoverlægerne maatte kunne fungere som Examinatorer, medens en lignende Hjælp for Fysiologiens Vedkommende maatte kunne ventes fra Landbohøjskolens Side. For de øvrige Fags Vedkommende kunde Fakultetet ikke tilraade en Forandring i den nu værende Ordning af Examinationen, medens man med Hensyn til de nævnte Fag vel turde gjøre et Forsøg, hvoraf Resultatet imidlertid maatte anses i det mindste for højest tvivlsomt.

Det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet udtalte i en d. 29. Maj 1863 afgivet Erklæring, at da der ingen egentlige saakaldte Embedsexamina afholdtes under Fakultetet, da de Prøver i enkelte Grupper af Fag, som afholdtes under Navn af Magisterkonferenser, havde en rent videnskabelig Karakter, ikke udelukkende tilsigtede at give Adgang til visse Embeder og af Fakultetet selv i det enkelte maatte ordnes for hver Kandidat for sig, samt da der overhovedet aldrig, saa vidt det var Fakultetet bekendt, havde været ført nogen Klage enten over de Forelæsninger, som forberedede til disse Prøver, eller over de gjorte Forordringer eller over Maaden, hvorpaa Prøverne afholdtes, saa fandt Fakultetet for sit Vedkommende ikke alene aldeles ingen Grund til at foreslaa nogen Forandring i de bestaaende Examensforhold, men det kunde overhovedet slet ikke tænke sig nogen Maade, hvorpaa slige Examenskommissioner hensigtsmæssig skulde kunne indrettes for de under Fakultetet hørende Prøver.

Den filologisk-historiske Examenskommission (Professorerne i Historie, klassisk og nordisk Filologi samt Metropolitanskolens Rektor) endelig bemærkede i sin Erklæring af 19. Juni 1863, at intet af dens Medlemmer havde mærket noget Ønske om en Forandring af Examen hos de studerende; disse syntes tvært imod vel tilfredse med den hidtil værende Ordning af Examen. Om derfor endog nogle af Kommissionens Medlemmer i Almindelighed kunde være tilbøjelige til at billige det Princip at adskille Examinerne fra Universitetet, forekom det dog Kommissionen meget betænkeligt for Gjennemførelsen af et Princip at ophæve en Indretning, der ikke havde givet nogen Anledning til Klage eller Misfornøjelse. Det filologisk-historiske Studium syntes ogsaa at være af en saadan Natur, at der her mindre end andetsteds var Fare for en Afrettelse efter Professorernes Kollegier og en trykkende Vedhængen ved disse; thi hvad det ved Filologien væsentlig kom an paa, var ikke et bestemt System af Læresætninger, men Færdighed i Sprog og Fortolkning. Hertil kom, at der indrømmedes de studerende stor Frihed i Valget af de Forfattere, der læses, og næsten ubegrænset Frihed i Valget af de historiske Perioder, de opgive. Denne Studiets og Examens Mangfoldighed vilde ogsaa gjøre det vanskeligere at finde Examinatorer uden for Universitetet, idet praktiske Stillinger som Skoleembederne næsten med Nødvendighed fængslede dem, der beklædte dem, til bestemte, mere indskrænkede Kredse af Videnskaben. Endelig turde det ogsaa fortjene at bemærkes, at det ringe Antal studerende, der toge den filologisk-historiske Embedsexamen — to eller tre om Aaret —, næppe vilde retfærdiggjøre et besværligere Examensmaskineri end det nu værende.

Efter Ministeriets Opfordring havde Komiteen søgt at danne sig en Forestilling om, hvordan en saadan Examenskommission mulig kunde sammensættes, hvori Examinationen udførtes af Mænd uden for Universitetet, og Universitetslærerne i

det højeste gjorde Tjeneste som Censorer. For den klassiske Filologis Vedkommende vilde man maaske nok ved forskellige Skoler kunne finde videnskabelig dannede Mænd, der kunde paatage sig Examinationen. For Historien og den nordiske Filologi vilde man for Øjeblikket kunne finde en Rektor og en Overlærer, hvortil endnu kunde føjes Gehejmearkivaren og Universitetsbibliothekaren; men det turde ikke forudsættes som afgjort, at der altid vilde findes saadanne. For at der kunde danne sig en stadig Praxis, maatte denne Kommissions Medlemmer udnævnes paa længere Tid, f. Ex. 5 Aar; men desto større vilde Forstyrrelsen i Skolernes Virksomhed blive, naar den samme Skole to Gange om Aaret skulde undvære en eller flere af sine dygtigste Lærere.

Med Skrivelse af 10de Juli 1863 indsendte Konsistorium disse Betænkninger til Ministeriet. Det tiltraadte ganske den af alle Fakulteter udtalte Anskuelse om det utilraadelige i at henlægge de ved Universitetet hidtil afholdte Embedsexamina til Examenskommissioner uden for Fakulteterne, en Meningsudtalelse, der ved den Enstemmighed, som havde gjort sig gjældende, fremtraadte med saa meget større Vægt. Hvad Prof. Hammerichs Forslag angik, henholdt Konsistorium sig til, hvad det theologiske Fakultets Flertal herimod havde anført om det uholdbare i disse, og bemærkede yderligere følgende: Forslaget om at eftergive en væsentlig Del i de nu værende Examensfordringer, mod at fordre, at et enkelt, nærmere opgivet Parti af Videnskaben skulde være gjort til Gjenstand for et særligt Studium, var oftere fremkommet, saa vel med Hensyn til den theologiske som juridiske Embedsexamen. Konsistorium betragtede imidlertid et saadant Forslag som aldeles forkasteligt. Det var ved samme navnlig overset, at der var en saadan organisk Enhed mellem de til den theologiske og juridiske Videnskab hørende Fag, at der kun for den, som havde gjort ethvert af disse til Gjenstand for et systematisk Studium, kunde være Tale om en fri og selvstændig Bearbejdelse af en enkelt Del. Et Studium af sidst nævnte Art paa Theologiens og Retsvidenskabens Omraade var derfor nødvendig betinget af, at vedkommende var naaet hen til det Stadium, hvor han var moden til at underkaste sig Embedsexamen. Først naar dette Standpunkt var naaet, kunde der i Virkeligheden være Tale om en friere og selvstændigere Bearbejdelse af enkelte Partier. Det var utvivlsomt Ordningen med Magisterkonferenserne, som man havde for Øje ved den oven nævnte Plan; men man havde ikke lagt tilstrækkeligt Mærke til, at der var et ganske andet Forhold mellem de enkelte til Theologien og Retsvidenskaben hørende Fag, end mellem det Fag, som ved Magisterkonferens opgives som Hovedfag, og de øvrige Fag, i hvilke Kandidaten prøves. De sidste vare i egentlig Forstand Hjælpevidenskaber, og allerede deres Omfang vilde forbyde den, hvis Hovedfag var et andet, at gjøre dem til Gjenstand for et mere omfattende Studium. Derimod var det en aabenbar Misforstaaelse, f. Ex. paa Retsvidenskabens Omraade, at betragte Privatretten som Hjælpevidenskab for Kriminalretten eller Processen eller omvendt. Det var tilstrækkeligt i denne Henseende at henvise til, at Staten umulig kunde være tjent med Embedsmænd i vigtigere juridiske Stillinger, f. Ex. Dommere, som kun vare i Besiddelse af et encyklopædisk Kjendskab til Retsvidenskabens øvrige Discipliner, selv om de havde gjort en enkelt til Gjenstand for et friere og mere selvstændigt Studium. Der var i øvrigt et andet Punkt, som ligeledes blev overset ved hin Analogi fra Magisterkonferenserne; disse bestodes kun af et ringere Antal studerende, der ordentligvis førtes til deres Studium ved en

særlig videnskabelig Drift, medens dette ingenlunde kunde siges om Flertallet af dem, der underkaste sig den theologiske eller juridiske Embedsexamen. Konsistorium fraraadede derfor bestemt enhver Omordning af Embedsexamina i den her angivne Retning, og var fuldkommen overbevist om, at den, langt fra at tilvejebringe et friere, mere selvstændigt Universitetsstudium, tvært imod under et falsk Skin af Videnskabelighed vilde gjøre Studiet løst og overfladisk.

Som et karakteristisk Punkt i Professor Hammerichs Forslag fremhævede Konsistorium, at han ikke til Examenskommissionens Medlemmer uden for Fakultetet vilde overdrage Examinationen i det Parti af Videnskaben, som forudsattes at skulle være Gjenstand for et egentlig videnskabeligt Studium, men at heri alene Fakultetets Professorer skulde examinere. For øvrigt var Konsistorium ganske enig med det theologiske og juridiske Fakultet i, at det vilde være i højeste Grad uheldigt, om man vilde lade enkelte af Fakultetets Professorer indtræde i Examenskommissionen. Den hele Foranstaltning vilde derved komme til at lide af en Halvhed og Inkonsekvens, som i de forskjelligste Retninger vilde medføre højest uheldige Følger.

Endelig fremhævede Konsistorium, at Udgifterne til Examenskommissioner, hvis saadanne maatte blive organiserede, maatte være Universitetet uvedkommende. Det kunde dog ikke fornuftigvis paastaas, at en saadan Omordning direkte vilde være til Videnskabens Fremme. Den eneste Fordel, Universitetet vilde kunne have af Forandringen, var den indirekte, i Finanslovens Bevilling angivne Fordel, som skulde ligge i Frigjørelsen for et Baand, som hidtil havde hvilet trykkende paa Universitetet. Men selv bortset fra, at denne Fordel, saaledes som det juridiske Fakultet nærmere havde paavist, i Virkeligheden var lidet betydende og mere end opvejedes ved den Skade, som Foranstaltningen i øvrigt vilde tilføje Universitetets Interesser, vilde det dog være aldeles upassende, om Universitetet skulde tilkjøbe sig denne Fordel ved at betale Udgifterne til en Institution, som var det aldeles uvedkommende, og som netop indførtes i Erkjendelsen af, at den Virksomhed, som tidligere paahvilede Universitetslærerne, laa uden for disses Kald og Opgave. Det var for Statstjenestens Skyld alene, at det nye Institut kunde anses for nødvendigt, og at paaføre Universitetets Midler de særdeles betydelige Udgifter, som vilde medgaa til samme, vilde være en aabenbar Tilsidesættelse af disse Midlers Formaal. Sluttelig udtalte Konsistorium det Haab, at det vilde erkjendes, at denne for Universitetets Interesser saa højt vigtige Sag havde været Gjenstand for en alsidig, omhyggelig og grundig Drøftelse fra Universitetets Side, samt den Fortrøstning, at Ministeriet vilde vide at værne om Universitetets Interesser, og ikke af en i det hele uklar og ubevidst Stemning vilde lade sig bevæge til Reformer, som efter Konsistoriums Overbevisning vilde blive fordærlige for den akademiske Undervisning og Nationens højere Dannelse.

Efter Modtagelsen af disse Erklæringer nedsatte Ministeriet en Kommission af gejstlige, nemlig Biskopperne Engelstoft og Kierkegaard, Sognepræst, Dr. theol. Kalkar, resid. Kapellan, Dr. phil. Fog og Sognepræst, Dr. phil. Clausen, til at gjøre Forslag til en theologisk Examenskommission og en dermed forbundet Udvidelse af de praktiske Prøver, idet der forelagdes Kommissionen et i Ministeriet udarbejdet Udkast til Overvejelse. Ministeriet tilskrev derhos Justitsministeriet under 16. Novbr. 1863 om Sættelsen af en juridisk Examenskommission.

I sidst nævnte Skrivelse bemærkedes det, at det formentlig i høj Grad vilde være i Universitetets og navnlig ogsaa de studerendes Interesse, at der indrettedes særlige Examenskommissioner. Professorerne vilde herved fritages for et besværligt Arbejde, der indskrænkede den Tid, som kunde anvendes til Studier og Forelæsninger; det vilde gøres muligt for Privatdocenter at optræde ved Siden af de fast ansatte Lærere og samle sig en Tilhørerkræds; det var endelig den eneste Maade, paa hvilken der uden at gribe ned i Professorernes Lærefrihed kunde sættes en Grænse for en bestandig tiltagende Vidleftighed i Forelæsningerne. At de videnskabelige Fordringer ved Embedsexamen ikke gik ned under, hvad det var Statens Interesse at fordrø, lod sig formentlig bevirke ved en forstandig Sammensætning af Examenskommissionerne. Ministeriet var imidlertid under sine Bestræbelser for denne Sag kommet til den Overbevisning, at man i alt Fald for Tiden maatte indskrænke sig til Oprettelsen af Examenskommissioner for den theologiske og juridiske Embedsexamen. Den historisk-filologiske Embedsexamen toges af saa faa, at de Udgifter, som Indretningen af en Examenskommission vilde medføre, ikke vilde staa i Forhold til det Udbytte, som derved kunde vindes. Hvad den medicinsk-kirurgiske Embedsexamen angik, saa medførte Lægevidenskabens egen Retning, at det praktiske Formaal vanskeligere tabtes af Sigte, og derhos vare Forholdene her i Landet af en saadan Beskaffenhed, at det vilde være overordentlig vanskeligt, maaske umuligt at tilvejebringe en tilfredsstillende Examenskommission. Under Henvisning til de Skridt, der vare gjorte for at tilvejebringe en theologisk Examenskommission, udbad Ministeriet sig en Erklæring fra Justitsministeriet om Indretningen af en eventuel juridisk Examenskommission, idet det bemærkede, at den Tanke ved Sagens Behandling bestandig havde gjort sig gjældende, at Indretningen af en saadan Examenskommission for vordende juridiske Embedsmænd rettest burde henlægges under Justitsministeriet.

Fra Justitsministeriet fulgte ikke senere Svar paa denne Henvendelse, hvorimod oven nævnte Kommission af geistlige under 30. Novbr. 1863 afgav en Betænkning, ledsaget af et Forslag til almindelige Bestemmelser for en Embedsexamen for Theologer. Det af Ministeriet udarbejdede Udkast, der forelagdes Kommissionen til Overvejelse, lyder saaledes:

§ 1.

Den theologiske Embedsexamen skal fra 1. Januar 1865 afholdes af en Examenskommission, bestaaende af Sjællands Biskop som Formand samt 4 andre gejstlige Embedsmænd, som af Os dertil allernaadigst udnævnes. Biskopperne i Kongeriget og de gejstlige Embedsmænd i Kjøbenhavn kunne ikke undslaa sig ved at overtage dette Hverv, med mindre Vi maatte finde de Grunde gyldige, som de kunne anføre for en Fritagelse i saa Henseende. Ethvert Medlem af Examenskommissionen erholder, under Forudsætning af, at de fornødne Midler bevilges af Rigsdagen, et aarligt Honorar af 600 Rdl., og, for saa vidt han er bosiddende uden for Kjøbenhavn, Rejsegodtgjørelse og 3 Rdl. dagligt Vederlag for Opholdet uden for Hjemmet.

§ 2.

De i Fund. af 7. Maj 1788 Kap. IV § 11 og Frd. 5. Oktbr. 1792 samt Kancelli-Plakat af 26. Febr. 1828 anordnede Prøver i Prædiken og Katekisation samt i Kjendskab til den indbyrdes Undervisning skulle til samme Tid ophøre, og i Stedet herfor vil være at afholde en praktisk Prøve, hvorved de, som have be-

staaet den theologiske Embedsexamen, skulle godtgjøre deres praktiske Dygtighed til at forestaa gejstligt Embede, navnlig til at prædike, undervise Ungdommen og føre Tilsynet med Undervisningen i Skolen, samt deres Kjendskab til Grundsætningerne for det gejstlige Embedes Førelse i dets forskellige Grene. Denne Prøve afholdes af den i § 1 nævnte Examenskommission, der tiltrædes af Overskole-direktøren og et andet, af Os dertil udnævnt Medlem med Hensyn til denne Del af dens Virksomhed. I øvrigt vil Vor Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet have at give de nærmere Bestemmelser med Hensyn til samme Prøve.

Kommissionens Forslag lyder saaledes:

§ 1.

Tvende Gange aarlig holdes den theologiske Embedsexamen af den dertil allernaadigst beskikkede Examenskommission, saaledes at den begynder i den tredje Uge efter Paaske og i den anden Uge af November Maaned, paa de Dage, som 5 Uger forinden bekendtgjøres.

§ 2.

Til disse Tider holdes saa vel den videnskabelige, skriftlige og mundtlige, Examen, som de forskellige Prøver i praktisk Theologi, der aflægges for Kommissionen.

§ 3.

Examenskommissionens Forretninger ledes af Formanden, som beskikkes af Regeringen. Han understøttes i Besørgelsen af samme af Examenskommissionens Dekanus, hvortil Kommissionen vælger et af sine Medlemmer, som er bosat i Kjøbenhavn. For denne Forretning gives Dekanus Vederlag af de Kjendelser, som erlægges af Examinanderne, nemlig af hver Kandidat 3 Rdl. ved den videnskabelige Examen og 1 Rdl. ved Prøven i praktisk Theologi.

§ 4.

For at nogen kan stedes til den videnskabelige Examen for Examenskommissionen, udfordres, at han mindst 3 Aar tidligere er blevet immatrikuleret ved et Universitet og har bestaaet de almindelige akademiske Examina samt den ved Resolution 17. December 1849 *) anordnede Prøve i Latin. I sit Andragende om Tilstedelse har han derhos at forklare, hvorledes han som theologisk Student ved et luthersk-theologisk Fakultet har benyttet sine Studieaar eller tillige andesteds søgt sin theologiske Uddannelse, og efter et tidssvarende Hensyn til Universitetets Fundats Kap. IV § 9 bestemmer Examenskommissionen, om han kan tilstedes eller bør henvises til yderligere Studier.

§ 5.

Begjæringen om at stedes til denne Examen bør, foruden Bevislighederne for Anvendelsen af Universitetsaarene, indeholde en Forklaring om Andragerens Livsforhold og Studier samt Angivelse af de Dele af det gamle Testamente, han i Følge de bestaaende Bestemmelser har læst i Grundsproget. Begjæringen afleveres til Examenskommissionens Dekanus i Kjøbenhavn 4 Uger før den til Examen ansatte Tid, og besvares ikke anderledes, end at Andragerens Navn optages eller udelades paa Listen over dem, der Dagen før den skriftlige Examen skulle erlægge den neden for bestemte Kjendelse.

*) Se Bekj. 23. Decbr. 1849.

§ 6.

Examens skriftlige Del består i Besvarelsen af 5 Opgaver, af hvilke den første udarbejdes den første Dag i en Tid af indtil 8 Timer, de øvrige i de to paafølgende Dage i en Tid af 3 Timer hver. Den første Opgave bør være saaledes affattet, at Kandidaten faar Lejlighed til paa en fuldstændigere og friere Maade at lægge sin videnskabelige Modenhed og Indsigt for Dagen. Besvarelsen af denne Opgave læses og bedømmes af samtlige Examinatorer, men de øvrige fire Besvarelser kun af trede, efter indbyrdes Fordeling mellem samtlige Examenskommissionens Medlemmer. Af de saaledes fremkomne Specialkarakterer, af hvilke Karakteren for den første Opgave regnes dobbelt, udbringes en Hovedkarakter for det skriftlige ved simpel Pluralitet, dog saaledes, at 1 Non cont. ubetinget udelukker fra Laud, et Nul fra Haud. ill. og 2 Nul eller 5 Non cont. fra Karakter. Ved denne Censur benyttes kun de tre Karakterer Laudabilis, Haud. illaudabilis og Non contemnendus, og ved Sammentælling regnes 1 Laud. og 1 Non for 2 Haud. ill., ligesom 1 Nul og 1 Haud. ill. for 2 Non cont.

§ 7.

De, som have bestaaet den skriftlige Examen, stedes til den mundtlige, saaledes at i Regelen 3 Kandidater examineres daglig og stilles i den indbyrdes Orden, som deres skriftlige Examens Udfald betegner.

§ 8.

Ved den mundtlige Examen examineres i de neden nævnte 5 Hovedfag med Bividenskaber af fire af Examenskommissionens Medlemmer efter den af dem vedtagne Fordeling. De have at overvære den hele Examination, der finder Sted i Timerne 9—12 og 1—4. Den mundtlige Examen er offentlig; men Dørene aabnes kun, for hver Gang en ny Examination begynder. Ved Censuren maa ingen være tilstede uden Examenskommissionens Medlemmer.

§ 9.

Examinationen anstilles i:

- a) det nye Testamentes Exegese og dens Bividenskaber, Isagogik, saa vel almindelig som speciel, og Hermenevtik, saaledes at der gives Kandidaten Lejlighed til at vise sit Bekjendtskab med det nye Testamentes Bøger i det hele og den kirkelige Oversættelse af samme;
- b) det gamle Testamentes Exegese (i de af Kandidaten opgivne Stykker) med Indledningsvidenskab, saa vel almindelig som speciel, og saaledes, at tillige Kandidatens Bekjendtskab med det hele gamle Testamentes Indhold i dogmatisk og historisk Henseende prøves;
- c) Troslære med Religionsfilosofi og Apologetik, nemlig saaledes, at Kandidaten prøves i den bibelske og symbolske Dogmatik og i den videnskabelige Udvikling af den kristelige Bevidstheds Indhold;
- d) den kristelige Sædelære, bibelsk og historisk betragtet i dens Udvikling og Anvendelse;
- e) Kirkehistorie, saaledes at Kandidatens Bekjendtskab med de større Begivenheder, Personligheder og de derved betingede Tilstande i Kirken i Almindelighed og den nordiske Kirke i Særdeleshed prøves.

§ 10.

For hver Examination nedskrive samtlige 4 fungerende Medlemmer af Examenskommissionen hver for sig en Bedømmelse, der dog kun kommer i Betragt-

ning til at begrunde hans Votum ved den endelige Censur. Ved denne stemmes efter Totalindtrykket af den hele Examination, idet hvert Medlem afgiver et Votum paa Hovedkarakter for den mundtlige Examen, og naar denne er sat ved plurima vota, stemmes atter paa den samlede Karakter for skriftlig og mundtlig Examen, hvorved den endelige Hovedkarakter udbringes, ligeledes ved plurima vota. Ved Stemmeligbed gjør Formandens eller det tilstede værende ældste Medlems Votum Udslaget. Karaktererne gives med Betegnelserne Laudabilis, hvortil kan føjes et quidem egregie eller anden brugelig Distinktion, Haud illaudabilis primi og secundi gradus og Non contemnendus.

§ 11.

Ved mundtlig Examen føres en Protokol af en theologisk Kandidat, som af Examenskommissionen antages til Notarius. Han underskriver det Vidnesbyrd, der tildeles Kandidaten for Examen.

§ 12.

Enhver, der vil indstille sig til Examen, erlægger ved Indtegningen Dagen før den skriftlige Examen en Kjendelse af 12 Rdl., hvoraf de 8 Rdl. anvendes som hidtil og de 4 Rdl. anvendes til Examinationskommissionens Dekanatsudgifter, Budets Løn, Porto o. desl.

§ 13.

Examen holdes paa Universitetet og med Bibeholdelse af den nu værende Ordning af Opvartning m. m. samt med Benyttelse af det nu værende Examensinventarium, som dog forøges med 4 Exemplarer af den danske Bibel og en Samling af de kristelige Kirkers Symboler og symbolske Bøger.

§ 14.

Ingen, som har indstillet sig til denne Examen og enten forlader Examen eller ikke opnaar Karakter, kan indstille sig igjen, førend et helt Aar er forløbet; det samme gjælder for den, der har bestaaet Examen, men ønsker at tage den om.

Minoriteten foreslaar for §§ 15 og 16.

Den homiletiske og kateketiske Prøve skal enhver Kandidat aflægge, efter frit Valg, enten for Examenskommissionen eller for Biskoppen i det Stift, hvor han har varigt Ophold. Desuden kan han indstille sig for Examenskommissionen for efter en afholdt Konference at erhverve et Vidnesbyrd om sin theologiske Uddannelse og Duelighed til præstelig Embedsgjerning.

§ 15.

Enhver theologisk Kandidat skal, førend han kan søge gejstlig Befordring, indstille sig for Examenskommissionen for at aflægge den praktiske Examen, med mindre han erholder Tilladelse af Ministeriet til at aflægge den for det Stifts Biskop, hvor han opholder sig.

§ 16.

Den praktiske theologiske Examen bestaar dels i den homiletiske og kateketiske Prøve, saaledes som disse nu ere anordnede, dels i en Konference over den praktiske Theologis forskjellige Videnskaber; men enhver af disse Prøver kan aflægges særskilt og til forskjellig Tid.

§ 17.

For at stedes til nogen af disse Prøver for Examenskommissionen maa Kandidaten 4 Uger forud anmelde sig for Kommissionens Dekanus og i sin Anmeldelse forklare, hvorledes han, særlig med Hensyn til den Prøve, han ønsker at underkaste sig, har forberedt sig, enten ved Benyttelse af Pastoralseminariet eller ved Studiet af pastorale Anvisninger, som bør opgives, og Øvelser under en navnlig angivet gejstlig Mands Vejledning. Examenskommissionen kan i Henhold til disse Oplysninger enten afvise hans Andragende eller tilstede ham til de Prøver, han begjærer at underkaste sig. Antagelsen til homiletisk og kateketisk Prøve sker ved, at Texten til Prædiken opgives ham 14 Dage før Examens Begyndelse, og Themaet for Katekisationen 3 Dage forud for Prøvens Aflæggelse. For saa vidt den mundtlige Konference angaar, sker Antagelsen ved Opslag paa Universitetet om dens Tid og Sted. De samme Betingelser for Tilstedelse ville finde Anvendelse, naar Prøverne aflægges for en Biskop.

§ 18.

Den homiletiske og kateketiske Prøve afholdes for to af Examenskommissionens Medlemmer i en Kirke, og Udfaldet betegnes med de brugelige Karakterer.

§ 19.

Den mundtlige Konference omfatter Præstegjerningens Theori (Pastoraltheologien), Kirkeret og den Del af Lovgivningen for Skole- og Fattigvæsenet, som nærmest vedkommer Præsten, ligesom overhovedet særligt Hensyn bliver at tage til den danske Folkekirkens Forhold. Konferencen holdes af 3 af Kommissionens Medlemmer paa Universitetet for lukkede Døre. Dens Udfald betegnes ikke med nogen bestemt Karakter; men der meddeles de Kandidater, som bestaa den, et Vidnesbyrd om, hvordan Examinatorerne have befundet deres theoretiske Forberedelse til den gejstlige Embedsgjerning.

§ 20.

Denne Konference kan ikke gentages af den, der har modtaget noget Vidnesbyrd.

§ 21.

De, som indstille sig til denne mundtlige Prøve, have forud at erlægge en Kjendelse af 2 Rdlr., hvoraf 1 Rdlr. deles mellem den akademiske Fond og Universitetspedellerne og 1 Rdlr. anvendes til Examenskommissionens Udgifter.

I Betænkningen, der indeholdt Motiverne til Udkastets Bestemmelser, hedder det, at man ved Indretningen af en Examenskommission af gejstlige Mænd for den theologiske Embedsexamen formentlig tilsigtede trende Ojemed: at frigjøre Studiet fra den Tvang, som Hensynet til Docentens eventuelle Examination antoges at medføre, at indskrænke Fordringerne til de studerendes Kundskabsmasse, og at forkorte den Tid, der nu i Regelen anvendtes til at naa Embedsexamen. Kommissionen vilde ikke drøfte det vistnok tvivlsomme Spørgsmaal, om der med nogen Ret førtes Klage over trykkende Indskrænkning af en sand videnskabelig Studie-

frihed og over noget utilberligt Krav til Studietidens Forlængelse, samt om ikke en Indskrænkning af Kundskabsmassen kunde opnaas ad andre Veje. Den vilde holde sig til Hovedsynspunktet, at Examen skulde ophøre at være en Afgangsexamen og fremtidig snarere blive til en Adgangsexamen, hvorved Frugten af det akademiske Studium paakjendtes i Forhold til den tilkommende Embedsgjerning i Kirken. En saadan væsentlig Forandring var tilsigtet og betegnet ved Kommissionens Sammensætning af gejstlige Embedsmænd, saasom det maatte forudsættes, at disse dels maatte vide, hvad der efter Tidens Fordringer hørte til den videnskabelige Dannelse, som en gejstlig ikke burde savne, og hvad der hørte til de Kundskaber, han ikke kunde undvære, dels maatte bedømme begge Dele i den kirkelige Gjærnings Lys, i hvilket de selv stod. Skjønt der saaledes var betegnet en forskellig Betragtningssmaaade fra den, som lettest forudsattes hos dem, der ene repræsenterede Videnskaben i dens hele Indhold og skulde føre den fremad i Udvikling for dens egen Skyld, var det dog saa langt fra, at en Uoverensstemmelse behøvede at finde Sted i Henseende til det Maal, der burde sættes for den almindelige Prøve, at man meget mere baade kunde tænke sig en fuldkommen Samvirken til dette, medens Videnskabens idealere Formaal tilstræbtes under andre friere Former, og at man i den studerende Ungdoms Interesse kun kunde ønske en naturlig og levende Vexelvirkning mellem Examenskommissioner og de docerende theologiske Videnskabsmænd. Kommissionen antog, at en saadan Samvirken, uden at skade Examenskommissionens væsentlige Ejendommelighed, kunde befordres derved, at en af de docerende Professorer hvert Aar blev tilfornordnet Kommissionen som extraordinært eller midlertidigt Medlem, men med samme Forpligtelse i Henseende til Examensgjærningen som Kommissionens faste Medlemmer, navnlig at deltage i Censuren og examinere i de Fag, som efter indbyrdes Aftale blev ham anvist. Denne Tilforordning kunde ske efter Ministeriets frie Valg uden at bindes ved nogen Turnus eller fuldstændig Omgang blandt Fakultetets Medlemmer. Yderligere at udvikle den Nytte, en saadan Ordning baade ved gjensidig Erfaring og ved Tankeudvexling og Diskussion ved Censuren kunde have, saa vel paa Bevarelse af Examenskommissionens videnskabelige Karakter, som paa Docenternes Foredrag af Videnskabsfagene for de studerende, vilde næppe være fornødent. Samtlige Kommissionens Medlemmer androge derfor paa, at en af det theologiske Fakultets Docenter maatte af Ministeriet, maaske efter Forslag af Kommissionen eller dens Formand, blive tilfornordnet Kommissionen som extraordinært Medlem for de Examina, der holdtes i et Aar.

Et andet Hovedpunkt for Kommissionens Overvejelse havde været at afværge den betænkelige Indflydelse, som den paatænkte Ordningss Iværksættelse kunde have for Ungdommens akademiske Studier, ved hensigtsmæssige Bestemmelser om den Skole eller Forberedelse, som skulde være Betingelse for at indstille sig til Examen (§ 4). Kommissionens Medlemmer erkjendte alle, at uagtet Hovedsagen ved enhver Adgangsprøve var Spørgsmaalet om den Kundskab og Dygtighed, som var erhvervet, og ikke den Vej, ad hvilken den var opnaaet, maatte der dog ønskes en yderligere Betryggelse i de Betingelser, der opstilledes for Adgang, og dette saa meget desto mere, jo nærmere det, der skulde prøves, stod i Forhold til Aandens højeste Opgave. Derhos skyldte den offentlige Lovgivning Ungdommen selv at henvise den til de Kilder, hvoraf det Liv, der søgtes, kunde drage den sundeste Næring, lige fri for uvidenskabelig Ringeagt for Tankens Klarhed og Rigdom, en-

sidig eller sværmerisk Opvækkeri og mekanisk Dressur. Til alle Tider havde det været erkjendt, at Universiteterne i denne Henseende havde været en fri og alsidig Dannelses bedste Værn, og længe før man endnu havde nogen akademisk Afgangsprøve, var visse Aars Universitetsstudium Lovgivningens Betingelse for Adgang til gejstligt Embede. Til Universiteterne vilde derfor ogsaa endnu stedse den protestantiske Theologis Dyrkere være henviste, og dersom det var muligt at indstille sig til theologisk Examen, efter med aabenbar Foragt at have vist al Universitetsdannelse fra sig, maatte Oprettelsen af en fra Universitetet adskilt Examen være i høj Grad betænkelig. Paa den anden Side krævede Livets Udvikling i vore Tider en Indrømmelse til dem, hvis Livsforhold kunde have ført dem ad andre Veje og tilført dem et Kald og en Modenhed for det gejstlige Embede, som ikke burde lades ubenyttet, ligesom ogsaa et friere Valg i Studiernes Anlæg og Fuldførelse var Tidens Krav, som ikke kunde afvises, saa længe dette Valg ikke fremtraadte fjendtlig mod grundige og alsidige Studier.

I Overvejelsen af den vanskelige Opgave at finde en klar, lovmæssig Bestemmelse i denne Henseende havde Kommissionens Medlemmer let forenet sig i den Anskuelse, at det ene Universitet i lutherske Stater eller med theologisk Fakultet af luthersk Bekjendelse maatte anses for lige saa berettiget til at afgive den betryggende Skole som det andet; men de havde forgjæves bestræbt sig for at finde Udtryk for den nærmere Fordring til Universitetsstudierne. At fastsætte et vist Aaremaal for disse, saaledes som Tilfældet endnu var i flere tyske Lande, — hvilket nogle af Medlemmerne havde bragt i Forslag —, vilde være lidet betryggende, naar ikke et bestemt Antal af Forelæsninger blev fordret tillige, og foruden at dette vilde føre til en lidet ønskelig mekanisk Behandling af aandelige Ting, vilde det have sin særegne Vanskelighed at sikre sig paalidelige Beviser for en saaledes formuleret Forpligtelses Opfyldelse. De havde derfor opgivet at foreslaa en Studietid af 3 Aar, med stadig Benyttelse af i det mindste 2 Forelæsninger i 4 Semestre, som et passende Minimum. Lige saa lidt havde de troet at kunne andrage paa et fælles Attestatum, hvori Fakultetet skulde kunne udtale sig om en Students Modenhed til at indstille sig til Examen, da dette vanskeligt uden en Prøve kunde afgives. Men de havde troet at finde den bedste og tilstrækkelige Anvisning i Univ. Fund. Kap. IV § 9, saaledes som denne i den senere Tid var blevet forstaaet og anvendt, og de mente, at der paa den ene Side ikke for Tiden var nogen stor Fare for, at de unge studerende skulde vende sig fra Universitetet, til hvilket ogsaa Reskr. 13. Februar 1801 (§ 1) henviser, og paa den anden Side ikke heller nogen egentlig Betænkelighed ved at lægge en temmelig stor diskretionær Myndighed i Examenskommissionens Hænder ved at overlade den at antage eller afvise efter dens Skjøn om Kandidaternes tilbørlige Benyttelse af Universitetet i Henhold til Fundatsens Ord, at de skulde have hørt Forelæsninger over de „vigtigste theologiske Videnskaber“. Ved Hjælp af et Fakultetsvidnesbyrd som det, der nu optoges i Kandidaternes Examensbevis, kun mere detailleret med Hensyn til de enkelte Forelæsninger, og ved at fastholde som almindelig Forudsætning, at Kandidaten maatte have tilbragt sine Forberedelsesaar som Universitetsaar, maatte Examenskommissionen formentlig i Gjerningen kunne holde Forberedelsen i tilbørlig Forbindelse med Universitetet, uden at de unge paa en trykkende Maade bandtes til det, og uden at de Undtagelser, som særlige Livsforhold kunde begrunde, derved bleve udelukkede.

At Examenskommissionen tillige maatte være berettiget til at sikre sig, at de Kandidater, der indstillede sig, vare af den lutherske Trosbækjendelse, ansaa Kommissionen som saa selvfølgelig, at den ikke havde troet at burde optage en særlig Bestemmelse derom.

I Henseende til Tiden for Examens Afholdelse, som Kommissionen havde maattet bestemme efter Hensyn saa vel til Biskoppernes som til Præsternes øvrige Embedsforretninger og Aarstiderne (§ 1), og andre nærmere Bestemmelser om de ydre Forhold (§§ 2, 3, 5, 7) ansaa den en nærmere Motivering for uforuden, og med Hensyn til § 8 bemærkede den kun, at naar her nævntes 4 Examinatorer, var det Forudsætningen, at denne Bestemmelse kunde bibeholdes ogsaa i det Tilfælde, at der efter dens Forslag blev tilforordnet Kommissionen et af det theologiske Fakultets Medlemmer, da det uden Tvivl vilde blive altfor anstrængende, dersom Kandidaterne skulde examineres af 5 Examinatorer, ligesom det ogsaa vilde forlænge Examinationstiden. Derimod vilde Fagenes Fordeling derved lettes. For Øjeblikket havde Kommissionen aftalt en Fordeling af disse, hvorefter 2 Examinatorer kun examinerede i et Fag alene, en medtog to Gange i en Omgang et mindre Fag ved Siden af sit Hovedfag, en overtog en Gang Examination i et andet Fag som sit Bifag, og en (Formanden) examinerede i flere.

Ved Karaktergivningen (§ 6) havde Kommissionen med Enstemmighed foretrukket Bedømmelsen efter den samlede Examens Totalitet, hvorved den mente ikke blot at have hævdet et fuldere Hensyn til den almindelige videnskabelige Udvikling og Modenhed, men ogsaa at have holdt Vejen aaben for det fra flere Sider ytrede Ønske, at en dybere Indtrængen i en enkelt Side af Videnskaben, naar de øvrige ikke derfor vare forsømte, maatte faa tilberlig Indflydelse paa Bedømmelsen.

Naar Kommissionen havde foreslaaet en Kjendelse af 12 Rdl. erlagt af enhver Examinand (§ 12), var dette vel 4 Rdl. højere end det, der nu erlagdes; men ligesom det dog ikke i sig selv var højt, saaledes kunde det næppe heller foreslaas ringere, saa længe der skulde erlægges Offærlighed til Sognepræsten ved Trinitatis Kirke, og saafremt Kommissionens Examensudgifter ikke kunde udredes af offentlige Fonds. Af de 8 Rdl., som Gebyret nu udgjorde, tilfaldt 2 Rdl. den akademiske Fond som Erstatning for Udlæget til Opsyn ved skriftlig Examen, Varme, Lys o. a., 2 Rdl. tilfaldt den nævnte Sognepræst, 2 Rdl. udgjorde Notarii Løn og 2 Rdl. vare tillagte Pedellerne. Naar Kommissionen nu ønskede, at den hidtil bestaaende Ordning maatte bibeholdes i Henseende til Assistance fra Universitetets og dets Betjentes Side, — hvilke sidste desuden formentlig oppebar deres Anpart ogsaa paa Grund af Kandidatens Ophold ved Universitetet —, ansaa den det derhos for fornødent, at der havdes yderligere Pengemidler til Examenskommissionens Fornødenheder, navnlig til et passende Vederlag for dens Dekanus, hvilket næppe kunde ansættes til ringere end 3 Rdl. for hver Kandidat, til et Bud, til Anskaffelse af Protokoller og Blanketter, til Porto af Sendelser mellem Examenskommissionens Medlemmer, navnlig af Petita, o. desl.

Kommissionen havde dernæst taget under Overvejelse, hvilke Foranstaltninger der vare at tage for Kandidaternes særlige Beredelse til den egentlige Præstegjærning og for at sikre sig, at de vare i Besiddelse af den fornødne Uddannelse i denne Retning. Den var enig om, at det ikke var heldigt at forene Undervisningen i Præstegjæringens Theori, den saakaldte praktiske Theologi og de

dermed i Forbindelse staaende Øvelser med den egentlige videnskabelige Theologi, og ved Examen i denne ogsaa at fordrø Kundskab i praktisk Theologi og Færdighed i Anvendelse deraf som Prædikant og Kateket og i anden Præstegjerning. Man mente navnlig at maatte befrygte, at derved det egentlige Studiums og den afsluttende Examens videnskabelige Karakter vilde fordunkles, og en uheldig Blanding bevirkes af det, der læres for den studerendes egen Dannelses Skyld, og det, der skulde tilegnes for at lære andre. Lige saa enig var den imidlertid ogsaa om Vigtigheden af, at der, efter at det videnskabelige Studium havde faaet sin foreløbige Afslutning ved Examen, blev aabnet Kandidaterne Lejlighed til at erhverve sig Uddannelse og Øvelse til Præstegjerningen og at lægge for Dagen, at de have benyttet denne. Men den antog, at dette lettest og mest frugtbart kunde ske ved en Tilslutning til og Udvidelse af det bestaaende. Den foreslog derfor:

- a) at Pastorseminariet blev udvidet, saa at det ikke alene ledede Øvelser i Prædiken og Katekeser, men meddelte en oversigtlig Theori af Præstegjerningen i dens organiske Sammenhæng, med særligt Hensyn til de danske Kirkeforhold.*) Dog kunde Kommissionen ikke tilraade, at der blev oprettet en formelig Examen i Lighed med den theoretiske for dem, der havde taget denne. Den befrygtede i høj Grad, at en saadan Examen, ved hvilken der skulde meddeles en bestemt Karakter, for at begrunde denne for de examineendes og Tilhørernes Bevidsthed, vilde medføre en saadan Fordring til Kundskabernes Omfang og Skarphed, der paa dette Omraade paa den ene Side ikke var nødvendig, og paa den anden Side vilde holde Kandidaterne i en fortsat Examenslæsning, som ikke burde paabyrdes dem. Derimod foreslog den, at der samtidig med, at Kommissionen var samlet for at afholde den videnskabelige Examen, blev anordnet en Konference for lukkede Døre for de Kandidater, der dertil indstillede sig, ved hvilken 3 af Kommissionens Medlemmer paa Omgang ved Overhøring og Samtale vilde have at forvisse sig om, at Kandidaten havde sat sig ind i Grundsætningerne for Præstegjerningen, og til dem, der bestode denne Prøve, udstede et Vidnesbyrd desangaaende.
- b) at der med Dimisprædiken og kateketisk Prøve blev forholdt ligesom hidtil,**) kun med den Forskjel, at Prøverne ordentligvis afholdtes for 2 af Kommissionens Medlemmer, paa de Tider, denne var samlet, og at der kun blev indrømmet 14 Dage til Udarbejdelsen af Dimisprædiken og 3 Dage til Udarbejdelsen af Udkast til Katekisationen.
- c) Kommissionen ansaa det baade i og for sig ønskeligt og paa Grund af Forholdene paatrængende, at Præsten, førend han tiltraadte Embedet, erhvervede sig Vidnesbyrd for, at han kunde lede og føre et kyndigt Tilsyn med en Almueskole. Men den mente ogsaa, at et saadant Vidnesbyrd baade vilde være mest betryggende og udrustet med mest Anseelse, naar det blev udstedt af den Embedsmand, hvem det øverste Tilsyn med Almueskolevæsenet var betroet. Den foreslog derfor, at det blev overdraget til denne Embedsmand at meddele eller lade meddele en passende Vejledning i saa Henseende og efter afholdt Prøve udstede Vidnesbyrd om, at den fornødne Dygtighed var erhvervet. Dette Vidnesbyrd skulde da træde i Stedet for det nu væ-

*) Se kgl. Resol. 12. Maj 1841 (i Reskr. Saml.)

**) Se Univ. Fund. 7. Maj 1788 Kap. IV § 11, Frd. 5. Okt. 1792.

rende for Kjendskab til den indbyrdes Undervisningsmethode og, ligesom dette hidtil, forevises, førend Kandidaten blev stedet til Ordination.

- d) Endelig mente Kommissionen, at det vilde være af stor Betydning til at forebygge megen Vaklen og Usikkerhed hos de tiltrædende Præster, om Ordinationen tilholdtes at indfinde sig nogle Uger før Ordinationen hos den ordinerende Biskop og af ham, eller under hans Tilsyn, af en erfaren Præst modtage Anvisning til Embedets Førelse, baade i Almindelighed og med Hensyn til særegne Tids- og Stedsforhold. Naar en saadan Anvisning allerede vilde være af Betydning for den, der modtog Ordination til at blive personel Kapellan eller Kateket, vilde den i endnu højere Grad være af Vigtighed for den, der strax skulde tiltræde et selvstændigt Præsteembede. Om end den tiltrædende Præst, der i Regelen kom fra en anden, om end beslægtet Livsgjerning, fra sine akademiske Aar og sin pastorale Dannelsesetid var saa vel udrustet som nogen, saa vilde der dog alligevel være meget, han ikke havde kunnet lære, fordi det udkrævede umiddelbar Anskuelse og Paavisning, og der vilde være meget, som han, med det gejstlige Embede umiddelbart for Øje, kunde behøve at se i et fuldere Lys og under den givne Virkeligheds Belysning. Præsteembedet i vor Folkekirke var af saa mangeartet Beskaffenhed og gjorde saa mangeartede Krav, ikke blot til Kundskaber, som kunde medbringes, men ogsaa til Handling i Forhold, hvis rette Opfattelse forudsatte Erfaring, Kjendskab til traditionel Skik, til Folkeliv, til aandelige Forhold og Bevægelser paa ethvert Sted o. desl., at den tiltrædende Præst, som stod ene eller henvist til Bøger, der ikke altid gave en let og sikker Vejledning, ofte maatte føle sig uforholdsmæssig besværet, usikker og udsat for Misgreb i Ting, der mulig i sig selv vare, og let for hans uerfarne Blik kunde synes at være lidet betydende, men i hvilke dog selv let forklarlige Misgreb kunde fra Begyndelsen af volde ham Vanskeligheder og udøve en lang og skadelig Indflydelse paa hans Embedsvirksomhed. Og naar hans Indtrædelse i Embedet i disse Henseender kunde støttes ved den oven nævnte Forberedelse, saa var det derhos fra enhver Side ophøjet over al Tvivl, at der ved den personlige Samværen og Tankeudvexling med den ældre, erfarne og højere stillede Embedsbroder vilde kunne ydes den tiltrædende gejstlige en aandelig Bestyrkelse i det Øjeblik, han overtog det kirkelige Kald. De udvortes Vanskeligheder, der kunde synes at stille sig i Vejen for et saadant forlænget, paabudet Ophold i Stiftsstaden og for den derved foranledigede Udsættelse af Ordinationen, kunde vel lade sig overvinde; navnlig vilde det være tilstedeligt, at Ordinationen kunde, naar det var fornødent, foregaa, inden Forberedelsen var afsluttet.

Ved disse Forslags Iværksættelse vilde der formentlig være sørget nogenlunde tilfredsstillende for de gejstliges praktiske Dannelse, uden at der lagdes en ny Examensbyrde paa de studerende, eller at der skete en Svækkelse af det videnskabelige Studium, paa hvilket Kommissionen var overbevist om, at Hovedvægten ogsaa i Fremtiden vilde vedblive at ligge. Naar Forholdene vare saadanne, at Kandidaterne kort efter den videnskabelige Examen kunde vente gejstlig Beskikkelse, vilde der vistnok i Regelen behøves omtrent et Aars Tids Forberedelse til samtlige praktiske Prøver, og dette Krav vilde ogsaa formentlig stemme med Fler-tallets Tarv. Naar derimod længere Tid laa mellem Examen og Beskikkelsen,

vilde Kandidaterne kunne underkaste sig disse Prøver som hidtil efterhaanden, efter deres Lejlighed, og Kommissionen var saa langt fra heri at se nogen Ulempe, at den tvært imod maatte anse det for ønskeligt, at de saaledes holdtes i jævnlig Forbindelse med deres tilkommende Livsopgave. Under de nu værende lette Kommunikationsforhold kunde der heller ikke lægges nogen stor Vægt paa, at nogle Rejser til Hovedstaden paa de Tider, Kommissionen var samlet, vilde gøres nødvendige.

Med Hensyn til Examenskommissionens Gjerning havde forskellige Meninger gjort sig gjældende. Flertallet var af den Anskuelse, at det burde gøres til en almindelig Fordring, at enhver theologisk Kandidat ikke blot skulde aflægge en homiletisk og kateketisk Prøve, men ogsaa underkaste sig den pastoraltheologiske Konference, og navnlig indstille sig til samtlige 3 Prøver, til hvilken Tid og i hvilken Orden enhver selv ønskede, for Examenskommissionen, dog med Forbehold af den nu bestaaende Undtagelse, at Ministeriet kunde tillade de samme Prøvers Aflægelse for den Biskop, i hvis Stift en Kandidat maatte opholde sig. Derimod mente Mindretallet (Kierkegaard og Kalkar), at det burde lades enhver Kandidat frit, om han vilde underkaste sig den foreslaaede Konference i Pastoraltheologi og saaledes erhverve et Vidnesbyrd af Examenskommissionen, eller ikke, idet den henstillede til Kirkebestyrelsen, hvad Vægt samme ved Embedsbesættelser vilde lægge paa den ved Vidnesbyrdet erhvervede Oplysning om vedkommendes theologiske Uddannelse, og i Forening dermed antog den, at det ligeledes burde overlades til Kandidatens frie Valg uden Dispensation, om han vilde aflægge de befalede homiletiske og kateketiske Prøver for Examenskommissionen eller for den Biskop, i hvis Stift han opholdt sig. Dersom dette blev den pastorale Konferences Stilling, mente ogsaa en af Flertallet (Fog), at det burde fastholdes, at den alene kunde holdes eller Vidnesbyrdet for samme alene gives af Examenskommissionen og ikke af Biskopperne. Denne Meningsforskjel havde givet sit Udtryk i den dobbelte Redaktion af §§ 15-16.

Med Hensyn til det øvrige Indhold af Bestemmelserne for den praktiske Examen bemærkede Kommissionen, at Betingelserne for at stedes til de Prøver, der skulde holdes af Examenskommissionen (§ 17) vare holdte i en saadan Almindelighed, at de vel henviste til den offentlige Vejledning, som blev tilbudt i Pastoralseminariet, men dog tillige indrømmede den enkelte Frihed i Valget af den Vej, han vilde gaa, og nærmere Regler for Examenskommissionens Afgjørelse over Tilstedelse eller Henvisning til yderligere Forberedelse kunde formentlig ikke gives.

Med Hensyn til den kateketiske Prøve (§ 18) forventede Kommissionen, at Ministeriet nærmere vilde træffe Foranstaltning til, at de Skolebørn, som dertil behøvedes, et eller to Sæt paa omtrent 16 Børn daglig, kunde anvises af Byens Skoler, saa længe disse Prøver holdtes.

Naar Kommissionen havde foreslaaet Konferencen i praktisk Theologi afholdt for lukkede Døre, hvilket ogsaa andetsteds maatte anses for almindelig Skik, havde det ikke blot sin Grund i disse Videnskabers ejendommelige Natur, men hængte sammen med det Forslag, at et Vidnesbyrd skulde træde i Stedet for en formuleret Karakter; ved begge Punkter kunde man formentlig bedst afværge baade en for stor Strængthed og en tom Formalisme i Prøven, der kunde berøve den dens Værd og virke skadelig tilbage paa den Forberedelse, hvori Kommissionen saa denne Foranstaltnings væsentligste Betydning.

Et af Kommissionens Medlemmer (Engelstoft) havde foreslaaet, at der skulde tilføjes denne praktiske Prøve tillige et frit Foredrag, efter et Kvarters Forberedelse, over et opgivet Lærestykke af Tros- eller Sædelæren eller af den hellige Skrift, anlagt og udført som et Foredrag eller en Bibellæsning for dannede Tilhørere af Menigheden. Men saa vel Opgavens Vanskelighed som Hensynet til den Tid, det vilde medtage, havde gjort et saadant Forslag utilraadeligt. Han anbefalede det imidlertid som en Tanke, der kunde finde en hensigtsmæssig Anvendelse ved den oven for omhandlede Udvidelse og Ordning af Pastorseminariets Virksomhed.

Medens Kommissionen forudsatte, at den homiletiske og kateketiske Prøve som hidtil skulde kunne aflægges uden Kjendelse til det offentlige, havde den i § 21 foreslaaet en Kjendelse af 2 Rdlr. for Tilstedelsen til pastoral Konference, idet den havde ment, saa vel at den akademiske Fond og Universitetets Retjente havde Krav paa nogen Godtgørelse, som og at en Del af Examenskommissionens Udgifter maatte kunne søges dækkede derved.

Med Skrivelse af 30. November 1863 indsendte Kommissionen Udkastet med Betænkningen til Ministeriet. Den bemærkede heri at den af Ministeriets Udkast havde optaget, hvad den ikke troede at burde undlade yderligere at understøtte, at Examenskommissionen blev sammensat af gejstlige Embedsmænd, om end med Tilforordnelse af en Fakultetsdocent som ekstraordinært Medlem. Kommissionen billigede ogsaa den Forpligtelse, der i denne Henseende paalagdes Biskopperne, af hvilke en burde være Formand, og de københavnske gejstlige, uagtet den for de sidstes Vedkommende maatte erkjende baade det vanskelige og det betænkelige i, at de i 3 Uger maatte unddrage sig deres Embedspligter lige over for Menighed og Skriftebørn, naar de dog forbleve paa Stedet. Imidlertid bleve dog disse Vanskeligheder ikke lidet formindskede, naar efter Kommissionens Forslag et 6te Medlem blev tilforordnet, og naar det aarlige Honorar for Medlemmerne fastsattes efter Ministeriets senere Bestemmelse. Om Medlemmernes Funktionstid henstillede den, at de vel helst maatte beskikkes uden Tidsmaal, da det var en hel Livsstilling, hvortil dette Hverv vilde forpligte dem, men at det dog stedse maatte staa Regeringen frit for at ophæve Kommissoriet for enhvers Vedkommende, naturligvis uden Krav paa Pension.

Kommissionens Forslag og Betænkning har ikke været gjort til Gjenstand for nogen senere officiel Forhandling, heller ikke med Universitetet. Paa det theologiske Fakultets Begjæring blev imidlertid i Anledning af de Forhandlinger, som begyndte i Novbr. 1864, se neden for, de paagjældende Aktstykker tilstillede til Efterretning (20. Decbr. 1864). De tilbagesendtes af Fakultetet med Skrivelse af 29. Decbr. 1864 med den Bemærkning, at Fakultetet havde ventet i dem at finde motiverede Forklaringer navnlig med Hensyn til Spørgsmaalet om Muligheden af under en positiv Form at fastsætte en Indskrænkning i den hidtil ved theologisk Examen fordrede Kundskabsmasse; de indeholdt imidlertid intet til Forklaring af det nævnte Punkt, og kunde derfor ikke foranledige Fakultetet til at tilføje noget til sin allerede den 19de Decbr. 1864 afgivne Erklæring.

Under 21. Novbr. 1864 tilskrev Ministeriet Konsistorium, at Sagens Afgørelse ikke længere kunde udskydes, men at der paa en saa vidt muligt med Universitetets Formaal og Interesser forenelig Maade burde søges saadanne Forandringer foretagne ved den bestaaende Examensindretning, og saadanne Bestem-

melser givne for den dermed i Forbindelse staaende Forelæsningsordning, at de Fordringer og Ønsker til en vis Grad kunde imødekommes, der havde fundet deres Udtryk saa vel i de om dette Anliggende til Ministeriet indkomne Andragender, som i de Forhandlinger, der paa Rigsdagen havde været førte om Examenskommissioners Indførelse. Paa den anden Side var det blevet Ministeriet klart, at der ved Sagens Behandling for Tiden kun kunde være Spørgsmaal om den theologiske Embedsexamen og de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examina, og at selv for disse Examinas Vedkommende Indførelsen af Examenskommissioner stillede sig saa betænkelig lige over for Universitetet og det videnskabelige Studium i det hele, at man, ganske bortset fra de Vanskeligheder, som vilde være forbundne med at skaffe Mænd til saadanne Kommissioner, og overhovedet at bringe dem i Stand, burde være varsom med at skride til en saadan Foranstaltning, og hellere lade det bero ved hensigtssvarende Modifikationer i den bestaaende Indretning, for derved paa en mindre indgribende Maade at søge Hovedformaalet naaet uden at forandre det nu værende Examensvæsens Karakter. Hvad Ministeriet ansaa nødvendigt i Øjeblikket at foretage for hine Examinas Vedkommende, indskrænkede sig dels til en Forandring i den Stilling, der nu var givet Fakultetsprofessorerne som Censorer ved Examen og udelukkende som Examinatorer, dels til Fastsættelsen af en for begge Fakulteter, det theologiske og det rets- og statsvidenskabelige, med Hensyn til Tiden begrænset Plan for de Forelæsninger, der skulle holdes over Fag, som ere Prøvningsgjenstande ved de paagjældende Embedsexamina. Det nærmere om det andet Punkt bliver at omtale i en anden Sammenhæng. Hvad det første Punkt angik, var det Ministeriets Mening, at der, ligesom ved de juridiske Examina, ogsaa burde være to, blandt Mænd uden for Fakultetet valgte Censorer baade ved den theologiske Embedsexamen og den statsvidenskabelige Examen, og at der end videre burde gjøres den Forandring i det bestaaende, at ved enhver af de nævnte Examina kun den i Faget examinerende Professor deltog i Censuren, saaledes at Specialkaraktererne for de enkelte Fag bestemtes alene af denne og de to tilforordnede Censorer uden for Fakultetet. Tillige burde det udtrykkelig tilkjendegives, at de tilkaldte Censorer vare berettigede til at gjøre Kandidaten nogle Spørgsmaal, naar den examinerende Professor havde endt Prøven i det paagjældende Fag, og denne ikke var forekommet dem fyldestgjørende eller aldeles hensigtssvarende. I øvrigt syntes meget at kunne tale for ganske at afskaffe Specialkaraktererne ved de ofte omtalte Examina. Men i denne Henseende fandt Ministeriet dog, foruden den Modgrund, som laa i den oven for foreslaaede Ordning af Censuren, overvejende Betænkelighed ved nu at søge udvirket en Forandring, der for disse Examina vilde danne en Undtagelse fra, hvad der ved de øvrige Universitetsexamina i den senere Tid var indført som en gennemgaaende Regel og til Tilfredshed havde bestaaet sin Prøve.

Over disse Punkter, som Ministeriet selv betegnede som en Antydning af den Retning, hvori der efter dets Skjøn kunde søges en Afgjørelse af Sagen, som vilde tilbagetrænge Spørgsmaalet om Examenskommissioners Oprettelse, begjærede det Erklæring fra de tvende paagjældende Fakulteter samt fra Konsistorium.

Det theologiske Fakultet afgav sin Erklæring d. 19. Decbr. 1864. Der var nu, bemærkede det, stillet det en Opgave, som var forskellig fra det Fakultet tidligere ved Ministeriets Skrivelse af 24. April 1863 paalagte Hverv. Naar Regeringens Øjemed da var at løse Baandet mellem den theologiske Em-

bedsexamen og det foregaaende Studium ved Universitetet, og Fakultetet heri saa en Fare for Universitetets Virksomhed som Dannelsesanstalt for de tilkommende gejstlige, erkjendte Fakultetet nu med Tilfredsstillelse, at Ministeriet agtede at bevare denne Forbindelse, og at det satte det som et Hovedformaal ikke at forandre det bestaaende Examensvæsens Karakter. Hvad Fakultetet i Betænkningen af 2. Juli 1863 stræbte at godtgjøre, nemlig at Øjemedet med en egentlig gejstlig Embedsprøve var et andet end med en Afgangsexamen, der var Slutning paa et theologisk Kursus ved Universitetet, at disse i deres Væsen forskellige Prøver krævede en forskjellig Ordning, og at der ikke fornuftigvis kunde gives et tredje, men at den da paatænkte frie videnskabelige Examenskommission ikke i Almindelighed vilde kunne sikre Erhvervelsen af den fornødne theologiske Kundskab hos Kandidaterne, fordi den vilde løse Baandet mellem Forberedelsen ved Universitetet og Examen, — disse ledende Synspunkter for Ordningen af en rent videnskabelig Prøve saa Fakultetet med Tilfredsstillelse godkjendte og stadfæstede af Ministeriet.

Men Ministeriet antog, at der ved Fakultetets Examen vilde kunne foretages Forandringer, hvorved man til en vis Grad kunde imødekomme de Fordringer og Ønsker, der fra forskellige Sider vare gjorte gjældende. Herved maatte dog strax erindres, at Fordringerne ikke havde sigtet til det samme. Fra Rigsdagens Side gik de nemlig ud paa at afskaffe Fakultetets Examen som Embedsexamen og at oprette en Examenskommission uafhængig af Universitetet, medens de forskellige Andragender fra studerende og gejstlige for en Del alene havde foreslaaet en Modifikation i den nu bestaaende Form af Examen. For dette sidst nævnte Formaal havde de udtalte Motiver været forskellige: fra de studerendes Side Ønsket om Indskrænkning i Fordringerne og om en større Frihed i Studiet, fra forskellige gejstlige Røster Misfornøjelse med de gejstlige Censurers ringere Indflydelse paa Examen end Professorernes, og Attraa efter at vende Forholdet om til det modsatte. Det først fremhævede Motiv vilde over for Professorers Examination altid sættes i Bevægelse, men altid forblive et subjektivt Ønske, som aldrig kunde iføres en fælles Form eller en objektiv Skikkelse. Til Drøftelse af det andet vilde der neden for være tilstrækkelig Anledning. Medens nu blotte Modifikationer i den nu værende Examensform ikke turde ventes at ville tilfredsstille Rigsdagen, vilde de vel fra nogle Sider betragtes som en endelig tiltvungen Erhvervelse af paastaandede Rettigheder, og for saa vidt vække Tilfredshed, men ingenlunde i det hele taget tilfredsstille; thi hidtil havde ethvert af hine Forslag om Forandringer i Censuren ved den theologiske Examen selv erklæret sig for en Nødhjælp, et Afslag paa det oprindelig tilsigtede, og kun bestemt til at danne en Overgang til en Examenskommission. Vilde nu en saadan Overgang stride mod Regeringens Vilje, turde man saa meget mere støtte sig til Ministeriets Ord, at en Imødekommen mod de udtalte Ønsker kun var mulig til en vis Grad, for saa vidt nemlig en Forandring i Formen fra Fakultetets Examen var forenelig med Universitetets Formaal og Interesser, der afgive det ledende Synspunkt for Ordningen af Examen.

At Ministeriet havde opfattet Summen af de mange og lange Besværinger og Forhandlinger som i Realiteten drejende sig om en lettere Examen, stemmede med Fakultetets Opfattelse, og Ministeriets Formodning var vistnok vel grundet, at Forestillingen om Overlæggelse havde været en af de væsentligste Aarsager til Forslagene paa Rigsdagen og andetsteds fra. Fakultetet antog saaledes, at det

var Ønsket om at gjøre Examen lettere, der havde fremkaldt Forslag om en Forandring i Bedømmelsesmaaden. Selv om det var muligt at træffe en Bestemmelse om Indskrænkning i Examensstoffet, vilde dette betragtes som noget underordnet. Det Forslag, hvorover Fakultetet skulde ytre sig, vilde give Professorerne en forandret Stilling ved Fakultetets egen Examen, en saadan, hvorved Fakultetets Votum over den hele Examen i Forholdet til de tilforordnede Censorer (naturligvis gejstlige) blev som 1:2. Dersom Formaalet var at tilvejebringe den attraaede Lettelse derved, at Examen ikke skulde betragtes som virkelig Examination, men som en Samtale, der vilde kunne give et vist Indtryk af Kandidaten, at Bedømmelsen skulde holdes svævende og være overgivet saa vidt muligt til et subjektivt Skjøn, vilde Opgaven formentlig være løst ved denne Form. En Examenskommissions Medlemmer vilde dog være opfordrede til at holde paa sig selv som en Enhed; men med disse Censorer vilde man indrette en stadig Antagonisme og gjøre det vitterligt for de studerende, at Examinators Dom var afmægtig. Det hele Forhold, som hermed stiftedes, vilde lide af en Selvmodsigelse. Thi paa den ene Side vilde der fordres, at Examinanden skulde modtage Fakultetets Undervisning og prøves i Overensstemmelse med den, men paa den anden Side vilde det være betydet vedkommende, at han ikke behøvede at tilegne sig denne Undervisning, fordi der vilde være sørget for, at Uvidenhed i det, der efter Forskrifterne skulde være Examensgjenstand, ikke blev ham til Skade. Erindrede man tillige, at Censorerne ikke kunde have den Dom om Betydningen af Examinandens Misforstaaelser som Docenterne, var det formentlig indlysende, at det vilde være forfejlet at indrømme Censorerne Fortrin som Dommere. Professorerne vilde være langt retfærdigere Censorer, fordi de kjendte Prøvningsgjenstanden. Det omvendte Forhold — en gejstlig som Examinator og Professorer som Censorer — vilde endogsaa være taaleligere.

Maatte dette Billede af Examen være til Anstød, vilde det blive det i en endnu højere Grad, hvis der gaves Censorerne Ret til at forelægge Examinanden Spørgsmaal, naar Prøven „ikke var forekommet dem fyldestgjørende eller aldeles hensigtsmæssig“. Fakultetet saa ikke rettere, end at det hermed var udtalt, at Censorerne skulde bedømme, ikke Examinanden, men Examinator, at de skulde gjøre dette, ikke i deres stille Sind, men ved en offentlig indført i Øjne faldende Form. Man kunde inden lukte Døre tænke sig som Undtagelse et eller andet Spørgsmaal fremsat af en Censor, maaske grundet i Frygt for at have overhørt eller misforstaaet et Svar. Men man forestille sig en offentlig Examen: Tiden, der er tildelt Examinationen i et bestemt Fag, er brugt, Examinanden maaske træet, nu begynder en ny Examinator i samme Fag, efter ham maaske en tredje, over et andet Thema? — det vilde være ubilligt; over den samme Gjenstand? — hvilket Vidnesbyrd om Examinandens Kundskab vilde den gjentagne Examen kunne give? Sagen var blevet forhandlet, skulde han svare det, han nu havde lært? Han vilde jo antage, at det vilde have Censorernes Mishag. Skulde han gjøre sig latterlig ved at sige det modsatte? Og dersom den examinerende Professor nu fandt Censorernes Examination forfejlet, maatte han da ikke bag efter kunne begynde Prøven paa ny? Hvor blev da Grænsen? Enhver erfaren vilde vide, at intet mere vilde forvirre Kandidaten end slige Krydspørgsmaal. Ogsaa en anden Examinationsmaade vilde maaske med Sandsynlighed kunne ventes, den nemlig, at naar Dommen forekom Censoren vaklende, vilde han afgjøre sit Votum

ved at henkaste til Examinanden et eller andet theologisk ABC Spørgsmaal. Man turde ikke berolige sig med, at Censorerne kun en enkelt Gang vilde gjøre, hvad de udtrykkelig erklæredes berettigede til (selv da vilde der deri ligge en særegen anstødelig Betydning); men de berettigede vilde anse sig forpligtede dertil, thi hvorfor skulde man ikke selv prøve Examinanden, naar man havde Lejlighed og Ret dertil? De fleste vilde anse deres egen Maade for den hensigtsmæssigste, i alt Fald til at danne deres egen Overbevisning. Men hertil kom — og Fakultetet lagde særdeles Vægt herpaa — den særlige Beskaffenhed af den theologiske Examen, grundet i selve Videnskabens Natur. Hvis den angik rent positive Kundskaber, vilde denne Maade allerede give en for de enkelte meget forskjellig og derved ubillig Examen. Men her vilde det desuden ikke kunne overses, hvor stor Forskel der fandt Sted i Trosretning, videnskabelig Retning og Meninger blandt Theologer og gejstlige. Man kjendte lidet til de theologiske Debatters Historie, dersom man mente, at Examensavditoriet ikke skulde kunne blive benyttet som theologisk Fægtesal, hvor Lejligheden blev lagt saa nær. Fra Fakultets Side vilde det Spørgsmaal findes billigt, om man burde udsætte Universitetets Professorer for — hvad dog enhver vilde finde utaaleligt — at skulle være Gjenstand for offentlige Korrektioner paa deres egne Enemærker, al den Stund det dog var fra Universitetet Regeringen i Almindelighed vilde hente videnskabelige Dommere, Examenskommissærer og Inspektorer. Fakultetet tvivlede ikke om, at det over for Ministeriet vilde være tilstrækkeligt for det at henvise til dets tidligere Forklaringer (Skrivelser til Konsistorium af 30. Decbr. 1861 og 2. Juli 1863) af det ugjørliche i at stille det theologiske Fakultet under præstelige Censorer, at ville berøve det Indflydelse paa dets eget Omraade eller bruge det blot som et Redskab, og Fakultetet gjentog sin Begjæring om at fritages for en Stilling, der vilde kunne føre til højst ubehagelige Forhold for begge Parter.

Fakultetet udtalte saaledes som sin Overbevisning, at det var umuligt at bevare det nu værende Examensvæsens Karakter, naar man forandrede baade Professorernes og de extraordinære Censorers Stilling, saaledes at Fakultets Indflydelse paa Examens Udfald neutraliseredes, og Censorerne optraadte paa engang som ubetingede Dommere og som Examinatorer efter eget Tykke.

Men naar en Examens Ordning var den, at der tilforordnedes Examenskolegiet Censorer, burde ogsaa de forskjellige Funktioner klart sondres. Det var tidligere baade af Fakultetet (Skrivelse til Konsistorium af 30. Decbr. 1861)* og af Konsistorium (Skrivelse til Ministeriet af 25de Marts 1862)* blevet forklaret, at de tilforordnede Censorer ved Universitetets Examina ikke havde det samme Hverv og heller ikke det samme Ansvar som Professorerne, fordi disse baade hver for sig og in corpore vare Examinatorer, og fordi Proven var Fakultets Examen. Det vilde være mod Sagens Natur at ville paralisere dens Karakter ved Foranstaltninger, der modsagde dens Ojemed. Det var ikke Fakultets Examen, naar andre end dets Medlemmer vare Examinatorer; andre vilde følge et andet Ojemed og anvende en anden Maalestok for Bedømmelsen. En videnskabelig Examen behøvede i sig selv ikke Censorer, hentede fra praktiske Livsstillinger; den senest ordnede af Universitetets Kandidatamina, Magisterkonferensen, havde ingen.

*) Lindes Medd. 1857—63. S. 61 ff.

Naar man ved de i særegen Forstand saakaldte Embedsexamina havde tilforordnet Censorer, syntes Hensigten dermed just at maatte være at gjøre et dobbelt Moment ved Bedømmelsen gjældende gennem de 2 Klasser af Dommere, og med det Ojemed kunde man ikke ville gjøre Censorerne til Examinatorer eller ville give dem Funktioner, der saa meget som muligt vare de samme som Professorernes. Derved vilde Forskjellen udslettes. Men Forskjellen var i Virkeligheden ikke ringe mellem Professorernes og de tilforordnedes Standpunkt som Dommere. De førstes Dom var for dem grundet paa langt sikrere Data, de havde et fastere Blik paa, hvad der med Billighed kunde fordres, for dem fremstillede sig ikke blot den ene Examenspræstation, men de havde Kundskab om den videnskabelige Bevidsthed hos de studerende i det hele, vidste, hvad der var de almindeligste Fordringer til alle, det mest bekjendte og tilgængelige for de studerende, hvad der af de fleste besvaredes ordentlig, og hvad næsten af ingen; de maatte tillige tage Hensyn til Relationen mellem Examinanderne og votere derefter; de bestemte den mundtlige Prøve ikke blot efter Dommen om et enkelt skriftligt Specimen, men ogsaa efter Relationen, og til en vis Grad var Karaktergivningen, som først skete efter den mundtlige Prøve, bestemt ved Relationen. Dette var vistnok retfærdigt. Dog maatte det indrømmes ogsaa at være retfærdigt, at Examinanden bedømtes uden al Relation, efter den Kundskab og Modenhed, han havde erhvervet, efter den individuelle Maade, hvorpaa han havde tilegnet sig Theologien. En saadan Bedømmelse efter et mere individuelt Skjøn var Censorens Sag, og den var for ham lige saa sand og retfærdig som Professorernes. Af dette Forholdets Natur fulgte det, at Censoren f. Ex. ikke bedømte samtlige Specimina af alle Examinander, at han ikke var fast Medlem af Examenskollegiet, fordi Maalestokken for hans Dom da blev en anden, og han i Almindelighed vilde smelte sammen med Examenskollegiet. Men det fremgik tillige heraf, at der ikke burde træffes en Ordning, hvorved der gaves det umiddelbare Skjøn Overvægten. Et nogenlunde lyst Hoved vilde f. Ex. kunne give svage, ugrundige Specimina en vis Lethed for Læsningen, vilde kunne gjøre et godt Indtryk ved den mundtlige Prøve; at dette regnedes ham til gode, var rigtigt, men urigtigt vilde det være, om han med utilstrækkelig Forberedelse erholdt første Karakter. Men dette vilde utvivisomt blive Tilfældet, hvis man berøvede Fakultetet den overvejende Indflydelse paa Examens Udfald. Fik det umiddelbare Skjøn Overvægten, vilde det blive uretfærdigt at bevare de forskellige Grader i Examenskaraktererne.

De, som først offentlig havde bragt „det omvendte af det nu stedfindende Forhold“ i Forslag, var en Komite af Roskilde Præstekonvent, til hvis Betænkning (trykt i dansk Kirketidende for 1862 No. 42) Fakultetet her tog Hensyn paa Grund af Forslagets Lighed med, hvad Ministeriet havde forelagt det til Overvejelse. Dette Forslag vilde have Censorerne faste og derved deltagende i Bestemmelsen af de skriftlige Opgaver og i Bedømmelsen af samtlige Besvarelser. Ministeriets Skrivelse nævnte alene Censorer uden nærmere Bestemmelse. Fakultetet omtalte ogsaa dette Punkt, fordi denne Udvidelse af Censorernes Betydning laa saa nær, naar først Grænsen mellem deres og Examinatorernes Funktion var forrykket ved den mundtlige Prøve. At faste Censorer, efter den Opfattelse, som Fakultetet havde søgt at gjøre gjældende som den rette, ikke burde have nogen Examinatorfunktion og saaledes ikke burde deltage i Affattelsen af de skriftlige Opgaver, maatte være klart. Til de tidligere, udførlige Forhandlinger om det gavnlige

eller skadelige i Valget af faste Censorer istedetfor vexlende, havde baade Fakultetet henvist i dets Skrivelse til Konsistorium af 30. December 1861 og Konsistorium i den dertil føjede Erklæring af 25. Marts 1862. Efter Fakultetets Mening afgang Valget af flere Hensyn. At mere kyndige Censorer maatte foretrækkes for mindre kyndige, var vel uimodsigeligt; men de kunde kjøbes for dyrt. Naar Fakultetets Flertal den Gang anbefalede faste Censorer, skete det med en udtrykkelig Reservation mod deres Deltagelse i at vedtage Opgaverne til skriftlig Examen, fordi dette vilde være lige saa stridende mod deres Stilling, som om de kunde indblande dem i den mundtlige Examen eller overhovedet deltage i Ledelsen af Proven, og der henvistes til, at offentlige Udtalelser af nogle gejstlige gjorde det nødvendigt nøjagtig at fastsætte Grænserne for faste Censorers Myndighed, saa at de udelukkedes fra enhver Funktion som Examinatorer. Konsistorium henholdt sig til de vægtige Grunde, som med Hensyn til den juridiske Examen tidligere vare blevne gjorte gjældende mod faste Censorer, og vare blevne anerkjendte af Regeringen, og idet det indrømmede Muligheden af, at de forskjellige Fakulteters Forhold ikke var uden Betydning i dette Spørgsmaal, erklærede det dog med al Bestemthed, at faste Censorers Stilling i intet Tilfælde turde være en anden end de tidligere, vexlende Censorers. Dette var den samme Forudsætning, hvorfra Fakultetets Flertal var gaaet ud ved at anbefale Forslaget. Men skulde man forandre det hele Forhold og gjøre Censorerne til Medlemmer af Examenskollegiet, der efter Sagens Natur ved et Fakultets Examen alene dannedes af dets Medlemmer, vilde Fakultetet enstemmig og indstændig fraraade Indførelsen af faste Censorer. Ved en saadan Ordning vilde der i Stedet for et akademisk Examenskollegium dannes et blandet med særlige Privilegier for de saakaldte Censorer. Om en blandet Examenskommission havde Fakultetet udførlig fremsat sin Anskuelse (i Skrivelse af 2. Juli 1863), og Fakultetet var paa flere Maader berettiget til at antage, at dets dadlende Kritik vandt Billigelse i Ministeriet, der bestemte sig for en Examenskommission af gejstlige alene.

Men ogsaa i bogstavelig Forstand vilde faste Censorer efter al Rimelighed kjøbes for dyrt. Ligesom det overhovedet ikke var Grund til at oprette lønnede Smaabestillinger eller give Betaling for det, der kunde faas gratis, saaledes endnu mindre, naar Lønnen blev uforholdsmæssig høj.*)

Naar der kun søgtes Censorer, turde det vistnok antages, at det indskrænkede Antal af faste Censorer uden Vanskelighed kunde vælges blandt Kjøbenhavns Gejstlighed, saa at Diæter foruden Honoraret kunde bespares. Det kunde vel have noget for Fantasien tiltalende, at den theologiske Examen betragtedes som en saa alvorlig, i sine Følger vigtig Begivenhed, at de bedste Kræfter fra hele Landet, forladende

*) I de sidste 10 Aar havde Antallet af theologiske Examensdage i Gjennemsnit udgjort $12\frac{3}{5}$ om Aaret. Et Honorar af 10 Rdlr. for 1 Dags Censur med Læsning af tilhørende Specimina syntes efter vore Forhold antageligt: 150 Rdlr. aarlig vilde sandsynligvis forekomme Censorerne altfor ringe, og dog vilde det, da Censorernes Antal snarere vilde blive 4 eller 6 end 2, blive, naar man forudsatte 15 Dage, 10 Rdlr. for $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{3}$ Dags Censur og Læsning af de tilsvarende Specimina. Et Honorar af 300 Rdlr., som det ringeste, man havde hørt nævne, vilde blive 20 Rdlr. for $3\frac{1}{2}$ Times eller $2\frac{1}{3}$ Times Censur og Læsning af Halvdelen eller Tredjedelen af Dagens Specimina.

deres særlige Embedsgjerning, droges til Kjøbenhavn i den Anledning. Men den, som havde Øje for Virkeligheden, vilde snart se, at noget saa hverdagsligt og trivielt som mange Kandidaters Examination til regelmæssige Tider ikke var en videnskabelig Højtid, og ikke behovede overordentlige Foranstaltninger. Det var lige saa naturligt, at Hovedstadens Gejstlighed afgav Censorer, som det var hensigtsmæssigt, at baade Examinatorer og Censorer havde Bopæl paa Examensstedet. Ellers lod det sig heller ikke gjøre, hvad der undertiden var gavnligt og ønskeligt, at afholde Examen paa en ekstraordinær Tid.

At der kun var 1 gejstlig Censor tilstede ved den theologiske Examen, havde været den kjøbenhavnske Gejstligheds eget Valg; det blev ved Ordningen af 1847 overladt til ministerium haaniense selv at bestemme, om det vilde afgive 1 eller 2 Censorer til Examen, og det valgte det sidste, uagtet den juridiske Examen — ihvorvel som det ene staaende Exempel — allerede fra 1840 havde haft 2 Fakultetet mente, at man paa ny kunde henstille dette Spørgsmaal til dets Afgjørelse. At de vekslede Censorers Tal var ligt med de voterende Professorers, kunde være billigt og forøge deres Indflydelse; men selvfølgelig turde der ikke træffes særlige Bestemmelser, der indførte andre Regler end de almindelig gjældende for Karaktergivningen ved lige Vota.

Ministeriet havde endnu ytret en Tvivl, om ikke den tidligere Form (fra 1847) uden Specialkarakterer turde være at foretrække. Fakultetet henviste til det tidligere fremsatte, og gjorde kun i denne Sammenhæng opmærksom paa, at de stærke Fordringer derom fra saa mange Ordforere syntes at vise, hvor løst og uklart Planerne havde været udkastede; thi — som det med rette var antydnet af Ministeriet — Examinatorernes og Censorernes Tal vilde stige til et altfor ærværdigt Konsistorium, naar de 5 Professorer ved Censorernes Mængde skulde totalt overstemmes.

Det var Fakultetet meget kjærkoment, at Ministeriet vilde bringe denne Sag til Afgjørelse, thi Forholdene ved Universitet led under den fortsatte Strid og den uafgjorte Spænding. Ligeledes paaskjønnede Fakultetet atter at have modtaget Stadfæstelse paa, at Forandringen med Hensyn til Embedsexamen ikke vilde ske for den theologiske Examens Vedkommende alene — hvad der vilde give den Udseende af kun at være en Prøve — men i Fællesskab med den juridiske. At Ministeriet havde villet søge en Maade til at tilfredsstille modsatte Ønsker og derved trænge Spørgsmaalet om Examenskommissioners Oprettelse tilbage, vilde ikke mindre fortjene Fakultets Paaskjønnelse, hvis dette lod sig gjøre. Men Fakultetet henledede Opmærksomheden paa, at dette Spørgsmaal delte Vilkaar med alle Principspørgsmaal, der indeholdt et enten — eller. Examensspørgsmaalet havde denne Oprindelse, og var blevet udviklet i samme Retning. Universitetet havde med alle Læreres Stemme undtagen Professor Hammerichs foretrukket den rene og ublandede Form for enhver Mellemtid. Fakultetet ønskede ikke Spørgsmaalet om Nyttens af Examenskommissioner trængt tilbage, men just bragt til Afgjørelse. Med Undtagelse af Professor Hammerich havde hele Universitetet udtalt sin Overbevisning om det u hensigtsmæssige i den paatænkte Foranstaltning under vore Forhold, Professor Hammerich selv ikke mindre end andre, naar nemlig hans Plan, der hvilede paa en særegen Anskuelse af Universitetsstudiet, ikke toges til Følge. Hvis der forelagdes Fakultetet et Valg, maatte det med al Paaskjønnelse af Ministeriets velvillige Imødekommen foretrække en Examenskommission uden nogen Forbindelse

med Universitetet for den Plan, hvorover det nu var hørt; men lige saa enstemmig maatte det fremfor en saadan Kommission foreslaa Bevaringen af Fakultetets Examen som Embedsexamen. Kunde Ministeriet ikke billige denne sidste Afgjorelse, foreslog Fakultetet, at det navnlig for det theologiske Studiums Vedkommende vilde optage Spørgsmaalet om den rette Ordning af en theologisk eller gejstlig Embedsprøve i dets hele Omfang, ikke med Hensyn til det enkelte Punkt om Censuren, men til Opgavens hele Indhold, den tilkommende gejstliges Uddannelse, og overgive det til Bearbejdelse af en dertil egnet Kommission. Denne Foranstaltning vilde vel af den Grund være mindre ønskelig, at den ikke strax førte til en Afgjorelse, men der vilde dog derved brydes med en Bevægelse, som, hvis den havde ment at sigte til en videnskabelig Reform, havde sat den i noget underordnet, Censuren ved en Examen. De væsentlige Punkter, som burde tages i Betragtning, havde Fakultetet fremhævet i dets Betænkning af 2. Juli 1863.

Fakultetet indstillede sluttelig, at Ministeriet vilde træffe en snarlig Afgjorelse af denne Sag paa en af de tvende angivne Maader: enten ved at forøge de ulønnede Censorers Tal til 2, eller ved at fremme Sagens alsidige Undersøgelse og Ordning efter dens dobbelte — den videnskabelige og den kirkelig pastorale Side.

Fakultetets Flertal udtalte sig herefter om Forslagene til en Begrænsning af Examensstoffet ved en treaarig Forelæsningscyklus m. m. Disse Udtalelser ville blive omtalte i en anden Sammenhæng.

Professor Hammerich stemmede i Hovedsagen med det Resultat, hvortil Fakultetet var kommet, men fandt det dog fornødent, da hans Stilling til Examenssagen oprindelig var en helt anden end Flertallets, særlig at begrunde sin Mening.

Det var Ministeriets Hensigt, bemærkede han, at „søge en Afgjorelse, som vilde tilbagetrænge Spørgsmaalet om Examenskommissioners Oprettelse.“ Dette syntes ikke at kunne opnaas ved de foreslaaede Reformer. At en nu aftraadt Kultusminister for nogen Tid siden sammenkaldte en Del videnskabelig dannede Theologer uden for Fakultetet, for af dem at modtage Raad om en Examenskommissions Indretning, var en Omstændighed, der kom til almindelig Kundskab. Heller ikke Hovedudbyttet af deres Overvejelser kunde blive eller var blevet en Hemmelighed. Men derved fornyedes Interessen for Sagen og Forhaabningerne hos dem, der ønskede en Reform. Hvor vilde disse nu ikke føle sig skuffede, hvis Ministeriets Forslag blev endelig vedtaget som Frugten af Reformbevægelsen! (Indførelsen af en treaarig Forelæsningsrække vilde blive betragtet som en Forøgelse og ikke som en Formindskelse af Examensbyrden. Indskrænkningerne i Examensstoffet vilde for mange stille sig som en blot skuffende Indrømmelse, et Skin uden Virkelighed). Tilbage stod da kun Forandringen ved Censuren. Denne vilde dog næppe af Reformens Venner blive betragtet som noget, der beretigede til synderlig store Forventninger. Men naar de følte sig skuffede ved, hvad der blev endelig vedtaget, vilde Ministeriets Hensigt at tilbagetrænge Spørgsmaalet om Examenskommissioner uden al Tvivl være langt fra at blive naaet. Tvært imod vilde det blive ved at banke paa og atter banke paa. De overvejende Betænkkeligheder, som Ministeriet nærede ved at udvirke en Forandring med Specialkaraktererne vilde forhaabentlig forsvinde, hvis det maatte findes rigtigt paa ny

at underkaste Examenssagen i det hele en Drøftelse. At de gejstlige Censorer tillige skulde kunne examinere, hvis de ønskede det, vilde formentlig være saare uheldigt. En Censorinstitution, ordnet paa den Maade, vilde ikke blot grundig nedbryde den Professors Agtelse, hvis Examination offentlig blev underkendt; men den vilde ogsaa indeholde en Spire til Selvopløsning, som kun spaaede den et stakket Liv. Flertallets Ytringer om denne Sag tiltraadte han ganske, og fraraadede Forslaget om Censuren indstændig. I øvrigt bemærkede han, at der var ikke lidet i Flertallets øvrige Udtalelser, som han maatte billige, andet, hvorom han fra sit Standpunkt selvfølgelig maatte have en forskjellig Opfattelse. Han fandt dog for Tiden ingen Grund til udførlig at udvikle dette; thi i en saa isole-ret Stilling, som den, han hidtil havde indtaget, handlede man rettest i at begrænse sine Ytringer til det mindst mulige, især da han dog kom til samme Resultat som Flertallet. Dets to Indstillingspunkter om enten at forøge de gejstlige ulønnede Censorers Tal til to eller fremme Examenssagens alsidige Undersøgelse maatte han ogsaa gjøre til sine. At han fremfor alt betonedede det sidste Indstillingspunkt, var efter hans Stilling en Selvfølge. I hans Separatvotum med det theologiske Fakultets Betænkning af 30. Decbr. 1861 havde han henledet Opmærksomheden baade paa Examenskommissioner og paa en friere Ordning af Studiet. Han havde ikke siden den Tid fundet Anledning til at fravige denne Synsmaade. Hans Hovedenske med Hensyn til Examen var derfor en ny og alsidig Drøftelse af alle med denne sammenhængende Spørgsmaal.

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet udtalte i sin Erklæring af 31. Decbr. 1864 sin Glæde over, at Ministeriet samstemmede med den Hovedbetragtning, der laa til Grund for dets Betænkning af 4. Juli 1863, angaaende Oprettelsen af Examenskommissioner, at det nemlig er af den største Betydning saa vel for Universitetet som for Staten, at den fuldstændige juridiske Embedsexamen og den statsvidenskabelige Examen bevarede deres ved den nu værende Ordning sikrede Karakter af videnskabelige Prøver.

Fakultetet saa fremdeles i den Omstændighed, at Ministeriet havde opgivet Tanken om Oprettelsen af Examenskommissioner et Vidnesbyrd om, at Ministeriet ikke, for at imødekomme fremsatte Ønsker, havde til Hensigt at gennemføre nogen Forandring i den nu værende Ordning, som maatte erkjendes, paa lignende Maade som Examenskommissioner, efter Tingenes naturlige Gang at ville sætte hine Prøvers nu værende Grundkarakter i Fare og bane Vejen for de rent uvidenskabelige Prøver, ved hvilke Fordringerne indskrænkede sig til, at Kandidaten skulde have tilegnet sig en encyklopædisk Kundskab til Videnskabens forskjellige Hovedresultater, uden at Videnskaben i dens forskjellige Grene behøvede at være gjort til Gjenstand for et systematisk Studium.

Paa Grund af denne Overensstemmelse vilde Fakultetet ikke være i den Nødvendighed her paa ny at fremføre de almindelige Betragtninger, som det i sin oven nævnte Betænkning havde fremsat; men det udtalte sig nærmere om de enkelte af Ministeriet fremsatte Forslag, sigtende dels til en Forandring i den Stilling, der nu var givet Fakultetets Professorer som Censorer ved Examen og udelukkende Examinatorer, dels til en Begrænsning af Examensstoffet. Fakultetets Udtalelser om dette sidste Punkt blive meddelte i en anden Sammenhæng.

Hvad det første Punkt angaar, udtalte Fakultetet, at det var Ministeriets Mening, at der burde gjøres den Forandring i det bestaaende, at kun den i Faget

examinerende Professor deltog i Censuren, saaledes at Specialkaraktererne for de enkelte Fag bestemtes alene af denne og de to tilforordnede Censorer uden for Fakultetet, samt at det tillige udtrykkelig burde tilkjendegives, at de tilkaldte Censorer vare berettigede til at gjøre Kandidaten nogle Spørgsmaal, naar den examinerende Professor havde endt Prøven i det paagjældende Fag, og denne ikke var forekommet dem fyldestgjørende eller aldeles hensigtssvarende.

Disse Forslag foranledigede Fakultetet til følgende Bemærkninger:

Det var ganske i Overensstemmelse med den juridiske Embedsexamens Karakter som videnskabelig Prøve, at Examinationen ved samme altid havde været lagt i de juridiske Professorers Haand. Dels turde det vel betragtes som det i og for sig naturlige, naar det gjaldt at finde de dygtigste Examinatorer ved en videnskabelig Prøve, til dette Hverv at vælge de Mænd, hvis Livsstilling førte en stadig Syslen med Videnskaben med sig, dels vilde i alt Fald Fakultetets Professorer i Regelen alene være i Stand til ved Examinationen at tage det Hensyn til Undervisningen fra Universitetets Side, gennem hvilken Kandidaten havde forberedt sig, som nødvendigvis maatte tages, hvis Prøven skulde have den fornødne Grundighed og Bestemthed, uden at dog Fordringerne overskred de rimelige og naturlige Grænser. Det var fremdeles i Overensstemmelse med Prøvernes videnskabelige Karakter, at der ligeledes stedse havde været tillagt Fakultetets Professorer en væsentlig Indflydelse med Hensyn til Bedømmelsen af Kandidaternes Præstationer. Det kunde vel end ikke nægtes, at den efter Prøvens Karakter nærmest liggende Censurordning vilde være, at Bedømmelsen lige saa vel som Examinationen udelukkende overlodes Professorerne, da den Sætning vel næppe kunde bestrides, at de, der vare bedst skikkede til at examinere Kandidaterne, ogsaa bedst formaaede at bedømme de af dem aflagte Prøver, og det paa den anden Side heller ikke kunde nægtes, at ved Tilkaldelsen af Statsemdsmænd i praktiske Livsstillinger som Deltagere i Bedømmelsen denne kunde paavirkes i en Retning, der ikke svarede til Examens theoretisk-videnskabelige Karakter. Naar det ikke desto mindre var blevet anset for hensigtsmæssigt at tilkalde Statsemdsmænd i ansete Stillinger uden for Fakultetet som Meddomsmænd ved Censuren, havde man væsentlig haft for Øje at give Prøven en højere Grad af officiel Offentlighed og udvortes Anseelse, og saaledes saa vel forskaffe det offentlige forøget Garanti for Examens Alvor og Værdighed, som bidrage til dens Tillid i den offentlige Mening. Men det havde ikke været Meningen med denne Ordning at forandre Prøvens Grundkarakter. Derfor var der ikke tillagt de ekstraordinære Censorer nogen Indflydelse paa Examinationen; de havde slet intet at gjøre med Tilvejebringelsen af de Data, paa hvilke Dommen over Kandidaten skulde bygges. De havde vistnok som Censorer den Ret og den Pligt alene at stemme efter deres Overbevisning; men de skulde grunde deres Dom udelukkende paa de ved Professorernes Examination tilvejebragte Data.

En vigtig Garanti mod den Fare, for hvilken Bevarelsen af Prøvens videnskabelige Karakter var udsat ved Tilkaldelsen af Mænd i praktiske Livsstillinger, som i Regelen vilde være ubekjendte med den akademiske Undervisning, gennem hvilken Kandidaten havde forberedt sig, til Deltagelse i Censuren, laa under den nu værende Ordning deri, at de overordentlige Censorers Indflydelse paa Karakterbestemmelsen ikke overvejede den, der tilkom Professorerne. I Følge Frd. 26. Jan. 1821 var det endog Regelen, at de to tilforordnede Censorer afgave deres Votum i Forbindelse med samtlige Fakultetets Medlemmer. Og da disse i Almindelighed

vare 5, kun sjælden 4 i Tallet, kunde der efter samme, endnu mindre end ved andre Universitetsexamina, hvor kun 1 extraordinær Censor deltog i Bedømmelsen med to Professorer, være Tale om, at de extraordinære Censorer kunde sætte en afvigende Mening igjennem, naar alle eller endog blot det overvejende Flertal af de censurerende Professorer vare enige om Dommen. Heri skete vistnok en indgribende Forandring ved den ved Frd. 30. Decbr. 1839 mod Fakultetets Erklæring og Universitetsdirektionens Indstilling indførte Regel, i Følge hvilken Karakteren for hvert enkelt Fag bestemmes af to af Fakultetets Professorer i Forbindelse med de to extraordinære Censorer. Den Omstændighed, at de extraordinære Censurers Indflydelse paa Karakterbestemmelsen er lige saa stor som Professorernes, havde ogsaa ganske vist sine Misligheder; navnlig vilde i Tilfælde af Dissens mellem Professorerne og de tilkaldte Censorer, hvor efter den for Stemmeligheid gjældende Regel Afgjørelsen beroede paa dens Votum, der havde den højeste Rang, den af de extraordinære Censorer forfægtede Mening hyppig — efter de øjeblikkelige Forhold endog saa godt som altid — kunne sættes igjennem mod Professorernes. Men selv efter Frd. 30 Decbr. 1839 var dog Principet det, at de overordentlige Censorer vel skulde have lige saa stor, men ikke en større Indflydelse paa Karakterbestemmelsen end Professorerne, ligesom da ogsaa Forhold kunde tænkes, hvor en af Professorerne havde den i den højere Rang grundede bestemmende Indflydelse. Dertil kom, hvad Erfaringen havde vist, at lige over for to enige Professorer havde de tilkaldte Censorer, i rigtig Vurdering af deres Stilling ved Examen, ikke sjælden underordnet deres Dom for Professorernes, hvilket navnlig saa godt som altid havde været Tilfældet, hvor Professorernes Dom gik i mildere Retning; og det turde derfor vel siges, at der, som Forholdene virkelig stillede sig, under den nu værende Ordning i det hele var en tilstrækkelig Garanti for Bevarelsen af Prøvens videnskabelige Karakter, om det end maatte indrømmes, at Frd. 1839 i Ordningen af Censuren var gaaet til den yderste, i sig selv noget mislige Grænse.

Derimod forekom det Fakultetet uimodsigeligt, at man ved at forandre de gjældende Regler paa den af Ministeriet foreslaaede Maade, i en meget væsentlig Grad vilde svække Garantierne mod de Farer for Examens videnskabelige Karakter, der i og for sig fulgte af at tilkalde Mænd, der væsentlig vare uddannede i praktisk Retning, til Medvirkning ved Prøvens Afholdelse.

Efter Ministeriets Forslag skulde for det første Specialkarakteren for hvert enkelt Fag bestemmes af den i Faget examinerede Professor i Forbindelse med de to Censorer uden for Fakultetet. Fakultetets Repræsentant vilde saaledes altid udgjøre et Mindretal af samtlige Censorer; hans Votum vilde kun i Tilfælde af Meningsulighed mellem de extraordinære Censorer faa Betydning.

Man turde nu vistnok ingenlunde smigre sig med det Haab, at de Mænd, hvem saaledes den afgjørende Indflydelse tillagdes, i Længden vilde være tilbøjelige til en varsom Benyttelse af denne Myndighed lige over for en dissenterende Professor. Det saas heller ikke, hvad der skulde opfordre dertil. Naar Regeringen fraveg en Ordning, i Følge hvilken de tvende Klasser af Censorer havde lige stor Indflydelse, og i Modsætning hertil forstærkede den ene Klasses Indflydelse paa den andens Bekostning, laa det dog nærmest at antage, at det var Meningen, at denne Myndighed skulde benyttes. Det maatte jo være Regeringens Anskuelse, at der ved denne Ordning tilvejebragtes en hensigtsmæssig Forandring i det bestaaende, og det kunde altsaa ikke antages at stemme med en saadan Censurordnings Hen-

sigt, i Realiteten at lade den medcensurerende Professors Votum faa en større Indflydelse, end den i og for sig efter Ordningen skulde have. Det laa fremdeles i Forholdets Natur, at de tilforordnede Censorer ikke let vilde tillægge en enkelt Professors Dom den Betydning, som de to censurerende Professorers overensstemmende Votum nu ofte havde i deres Øjne. Det behøvedes imidlertid ikke nærmere at paavises, hvor trykkende og uhyggeligt det vilde være for den examinerende Professor, om der ved de tvende tilkaldte Censorers Votum, hvad under de forandrede Forhold ganske vist ikke vilde udeblive, skulde blive tilkendt Kandidaten en ringere Karakter end den, hvortil den Professor, som havde ledet Examinationen, ansaa ham værdig. Det var ingenlunde Fakultetet klart, hvad Ministeriet egentlig tilsigtede ved det her omhandlede Forslag. Skulde Ojemedet imidlertid være, at gjøre den juridiske Embedsexamen lettere, end den for Tiden antages at være, maatte Fakultetet udtale som sin bestemte Forvisning, at alle, som havde haft Lejlighed til at følge denne Examen, vilde erkjende, at hverken Fordringerne under Examinationen vare ubillige eller uforholdsmæssig store, eller Censuren i nogen som helst Henseende strængere end tilbørligt. Det var heller ikke Fakultetet bekjendt, at nogen som helst Klage i denne Retning var fremkommet med Hensyn til den juridiske Embedsexamen. — Ogsaa fra en anden Side betragtet maatte Fakultetet anse den paatænkte Foranstaltning for utilraadelig. Den vilde nemlig berøve den Professor, der havde examineret og efter Ministeriets Forslag alene skulde deltage i Censuren, den betydningsfulde Støtte, han nu havde, ikke blot lige over for de andre Censorer, men ogsaa i selv at bestemme sit Votum, hos en Kollega, hvis Dom for ham var af saa meget større Vægt, som der her ikke vilde være Tvivl om, at den bestemtes efter de samme Synspunkter som hans egen, medens han selv ikke ganske sjælden, naar Examinationen var endt, kunde være noget usikker i sin Bedømmelse, fordi Examinationens Ledelse, der gjorde det nødvendigt omhyggeligt at følge Besvarelsens Enkeltheder, undertiden kunde være til Hinder for et aldeles klart og udpræget Indtryk af Besvarelsens Værd i sin Helhed.

Fakultetet ansaa det for utvivlsomt, at Forslagets Vedtagelse gennem den ved samme bevirkede forandrede Opfattelse af de tilforordnede Censorers Stilling og Betydning, i alt Fald i Tidens Løb, naar Traditionens Magt var brudt, vilde føre til, at Examens Udfald i mange Tilfælde vilde blive bestemt af disse Censorer alene, med Tilsidesættelse af den examinerende Professors Dom; heri laa imidlertid, som let vilde ses, en ganske lignende Fare, som den Ministeriet erkjendte at være forbundet med Indførelsen af særlige, fra Fakultetet forskellige Examenskommissioner. Men Fakultetet maatte endnu gjøre opmærksom paa en anden Fare, som Foranstaltningen efter dets Mening vilde føre med sig.

Skjønt det efter Ministeriets udtrykkelige Udtalelse ikke kunde antages at være Meningen, vilde det ikke kunne nægtes, at en saadan Censurordning som den af Ministeriet paatænkte maatte betragtes eller i alt Fald vilde blive betragtet som en Tilnærmelse til Ansættelse af særlige, fra Fakultetet forskellige Examenskommissioner, som et Forsøg paa ved en mindre indgribende Foranstaltning at opnaa de formentlige Fordele, en saadan Institution skulde medføre.

Naar nu Foranstaltningen, hvad Fakultetet ansaa for uundgaaeligt, i Tidens Løb viste sig at være forbundet med saa store Ulemper, at en Forandring blev nødvendig, vilde det efter den Indrømmelse, som engang var sket til den Side, der krævede Indførelsen af Examenskommissioner, blive dobbelt vanskeligt at vende

tilbage til en Examensordning, som alene sikrede Examen dens Karakter af en virkelig videnskabelig Prøve. Efter Tingenes naturlig Gang vilde det næste Skridt derimod blive, at man indførte Examenskommissioner, som Ministeriet selv erkjendte at ville blive til Afbræk for Retsvidenskaben og derigjennem til Skade for Staten. Fakultetet kunde derfor ikke andet end indtrængende fraraade den her omhandlede Forandring i de gjældende Bestemmelser.

Hvad der gjaldt om den foreslaaede Forandring i Censurordningen, gjaldt ikke mindre Forslaget til Forandring i de ekstraordinære Censurers Stilling, i Følge hvilket disse under visse Omstændigheder skulde være berettigede til, efter at Professorernes Examination var endt, at stille Spørgsmaal til Kandidaten. Grunden til at tillægge de tilkaldte Censurer en saadan Myndighed kunde fornuftigvis ikke være den, at disse Mænd ansaas for bedre skikkede til at forestaa Examinationen ved en Prøve af den Karakter, som den juridiske Embedsexamen i sin nu værende Skikkelse. Thi selv om man aldeles vilde se bort fra, hvad der talte for, at netop Professorerne alene egnede sig for dette Hverv, saa vilde det dog være i højeste Grad urimeligt vedblivende at betro den egentlige Hovedexamination til de Mænd, der ansaas som mindre skikkede til dette Hverv, medens man indskrænkede dem, der antoges bedre at være i Stand til at løse Opgaven, til, efter at en formentlig mislykket Hovedexamination var fort til Ende, at rette nogle Spørgsmaal til Kandidaten, for at supplere de ved hin tilvejebragte, til Dels ubrugbare Data for Bedømmelsen.

Denne Forandring i de ekstraordinære Censurers Stilling ved Examen kunde derfor kun opfattes som et Skridt i samme Aand og Retning som Oprettelsen af Examenskommissioner, bestaaende af Mænd uden for Fakultetet. Og det kunde næppe betvivles, at denne Tendens vilde blive af desto mere indgribende Betydning, jo mere den i det foregaaende omhandlede forandrede Opfattelse af de tilforordnede Censurers Stilling og Indflydelse i Tidens Løb gjorde sig gjældende.

Den Maade, hvorpaa den foreslaaede Foranstaltning søgte at forbinde tvende forskjellig artede Examensformer, vilde i øvrigt let kunne medføre endnu større Misligheder, end den fuldstændige Overgang til Indretningen med særlige Examenskommissioner. Det var i og for sig sandsynligt, at de ekstraordinære Censurer, der under den forandrede Opfattelse af deres Stilling til Examen i det hele vistnok hyppig vilde gjøre Brug af deres Berettigelse til at deltage i Examinationen, vilde lægge væsentlig Vægt paa de Data for Bedømmelsen, som tilvejebragtes ved deres egen supplerende Examination, og i Følge den Censurordning, Ministeriet havde foreslaaet, vilde endog selve Afgjørelsen væsentlig kunne blive bestemt efter Kandidatens Besvarelse af disse enkelte Spørgsmaal. Men det kunde ikke miskjendes, at Prøvens Udfald derved paa den uretfærdigste Maade vilde komme til at afhænge af Tilfældigheder. Snart vilde det blive regnet en Kandidat til gode, at han formaaede at give nogenlunde rigtige Svar paa Spørgsmaal, der refererede sig til Videnskabens allerbekjendteste Almindeligheder, uagtet det efter den hele forud gangne Prøve kunde være indlysende og ved en bestemt og grundigere Examination i den paagjældende Materie vilde have vist sig, at Kandidatens videnskabelige Indsigt var temmelig ringe, ja at hans Standpunkt endog hørte til de allerlaveste. Snart vilde det omvendte kunne komme en Kandidat til Skade, at han ikke i Ojeblikket var i Stand til at give et fyldestgjørende Svar, skjønt det ved en nøjere Prøvelse kunde vise sig, at han virkelig var tilbørlig bekjendt med den

Materie, i hvilket Spørgsmaalet var rejst, da det ingenlunde var noget sjældent Fænomen, at en i det hele dygtig Kandidat i Øjeblikkets Forvirring ikke kunde samle sig og derfor gav et uheldigt Svar, som han under den efterfølgende Examination selv rettede.

Skulde der raades Bod paa den Upaalidelighed, som Prøven herved vilde komme til at lide under, maatte der nødvendigvis af vedkommende Professor anstilles en ny Examination af Kandidaten i den af Censor fremdragne Materie, saa grundig og indtrængende, som Examens Karakter i det hele krævede. Men foruden at det kunde blive tvivlsomt nok, om de tilkaldte Censorer vilde være tilbøjelige til at tillægge de ved en saadan yderligere Examination fremkomne Resultater den tilbørlige Vægt, var det klart, at Prøven ved en saadan Foranstaltning, som oftest til Unytte, vilde vidtloftiggjøres og i langt højere Grad, end nu var Tilfældet, blive trættende for alle Parter, og Fakultetet troede navnlig med Sikkerhed at kunne forudsige, at den hele Foranstaltning, naar den først fik praktisk Betydning, vilde blive betragtet af de studerende med yderst ugunstige Øjne.

Den Forandring i de tilforordnede Censorers Stilling ved Examen, som den foreslaaede Foranstaltning vilde bevirke, medførte i øvrigt ogsaa, fra en anden Side betragtet, de største Misligheder. Censorerne skulde være berettigede til at stille Spørgsmaal til Kandidaten, naar Professorens Examination var endt, og denne ikke forekom dem fyldestgørende eller aldeles hensigtssvarende. Der tillagdes dem saaledes ej alene en Myndighed til paa en væsentlig Maade at gribe ind i Prøven i Forhold til Examinanden; men der gaves dem ogsaa en Beføjelse til at dømme om Beskaffenheden af Professorens Examination, hvilken de efter Omstændighederne kunde erklære for uskikket til at tjene som Grundlag for Dommen over Kandidaten.

Den Stilling, hvori den examinerende Professor herefter vilde blive sat lige over for de Mænd, hvis Censur og Kritik han underordnedes, skjønt de i Regelen i theoretisk videnskabelig Dannelse vilde staa under ham, og efter hvis Smag han altsaa maatte befitte sig paa at indrette sin Examination, var i sig selv saa ydmygende og lidet stemmende med en Examinators Værdighed, at Fakultetet allerede af denne Grund maatte fraraade en saadan Ordning. Men det maatte derhos erindres, at denne Censur og Kritik paa Grund af Examens Offentlighed vilde blive udøvet offentlig, at der følgelig, — som Fakultetet allerede udtalte under de Forhandlinger, som gik forud for Frd. 30. Decbr. 1839, i Anledning af et lignende Forslag fra Kancelliets Side —, hver Gang Censorerne benyttede sig af denne Myndighed, udtaltes en offentlig Dadel over Professorens Examination, eller at det, selv om dette ej maatte være Censors Mening, i det mindste vilde have Udseende heraf i alle tilstedeværendes Øjne. Fakultetet udtalte næppe for meget ved at sige, at en Professors Stilling som Examinator vilde blive aldeles uholdbar, naar en saadan offentlig Dadel blev udtalt om hans Examination. I alt Fald laa det i Forholdets Natur, at Benyttelsen af denne Myndighed fra Censorernes Side uundgaelig vilde fremkalde en saadan Spænding og saa idelige Konflikter, at enhver fredelig Samvirken mellem Professorerne og de tilkaldte Censorer vilde umuliggjøres. At begge Parter vilde blive kjede af en Virksomhed, der i Følge sin Beskaffenhed saa let kunde fremkalde det uhyggeligste personlige Forhold, var ikke den mindste Skyggeside ved en saadan Foranstaltning.

Fakultetet udtalte til Slutning, at det ikke kunde erkjende, at der skulde have vist sig nogen Ulempe ved den nu gjældende Examensordning, der indeholdt særlig Opfordring til at forandre Professorernes og de tilkaldte Censorers Stilling til Examen. Det turde ogsaa være indlysende, at enhver ønskelig Garanti mod mulige Ulemper ved Professorernes Stilling til Prøven allerede nu havdes i dens Offentlighed, i den Medvirkning, hvortil de overordentlige Censorer efter de nu gjældende Regler vare kaldede, og i den gjældende Regel, at der i den danske Rets Hovedfag ikke udelukkende examineredes af den Professor, der docerede det enkelte Fag, men af samtlige juridiske Docenter efter Omgang. Fakultetet gjen- tog, at det heller ikke var det bekjendt, at Klager i denne Retning vare fremkomne. At den bestaaende Examensordning var blevet anfægtet som principielt urigtig, kunde naturligvis ikke i denne Henseende gjøres gjældende.

Det var ikke Fakultetet klart, om det havde været Ministeriets Mening i Forbindelse med de andre Foranstaltninger ogsaa at forandre den Regel, i Følge hvilken de extraordinære Censorer hver Dag vexlede, og Omgang til Deltagelse i Censuren fandt Sted mellem et større Antal Mænd, og i Stedet derfor at ansætte et mindre Antal faste og lønnede Censorer. Da Spørgsmaalet om Indførelsen af faste Censorer imidlertid oftere havde været Gjenstand for Forhandling, vilde Fakultetet dog ikke behøve udførlig at gaa ind paa en Undersøgelse om Hensigtsmæssigheden af en saadan Forandring. Fakultetet fastholdt for sit Vedkommende de Indvendinger mod samme, som det havde udtalt i sin Erklæring til Konsistorium af 18. Okt. 1844 (se neden for). Bortset fra de Vanskeligheder, som det vilde have at faa saadanne Mænd udnævnte til faste Censorer, som bedst vilde egne sig til dette Hverv, og at tilvejebringe de tilstrækkelige, ganske vist ikke ubetydelige Midler til deres Lønning, betragtede Fakultetet det endnu stedse som en Hovedindvending, at det Øjemed, man vilde opnaa, nemlig Sikkerhed for Bedømmelsens Ligelighed, ingenlunde vilde opnaas. Muligheden af en ulige Bedømmelse paa de forskjellige Examensdage vilde ikke kunne undgaas, da det dog ikke gik an at indskrænke Tallet af de faste Censorer til 2, og da de Mænd, der udnævntes, kunde følge meget forskellige Principer ved deres Bedømmelse, og hertil kom, at denne Indretning udsatte for en langt større Ulempe end den nu værende Ordning, hvis nemlig det dog ikke utænkelige Tilfælde indtraf, at der en Gang skete et uheldigt Valg af en fast Censor. Det maatte tillige bemærkes, at Indførelsen af faste Censorer let kunde opfattes som en Slags Tilnærmelse til Ansættelsen af særlige Examenskommissioner, og saaledes bidrage sit til at forandre Opfattelsen af Censorvirksomhedens Karakter i samme Retning som de oven for omhandlede Foranstaltninger, og Fakultetet maatte derfor allerede af denne Grund i Henhold til de tidligere fremsatte Betragtninger, fraraade ogsaa denne Forandring i den gjældende Ordning.

For saa vidt Ministeriet endelig havde udtalt det som sin Anskuelse, at en Del kunde tale for at afskaffe Specialkaraktererne ved den juridiske Examen, fandt Fakultetet sig dog ikke opfordret til nærmere at gaa ind paa Spørgsmaalet om Specialkarakterers Hensigtsmæssighed, da det saa, at Ministeriet dog ikke var tilbuds at udvirke en Forandring i saa Henseende. Kun skulde Fakultetet, i Anledning af den Ytring af Ministeriet, at Ordningen med Specialkarakterer til Tilfredshed havde bestaaet sin Prøve, for sit Vedkommende udtale, at Erfaringen ogsaa ved den juridiske Embedsexamen havde vist, at man havde Grund til at føle sig tilfreds med denne, efter udførlige Forhandlinger og moden Overvejelse indførte Ord-

ning, som vistnok ogsaa i de studerendes Kreds havde den almindelige Stemme for sig.

Hvad den juridiske Examen for ustuderede angik, saa fulgte det vistnok af den grundforskjellige, netop aldeles uvidenskabelige Karakter, som denne Examen havde, at Fakultetet med Hensyn til samme kun for en Del kunde henholde sig til de Betragtninger, det oven for havde gjort gjældende mod de foreslaaede Forandringer. Ikke desto mindre troede Fakultetet ikke at behøve at gaa ind paa en særlig Drøftelse af disse Foranstaltninger i deres Forhold til Prøven for ustuderede Jurister. Det turde vel nemlig anses for en Selvfølge, at Ministeriet, for saa vidt det maatte opgive en Foranstaltning for den egentlige Embedsexamens Vedkommende, ikke agtede at gennemføre den ved hin Prøve, med Hensyn til hvilken ingen Ønsker om Forandring vare fremsatte, saa meget mere, som det endog gentagne Gange i Anledning af Andragender fra Højesteret om at fritages for Deltagelse i Censuren ved samme havde været paa Bane for denne Prøves Vedkommende at indføre den for Tiden ved Universitetets Examina almindelige Ordning, at kun 1 extraordinær Censor skulde deltage i Bedømmelsen tillige med Professorerne.

Hvad endelig den statsvidenskabelige Examen angik, gik Ministeriets Forslag ud paa, at der skulde gjøres den Forandring i den nu værende Ordning af Censuren, i Følge hvilken kun 1 extraordinær Censor deltog i Bedømmelsen i Forbindelse med tvende Professorer, at der her lige som ved de juridiske Examina tilkaldtes 2 Mænd uden for Fakultetet som overordentlige Censorer, og at i øvrigt de samme Regler skulde gjælde i Henseende til disse Censorers Stilling som ved de juridiske Prøver.

Med Hensyn til det første Punkt kunde Fakultetets statsvidenskabelige Medlemmer vel ikke andet end slutte sig til den oven for fremsatte Opfattelse, at det var mindre principrigtigt at tillægge de tilfornordnede Censorer lige saa stor Indflydelse paa Bedømmelsen som Professorerne; men da dog de Erfaringer, der vare gjorte ved den juridiske Embedsexamen, viste, at Ulemperne i Virkeligheden vare færre, end det kunde formodes, antog de, at den Ordning, som fandt Sted ved de juridiske Prøver, ogsaa uden Betænkelighed kunde træffes ved den statsvidenskabelige Examen, uagtet der i øvrigt, saa vidt Fakultetet bekjendt, ingen Sinde var fremkommet Ønsker om en Forandring i det bestaaende Forhold, hverken fra de studerendes Side eller uden for Universitetet. Dog vilde der formentlig ingen Anledning vare til at dele de Mænd, der tilkaldtes som Censorer, i 2 Afdelinger, af hvilke et Medlem af hver skulde være tilstede, saaledes som for de juridiske Examinas Vedkommende var sket ved Frd. 1839 § 10. Fakultetet henledede imidlertid Opmærksomheden paa Nødvendigheden af at forøge Antallet af de Mænd, der skulde tilkaldes som Censorer, hvis 2 af disse for Fremtiden skulde være tilstede hver Examensdag.

I Henseende til de Forslag, der vare fælles for de juridiske Prøver og den statsvidenskabelige Examen, tiltraadte de statsvidenskabelige Docenter ganske de oven anførte Betragtninger, og bemærkede kun, at det vilde være saa meget misligere at tillægge de overordentlige Censorer en afgjørende Indflydelse paa Censuren eller Berettigelse til at stille Spørgsmaal til Kandidaten, som det let kunde træffe, især naar Tallet af disse Censorer skulde forøges, at disse Mænd ikke vare i Besiddelse af særlig statsøkonomisk Kyndighed. Da de næppe heller i Alminde-

lighed vilde være i Besiddelse af særlig juridisk Indsigt, vilde det med Hensyn til de flere juridiske Fag under den statsvidenskabelige Examen vistnok ligeledes fremtræde som lidet naturligt at give dem en ubetinget Overvægt ved Præstationernes Bedømmelse og endog Ret til, ogsaa for disse Fags Vedkommende at stille Spørgsmaal til Kandidaten, naar Professorens Examination ikke forekom dem ganske hensigtssvarende eller fyldestgørende.

Med Skrivelse af 6. Jan. 1865 indsendte Konsistorium disse Erklæringer til Ministeriet. Konsistorium udtalte, at det med megen Tilfredsstillelse havde erfaret, at Ministeriet ved Sagens Overvejelse havde vundet den Overbevisning, at Indførelse af Examenskommissioner ikke blot for de øvrige Universitetsexamens Vedkommende, men ogsaa, for saa vidt angik den theologiske Embedsexamen og de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examina, stillede sig saa betænkelig over for Universitetet og det videnskabelige Studium i det hele, at man burde være varsom med at skride til en saadan Foranstaltning. Konsistorium ansaa det for unødvendigt til denne Udtalelse, som stod i fuldkommen Samklang med Konsistoriums Erklæring af 10. Juli 1863, at føje, at det for sit Vedkommende paa den anden Side var fuldkommen beredvilligt til at virke til Gjennemførelse af saadanne hensigtssvarende Ændringer i det bestaaende, som uden at forandre den videnskabelige Karakter, som Universitetets Embedsexamina efter den nu værende Ordning havde, kunde indeholde en Imødekommen over for de Fordringer og Ønsker, som i dette Anliggende havde gjort sig gjældende. Konsistorium billigede derfor fuldkommen, naar det theologiske Fakultet i sin Erklæring gik ind paa, at tvende gejstlige Censorer med 2 af Fakultetets Professorer deltog i Censuren ved den theologiske Examen. Mellem de af Ministeriet fremsatte Forslag var der imidlertid to, som Konsistorium for sit Vedkommende maatte fraraade lige saa indtrængende, som det var sket i de af begge Fakulteter afgivne Erklæringer. Dette var Forslaget om, at ved den theologiske Embedsexamen og de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examina kun den i Faget examinerende Professor skulde deltage i Censuren, saaledes at Specialkaraktererne for de enkelte Fag bestemtes alene af denne og de 2 tilfornordnede Censorer uden for Fakultetet, samt Forslaget om, at det udtrykkelig skulde tilkjendegives, at de tilkaldte Censorer vare berettigede til at gjøre Kandidaten nogle Spørgsmaal, naar den examinerende Professor havde endt Proven i det paagjældende Fag, og denne ikke var forekommet dem fyldestgørende eller aldeles hensigtssvarende. Idet Konsistorium i øvrigt henholdt sig til, hvad der af begge Fakulteter var gjort gjældende mod disse Forslag, bemærkede det, at de nævnte Forslag, der efter dets Formening hvilede paa en Miskjendelse af de tilfornordnede Censurers naturlige Stilling og Betydning som Meddomsmænd ved Censuren, i Tidens Løb nødvendigvis vilde føre til, at hine Embedsexamina tabte deres nu værende videnskabelige Karakter, som det jo netop var Ministeriet magtpaaliggende at bevare, samt at det var saa langt fra, at Vedtagelsen af disse Forslag vilde fjerne Spørgsmaalet om Indførelsen af Examenskommissioner, at det tvært imod kunde forudses, at Gjennemførelsen af disse Foranstaltninger vilde danne det naturlige Overgangsled for saadanne Examenskommissioner. Ligesom derhos allerede det først nævnte Forslag stillede den examinerende Professor i et lidet heldigt Forhold over for de tvende tilfornordnede Censorer, som i mange Tilfælde vilde gaa ud fra en fra hans forskjellig Opfattelse af Examens Karakter, og ligesom denne Stilling for Professoren vilde blive i højeste

Maade pinlig, naar Censorerne Dom og derigjennem det endelige Udfald af Prøven var strængere end hans egen, saaledes maatte Konsistorium bestemt udtale, at en Anvendelse af den for de tilfornordnede Censorer i det sidst nævnte Forslag indeholdte Beføjelse til offentlig at kritisere og censurere Professorens Examination vilde gjøre hans Stilling som Examinator aldeles uholdbar. I Anledning af det sidst omtalte Forslag bemærkede Konsistorium, at i Tilfælde af, hvad naturligvis kunde hændes, at en Kandidats Besvarelse med Hensyn til et enkelt Punkt havde efterladt hos en af Censorerne en Uvished om Kandidatens virkelige Mening om det paagjældende Forhold, kunde denne Uvished selvfølgelig ogsaa under den nu værende Examensindretning med største Lethed fjernes, idet Censor, forinden Examinator gik over til en ny Materie, enten ved direkte Henvendelse til Examinator eller ved at henvende sig til den medcensurerende Professor, som gjorde sin Kollega opmærksom paa Censorens Ønske, vilde kunne foranledige en yderligere Tilspørgsel til Kandidaten.

Det var ikke Konsistorium ganske klart, om det havde været Ministeriets Mening at foreslaa Forandring i den Regel, i Følge hvilken de ekstraordinære Censorer hver Dag vekslede, og Omgang til Deltagelse i Censuren fandt Sted mellem et større Antal Mænd, og i Stedet derfor at ansætte et mindre Antal fast lønnede Censorer. Skulde dette imidlertid være paatænkt af Ministeriet, maatte Konsistorium ganske henholde sig til de Erklæringer, som det under 9. Novbr. 1844 *) og

*) Denne Erklæring er vel anført i Selters Aarbog f. 1847 S. 46; men da det kun er sket med faa Ord, skal den her nærmere omtales. Konsistorium bemærkede i denne, at ihvorvel Indretningen med et ringe Antal faste Censorer upaatvivlelig havde nogle Fortrin for den, at et betydeligt Antal skiftevis gav Møde, kunde det dog næppe miskjendes, at de særegne Fakultetsforhold kunde medføre overvejende Betæneligheder saa vel mod Indretningens Indførelse overhovedet, som mod dens fuldkomne Gjennemførelse. Ligesom Konsistorium derfor ikke fandt Anledning til at anbefale nogen Forandring i den bestaaende Indretning ved den medicinske og filologiske Embedsexamen, og navnlig ikke til, overensstemmende med det, som af enkelte Medlemmer i det filosofiske Fakultet var ytret, at foreslaa, at en af de theologiske Professorer valgtes til eneste Examinator ved den filologiske Embedsexamen i en vis Periode, saaledes troede Konsistorium ogsaa, at en saadan Forholdsregel, hvad den juridiske Examen angik, havde overvejende Betæneligheder imod sig. Det vilde uden Tvivl være endnu vanskeligere at finde dertil kvalificerede praktiske Embedsmænd, der som Censorer i visse bestemte Fag, kunde give Møde nogle Timer hver Dag under hele Examen, hvilke da ogsaa i det mindste maatte være 4 i Tallet, end at finde saadanne Censorer, der vare tilstede under Examinationen i samtlige Discipliner, men kun hver anden eller tredje Dag. Konsistorium erklærede sig derhos enig i, hvad det juridiske Fakultet havde ytret, at det, selv om faste Censorer ikke indførtes, vilde være tilstrækkeligt og hensigtsvarende, at kun 4 ekstraordinære Censor overværede Examen, at altsaa ved Examinationen i hvert Fag vare tilstede foruden Examinator 2 Censorer, hvoraf den ene var et af Fakultetets Medlemmer, den anden en praktisk Embedsmand. De tilfornordnede Censurers Indflydelse paa Karakterbestemmelsen blev endda lige saa stor og til Dels endog noget større, end den havde været forhen, indtil for nogle faa Aar siden. Før Specialkaraktererne vare indførte, mødte nemlig vel ogsaa som nu hver Dag 2 tilfornordnede Censorer; men disse afgave deres Votum i Forbin-

senest under 25. Marts 1862*) havde afgivet om dette Spørgsmaal. Særlig fremhævede Konsistorium den Side af Sagen, at denne Foranstaltning, hvis den skulde

delse med Fakultetets samtlige Medlemmer, som i Almindelighed vare 5 og kun sjældnere 4 i Tallet.

Hvad Betalingen angik, antog Konsistorium, at der ikke var tilstrækkelig Grund til at fastsætte en saadan, hvor den, som ved den medicinske, efter dens da værende Indretning, og filologiske Examen vilde blive meget ubetydelig. Indførtes derimod faste Censorer ved den theologiske og juridiske Examen, maatte der uden Tvivl gøres Udvej til et passende Vederlag, hvilket ogsaa vilde være Tilfældet med Hensyn til den medicinske Examen, dersom Antallet af de tilfornordnede Censorer blev indskrænket. Hvad Tilvejebringelsen af dette Vederlag angik, forment Konsistorium imidlertid, at det ikke med Billighed kunde paalægges de studerende, end ikke for saa vidt de gjentagne Gange indstillede sig til Examen, at udrede samme, og Konsistorium ansaa det, ligesom det juridiske Fakultet, for principstridigt at bebyrde Kommunitetet med denne Udgift, hvis Øjemed ikke alene var Kommunitetet, men, da de tilfornordnede Censorer nærmest tilkaldtes for den almindelige Statsinteressens Skyld, endogsaa Universitetet uvedkommende.

Den i Konsistoriums foran staaende Skrivelse omtalte Erklæring af det juridiske Fakultet (afgivet under 18. Oktbr. 1844), som ogsaa i det foregaaende S. 103 er berørt, meddeles ligeledes her:

Hovedejemedet med Indførelsen af faste Censorer ved de juridiske Examina, udtalte Fakultetet, skulde være, at mere ensformige Regler for Censuren skulde kunne vedligeholdes, end det var muligt, naar Censorerne hver Dag vexlede og Omgang til Deltagelse i Censuren fandt Sted mellem et stort Antal Mænd. Men Fakultetet maatte dog anse det for meget tvivlsomt, om der i denne Henseende udrettedes saa meget ved faste Censorer, at de Betæneligheder, som frembød sig mod denne Indretning, opvejedes. Det theologiske Fakultet havde forment, at Antallet af de faste Censorer ikke kunde være mindre end 4, og det var i alt Fald indlysende, at der for de juridiske Examina ikke kunde have færre end 3 faste Censorer. Men det kunde ikke være andet, end at de 3 eller 4 Mænd, som udnævntes til faste Censorer, kunde følge meget forskellige Regler for deres Censur, og Muligheden af en ulige Bedømmelse paa de forskellige Examensdage vilde saaledes ikke kunne undgaas. Dernæst vilde det have Vanskelighed at faa saadanne Mænd udnævnte til faste Censorer, som helst maatte ønskes dertil. At Medlemmerne i det danske Kancelli eller de Tilfornordnede i Højesteret skulde fra deres øvrige Forretninger kunne afse saa megen Tid, som den stadige, kun mellem nogle faa Mænd fordelte Deltagelse i Examensarbejdet vilde medføre, var aldeles ikke at vente. Man maatte altsaa til Censorer tage yngre Mænd i ringere Embedsstillinger, hvorved man fornemmelig maatte tænke paa Assessorerne i Landsover- samt Hof- og Stadsretten samt i Politiretten. Men det vilde dog ogsaa være tvivlsomt, om disse Retter hvert Foraar og Efteraar i længere Tid vilde kunne undvære et Par Medlemmer. Ved yngre og i ringere Embedsstillinger staaende Mænds Tilstedeværelse under den mündtlige Examen tabtes ogsaa i den ydre Anseelse, som den nu værende Indretning gav Examen. Desuden vilde flere af de dueligste blandt de yngre Mænd være beskæftigede med at manuducere til juridisk Examen; men ligesom denne Beskæftigelse ikke kunde tilstedes de faste Censorer, saaledes vilde en Manuduktor ikke kunne være tjent med at opgive samme for det Vederlag, der kunde bydes ham som fast Censor, fornemmelig hvis Udnævnelsen hertil kun skulde ske paa et vist Antal Aar, hvilket Fakultetet i

*) Se Lindes Medd. 1857—63 S. 61 ff.

gennemføres saa vel for den theologiske Embedsexamen, som for de under det rets- og statsvidenskabelige Fakultet hørende Examina, og saaledes nødvendiggjøre

hvert Fald maatte anse for det rigtigste. Heller ikke maatte det lades ude af Betragtning, at stadig Deltagelse i Examensarbejdet var saa trættende og sløvende, at flere Mænd uden Tvivl vilde undslaa sig for at være faste Censorer, naar de ikke netop trængte til den med denne Bestilling forbundne Indtægt. At enkelte af de ekstraordinære Censorer ikke fulgte saadanne Regler for deres Censur, som Fakultetet maatte anse for de rigtige, havde Erfaringen vist, og saadant vilde ikke lettelig kunne være anderledes; men den Ulempe, som heraf en enkelt Gang kunde opstaa under den nu værende Indretning, var for intet at regne mod den, som kunde blive Følgen, hvis man nogen Sinde blev uheldig i sit Valg af en fast Censor, og dette kunde dog vistnok blive Tilfældet, især naar man ikke længer havde et saadant Bekjendtskab til de Mænd, blandt hvilke Censorer kunde blive at tage, som for Tiden havde til de nu værende Censorer.

Fremdeles vilde Udredelsen af det Vederlag, som skulde gives de faste Censorer, medføre Vanskelighed. Det theologiske Fakultet havde som Honorar foreslaaet 8 Rdl. for hver Kandidat, der indstillede sig til Examins skriftlige Prøve, hvilket Beløb for hver Kandidat, som første Gang var til Examen, skulde udredes af Kommunitetets Kasse, men ellers skulde betales af Kandidaten selv. Naar denne Betaling af 8 Rdl. skulde fordeles mellem Censorerne, vilde enhver af dem, endog om der kun blev 3 Censorer, ordentligvis ikke erholde mere end mellem 100 og 200 Rdl. aarlig. Men for denne Betaling vilde uden Tvivl ikke mange Embedsmænd i en passende Stilling paatage sig at være faste Censorer. Den Kommission, som under 22. Maj 1833 anordnedes til at gjøre Forslag angaaende den juridiske Examen, anbefalede ligeledes faste og lønnede Censorer og antog, at Betalingen for hver maatte være 300 Rdl. aarlig; og dog ytrede de fleste praktiske Jurister, som den Gang lode sig forlyde desangaaende, at denne Betaling vilde være for knap. End videre vilde den foreslaaede Indretning, især hvis den skulde være fælles for alle Embedsexamina, medføre en højst betydelig Byrde for Kommunitetet og det til Fremme af et Ojemed, som var denne Stiftelse aldeles uvedkommende og end ikke nærmest vedkom Universitetet. Ved den første og anden Examen ved Universitetet, vare ikke ekstraordinære Censorer tilstede; at saadanne tilkaldtes ved Embedsexamen, skete for den almindelige Statsinteressens Skyld, men det syntes ikke med Billighed at kunne paalægges Universitetet eller det dermed forbundne Kommunitet, for at denne Statsinteresse kunde blive varetaget, at udrede Lønning til Mænd, som ikke stode i Universitetets Tjeneste. Især syntes det anomalt, om Kommunitetet skulde udrede Betaling for dem, som indstillede sig til juridisk Examen for ustuderede. At paalægge Kandidaterne selv at erlægge denne Betaling, gik vistnok ikke an, uden i alt Fald for saa vidt de tidligere havde indstillet sig til Examen; men endog med Hensyn til dem vilde det have sine Misligheder, da denne yderligere Betaling foruden det sædvanlige Examensgebyr for mange af dem vilde blive meget trykkende. Dette gjaldt især om de ustuderede, som toge den for dem indrettede juridiske Examen, da den større Del af dem vare saa yderlig fattige, at de havde meget stor Vanskelighed ved at tilvejebringe det sædvanlige Examensgebyr. Betalingen til faste Censorer, om saadanne indførtes, syntes saaledes snarest at maatte overtages af Statskassen, hvilket ogsaa blev antaget af den i Aaret 1833 anordnede Kommission; men om dette kunde udvirkes, var vel noget tvivlsomt.

Fakultetet fandt derfor ikke tilstrækkelig Anledning til at tilraade Indførelsen af faste og lønnede Censorer ved de juridiske Examina. Derimod mente Fakultetet, at en ekstraordinær Censors Deltagelse i den theoretiske Del af juridisk Examen for hver Kandidats Vedkommende maatte anses for aldeles tilstrækkeligt, og

Ansættelse af et ikke ubetydeligt Antal lønnede Censorer (10 à 12), utvivlsomt vilde medføre en ikke ubetydelig Bekostning, som, naar den skulde bæres af Universitetet, vilde blive meget byrdefuld for dette. Da der under den Forhandling, som gik forud for Frd. 30. Decbr. 1839, var rejst Spørgsmaal om Ansættelse af faste og lønnede Censorer ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen og om Størrelsen af disses Løn, blev det fra alle Sider erkendt, at den ikke kunde være ringere end 300 Rdl., og det var indlysende, at den for Tiden, hvis man skulde kunne haabe til denne Stilling at faa de bedste Kræfter, maatte fastsættes ikke ubetydelig højere.

Efter at disse Erklæringer vare indkomne, blev Sagen om Forandring i Censurforholdene videre bearbejdet i Ministeriet, navnlig med det Formaal for Øje at forandre Bestemmelserne i Bekj. 18. Maj 1847 § 4 og 10 Juni 1851 Post 4 saaledes, at der tilkaldtes 2 Censorer ogsaa ved den theologiske og den statsvidenskabelige Examen; men Sagens videre Fremme standsedes ved de forskjellige indtrædende Ministerskifter. Under disse Bestræbelser blev der i Ministeriet udarbejdet en samlet Fremstilling af de gjældende Regler om Censorer ved de forskjellige Examina under det højere Undervisningsvæsen. Da denne Fremstilling har en ikke ringe Interesse, navnlig i historisk Henseende, meddeles den her.

A. Examina ved Universitetet.

1. Theologisk Embedsexamen. I Følge Bekj. 18. Maj 1847 skal Examinationen i enhver af Examens 5 Hovedfagafdelinger overværes fra Begyndelsen til Slutningen af et af Fakultetets Medlemmer og af en af Københavns Gejstlighed, hvilke tvende Censorer tillige med Examinator, umiddelbart efter at Examinationen er tilendebragt, have i Forening at meddele en Specialkarakter for Udfaldet, saa vel af den skriftlige som mundtlige Prøve i den hele Hovedafdeling med derunder hørende Discipliner. *)

Umiddelbart efter at Bekj. 18. Maj 1847 var udkommet, blev Forholdet ordnet saaledes, at Censureringsarbejdet hver Dag fordeles mellem 2 Censorer, saa at enhver af disse overværer den halve Del af Examen.

Prøven i patristisk Latin for Theologer (Bekj. 23. Decbr. 1849). Den skriftlige Prøve bedømmes af 2 Censorer af det theologiske Fakultets Medlemmer. Af disse udfører den ene den mundtlige Examination i den andens Overværelse som Censor; dog kan den ene af disse Funktioner med Ministeriets Samtykke overdrages til en dertil egnet Videnskabsmand, som ikke er Medlem af Fakultetet.

dette havde ogsaa de af Universitetsdirektionen anførte Analogier for sig. Herved vilde desuden ikke alene de ekstraordinære Censorer erholde en Lættelse i den trættende Byrde, som deres Deltagelse i Examen medførte, men ogsaa den Mislighed bortfalde, som under den nu værende Indretning, i Følge hvilken 2 ekstraordinære Censorer og 2 af Fakultetets Medlemmer deltog i Censuren (Frd. 30 Decbr. 1839 §§ 10 og 11), oftere havde vist sig, naar to Stemmer havde staaet mod to, da Udslag i saa Fald var sket derved, at den af de 4 Censorer, som tilfældigvis havde haft den højeste Rang, havde faaet den afgjørende Stemme.

*) Om Indførelsen af faste Censorer se Univ. Aarb. for 1847 S. 39 ff. og Lindes Medd. 1857 - 63 S. 66 ff.

2. Fuldstændig juridisk Embedsexamen og juridisk Examen for ustuderede. Efter Frd. 30. Decbr. 1839 § 10 skal der for begge Examina være to Afdelinger af Censorer, den første bestaaende af de Deputerede i det danske Kancelli med Undtagelse af Generalprokurøren, de ordinære Assessorer i Højesteret og Generalavditererne i begge Militæretaterne, den anden bestaaende af de virkelige Assessorer i Landsover- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn samt i Politiretten. Efter Regeringsforandringen i 1848 bestaar, i Følge Brevvexling i sin Tid mellem Justitsministeriet og Kultusministeriet, den første Afdeling nu kun af de ordinære Assessorer i Højesteret og Generalavditererne, nu Generalavditeren, i begge de militære Etater. Min. Skriv. 18. Juli 1848.

Om faste Censorer ved juridisk Embedsexamen se Univ. Aarb. f. 1839 S. 71 ff.

3. Statsvidenskabelig Examen. Ved den mundtlige Examen i ethvert Fag skulle foruden Examinator 2 Censorer være tilstede, nemlig en Professor af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet og en af de overordnede Embedsmænd under de civile Ministerier,*) Bekj. 10. Juni 1851.

4. Lægevidenskabelige Examina.

a. Forberedelsesexamina for Lægestuderende. Efter Bekj. 4. Novbr. 1843 skal der ved denne Examen være 2 Censorer tilstede, af hvilke den ene udnævnes blandt det lægevidenskabelige Fakultets Medlemmer, den anden uden for samme. Ved Bekj. af 12. Juli 1870 er det overladt til Examinatorerne ved Examen i Forening at udnævne den ene og det lægevidenskabelige Fakultet blandt sine Medlemmer den anden af Censorerne, uden at Valget kræver Ministeriets Billigelse.

b. Lægevidenskabelig Embedsexamen. Efter Pl. 30. Jan. 1838 § 5 skal der under Examinationen i ethvert Fag være, foruden den examinerende Professor, en af Fakultetets Professorer og en anden anset Læge tilstede for med Examinator at bestemme Karaktererne. Antallet af de Mænd, der saaledes uden for Fakultetet skulle deltage i Examen, skal stedse være 9 og bestaa af dem blandt det kgl. Sundhedskollegiums Medlemmer, som ej ere Medlemmer af Fakultetet, Stadsfysikus i Kjøbenhavn og derhos af saa mange andre dertil af Sundhedskollegiet udnævnte dueelige Mænd, som behøves for at udbringe det oven nævnte Tal, hvilke Medlemmer hver Gang udnævnes paa 2 Aar. Valget uden for Sundhedskollegiets Medlemmer plejer især at træffe Overlæger og Reservelæger ved de store civile Hospitaler eller doctores medicinæ.**)

5. Filologisk-historisk Skoleembedsexamen. Efter Adg. 2. Febr. 1849 § 9 er Ordningen følgende: I latinsk og græsk Filologi gives de skriftlige Opgaver og udføres den mundtlige Examination af Professorerne og Lektorerne i disse Fag efter indbyrdes Forening og Aftale, saaledes at enten en Professor eller en Lektor udelukkende examinerer i latinsk, en

*) I Aaret 1862 er der beskikket til Censorer 3 Departementsdirektører og 1 Komiteret fra Finansministeriet, 2 Departementschefer fra Indenrigsministeriet og 1 Departementschef fra Justitsministeriet.

**) Univ. Aarb. f. 1846, S. 222—23.

anden i græsk Filologi, eller at en vis Del af Examinationen i begge Fag overtages af en og en anden Del af en anden. Rektor eller i hans Forfald en filologisk-historisk Overlærer ved Metropolitanskolen deltager i Bedømmelsen saa vel af den skriftlige som af den mundtlige Prøve. I nordisk Filologi besørge Universitetslærerne i de nordiske Sprog efter indbyrdes Overenskomst Examinationen. I Bedømmelsen deltager en i Oldnordisk kyndig Videnskabsmand, hvem Ministeriet overdrager dette Hverv. (Dette vides imidlertid ikke nogen Sinde at være sket.) Den mundtlige Examen i Historie udføres af en eller flere af Professorerne eller Lektorerne i Historie, hvilke i Forening give de skriftlige Opgaver. I Bedømmelsen saa vel af den skriftlige som af den mundtlige Prøve deltager Metropolitanskolens Rektor eller en af dens Overlærere.

6. Den almindelige filosofiske Prøve. Bekj. 7. Sept. 1850. Ved denne Examen fordele de examinerende Professorer den mundtlige Prøve mellem sig og foretage Overhøringen, uden at nogen Censor er tilstede.
7. Adgangsexamen ved Universitetet. Bekj. 13. Maj 1850 om Ophævelsen af examen artium. Denne Examen afholdes af en dertil dannet Kommission, bestaaende, under Ledelse af en Formand, af saa stort et Antal Universitetslærere og Skolemænd, som Ministeriet efter de anmeldte Examinanders Antal finder nødvendigt til at besørge Examinationen og Censuren i samtlige Fag.

De skriftlige Udarbejdelser i ethvert Fag bedømmes af 2 Medlemmer af Examenskommissionen eller af 3, hvor Kommissionen indeholder saa mange i Faget specielt kyndige. Den mundtlige Examination i ethvert Fag udføres i Regelen af en Universitetslærer, idet en anden Universitetslærer eller en Skolemand er Censor. Særlig er det af Ministeriet (Skriv. 21. Maj 1852) nærmere bestemt, at af dem, der bedømme en Prøve, skal altid den ene være en Universitetslærer, og at begge kunne være det; at hvor en Universitetslærer og Skolemand virke sammen ved den mundtlige Prøve i et Fag, skal Universitetslæreren examinere, naar ingen anden Aftale mellem begge træffes.

I Følge Ministeriets Skrivelse af 11. Febr. 1860 er Examenskommissionen overgaaet til at blive vedvarende og sammensat af følgende faste Medlemmer: a) for det filosofiske Fakultet af Lærerne i klassisk Filologi, Historie, nordiske Sprog, Æsthetik, Tysk og Fransk, b) for det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet af Lærerne i Matematik, Astronomi, Fysik, Zoologi og Botanik, c) for det theologiske Fakultet af 2 af dettes Medlemmer, enten efter Fakultetets Valg eller efter en af dette vedtaget Orden.

Ved den i Følge Bekj. 30. Novbr. 1864 anordnede Præliminærprøve for Privatister skal efter Bekj. 15. April 1865 Prøven anstilles af den samme Kommission, som besørger Adgangsexamen afholdt. Examinationen i ethvert Fag overværes af en Censor, der i Forening med Examinator bedømmer Prøven. Med Hensyn til Fordelingen af Examinator- og Censorvirksomheden gjælde de for Adgangsexamen givne Regler, saaledes at altid den ene af dem, der bedømme en Prøve, skal være en Universitetslærer og begge kunne være det, og at, hvor en Universitetslærer og en Skolemand i Forening virke ved Prøven i samme Fag, Universitetslæreren er Examinator, naar ingen anden Aftale mellem begge træffes.

Tillægsexamen for dem, der uden at have underkastet sig enten Adgangsexamen ved Universitetet eller Afgangsexamen ved de lærde Skoler ville indskrives som akademiske Borgere ved Universitetet, Bekj. 2. April 1869. Til at afholde denne Examen, udnævner Kommissionen for Adgangsexamen ved Universitetet af sin Midte 4 Examinatorer og 4 Censorer.

8. Farmaceutisk Examen, Frd. 2. Juni 1828. Examenskommissionen bestaar af (se Frd. 2. Juni 1828) 2 Professorer af det lægevidenskabelige Fakultet, af hvilke den ene skal være Professor pharmacologiae, en Professor i Kemi, Professoren i Botanik og Professoren i Fysik ved Universitetet samt af en af Apothekerne i Kjøbenhavn. Efter en i Aaret 1858 af Justitsministeriet og Kultusministeriet i Forening truffet Foranstaltning er Professor chemiæ som Bestyrer af Universitetets kemiske Laboratorium Formand for Kommissionen. I Følge kgl. Resol. 4. Juli 1838 skal der indbydes et passende Antal sagkyndige Mænd til som Censorer at overvære den mundtlige Del af Examen, af hvilke 2 og 2 skulle overvære Examinationen i ethvert af de forskellige Fag samt derpaa deltage i Karakterernes Bestemmelse.
9. Den almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet, Bekj. 1. Avg. 1868. Examen*) deler sig i en Prøve af lavere og en af en højere Grad. Proven af den lavere Grad have de at underkaste sig, som ville indstille sig til Optagelse ved den kgl. Veterinær og Landbohøjskole eller tage juridisk Examen for ustuderede eller den fuldstændige Veterinærexamen eller farmaceutisk Examen. Proven af den højere Grad skulle de underkaste sig, som ville indstille sig til polyteknisk Examen eller til fuldstændig Forstexamen eller til den forenede Landmaaler- og Landinspektørexamen. Examen i begge dens Former afholdes af en dertil dannet Kommission, der bestaar af følgende Universitetslærere: en i Historie, en i Mathematik, to eller tre i de levende Sprog, en i Naturhistorie og en i Naturlære. Den mundtlige Examination ved begge Prøver udføres af Kommissionens Medlemmer, af enhver for sit Fags Vedkommende, uden at nogen Censor er tilstede.

B. Examina ved den polytekniske Lærestalt.

Ved den polytekniske Lærestalts Examina, Regl. 22. Avg. 1860, examinerer hver Lærer i sit Fag og har i Forening med 2 Censorer, hvoraf ordentligvis en vælges uden for Lærestaltens Personale, at bestemme Karakteren for hver Prøve. Til Bedømmelse af Tegneprøven kan der tilkaldes flere Censorer.

Et nyt Skridt i Sagen betegnes ved de Forhandlinger om Indførelsen af en theologisk Examenskommission, som fandt Sted i den ved kgl. Resol. 18. Juni 1868 nedsatte Kommission til Overvejelse af de kirkelige Forhold. Af et af denne Kommissions Medlemmer, Rørdam, blev der nemlig d. 4. Novbr. 1868 indgivet Forslag herom, der nærmere formuleredes af et andet af Kommissionens

*) For denne Examen ere fritagne: a) de, som have taget en af de Examina, som give Adgang til at indskrives ved Universitetet, b) de, som have underkastet sig den ved Bekj. 18. Sept. 1855 anordnede Afgangsexamen for Realdisciple, c) de, der have bestaaet Officersexamen ved det kgl. Landkadet- eller Sekadetakademi eller Adgangsexamen ved den kgl. militære Højskole, Bekj. 1. Avg. 1858.

Medlemmer, Ploug, i en af den oprindelige Forslagsstiller tiltraadt Form. Kommissionens Flertal (Bindesbøll, Boesen, Brandt, Brix, Carlsen, Casse, Clausen, Hall, Kierkegaard, Klein, Langhoff, Liebe, Madvig, Martensen, Rasmussen, Schurmann og Strøm) sluttede sig imidlertid ikke til dette Forslag, men foreslog en forandret Indretning af Censuren ved den theologiske Embedsexamen, idet de anbefalede følgende Punkter til nærmere Overvejelse,

- „1. at der i Stedet for de hidtil ved den theologiske Embedsexamen fungerende vexlende Censorer af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet vælges blandt Theologer uden for Fakultetet for et Tidsrum af 10 Aar ad Gangen 3 faste Censorer, som det er forment at beskæftige sig med de theologiske Studenters Undervisning, og hvoraf tvende deltage i Censuren i hvert Fag tillige med den i dette examinerende Professor, ligesom ogsaa Censorerne bør være medvirkende ved Bestemmelsen af de skriftlige Examensopgaver;
2. at der gives Lærerne ved Pastorseminariet Lejlighed til at bringe i Forslag, hvad der, efter den af dem gjorte Erfaring, maatte kunne ønskes foretaget med Hensyn til Kandidaternes praktiske Uddannelse;
3. at de af theologiske Kandidater indgivne Ansøgninger om Præsteembeder skulde være ledsagede af Vidnesbyrd fra Præsterne i de Kredse, hvori Ansøgeren efter Examen har opholdt sig, om hvorvidt han ved praktisk Øvelse har søgt at fortsætte sin Uddannelse for den præstelige Gjerning, og om hvorvidt hans Leven og Færden har været, som det sømmer sig for en vordende Menighedens Lærer,“

dog saaledes, at 3 Medlemmer af Flertallet (Clausen, Martensen og Madvig) ansaa det for nødvendigt, at to Medlemmer af Fakultetet (et foruden Examinator) deltog i Censuren ved Siden af de to gejstlige Censorer, idet det maatte kunne overlades til Censorerne at enes om en bestemmende Regel i de Tilfælde, hvor to Stemmer skulde staa bestemt mod to. Et Mindretal (Hansen, Høgsbro, Ploug, Rørdam og Termansen) ansaa derimod vedvarende Oprettelsen af en Examenskommission for saare ønskelig, og et Medlem (Brandt) erklærede, at han subsidiært havde tiltraadt Flertallets Forslag, men ansaa Oprettelsen af en Examenskommission for det ønskeligste. Se den under 31. Maj 1870 afgivne, trykte Betænkning Side 112 ff. samt den trykte Beretning om Forhandlingerne S. 157, 205—7, 351—70, 573—76, 792—93.

I det Forslag til Lov om Lønninger for adskillige under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet hørende Embeds- og Bestillingsmænd, der forelagdes den ordentlige Rigsdag for Aaret 1870—71, blev derefter som 2det Stykke af § 9 optaget følgende Forslag: „Til lønnede, for visse Aar ad Gangen beskikkede Censorer ved Universitetets forskjellige Embedsexamina fastsættes en Sum af indtil 7000 Rdlr. aarlig.“ I de Bemærkninger, hvormed dette Forslag ledsagedes, hedder det:

„En Forandring i den bestaaende Ordning af de forskjellige Embedsexamina, navnlig den theologiske, er i de senere Aar oftere bragt paa Bane, ogsaa i Rigsdagen, og i Finansloven for 1870—71 findes en Bevilling af 3500 Rdlr. til Indretning af en Examenskommission for Theologer.

Dette Spørgsmaal blev for den theologiske Examens Vedkommende udførlig behandlet af den ved kgl. Resol. 18 Juni 1868 nedsatte Kommission til Overvejelse af kirkelige Anliggender i Anledning af et af dens Medlemmer indgivet

Forslag om Oprettelsen af en Examenskommission. Kommissionens overvejende Flertal gik dog ikke ind paa et saadant Forslag, men vedtog derimod et Andragende om Ansættelsen af fast lønnede Censorer, hvorved de ogsaa efter deres Mening bestaaende Mangler ved den nu værende Ordning af den theologiske Embedsexamen antoges paa en bedre Maade at kunne fjernes.

Ministeriet har i det hele kunnet slutte sig til den Opfattelse, som ligger til Grund for dette Andragende, og som efter dets Formening, om end i forskjellig Grad, maa finde Anvendelse ved de andre Embedsexamina. Ministeriet kan derfor henvise til Udtalelserne angaaende denne Sag i Kommissionens trykte Betænkning § 117—19, og i øvrigt indskrænke sig til at fremhæve som sin Overbevisning, at det under vore Forhold vil være højst vanskeligt, om ikke umuligt, uden for Universitetets Lærersonale at finde det tilstrækkelige Antal Mænd med de nødvendige videnskabelige Forudsætninger og øvrige Kvalifikationer til at danne Examenskommissioner for de forskjellige Embedsexamina, og at derfor Indførelsen af saadanne Examenskommissioner lettelig, endog i forstærket Grad, vilde kunne medføre de Ulemper ved Examen, som man ved en Forandring i det bestaaende tilsigter at fjerne.

Ministeriet maa derimod anse det for meget ønskeligt, at der ved Universitetets forskjellige Embedsexamina beskikkes lønnede, uden for Universitetets Lærersonale for en vis Aarrække ad Gangen valgte Censorer*), som skulle medvirke ved Bestemmelsen af de skriftlige Examensopgaver og Bedømmelsen af de skriftlige Besvarelser, og hvoraf 2 skulle overvære den mundtlige Prøve i ethvert enkelt Examensfag og deltage i Bestemmelsen af Specialkaraktererne. Disse Mænd ville, naar Censorforretningerne overdrages dem paa denne Maade, fatte virkelig Interesse for en saadan Stilling og føle sig opfordrede til af Hensyn til denne at følge Videnskabens Fremskridt, og der vil af dem, som staaende uden for Universitetet, kunne ventes en baade sagkyndig og uhildet Bedømmelse, ikke mindre af den enkelte Examenspræstation, end af Proven som Institution i det hele. Ministeriet holder sig derfor overtydet om, at der ved en saadan Censurindretning, der ikke vil frembyde uoverkommelige Vanskeligheder, paa hensigstmæssig Maade i alt væsentligt vil kunne raades Bod paa de Mangler ved Embedsexamen, hvorover der nu er ført Anke.

Hvor mange Censorer der i det hele vil behøves for hver Examen, beror paa Antallet af Examensdisciplinerne, Examinanderne og Examensdagene ved de forskjellige Prover. Det vil blive nødvendigt at beskikke saa mange Censorer for

*) Efter de nu gjældende Bestemmelser om Censuren overværes Examinationen ved den theologiske Examen af en af Kjøbenhavns Gejstlighed; ved den fuldstændige juridiske Embedsexamen og Examen for ustuderede Jurister er der 2 Afdelinger af ekstraordinære Censorer, den første, bestaaende af de ordinære Assessorer i Højesteret og Generalavditererne i begge de militære Etater, den anden af de virkelige Assessorer i Landsover- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn samt i Kriminalretten, af enhver af hvilke Afdelinger en skal overvære begge Examina; den statsvidenskabelige Examen overværes af en af de overordnede Embedsmænd under de civile Ministerier, den lægevidenskabelige Embedsexamen af et af Sundhedskollegiets Medlemmer uden for Fakultetet eller en af Hovedstadens ansete Læger; ved den filologisk-historiske Skoleembedsexamen deltager Metropolitanskolens Rektor eller en af dens Overlærere og en i det oldnordiske kyndig Videnskabsmand i Censuren.

enhver Examen, at Arbejdet paa en passende Maade og uden Overbebyrdelse kan fordeles mellem dem, og uagtet Ministeriet endnu ikke er i Stand til med Bestemthed at angive enten det Antal, som ved enhver Examen maatte kræves, eller Størrelsen af det Honorar, som det vilde findes passende i Forhold til Arbejdet at fastsætte, saa har man dog efter de alt foreliggende Data*) troet at burde paaregne 3 à 4 Censorer for den theologiske, 8 for begge de juridiske, 2 for den statsvidenskabelige, 10 for den lægevidenskabelige Examen og 2 for den filologisk-historiske Skoleembedsexamen samt et Honorar af i det højeste 400 Rdl., saaledes at Summen i alt kunde bestemmes til 7000 Rdl. aarlig“.

Angaaende Forhandlingerne paa Rigsdagen, hvad dette Forslag angaar, henvises til:

Folketingstidende 1870—71 Sp. 48, 482, 486—87, 2323—36, 2337—40, 2345—53, 2359—84, 2387—92, 2395—98, 2399, 5346—48, 5354—58, 5360, 5367—69, 5375—78, 5381—83, 5383—86, 5387—89, 6870, 6871, Tillæg B Sp. 343—44, 1383, 1509, 1510.

Landstingstidende 1870—71 Sp. 1859—60, 2191—93, 2196—2207, 2209—23, 2225—48, 3121—22, 3123—25, 3126—36, Tillæg B 849—55, 1510.

Resultatet af disse Forhandlinger blev, at det vel ikke kom til nogen endelig Af-

*) Til den theologiske Embedsexamen har der i Aarene 1861—70 indstillet sig i alt 378 studerende eller i Gjennemsnit 38 aarlig, og Examensdagens Antal har, med 3 Examinander de enkelte Dage, i Gjennemsnit udgjort 13 om Aaret. Antallet af de skriftlige Specimina er 6, og har altsaa i Gjennemsnit udgjort 228 aarlig. Ved den mundtlige Examen prøves i 5 Hovedafdelinger, for hvilke der gives Specialkarakterer.

Til den fuldstændige juridiske Examen har i samme Tidsrum indstillet sig 599 studerende eller i Gjennemsnit 60 om Aaret, og til den juridiske Examen for ustuderede 642, eller i Gjennemsnit 64 aarlig, til begge Examina altsaa i Gjennemsnit 124 om Aaret, hvilket Antal, da der examineres 2 om Dagen ved den juridiske Embedsexamen og 4 ved den juridiske Examen for ustuderede, giver 46 Examensdage om Aaret. Der gives ved den først nævnte Examen 7 skriftlige Specimina og 2 praktiske Prøver, ved den sidst nævnte 6 skriftlige Specimina og 2 praktiske Prøver, og Antallet af disse har saaledes for begge Examina tilsammen efter det oven staaende Antal af Examinander udgjort 1052 aarlig. Ved den juridiske Embedsexamens mundtlige Del gives Specialkarakterer for 6 Hoved- og 7 Bidiscipliner, ved den juridiske Examen for ustuderede for 4 Hoved- og 2 Bidiscipliner.

Til den statsvidenskabelige Examen har i samme Tidsrum indstillet sig 100 studerende eller i Gjennemsnit 10 om Aaret, og Examensdagens Antal har, med 2 Examinander hver Dag, altsaa været 5 aarlig. Ved Examen haves 4 skriftlige Specimina og ved den mundtlige Examen prøves i 5 Hovedfag og 5 Bifag.

Ved den lægevidenskabelige Embedsexamen, der aflægges i 2 Dele, er der i Tidsrummet fra 1840 til 1870 examineret et Antal af 600 Kandidater, altsaa omtrent 20 om Aaret. Men i Aarene 1865—70 har Antallet været 178 eller i de sidste 6 Aar gjennemsnitlig 30 om Aaret. Ved den mundtlige Examen prøves 2 Kandidater om Dagen. Ved Examen gives 4 skriftlige Opgaver og aflægges 4 praktiske Prøver, ved den mundtlige Examen prøves der i 6 Discipliner.

Ved den filologisk-historiske Skoleembedsexamen kan antages gjennemsnitlig at blive examineret 4 Kandidater aarlig. Der gives 8 skriftlige Opgaver, og ved den mundtlige Examen prøves i 4 Discipliner.

gjørelse med Hensyn til Oprettelsen af Examenskommissioner; derimod blev Spørgsmaalet om Indførelsen af faste Censorer afsluttet derved, at det ved Lønningsloven af 25. Marts 1871 § 9 blev bestemt: „Indtil Examenskommissioner kunne indrettes, kan der anvendes indtil 7000 Rdl. aarlig til at lønne faste Censorer ved Universitetets forskjellige Embedsexamina. Censorerne, som beskikkes for 3 Aar ad Gangen, deltage i Bestemmelsen af de skriftlige Opgaver, og Karakteren for hvert enkelt Fag gives af 2 Censorer og den examinerende Professor.“

Ved kgl. Resol. af 14 April 1871, bekendtgjort under 25. s. M. bleve derpaa de Lovbestemmelser, som paalagde bestemte Embedsmænd at deltage i Censuren ved Universitetets Embedsexamina og som gave særlige Regler for dette Hvervs Udførelse, foreløbig satte ud af Kraft*), og Kirke- og Undervisningsministeriet bemyndiget til at udnævne de faste Censorer, som i Medfør af Lønningsloven af 25. Marts 1871 vilde være at beskikke, samt tillige til at ordne alt Censuren vedkommende. Under 18. April s. A. udnævnte Ministeriet derpaa for de 3 Aar fra 1. April 1871 til 31. Marts 1874 4 faste Censorer for den theologiske Embedsexamen, 8 for den fuldstændige juridiske Embedsexamen og juridisk Examen for ustuderede, 2 for den statsvidenskabelige Examen, 9 for den lægevidenskabelige Embedsexamen samt 2 for den filologisk-historiske Skoleembedsexamen.***) Censorerne samt Fakulteterne bleve i øvrigt henviste til ved et Møde at vedtage Reglerne saa vel om Censorernes i Lønningsloven af 25. Marts 1871 § 9, sidste Membr. ommeldte Deltagelse i Bestemmelsen af de skriftlige Opgaver, som ogsaa med Hensyn til den hele Ordning af Censuren ved den mundtlige Examen, hvorved i Særdeleshed (undtagen for den filologisk-historiske Examenskommissions Vedkommende) Opmærksomheden henleddes paa det Spørgsmaal, hvorvidt de samme Censorer skulde overvære den hele mundtlige Prøve eller veksle efter de specielle Fag. Ministeriet tilføjede derhos, at da i Følge Loven 2 Censorer altid skulde overvære Prøven, maatte der tillige træffes Bestemmelser om Censorernes Forpligtelse til i Forfalds Tilfælde at vikariere for hverandre, eller i fornødent Fald om, hvorledes der skulde forholdes med Tilvejebringelsen af en Suppleant.

Med Hensyn til den theologiske Examen blev det i Henhold hertil under 1. Juli 1871 af Fakultetet indberettet til Ministeriet, at man havde vedtaget:

1. at samtlige faste Censorer skulde være tilstede ved mundtlig Examen hver Dag, 2 i hvert Fag, de to om Formiddagen, de to om Eftermiddagen. Hver Censor deltager paa Omgang i Censuren af samtlige Fag;

*) Disse Lovbestemmelser ere i det væsentlige følgende: Univ. Fund. 7. Maj 1788 Kap. IV § 1, sammenholdt med Reskr. 3. Oktbr. 1820, for saa vel den theologiske som den juridiske og Skolelærerexamen, kgl. Resol. 12. Maj 1830, Bekj. 18 Maj 1847 for theologisk Examen § 4, Frd. 26. Jan. 1821 §§ 9 og 10 og Frd. 30 Decbr. 1839 § 10 for den juridiske Examen, Adg. 2 Febr. 1849 § 9 for Skolelærerembedsexamen og Pl. 30. Jan. 1838 § 5 for lægevidenskabelig Examen.

**) Om de udnævnte Mænd samt om Honoraret for disse vil det nærmere indeholdes i et følgende Afsnit af disse Meddelelser.

2. at Censorerne foreløbig i paakommende Tilfælde vilde supplere hverandre indbyrdes;
3. at hver Fags Afhandlinger skulde læses af 2 Professorer og 2 Censorer;
4. at man for Fremtiden ikke vilde meddele nogen Oplysning til Kandidaterne om deres Afhandlingers Beskaffenhed, før end den fælles Censur var afholdt;
5. at man med Hensyn til Bedømmelsen af de skriftlige Opgavers Besvarelse vilde bibeholde de tidligere mellem Fakultetets Medlemmer indbyrdes vedtagne Talværdier for laudabilis 12—11, for haud illaud. 1mi gr. 10—8, for haud illaud. 2di gr. 7—5, for non contemnendus 4—1.

Det lægevidenskabelige Fakultet forespurgte under 3. Maj 1871, om det var Ministeriets Mening, at 1) de faste Censorer skulde deltage i Censuren ved den medicinske Forberedelsesexamen, og 2) at de 3 skriftlige Opgaver vare at betragte som lige saa mange Fag, saaledes at Censuren ved hver enkelt Opgave tilfaldt 2 faste Censorer og et Fakultetsmedlem. Med Hensyn til det første Spørgsmaal henlede Fakultetet Ministeriets Opmærksomhed paa, at Forberedelsesexamen efter de senere Bestemmelser (Bekj. 12. Juli 1870) var at betragte som en integrerende Del af lægevidenskabelig Embedsexamen, og udtalte som sin Formening, at Censuren ogsaa ved denne Examen efter Foranstaltningens Aand maatte tilfalde de af Ministeriet valgte faste Censorer. Med Hensyn til det andet Spørgsmaal oplyste Fakultetet, at Bedømmelsen af hver skriftlig Opgave hidtil var foretaget af 3 Professorer; hver af disse havde givet en Karakter og af disse 3 Karakterers samlede Points var Hovedkarakteren for Opgaven beregnet i Points. Paa denne Maade var der altsaa beregnet en Hovedkarakter for hver af de 3 skriftlige Opgaver, og ved Beregningen af Hovedkarakteren for hele Examen vare disse 3 Karakterer i Points regnede sammen med de paa lignende Maade beregnede Hovedkarakterer for de 11 mundtlige Fag. Da Karaktererne for de skriftlige Opgaver selvfølgelig havde temmelig megen Betydning for Udfaldet af Examen, mente Fakultetet at burde udtale Betænkelighed ved at være i afgjort Minoritet ved Bedømmelsen af disse Opgaver, uden at have den Støtte, som Offentlighed med Prøven førte med sig. Mangel paa Kontinuitet i de Fordringer, som fra Videnskabens eller Statens Side maatte stilles til Kandidaterne, vilde sikkert kunne blive følelig i Tidernes Løb, og vilde maaske blive til Skade for Kandidaterne og for Examensprøvens Betydning, Hvis derimod Bedømmelsen af hver skriftlig Opgave blev overdraget f. Ex. 3 faste Censorer og 3 Fakultetsmedlemmer, vilde de formentlige Ulemper af Fakultetets Væren i Minoritet være fjærnede, og de praktiske Vanskeligheder ved en saa talrig Censurkomite vilde sikkert være til at overvinde; en Prøve vilde i alt Fald kunne afgjøre dette.

Hertil svarede Ministeriet under 9. Maj næst efter med Hensyn til det første Spørgsmaal, at det, navnlig af Hensyn til, at Fagene, i hvilke der examineres ved Forberedelsesexamen, krævede Studier, der i Regelen laa altfor fjærnt for de Mænd, paa hvilke Valget til faste Censorer ved Hovedexamen i øvrigt maatte falde, var gaaet ud fra den bestemte Forudsætning, at de faste Censorer ikke skulde deltage i Censuren ved Forberedelsesexamen.

Hvad det andet Spørgsmaal angik, svarede Ministeriet, at det vilde komme i Strid med den Tanke, der laa til Grund for Lovbestemmelsen om Indretningen af faste Censorer, hvis man vilde gjøre en Undtagelse med Hensyn til de her omhandlede Opgaver fra den Regel, at Bedømmelsen af en Fagprøve skulde fore-

tages af 2 faste Censorer og 1 Fakultetsmedlem, og at Ministeriet som Følge heraf ikke ansaa sig dertil berettiget. I Forbindelse hermed tilføjede Ministeriet, at der efter de særlige Hensyn, der ved det endelige Valg af de faste Censorer til lægevidenskabelig Examen vare blevne tagne, ikke længer kunde blive Spørgsmaal om, at de samme Censorer skulde overvære hele den mundtlige Prøve, men at de maatte vexle efter de specielle Fag. Nærmere Regler ere ikke senere vedtagne.

Kommissionen for den filologisk-historiske Skoleembedsexamen indberettede den 5. Maj 1871, at det havde vedtaget med sine Censorer:

1. at de skriftlige Opgaver skulde bestemmes i et Fællesmøde af de 2 Censorer og vedkommende Professorer, samt at Universitetslærerne skulde gjøre Forslagene;
2. at Afhandlingerne til den skriftlige Prøve skulde bedømmes af de 2 Censorer og den Universitetslærer, der havde givet Opgaven;
3. at den mundtlige Prøve skulde afholdes saaledes, at i hvert af de 4 Fag en Universitetslærer examinerede, og begge Censorer vare tilstede, samt at Dommen skulde fældes af alle 3 i Forening.

Hvad angaar Censorerne ved de juridiske Examina er der kun vedtaget en enkelt Norm, se Univ. Aarb. 1871—73 S. 19. Til det der bemærkede kan følgende føjes:

I Skrivelse til det rets- og statsvidenskabelige Fakultet udtalte de juridiske Censorer, at det med Hensyn til, at L. 25. Marts 1871 § 9 fastsætter det som en Hovedfunktion for Censorerne at deltage i Bestemmelsen af de skriftlige Opgaver, var forekommet dem at ville være rigtigst, at Professorernes Forslag til disse Opgaver kommuniceredes de 4 vedkommende Censorer til Overvejelse nogle Dage, forinden det samlede Møde til deres Vedtagelse afholdtes, hvorhos de tilføjede en Henstilling om, at der i ethvert Fag stilledes to eller flere Opgaver til Valg. Censorerne bemærkede derhos, at der i et af Censorerne afholdt Møde fra nogle Sider var fremkommet Ytringer om, at det formentlig kunde være hensigtsmæssigt, om der ved de juridiske Examina, ligesom ved flere andre Examina, blev truffet en Indretning til at lade den mundtlige Examination foregaa efter Udtrækning blandt et Antal forud fastsatte Spørgsmaal, men at de i denne Henseende vare blevne enige om, at man vilde udtale det Ønske i en mundtlig Konference med Professorerne at erfare, hvilken Mening disse maatte have, om de med Hensyn til dette Punkt fremsatte Begjæringer paa en eller anden Maade kunde tilfredsstilles. Paa et med de faste Censorer d. 24de Novbr. 1871 afholdt Møde blev det dem derefter af Fakultetet meddelt, at Fakultetet havde besluttet mundtlig ved Dekanus 1 eller 2 Dage forinden Mødet til Opgavernes Vedtagelse at gjøre ethvert af de tvende Hold Censorer bekendte med de Spørgsmaal, som Fakultets Medlemmer paatænkte at bringe i Forslag for den paagjældende Examens Vedkommende. Derimod ansaa Fakultetet sig ikke beføjet til at paalægge Fakultets enkelte Medlemmer at gjøre Forslag til et vist Antal Opgaver i de Fag, hvori det efter de vedtagne Regler tilkom ham at stille Spørgsmaal, men det maatte være overladt til ethvert af Fakultets Medlemmer, hvorvidt han ved Opfyldelsen af denne Forpligtelse vilde imødekomme det af Censorerne udtalte Ønske om at faa Valg mellem flere Opgaver. Efter Omstændighederne vilde det kunne stille sig saa klart, at en Opgave var vel skikket til at benyttes, at der ikke kunde være nogen Grund

til ved Siden heraf af fremkomme med et andet Forslag. Fakultetet udtalte sig bestemt imod at lade Examinationen ved den mundtlige Examen foregaa efter Udtækning blandt et Antal forud fastsatte Spørgsmaal. Herimod udtalte sig ogsaa flere af de faste Censorer, og denne Ordning blev ikke fra nogen Side bestemt fastholdt. Det vedtoges i samme Møde at indskærpe Kandidaterne og Examinanderne, at det ikke ved den mundtlige Examen var dem tilladt at aabne Lovbogen eller nogen anden Lov, førend Examinator dertil havde givet sit Samtykke. I Overensstemmelse hermed er det paalagt Fakultetets Notarius i Forbindelse med Oplæsningen af Reglerne ved den skriftlige Examen at indskærpe den foran nævnte Regel ved den mundtlige Examen.

Det skal endnu med Hensyn til det lægevidenskabelige Fakultet bemærkes, at Fakultetet i et Møde den 2. Maj 1871 har vedtaget, at Censorerne skulle fungere i de specielle Fag — 2 og 2 — og selv fordele Fagene, kun at Fakultetet har forbeholdt sig Ret til i paakommende Tilfælde at have en Stemme med derom, samt at Opgaverne, som tidligere, stilles i et Udvalg af 3 Opgaver i hvert Fag af vedkommende Docenter, derefter diskuteres og antages ved Afstemning af Fakultetsmedlemmerne og Censorerne. Fremstillingen af Opgaver paalægges for legal Medicin: Docenten i dette Fag, for indvendig Pathologi: Docenterne i Therapi og klinisk Medicin alternerende, for udvendig Pathologi: Docenterne i Kirurgi, ligeledes alternerende. Med Hensyn til den mundtlige Examen var Fakultetet af den bestemte Anskuelse, at Examinator selv burde afgjøre, paa hvad Maade Spørgsmaalene skulde fordeles og Examinationen foretages.

I tvende med de faste Censorer den 12. og 16. Maj afholdte Møder vedtoges det med Hensyn til Spørgsmaalet om de faste Censorers Deltagelse ved Bestemmelsen af de skriftlige Opgaver, at Docenten, hvis Tour det var, havde Forpligtelse til at fremkomme med 3 Spørgsmaal, men at de faste Censorer valgte en Fagmand for hver Disciplin, som kunde foreslaa Spørgsmaal, hvis han følte sig kaldet dertil lige over for de af Docenten forelagte Spørgsmaal. Med Hensyn til Arrangementet for Supplering af Censorerne i Sygdoms Forfald blev det bestemt, at Censorerne selv skulde vælge saadanne Suppleanter for de specielle Fag og give Dekanus Underretning om disses Valg; efter modtagen Underretning om Forfald for en fast Censor var det da Dekani Pligt at tilsige Suppleanten. Med Hensyn til Censuren ved de skriftlige Opgaver bestemtes det, at Maaden for Censuren maatte overlades Dommernes Bestemmelse.

2. Universitetslærernes Lønninger, Enkekasse m. m.

a. Lønningsloven af 25. Marts 1871 med Forelæsnings Indtægter.

I Følge Lov af 12. Jan. 1858 om Lønninger for de ved Universitetet, den polytekniske Læreanstalt m. fl. Stiftelser ansatte Embeds- og Bestillingsmænd § 35 skulde denne inden Udgangen af Finansaaret 1863—64 underkastes en almindelig Revision. Ministeriet paalagde derfor ved Skrivelse af 27. April 1863 Konsistorium at underkaste Lovens Bestemmelser for Universitetets og Kommunitetets Vedkommende en gennemgaaende Overvejelse og derefter meddele Ministeriet et motiveret Forslag til de Forandringer, som efter de forskellige

Hensyn og Forhold, der ved Lovens Revision vilde gøre sig gjældende, maatte anses for ønskelige og anbefalelige. Idet Ministeriet bemærkede, at det forudsatte, at Kvæstors Medhjælp vilde blive umiddelbart benyttet ved dette Arbejde, begjærede det, at det forventede Forslag blev ledsaget af specielle Fortegnelser over de da værende Lønninger, som bleve udredede til ekstraordinære Docenter og af de ved Lovens §§ 9 og 10 bestemte runde Summer. Ministeriet begjærede derhos, da det ved L. 29. Decbr. 1862 om det kgl. naturhistoriske Museums Overgang til Universitetet m. m. § 4 var bestemt, at Lønningerne for Museernes Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale, der helt overtoges af Universitetet, skulde fastsættes ved den forestaaende Revision af Lønningsloven af 12. Jan. 1858, tillige et motiveret Forslag om det Tillæg, som i Følge heraf maatte gives den nye Lønningslov, idet det overlod til Konsistorium at ordne Forhandlingerne saaledes, at Museernes Interesse behørig repræsenteredes.

Konsistorium anmodede inspectores qvæsturæ, Professorerne Gram og Aagesen, samt Universitetets Kvæstor, Justitsraad Frydensberg, om at tage Sagen under Overvejelse og fremkomme med de fornødne Forslag, i sidst nævnte Henseende efter Konference med Direktionen for det kgl. naturhistoriske Museum og med de ved L. 29. Decbr. 1862 særlig bestemte Bestyrelsesautoriteter for de forenede Museer. Betænkningen afgaves under 29. Sept. 1863 og indeholdt følgende Forslag til Forandringer i Bestemmelserne i L. 12. Jan. 1858, som Komiteen ansaa for nødvendige eller hensigtsmæssige.

ad § 1.

Efter at det ved alle senere Gagelove var bestemt, at Omskrivningen med Hensyn til det Beløb af Pengeindtægterne, som blev at omsætte til Sæd, skulde ske saaledes, at 4 Rd. sattes lige med 1 Td. Sæd, og efter at denne Omskrivning ogsaa var gjort gjældende for flere af de i L. 12. Jan. 1858 bestemte Lønninger, nemlig ved L. 19. Febr. 1861 for de i § 8 ommeldte Gager og ved en anden Lov af samme Dato for Embedsmænd og Betjente ved Universitetsbibliotheket, var der formentlig al Anledning til at foreslaa, at den nu som en ganske enkelt staaende Undtagelse i L. 12. Jan. 1858 § 1 indeholdte Bestemmelse blev forandret, og at Omskrivningen af alle i denne Lov bevilgede Gager og Lønninger for Fremtiden skete efter de i L. 19. Febr. 1861 § 1 foreskrevne Regler, altsaa saaledes, at 4 Rd. sattes lige med 1 Td. Sæd, dog at Sædværdien i intet Tilfælde ansattes til mere end 6 Rd. eller mindre end 4 Rd.

Til Oplysning om, hvilken Ulighed der fremkom ved, at den almindelige Lønningslov af 19. Febr. 1861 § 3 Nr. 2 og 3 fra Bestemmelsen i § 1 havde undtaget det langt overvejende Antal af Gager og Lønninger, som omhandles i L. 12. Jan. 1858, henlede Komiteen Opmærksomheden paa, at der i Finansaaaret 1863—64 for en Professorgage paa 2000 Rd. efter Sædberegningen i L. 12. Jan. 1858 kun udbetaltes et Sædtillæg af 42 Rd., medens det Sædtillæg, som Kongerigets Embedsmænd med en lignende Indtægt i Almindelighed oppebare, efter Beregningen i L. 19. Febr. 1861 udgjorde 214 Rd. Det maatte vistnok anses for utvivlsomt, at den Undtagelse, som L. 19. Febr. 1861 § 3 indeholdt med Hensyn til Gager og Lønninger efter L. 12. Jan. 1858, alene skyldtes den Omstændighed, at der, da hin Lov var under Behandling, om kortere Tid forestod en almindelig Revision af Bestemmelserne i Loven af 1858, og at man ønskede til

denne Revision at udsætte Udjevningen af de Forskjelligheder, som de tvende Gagelove maatte frembyde.

ad § 4.*)

Hvad denne § angik, havde Komiteen fundet sig opfordret til at sammenligne de i samme for Universitetets Professorer foreskrevne Gager med de Lønninger, som de senere Gagelove havde fastsat for Embedsmænd i tilsvarende Embedsstillinger. Som naturlige Sammenligningspunkter i denne Henseende maatte frembyde sig, dels den Begyndelsesgage af 1600 Rd., som ved den under 19. Febr. 1861 udkomne Lov var tillagt Bibliothekarerne ved Universitetsbibliotheket og det store kgl. Bibliothek, dels de Lønninger, som ved den almindelige Lønningslov af 19. Febr. 1861 § 12 vare tillagte Overrets Assessorer og Assessorer i Kjøbenhavns Kriminal- og Politiret (1600 Rd. med Tillæg af 200 Rd. for hver 3 Aars Tjeneste indtil 2400 Rd.). Det vilde nu vistnok erkjendes, at disse Embeder i ingen Henseende, hverken ved deres Betydning i og for sig eller efter Hensynet til de Forudsætninger, der krævedes hos de paagældende ved deres Ansættelse, kunde sættes over Stillingen som Professor ved Universitetet, og det syntes heraf at maatte være en ligefrem Følge, at Begyndelsesgagen for Universitetets Professorer ikke ansattes ringere end 1600 Rd. For saa vidt man imod denne Sammenstilling vilde gjøre gjældende, at Ansættelsen som Professor ved Universitetet i Almindelighed foregik i en yngre Alder end i de oven nævnte Stillinger, da var dette i Virkeligheden ikke Tilfældet. Det fremgik af, hvad der var oplyst i den Komitebetænkning, som gik forud for L. 12. Jan. 1858, at Gjennemsnitsalderen, i hvilken en Professor ansattes som saadan, var 35 Aar (Rigsdagstid. for 9. Session 1857, Anh. A, S. 509, Noten). Det var vel saa, at Mænd i en noget yngre Alder i de senere Aar vare blevne ansatte i det retsvidenskabelige Fakultet; men dette særlige, ekstraordinære Forhold skyldtes de uforholdsmæssig mange Vakancer, som i det sidste Decennium vare indtraadte i det nævnte Fakultet, og stod naturligvis igjen i Forbindelse med det hurtige Avancement i den juridiske Embedsstand i Almindelighed, som for nogle Aar tilbage

*) Lovens § 4 lyder saaledes:

De normerede Professorer af samtlige Fakulteter ved Kjøbenhavns Universitet lønnes:

ved den første Ansættelse med 1500 Rd. aarlig,			
efter 3 Aars Tjenestetid	—	1700	— —
— 6 — —	—	1900	— —
— 9 — —	—	2100	— —
— 12 — —	—	2300	— —
— 15 — —	—	2500	— —
— 20 — —	—	2700	— —
— 25 — —	—	2900	— —

De to Lektorer ved det lægevidenskabelige Fakultet og de 3 normerede Do-center i de levende Sprog lønnes:

ved den første Ansættelse med 1100 Rd.	
efter 3 Aars Tjenestetid	— 1300 —

— 6 — — sættes de lige med Professorer paa yngst Gage og nyde derefter samme Alderstillæg som disse.

fandt Sted. Det vilde være saa meget mere ubilligt, om man af denne Grund vilde sætte Universitets Professorernes Begyndelsesgage under Overrets og Kriminalrets Assessorernes, som det nævnte Avancementsforhold paa samme Tid havde medført, at Mænd i yngre Alder ligeledes vare indtraadte i disse Retter, saaledes at der for de senere Aar vistnok kun vilde vise sig en ringe Forskjel i Ansættelsesalderen for de oven nævnte Assessorer og de juridiske Professorer. Det var indlysende, at naar Universitetslærernes Begyndelsesgager sattes lavere end Gagerne for Overrets og Kriminalrets Assessorer, vilde der ikke blot ikke kunne være Tale om, hvad tidligere ofte havde været Tilfældet, at Mænd i de sidst nævnte Stillinger kunde gaa over til Universitetet; men Universitetet vilde endog være udsat for, at de bedste og ønskeligste Kræfter førtes andetsteds hen. Vel var Maximum af den i L. 19. Febr. 1861 § 12 foreskrevne Gage (2400 Rd.) mindre end de højeste i L. 12. Jan. 1858 § 4 indeholdte Gagesatser (2500 Rd., 2700 Rd., 2900 Rd.); men en Gage af 2500 Rd. naaedes først efter 15 Aars Tjenestetid, og efter en saadan Tjenestealder vilde en stor Del af de i L. 19. Febr. 1861 § 12 nævnte Embedsmænd kunne vente at indtræde i Højesteret, for hvis Medlemmer Gagen ved L. 21. Jan. 1857 var fastsat fra 3000 til 4000 Rd., dog uden Sædtillæg.

I Henhold til oven staaende troede Komiteen at burde bringe i Forslag, at samtlige de i L. 12. Jan. 1858 § 4 indeholdte Gagesatser forhøjedes med 100 Rd., saaledes at Professorgagernes Minimum blev 1600 Rd. og Maximum 3000 Rd., og Begyndelsesgagerne for de i §en omhandlede Lektorer og Docenter fastsattes til 1200 Rd. At den Omstændighed, at Universitetslærernes Gager vare blevne regulerede for omtrent 6 Aar siden, skulde være til Hinder for den her omhandlede, i og for sig ikke betydelige Forhøjelse, kunde ikke antages. Det maatte erkjendes for at være forbundet med langt større Vanskelighed, ved Reguleringen af Gagerne for en enkelt Klasse af Embedsmænd at finde de for disse Gager i og for sig mest passende Grænser, end ved Ordningen af Gagerne for en større Kreds af Embedsmænd at paavise det naturlige Forhold mellem Gagerne for de forskjellige Embeder efter disses Betydning, og de Fordringer, der maatte stilles til dem, som indtraadte i samme. Der kunde nu formentlig ikke være nogen Tvivl om, at hvis Universitets Professorernes Gager vare blevne ordnede i Forbindelse med de øvrige i L. 19. Febr. 1861 omhandlede Lønninger, vilde Begyndelsesgagen være blevet fastsat til 1600 Rd., hvad yderligere bestyrkedes ved, at L. 19. Febr. 1861 aldeles ikke kjendte Gagesatser med ulige Tal fra 15 til 2900 Rd. Men Billighed talte dog nu i højeste Grad for, at den tilfældige Omstændighed, at der var udkommet tvende særlige Love om disse Gager, forblev uden Indflydelse, og at altsaa Revisionen udjævnede de fremkomne Uligheder og Uoverensstemmelser.

Vedtoges oven staaende Forslag, bleve de i Lovens § 11 mbr. 3 nævnte Summer i Overensstemmelse hermed at forandre.

ad § 5.

Den i denne § indeholdte rent transitoriske Bestemmelse var nu selvfølgelig uden Betydning. Lønningerne til de ekstraordinære Docenter afholdtes for Tiden af Kontoen til videnskabelige Formaals Fremme, hvis Størrelse fastsattes ved de aarlige Finanslove.

ad § 8.

Af de her omhandlede Lønninger var Bibliothekarens Løn, 1600 Rd., ved L. 19. Febr. 1861 forøget til en stigende Gage med Alderstillæg fra 1600 Rd. til 2200 Rd. Ligeledes blev 1ste Underbibliothekar, som tidligere blev lønnet efter § 9 med 1050 Rd., sat paa stigende Gage fra 1000 Rd. til 1600 Rd. Af de i § 8 ommeldte Gager bleve derefter kun tilbage følgende Beløb, der endnu vare uforandret de samme, som for L. 12. Jan. 1858 udkom, nemlig:

Gartneren ved botanisk Have	1200 Rd.
(foruden fri Bolig og 6 Favne Brænde.)	
Kvæstor ved Universitetet	2000 Rd.
hvtill i Følge Finansloven for 1862—63 var kommet for Overtagelsen af Inspektør-Forretningerne ved Sorø Akademi.....	600 —
	2600 —
og til Bogholderen i Kvæsturen.....	1650 Rd.
hvtill i Følge Finansloven for 1862—63 var kommet for Overtagelsen af Sorø Akademis Regnskabsvæsen og det samlede Skoleregnskab	300 —
	1950 —

I Ministeriets Forslag til L. 12. Jan. 1858 vare disse 3 Embedsmænd foreslaaet lønnede paa samme Maade, som andre faste Embedsmænd, nemlig med stigende Gager med Alderstillæg; men da der ved L. 12. Jan. 1858 kun blev foretaget Forandring med Professorernes og Lektorernes Gager, forbleve alle de andre Lønninger uforandrede, og de foreslaaede Alderstillæg bleve ikke indførte. Efter at Alderstillæg nu ved L. 31. Marts 1860 og 19. Febr. 1861 vare indførte saa vel for de i Kongerigets Ministerier ansatte Embedsmænd som for andre Embedsmænd under disse Ministerier, og ved L. 19. Febr. 1861 ligeledes for Embedsmændene ved Bibliothekerne, var der formentlig al Anledning til nu ligeledes at lenne de øvrige, Universitetet vedkommende, faste Embedsmænd, hvis Lønninger ikke bleve forandrede ved L. 12. Jan. 1858, med stigende Gage eller Alderstillæg. Ved Ministeriets Forslag til L. 12. Jan. 1858 blev den botaniske Gartners Pengegage foreslaaet ansat til en Begyndelsesgage af 1000 Rd., som hvert 5te Aar skulde stige med 200 Rd. indtil 1600 Rd. Da Gartnerens Arbejde snarere var foreget end formindsket siden 1858, navnlig ved den i Glaciet anlagte Planteskole, var der vistnok al Grund til nu at fastholde den i 1858 foreslaaede Gagering, imod at den Gartneren hidtil tillagte Betaling for Extraarbejde bortfaldt.

For Kvæstor blev i 1858 foreslaaet en Begyndelsesgage paa 2000 Rd., som hvert 5te Aar skulde stige med 200 Rd. indtil 2800 Rd. Senere vare Kvæstors Forretninger og Ansvar meget betydelig forøgede derved, at han, ved Henlæggelsen af Sorø Akademis Gods-, Kasse- og Regnskabsvæsen under Kvæsturen, havde overtaget alle de Inspektøren ved Akademiet forhen paahvilende Forretninger, i hvilken Anledning der ved Finansloven for 1862—63 blev tilstaaet ham oven nævnte Tillæg af 600 Rd. aarlig, som blev udredet af Sorø Akademi. Med Hensyn til den saaledes efter 1858 foregaaede, meget væsentlige Forandring med Kvæstor-Embedet, som bevirkede, at dette Embede nu nærmest maatte sættes i Klasse med Departementschefsposter, kunde der formentlig være Anledning til at lade Kvæstor oppebære fornævnte Tillæg fra Sorø Akademi ved Siden af den i

1858 foreslaaede stigende Gage, eller, saafremt Tillæget nødvendig ved denne Lejlighed skulde inddrages, da at ansætte Begyndelsesgagen til mindst 2200 Rd., som ved Alderstillæg steg til 3000 Rd. Bestemtes Gagen paa sidst nævnte Maade, burde dog Sorø Akademi fremdeles udrede fornævnte 600 Rd. aarlig, som da kunde anvendes til Dækning af den hidtil af Universitetet udredede Andel, 600 Rd., af Kvæstors Fuldmægtigs Løn, saaledes at dennes samlede Løn, 800 Rd., afholdtes af Akademiet, som hidtil deraf havde udredet 200 Rd.

Bogholderen blev i 1858 foreslaaet lønnet med 1600 Rd. til 2200 Rd.; men uagtet hans Arbejde senere betydelig var blevet forøget ved Overtagelsen af Sorø Akademis Regnskabsvæsen, hvorfor der blev tilstaaet ham et Tillæg af 300 Rd., var Embedet dog i Anledning af den nu indtraadte Vakance kun opslaaet med en samlet Gage fra 1400 Rd. til 2000 Rd. Da Bogholderposten unægtelig var det vigtigste og ansvarsfuldeste Embede i Kvæsturens Kontorer, og den ikke alene gjorde Krav paa Embedsmandens hele Tid, men navnlig gjorde det nødvendigt, at deri ansattes en ældre regnskabskyndig Mand, der i tidligere Stillinger havde erhvervet sig den betydelige Arbejdsdygtighed, som var aldeles nødvendig, for at Kvæsturens Bogholder paa en tilfredsstillende Maade kunde udføre det ham paa-hvilende, meget betydelige Arbejde, burde den samlede Løn formentlig ikke ansættes lavere, end i 1858 blev foreslaaet, nemlig fra 1600 Rd. til 2200 Rd., hvorved det hidtil bevilgede Tillæg af 300 Rd. aarlig vilde bespares.

Allerede under Forhandlingerne i Rigsdagen i Anledning af L. 12. Jan. 1858 blev det erkjendt, at navnlig Kvæsturens Kasserer- og Kassekontrollør-Embeder vare saa betydelige, at de ligesom andre tilsvarende Embeder burde lønnes med faste Gager og ikke af den samlede Lønningssum, hvilket navnlig blev udtalt i Landstinget (vide Landstingstid. 9. Session S. 1639 ff., og især Kultusministerens Udtalelser under disse Forhandlinger); men da Lovens Tilbagesendelse til Folketinget med den foreslaaede Forandring vilde have bevirket, at Lovens Behandling ikke kunde tilendebringes i den da værende Session, blev det derom stillede Forslag taget tilbage, under Forventning af, at Berigtigelsen vilde ske naar Loven første Gang kom til Revision. I Overensstemmelse hermed burde det formentlig foreslaas, at bemeldte 2 Embedsmænd overførtes til de i Lovens § 8 ommeldte Embedsmænd. Men efter at Universitets og Kommunitets Forvalter-tjenesterne vare sammendragne, saaledes at der nu kun var ansat 2 Forvaltere, nemlig en i Kvæsturen og en i Sorø, hvoraf sidst nævnte allerede var sat paa fast Gage, hvorimod den Forvalteren i Kvæsturen tillagte Gage, 1600 Rd., endnu blev udredet af den samlede Lønningssum, var der formentlig al Grund til ligeledes at henføre Forvalter-Embedet i Kvæsturen under Lovens § 8, da dette Embede maatte anses lige saa vigtigt og ansvarsfuldt, som Kasserer- og Kassekontrollør-Embederne. Kassereren var for Tiden lønnet med 1800 Rd. og Kassekontrolløren med 1600 Rd, hvorunder var indbefattet 200 Rd. til hver i Anledning af det foregåede Arbejde, som blev dem paalagt ved Sorø Akademis Kasse- og Regnskabsvæsens Henlæggelse under Kvæsturen. Overførtes Forvalter-, Kasserer- og Kassekontrollør-Embederne til Lovens § 8, burde disse Embedsmænd, hvis Arbejde var blevet betydelig forøget ved den nævnte i Kvæsturen foregaaede Forandring, formentlig lønnes paa den i 1858 for sidst nævnte 2 Embeder foreslaaede Maade, nemlig med en Begyndelsesgage paa 1400 Rd., som hvert 5te Aar steg med 200 Rd. indtil 2000 Rd., hvorved de nu værende Tillæg for det overtagne

Arbejde for Sorø Akademi bortfaldt, naar de paagjældende Embedsmænd oprykkede paa højere Gager. For at navnlig Bogholder-Embedet altid kunde ventes besat med en tilstrækkelig øvet Regnskabsfører, der forud var nøje bekendt med Forretningerne i Kvæsturen, burde det formentlig, ligesom i 1858, foreslaas, at Tjenestetiden for Bogholder, Forvalter, Kasserer og Kassekontrollør, ved Overgang fra det ene af disse Embeder til det andet, regnedes fra den første Ansættelse i hvilket som helst af disse Embeder.

ad § 9.

Hvad angik de Lønninger, som udrededes af den i Lovens § 9 ommeldte samlede Lønningssum, da burde der i Forslaget til Lovens Revision ikke gjøres særskilt Indstilling om hver enkelt Lønning, da den samlede Sum var stillet til Ministeriets Disposition, der saaledes var berettiget til at bestemme Lønningernes Størrelse, for saa vidt de kunde afholdes af den bevilgede Sum. Kun for saa vidt det ved de Forslag til nye og forøgede Lønninger, som maatte anses for hensigtsmæssige, skulde vise sig, at den tidligere bevilgede Sum blev utilstrækkelig, vilde det være nødvendigt at gjøre Forslag til Summens Forhøjelse. Den samlede Lønningssum blev ved L. 12. Jan. 1858 § 9 bestemt til 20000 Rd.

Hertil var kommet:

a) i Følge Finansloven for 1858—59 nogle i Lønningsloven forbigaaede Lønninger ved Kommunitetet.....	1280 —
b) i Følge L. 19. Febr. 1861 om Lønninger ved Universitetsbibliotheket.....	150 —
og c) de i Følge Finansloven for 1863—64 fra den polytekniske Læreanstalts Budget overførte Lønninger ved Universitetets kemiske Laboratorium, som i Følge Forslaget til Finansloven for 1864—65 rettelig udgjorde	1250 —
i alt...	22680 Rd.

Naar heri afgik følgende Lønninger, som dels foresloges overførte til § 8, dels bortfaldt ved de foreslaaede Alderstillæg:

til Kvæsturens Forvalter	1600 Rd.
- — Kasserer	1800 —
- — Kassekontrollør	1600 —
og Bogholderens Tillæg for Sorø Akademi ..	300 —
	5300 Rd.

hvortil kom, saafremt Kvæstors faste Gage tillige kom til at indbefatte det ham tillagte Honorar fra Sorø Akademi, Resten af Fuldmægtiggagen, som da foresloges overført til Sorø Akademi.....

600 —

5900 —

blev igjen... 16780 Rd.

Af den samlede Lønningssum blev for Tiden udredet ... 22068 Rd.

eller efter Fradrag af oven nævnte 5900 —

16168 —

altsaa blev igjen... 612 Rd.

At overføre... 612 Rd.

	Overført...	612 Rd.
som til Afholdelsen af de nødvendigste Forhøjelser af de af den samlede Lønningssum afholdte Lønninger foresloges forhøjet med ..	220 —	
	til...	832 Rd.

saaledes at den samlede Lønningssum ved Lovens Revision nedsattes til 17000 Rd., eller, saafremt fornævnte Honorar til Kvæstor ikke inddroges, og Sorø Akademi derfor ikke skulde overtage oven nævnte 600 Rd. af Fuldmægtigens Løn, til 17600 Rd.

Med Hensyn til Anvendelsen af fornævnte 832 Rd. yttrede Komiteen følgende: Uagtet næsten alle de Embedsmænd og Betjente, som bleve lønnede af den samlede Lønningssum, vare meget knapt aflagte, troede Komiteen dog, at fornævnte 832 Rd. vare tilstrækkelige til de aldeles nødvendige Forhøjelser af Pengelønningerne, naar der for samtlige under § 9 henhørende Lønninger blev bevilget den ved § 1 foreslaaede og allerede for Bibliothekets Vedkommende bevilgede almindelige Forhøjelse, nemlig at Sædtillægene for Fremtiden beregnedes paa den i L. 19. Febr. 1861 foreskrevne Maade, saaledes at 4 Rd. ansattes til 1 Td. Sæd, i Stedet for at 1 Td. Sæd efter L. 12. Jan. 1858 blev beregnet til 5 Rd. I Overensstemmelse hermed foreslog den, at $\frac{11}{20}$ af den samlede Lønningssum paa samme Maade, som i L. 12. Jan. 1858 § 9 var fastsat, omsattes til Sæd og derhos udbetaltes efter Bestemmelsen i L. 19. Febr. 1861. Naar den saaledes foreslaaede forandrede Sædomskrivning blev bevilget, burde der formentlig kun bevilges Pengeforhøjelse for de enkelte Lønninger, om hvis Forhøjelse der var indkommet efter nævnte 4 Andragender, nemlig:

- 1) Andragendet om Forhøjelse af Anatomitjener Rinds Løn. I Anledning heraf havde Komiteen fra Etatsr. Stein indhentet Forklaring om Omfanget og Beskaffenheden af Anatomitjenerens Arbejde, hvorefter det var meget vanskeligt for ham at paatage sig noget Bierhverv, da han ikke alene skulde være til Tjeneste hver Dag fra Kl. 10 til 2, men ogsaa om Eftermiddagen, navnlig i Examenstiden og ved ekstraordinære Forelæsninger, m. v. Paa Grund heraf antog den, at der var Anledning til at forhøje hans Løn fra 115 Rd. til 150 Rd., eller med 35 Rd. aarlig *).
- 2) I Andragendet fra den fungerende Direktør for den botaniske Have havde denne anholdt om en Forhøjelse af Lønningerne til de 4 Gartnersvende og til Materialsnedkeren samt om, at der maatte bevilges 80 Rd. aarlig til en Opsynsmand i Haven i den Tid, Adgangen dertil var aaben, i hvilken Anledning Komiteen yttrede følgende: Lønnen til 1ste Gartnersvend, som udgjorde 400 Rd., foresloges af Havens Direktør forhøjet med 100 Rd.; men da en Del deraf vilde blive dækket ved den af Komiteen foreslaaede forandrede Sædberegning, antog den, at det i saa Fald vilde være tilstrækkeligt

*) Ved det kirurgiske Akademis Henlæggelse under Universitetet var Anatomitjeneren lønnet med 100 Rd. aarlig; men efter at der i flere Aar var tilstaaet ham en Understøttelse af 15 Rd., blev Lønnen ved Finansloven for 1853—54 forhøjet til 115 Rd. aarlig, hvortil senere kom Sædtillæg i Følge L. 12. Jan. 1858. Dette Tillæg udgjorde for Finansaaret 1862—63 20 Rd., saaledes at han i bemeldte Aar oppebar i alt 135 Rd.

at forhøje Pengelønnen med 50 Rd. For de andre 3 Gartnersvende var der i Direktorens Andragende foreslaaet mindre Forhøjelser, som den antog vilde blive opnaaede ved den foreslaaede forandrede Sædomskrivning. Til Materialsnedkeren havde hidtil været bestemt 276 Rd. aarlig; men da det ikke havde været muligt at faa en brugbar Snedker for denne Løn, var dertil i de senere Aar udredet et Tilskud af 48 Rd. aarlig af Havens Normalsum, hvilket Tilskud formentlig ved denne Lejlighed burde overføres til Lønningskontoen. I Stedet for at ansætte en fast Opsynsmand ved Haven med en aarlig Løn af 80 Rd., saaledes som Havens Direktør havde andraget paa, maatte Komiteen anse det for rigtigere at bevilge indtil 80 Rd. aarlig til Betaling af det fornødne Opsyn; men i saa Fald burde Beløbet ikke optages paa Lønningskontoen, men, ligesom den øvrige Betaling for Daglejerarbejde, afholdes af Havens Normalsum, som det da vilde være nødvendigt at forhøje med bemeldte 80 Rd.*).

*) Af den konstituerede Direktors, Prof. Langes, Indstilling til Konsistorium hidsættes følgende:

Materialsnedkeren lønnes med 276 Rd. aarlig foruden Sædtillæg. Desuden havde han et ham ved Konsistoriums Skrivelse af 9. Juli 1859 tilstaaet maanedligt Tillæg af 4 Rd., som skulde afholdes af Havens ordinære Konto, hvis det var muligt; i modsat Fald skulde der søges Tillægsbevilling for det. Prof. Lange indstillede, at dette maanedlige Tilskud skulde optages paa den ordinære Lønningskonto, saaledes at hans faste aarlige Løn blev 324 Rd. + Sædtillæg; thi hans Løn var for lille, og Havens Normalsum havde næppe noget Aar kunnet udrede denne ekstraordinære Udgift, hvorfor Tillægsbevilling havde maattet søges, hvilket var uheldigt med Hensyn til en Udgift, som var ordinær.

Hvad Medhjælperne angik, sammenstillede han Lønningerne ved botanisk Have med Lønningerne ved Rosenborg Have:

Botanisk Have:		Rosenborg Have:	
1ste Medhjælper 400 Rd. + Sædtillæg samt		600 Rd. samt Bolig og Brændsel.	
Bolig og Brændsel.			
2den	— 300 —		
3dje	— 288 —		
4de	— 264 —	De øvrige Medhjælpere hver 400 Rd.	

Som Følge heraf gik Medhjælperne snarest muligt bort til Rosenborg Have eller andre Haver, hvor de fik bedre Vilkaar, og botanisk Have havde derfor ogsaa i flere Aar uafsladelig skiftet Medhjælpere, til stor Skade for Planternes Kultur. Det maatte nemlig erindres, at da Danmark kun havde en botanisk Have, kunde den fornødne Kundskab og Øvelse i det specielle botaniske Gartneri ikke erhverves andetsteds, men maatte udvikles ved en længere Tids Ophold i Haven, hvortil kom, at den særlige Uddannelse i botanisk Gartneri forholdsvis kom de unge Gartnere mindre til Gode i deres fremtidige Stilling end den almindelige gartneriske Dygtighed, som de kunde tilegne sig ved Ophold i andre Haver, endog hos Handelsgartnere eller i private Haver paa Landet.

Han indstillede, særlig da det var af Vigtighed for Haven at beholde 1ste Medhjælper i længere Tid, og da det maatte forlanges og forudsættes, at han maatte være en Mand med særlig Dygtighed og Kundskab, eftersom han i Tilfælde af Gartnerens Sygdom eller Fraværelse maatte bære Ansvar for Havens Bestyrelse, at hans Løn forhøjedes til 500 Rd., og at der tillagdes de andre Medhjælpere en mindre Forhøjelse.

Fyrbøder og Portner havde i først nævnte Egenskab 300 Rd. + Sædtillæg

- 3) Bestyreren for Universitetets mineralogiske Museum foreslog Lønnen til den derved ansatte første Assistent, Th. Hoff, forhøjet fra 300 Rd. til 400 Rd. aarlig, hvilken Forhøjelse Komiteen, efter hvad derom i Andragendet var forklaret, troede at burde tilraade.
- 4) Kvæsturens Bogholder foreslog Lønnen for den hos ham ansatte Assistent eller Skriver forhøjet fra 400 Rd. til 500 Rd. paa Grund af, at hans Arbejde var saa betydelig foreget, at han ikke kunde udføre nogen Del af det Extraskriveri ved Bogholderiet, hvortil særskilt var bevilget 100 Rd., hvilket Arbejde nu udførtes af Extraskrivere mod Arkebetaling. Da Bogholderens Assistent unægtelig havde et meget besværligt Arbejde, troede Komiteen at burde anbefale ham til den foreslaaede Lønningsforhøjelse, hvorved han vilde blive lønnet lige med Assistenten hos Kvæstor og hos Bogholderen i Sorø.

Foruden de saaledes foreslaaede Lønningsforhøjelser, foreslog Komiteen, i Henhold til, hvad neden for er anført, at den Assistenten ved Universitetets zoologiske Museum, Dr. Lütken, tillagte Løn blev forhøjet med 200 Rd. Dette Tillæg var for Finansaaret 1863—64 bevilget ham af Normalsummen til videnskabelige FormaaIs Fremme, men burde formentlig ved denne Lejlighed overføres til Lønningskontoen.

Naar der saaledes af fornævnte..... 832 Rd.
blev bevilget:

til Anatomitjeneren	35 Rd.
— første Gartnersvend i botanisk Have	50 —
— Materialsnedkeren ibid.	48 —
— Assistenten ved mineralogisk Museum	100 —

At overføre... 233 Rd. 832 Rd.

og for Portnertjenesten fri Bolig + 1 Favn Brænde. Da han havde en anstrængende Tjeneste, anbefalede Prof. Lange ham til et aarligt Tillæg af 20 Rd.

Prof. Lange bemærkede endelig, at der trængtes til et særligt Tilsyn med, at Havens Planter og Inventarium ej udsattes for Overlast. Hertil var Havens Personale nemlig ej tilstrækkeligt, hvortil endnu kom, at Haven i de sidste Aar besøgtes af de studerende ogsaa i Middagstimen fra 2—4, som Følge af, at de botaniske Docenter havde henlagt flere af deres Forelæsnings timer til denne Tid som bekvemmest for Lærere og Tilhørere, skjønt dette af den Grund var uheldigt, at alle Medhjælpere og Arbejdere forlode Haven paa denne Tid og altsaa ingen Kontrol fandt Sted. Han foreslog principalt, at der antoges en Mand til at have daglig Opsigt med Orden i Haven, saa længe denne stod aaben i de 6 Sommermaaneder, subsidiært, at der søgtes bevilget et Beløb, som var tilstrækkeligt til at sikre Haven Tilsyn i de 2 Timer daglig, da alle Havens Folk vare fraværende, og tillige paa de Dage, da Haven stod aaben for det større Publikum, hvilket kun var 1 Gang ugentlig. Han henlede imidlertid Opmærksomheden paa, om Haven ej kunde blive tilgængelig for Publikum 2 Gange ugentlig, dels fordi der trængtes til en forfriskende Spadseregang inden for Voldene, dels for mere at aabne Adgang til Belæring. Anslog man Udgiften til en Opsigtsbetjent paa de Dage, da Tilsynet skulde finde Sted hele Dagen, til 5 à 6 Mk., og paa de Dage, da han kun behøvede at være tilstede i 2 Timer, til 2 Mk. pr. Dag, udgjorde Udgiften for et saadant Tilsyn 56 Rd. aarlig, naar Adgang til Haven kun var 1 Gang ugentlig, og til 80 Rd. aarlig, naar Adgangen udvidedes til 2 Gange ugentlig.

	Overført...	233 Rd.	832 Rd.
til Assistenten hos Bogholderen i Kvæsturen	100 —		
og — Assistenten ved zoologisk Museum	200 —		
			533 —
	blev deraf tilbage...	299 Rd.	

som det var ønskeligt at holde disponible til senere Lønningsforhøjelser.

ad § 10.

De her bevilgede 2,700 Rd. vare i Følge Finansloven for 1862—63 i Anledning af det juridisk-praktiske Selskabs Ophævelse nedsatte med 300 Rd. til 2400 Rd. Med Hensyn til dette Beløb henlede Komiteen Opmærksomheden paa, at det ved Finansloven for 1861—62 var bifaldet, at det Secretarius consistorii som Honorar for Udførelsen af Konsistorialsagernes Expedition tidligere tilagte Beløb af 200 Rd. maatte deles lige mellem Referendarius consistorii og Konsistoriums Fuldmægtig.

Sluttelig bemærkede Komiteen følgende: Ved Loven om de naturhistoriske Museers Forening af 29. Decbr. 1862 § 4 var det fastsat: „at Lønningerne for Museernes Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale, hvilke helt overtages af Universitetet ligeledes fra den Tid, da Foreningen er gaaet for sig, blive at fastsætte ved den inden Udgangen af Finansaaret 1863—64 forestaaende Revision af Lønningsloven af 12. Jan. 1858“, hvorhos § 5 bestemte, at „Museernes Specialbudgetter tillige med Statskassens aarlige Tilskud til disse bestemmes ved Finanslovene, første Gang ved Finansloven for Finansaaret 1864—65.“

I Henhold hertil havde Konsistorium paalagt Komiteen, efter Konference med Direktionen for de kgl. naturhistoriske Museer, at gjøre Forslag til Lønningerne til de ved de samlede Museer ansatte Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale. I Anledning heraf havde Komiteen konfereret med fornævnte Direktion, som havde erklæret, at saa længe den nye Museumsbestyrelse ikke var traadt i Virksomhed, og det derefter var afgjort, hvorledes Forretningerne skulde deles, og hvilke underordnede Betjente dertil skulde benyttes, var det ikke muligt at gjøre noget Forslag om de fremtidige Lønninger. I Overensstemmelse med denne Erklæring havde ogsaa det til Udarbejdelse af de i L. 29. Decbr. 1862 § 5 ommeldte Specialbudgetter, af Konsistorium særlig nedsatte Udvalg, bestaaende af Konf. Forchhammer, Prof. Steenstrup og Universitetets Kvæstor, gjort Indstilling om, at Affattelsen af saadanne Specialbudgetter udsattes, indtil Museernes Forening faktisk var blevet iværksat, saaledes at det, indtil dette var sket, havde sit Forblivende ved de for de paagældende Museer hidtil bevilgede Budgetter, og at der efter de hidtil fulgte Regler aflagdes 2 særskilte Regnskaber, nemlig et for det kgl. Museum og et for Universitetsmuseet*). Komiteen havde som Følge heraf ikke set sig i Stand til at gjøre noget Forslag til de Lønninger for Museernes Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale, som efter L. 29. Decbr. 1862 § 4 skulde overtages af Universitetet, saa meget mindre som disses Størrelse selvfølgelig i væsentlig Grad maatte afhænge af det Beløb, hvortil Statskassens Tilskud efter Lovens § 5 maatte blive fastsat. Den havde derfor indskrænket sig til,

*) Det fornødne herom vil blive meddelt i Afsnittet: Videnskabelige Samlinger og Anstalter. Komiteens Betænkning er vedføjet neden for i Uddrag som Tillæg I.

som i det foregaaende var sket, at andrage paa den Forhøjelse af Dr. Lützens Lønning, hvorom den oven nævnte Komite havde gjort Indstilling. Herefter vilde det altsaa være fornødent at foretage den Forandring med Hensyn til Bestemmelserne i L. 29. Decbr. 1862 § 4 og 5, at den der foreskrevne Ordning af Lønninger, Budgetter og af Statskassens Tilskud udsattes, indtil Museernes Forening efter den nye Museumsbygningens Fuldførelse faktisk var blevet iværksat.

Efter at foran staaende Betænkning var færdig i Udkast, havde Komiteen fra Prof. Levy modtaget en Skrivelse, hvori han henlede Opmærksomheden paa de ugunstige Gageringsforhold, hvori Flertallet af det lægevidenskabelige Fakultets Medlemmer var blevet stillet ved L. 12. Jan. 1858, og androg paa, at de herhen hørende Bestemmelser paa ønskelig Maade maatte blive forandrede*). Den Bestemmelse, hvortil der herved sigtedes, var L. 12. Jan. 1858 § 11 mbr. 2, der fastsatte, „at for saa vidt nogen af de i Lovens § 4 omhandlede Embedsmænds nu værende Gage ved denne Lov forøges med mere end 30 pCt, skal Gagetillæget nedsættes til dette Beløb, og skal den saaledes fremkomne Gage være den, der tilkommer ham i Følge hans nu værende Tjenestetid“, hvilken Bestemmelse, som af de med Komiteens Betænkning fulgte Oversigter**) vilde ses, fortrinsvis kom til Anvendelse paa de da værende Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet. Det af Universitetet indgivne Forslag til en ny Gagelov indeholdt ikke nogen til L. 12. Jan. 1858 § 11 svarende Regel, hvorimod deri var indstillet følgende Overgangsbestemmelse, som ved særlig Erklæring i det væsentlige blev tiltraadt af det lægevidenskabelige Fakultet: „Hvad nogen Professor i det Øjeblik, da Overgangen til det nye Lønningssystem sker, har mere i Gage, end han efter det nye System opnaar i Pengeløn, beholder han, indtil Forskjellen udjævnes ved Oprykning til højere Alderstrin. Hvad der paa denne Maade foreløbig udredes mere, end Systemet medfører, dækkes derved, at Professorerne i det lægevidenskabelige Fakultet saa længe afgive et tilsvarende Beløb af den dem ved Ligestillingen med de øvrige Fakulteter tilfaldende Forøgelse i Pengegagen, dog ikke over 2,700 Rd.***). I det Rigsdagen forelagte Udkast til Lønningsloven var en tilsvarende Overgangsbestemmelse optaget; men det af Folketinget nedsatte Udvalg havde foreslaaet, at den 2den Passus skulde udgaa, og det var først ved Lovens 3dje Behandling i Folketinget, at der fremkom Forslag til den oven anførte Bestemmelse i L. 12. Jan. 1858 § 11. Det maatte nu vistnok erkjendes, at den Nedsættelse i flere Universitetslæreres Gager, som blev en Følge af denne Bestemmelse, var uforholdsmæssig stor. Ikke blot oversteg ved Lovens Emanation disse Gagenedsættelser (i alt 4—5000 Rd.) betydelig den Sum af 2,700 Rd., der efter den af Universitetet indstillede Overgangsbestemmelse skulde være Maximum for Afkortningen i de medicinske Professorers Gage; men Beskæringen efter L. 12. Jan. 1858 § 11 maatte derhos vise sine Virkninger i en længere Fremtid end hin Overgangsbestemmelse. I saa Henseende oplyste Komiteen, at der af de personlige Tillæg, som foresloges dækkede ved en Formindskelse af de medicinske Professorers Gager, for Tiden kun var et ringe Restbeløb (100 Rd.) tilbage, som

*) Denne Skrivelse er vedføjet neden for som Tillæg II.

**) Se neden for Tillæg III. og IV.

***) Lindes Medd. 1857—63 S. 5.

bortfaldt i Løbet af Finansaaret 1863—64. Under alle Omstændigheder maatte det vistnok indrømmes, at den Grænse, der i Lønningslovens § 11 blev sat for Gageforhøjelser, var stillet for lav. Komiteen kunde med Hensyn hertil ganske tiltræde, hvad der ved Sagens 3dje Behandling i Folketinget blev ytret af den da værende Kultusminister i Anledning af det til Lovens nu værende § 11 fremkomne Forslag. Efter at Ministeren havde indrømmet, at Gagestigningen for flere Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet, efter Bestemmelsen i Lønningslovens § 4, maaske kunde siges at være større, end den egentlig burde være, selv under tilberligt Hensyn til, at disse Universitetslærere gennem længere Tid havde været udsatte for Følgen af det System, som nu erkjendtes for urigtigt, nemlig at de medicinske Professorer skulde stilles ringere end Medlemmerne af de øvrige Fakulteter, — ytrede han, at skjønt der saaledes vistnok kunde være Anledning til at gjøre nogen Begrænsning med Hensyn til Tillæget, kunde han dog have ønsket, at Procentforholdet var sat noget højere. Bestemmelsen i Lovens § 11 medførte efter Komiteens Skjønnende ogsaa den Ubillighed, at flere af de nu værende Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet gageredes omtrent lige, uagtet der var en betydelig Forskjel i deres Tjenestealder, og at altsaa Anciennitetsforholdet, som L. 12. Jan. 1858 ellers tillagde en saa stor Betydning, her blev uden Indflydelse. Hvis man ikke troede at kunne gaa ind paa, aldeles at ophæve den i L. 12. Jan. 1858 § 11 mbr. 2 indeholdte Bestemmelse, og fra 1. April 1864 fastsætte Gagen for de Embedsmænd, paa hvilke Bestemmelsen havde været anvendelig, alene under Hensynet til deres Anciennitet, henstillede Komiteen i Henhold til oven staaende følgende Alternativer til Vedtagelse: a) enten at tillægge enhver af hine Embedsmænd fra 1. April 1864 en Gageforhøjelse af 50 pCt. af Forskjellen mellem deres Gage, saaledes som den til den Tid vilde være efter de hidtil gjældende Regler, og den Gage, som de fra 1. April 1864 vilde have oppebaaret efter Lovens § 4, hvis Beskæring ikke havde fundet Sted efter § 11, saaledes at den herved udkommende Gage blev den dem efter deres Tjenestealder tilkommende Gage, som steg efter de i Lovens § 11 mbr. 3 fastsatte Regler, med den i det foregaaende nævnte Modifikation, — eller b) at deres Gage fra 1. April 1864 fastsattes til den Størrelse, som den vilde have haft, hvis der i Lovens § 11 mbr. 2 havde staaet 50 pCt. i Stedet for 30 pCt. Til Oplysning om, hvilken Indflydelse disse 2 Alternativer vilde udøve paa de paagjældendes Gagering, lod Komiteen følge de oven nævnte 2 Beregninger, der findes neden for som Tillæg III. og IV.

Tillæg I.

Af det foran Side 129 nævnte Udvalgs Betænkning hidsættes følgende: — — — „Om det end f. Ex. staar klart nok for os, at Museumsbestyrelsen eller Formanden for denne, til Udførelsen af en Mængde mere administrative Forretninger, Regnskabsførelsen, Korrespondancer i Ind- og Udlandet, Arkiv- og Bibliotekarforretninger m. m., til Udøvelsen af det daglige Tilsyn med den store Bygning og med Arbejderne i Museet uden for de Timer, da Specialbestyrerne ere der, o. s. v., maa have en fast Medhjælp, saa kunne vi dog end ikke tilnærmelsesvis bestemme Omfanget af denne nødvendige Assistance. Men endnu mere end selve Omfanget turde dog Naturen af denne Medhjælp, de Fordringer, man navnlig til de først nævnte Virksomheders Udøvelse vil stille o. s. v., betinge Størrelsen af de Pengemidler, Museet hertil maatte anvende; men ogsaa om denne Side af Assistancen kan der ikke have nogen egentlig Mening, førend den Bestyrelse, der skal benytte den, er traadt frem i en bestemt Form, og derved da nærmere er blevet betegnet, hvilke Arter af Assistancer og i hvilken Udstrækning disse omtrent maatte fordres. — — — Vi tillade os derfor ærbødigst at stille det Forslag, at Budgetterne maa bibeholdes med deres Konti og Underkonti, som de ere for Finansaaret 1864—65, saaledes at der, ligesom hidtil, maa anvendes paa den ene, hvad der mulig maatte spares paa den anden (Lønningskonti alene undtagne). — — — Ved de oven nævnte Forslag ville imidlertid Lønningerne for de ved Museerne ikke kongelig ansatte Assistenten, Konservatorer og Betjente blive aldeles de samme, som de forud gaaende Aars, hvilket vi vilde anse for en stor Ubillighed for enkelte af dem, der have for en i Forhold meget ringe Løn tjent i en lang Aarrække, navnlig for Universitetsmuseets Assistent, Dr. Lütken, og dets Konservator, R. Conradsen. Vi tillade os derfor at foreslaa, at Dr. Lütken, indtil Foreningen er foregaaet og de samlede Lønninger endelig bestemte, beholder det ham for indeværende Aar tilstaaede ekstraordinære Tillæg af 200 Rd., og at Sædomskrivningen af samtlige, Universitetsmuseet nu vedkommende Lønninger fra 1. April 1864 beregnes saaledes, at Omskrivningen sker ligesom for alle andre Embedsmænd og Betjente, og navnlig saaledes, som allerede er Tilfældet med Hensyn til Universitetsbibliothekets Embedsmænd, efter en Middelpris af 4 Rd. i Stedet for, som hidtil, 5 Rd. pr. Td. Sæd. Kan dette mod Formodning ikke opnaas ved den nu forestaaende Revision af L. 12. Jan. 1858, og Sædtillægene til Museets Embedsmænd fremdeles skulle beregnes paa samme, meget uheldige Maade, som hidtil, maa vi anse det aldeles nødvendigt, at der ligeledes tilstaas Konservator Conradsen et ekstraordinært Tillæg, som vi da tillade os at foreslaa ansat til 100 Rd.

Tillæg II.

De ugunstige Gageringsforhold, hvori Flertallet af det medicinske Fakultets Medlemmer bleve stilledes ved L. 12. Jan. 1858, modstred i den Grad Universitetets udtalte Anskuelse om, hvad ret og ønskeligt var, at der var Grund nok for Fakultetet til at antage, at der, selv uden Andragende derom fra Fakultetets Side, vilde blive virket hen til ved den forestaaende Revision af Lovn at faa de

hertil hørende Bestemmelser paa ønskelig Maade forandrede. For at dog intet i denne Henseende skal blive upaaagtet, skal jeg efter Konference med Fakultetets Dekanus og paa mine Kollegers Vegne tillade mig at henlede den ærede Komites Opmærksomhed paa neden staaende Linier.

Som bekjendt gik i sin Tid Universitetets Indstilling til Ministeriet ud paa de medicinske Professorers lige Stilling med de andre normerede Universitets Professorer. Ministeriet gjorde Indstillingen til sin, og Finansudvalget i Folketinget gik i Begyndelsen ind derpaa, saa at Loven i denne Henseende uforandret passerede de to første Behandlinger i Tinget. Først mellem 2den og 3dje Behandling maa der være opstaaet saa alvorlige Betæneligheder derimod, at man fandt sig foranlediget til ved 3dje Behandling at foreslaa tilføjet den aabenbart mod det medicinske Fakultet rettede Bestemmelse, i Følge hvilken ingen Gageforhøjelse maatte overstige 30 pCt. Ved denne Bestemmelse blev den i saa mange Aar imødesete Gageforbedring næsten illusorisk for en Del af Fakultetets Medlemmer; og da jeg som da værende Dekanus paa Fakultetets Vegne senere desangaaende henvendte mig til Kultusministeren, den nu værende Konseilspræsident, beklagede han meget det Anstød, Ministeriets Lovforslag havde fundet, ytrede sin Tvivl om at kunne faa Loven forandret i denne Retning, men tilføjede en trøstelig Henpegen paa den først kommende Revision af Loven. Siden den Tid er den Professor, hvis Gageforhøjelse efter Sigende skal have voldet mest Anstød for Lovforslagets Gjennemførelse, traadt ud af Fakultetet, og Døden har bortkaldt en anden af Fakultetets ældste Professorer, nemlig Etatsr. Eschricht, saa at Spørgsmaalet nu kun gjælder 5 Professorer (Bang, Stein, Levy, Sommer og Buntzen), af hvilke en desværre meget snart paa Grund af Sygdom vil være nødt til at træde ud af Fakultetet. Ved denne Reduktion af de paagjældende Professorers Tal vilde naturligvis den ønskede Anordning af Gageringsforholdene for de tilbage blivende i finansiell Henseende blive lettet betydelig for Universitetet, hvorfor Fakultetet forventer, at den ærede Komite ret indtrængende vil andrage paa, at den i L. 12. Jan. 1858 principmæssig anerkjendte lige Stilling af Universitets Professorerne for Fremtiden ogsaa maa blive gennemført for de oven nævnte 4 Professorers Vedkommende, hvis Lønningsvilkaar for Tiden staa i et saa betydeligt Misforhold til deres Anciennitet som Professorer. At i saa Tilfælde mit personlige Gagetillæg vilde bortfalde, er maaske en Selvfølge.

Kjøbenhavn d. 29. Septbr. 1863.

Ærbødigst

C. E. Levy.

Tillæg III.

Forteg

over de Professorer, der i Følge L. 12, Jan. 1858 vilde have oppebaaret en

Navne.	1. Anciennitet fra	2. Nu værende Gage.	3. Aars Anciennitet den 1. April 1864.
Konf. Bang	1818, $27/1$	Rd. 2,800.	Max. 25 Aar
Etatsr. Stein.....	1840, $3/4$	2,020.	} 20 —
oprykker den 1ste April 1864 med.		200.	
		2,220.	} 20 —
Prof. Levy.....	1841, $29/9$	1,760.	
fra 1ste April 1864.....		200.	} 20 —
		1,960.	
personligt Tillæg, saa længe han forestaar den med Kliniken paa Fødselsstif- telsen i Forbindelse satte ambula- toriske Klinik (Minist. Skr. 30. Maj 1860).....		300.	} 20 —
		2,260.	
Prof. Sommer	1843, $9/6$	1,760.	} 20 —
fra 1ste April 1864.....		200.	
		1,960.	} 12 —
Prof. Schiern	1851, $18/5$	2,100.	
fra 1ste April 1864.....		200.	} 9 —
		2,300.	
Prof. Buntzen	1853, $19/8$	1,700.	} 9 —
fra 1ste April 1864.....		200.	
		1,900.	} 9 —
Prof. Bornemann	1854, $28/7$	1,760.	
fra 1ste April 1864.....		200.	} 3 —
		1,960.	
Prof. Saxtorph	1861, $14/1$	1,500.	} 3 —
fra 1ste April 1864.....		200.	
		1,700.	

nelse

højere Gage, hvis ikk Lovens § 11 mbr. 2. var kommet til Anvendelse.

4. Vilde den 1. Apr. 1864 have oppe- baaret, saa- fremt § 11 mbr. 2 ej var kommet til Anvendelse.	5. Forskjellen mellem Beløbene i 2den og 4de Rubrik.	6. 50 pCt. af Beløbet efter 5te Rubrik.	Anmærkning.
Rd. 2,900.	Rd. 100.	Rd. 50.	
2,700.	480.	240.	I Beløbet efter 4de Rubrik vil dog indtræde Afkortning efter § 3, saafremt der fremdeles oppebæres Gage fra Kunstakademiet. Oprykker i Følge Loven den 1. Apr. 1867 til 2420 Rd., i Stedet for, at Oprykningen, saafremt § 11 mbr. 2 ej var blevet anvendt, vilde ske den 1. Maj 1865 til 2900 Rd. (÷ Kunstakademiet).
2,700. foruden det pers. Tillæg.	740.	370.	Oprykker i Følge Loven den 1. Apr. 1867 til 2160 Rd. + 300 Rd., i Stedet for den 1. Oktbr. 1866 til 2900 Rd.
2,700.	740.	370.	Oprykker i Følge Loven d. 1. Apr. 1867 til 2160 Rd. i Stedet for d. 1. Juli 1868 til 2900 Rd.
2,300.			Oprykker i Følge Loven d. 1. Apr. 1867 til 2500 Rd. i Stedet for d. 1. Juli 1866 til samme Beløb, 2500 Rd.
2,100.	200.	100.	Oprykker i Følge Loven d. 1. April 1867 til 2100 Rd. i Stedet for d. 1. Septbr. 1865 til 2300 Rd.
2,100.	140.	70.	Oprykker i Følge Loven d. 1. Apr. 1867 til 2160 Rd. i Stedet for d. 1. Avgust 1866 til 2300 Rd.
1,700.			Oprykker i Følge Loven d. 1. April 1867 til 1700 Rd. i Stedet for d. 1. Februar 1864 til samme Beløb, 1700 Rd.

Tillæg IV.

Oversigt

over, hvorledes omstaaende Gager vilde oppebæres den 1. April 1864, saafremt der ved L. 12. Jan. 1858 var blevet bevilget et Tillæg af 50 Procent i Stedet for de i § 11 mbr. 2, ommeldte 30 Procent.

Navne.	Nu værende Gage.	Gagen d. 31. Marts 1858.	Tillæg 20 pCt. heraf.	Anmærkning.
	Rd.	Rd.	Rd.	
Konf. Bang	2,800.	2,000.	Max. 100.	
Etatsr. Stein	2,020.	1,400.	280.	
oprykker 1. April 1864 med	200.			
	2,220.			
Prof. Levy	1,760.	1,200. + 300.	240. (af de 1,200.)	
fra 1. April 1864.	200.			
	1,960.			
personl. Tillæg	300.	1,500.		
	2,260.			
Prof. Sommer	1,760.	1,200.	240.	
fra 1. April 1864.	200.			
	1,960.			
Prof. Schiern	2,100.	1,400.		{ Faar den fulde Gage efter Anciennitet uden Afkort- ning efter § 11, hvoraf følger, at Ancienniteten regnes fra Udnævnelses- dagen, 18. Maj 1851.
fra 1. April 1864.	200.			
	2,300.			
Prof. Buntzen	1,700.	1,000.		{ Fik allerede i 1858 et Til- læg af over 50 pCt. paa Grund af Bestemmelsen i § 11 mbr. 4.
fra 1. April 1864.	200.			
	1,900.			
Prof. Bornemann	1,760.	1,200.	240.	{ Da Gagen i 1858 kun blev nedsat med 140 Rd. under Normalgagen efter § 4, bliver Tillæget kun disse 140 Rd. — Da Af- kortning efter § 11 saa- ledes bortfalder, beregnes Anciennitet fra Udnæv- nelsesdagen, 28. Juli 1854.
fra 1. April 1864	200.			
	1,960.			
Prof. Saxtorph	1,500.	som Lektor 600.		{ Fik allerede i 1858 et Tillæg af over 50 pCt. paa Grund af Bestemmel- sen i § 11 mbr. 4.
fra 1. April 1864.	200.			
	1,700.			

Efter at Konsistorium havde modtaget denne Betænkning, bragte det Sagen under Forhandling i et af den akademiske Lærerforsamling den 19. Oktbr. 1863 afholdt Møde. Betænkningen med de i samme indeholdte Forslag vedtoges enstemmig af Lærerforsamlingen, dog med en Modifikation i Henseende til, hvad der af Komiteen var bragt i Forslag med Hensyn til L. 12. Jan. 1858 § 11 mbr. 2. Medens Komiteen nemlig, se foran S. 131, havde udtalt sig derhen, at den, for det Tilfælde, at man ikke troede at kunne gaa ind paa aldeles at ophæve den i L. 12. Jan. 1858 § 11 mbr. 2 indeholdte Bestemmelse og fra 1. April 1864 fastsætte Gagen for de Embedsmænd, paa hvilke Bestemmelsen havde været anvendelig, alene efter deres Anciennitet, havde henstillet tvende for de paagældende Embedsmænd mindre favorable Alternativer til Vedtagelse, vedtog Lærerforsamlingen i Stedet herfor: med 22 Stemmer mod 1 principaliter at andrage paa Ophævelse af Bestemmelsen i L. 12. Jan. 1858 § 11 mbr. 2 samt at Gagerne for de paagældende Embedsmænd fra 1. April 1864 alene fastsattes efter Anciennitet, og med 23 Stemmer mod 6 subsidiært at tiltræde de af Komiteen angivne Alternativer.

Ved herom under 9. Novbr. at gjøre Indberetning til Ministeriet, bemærkede Konsistorium, at det for sit Vedkommende ligeledes ganske maatte slutte sig til Komiteens Betænkning med den af Lærerforsamlingen vedtagne Modifikation. Som et Datum, der yderligere syntes at tale for fra næste Finansaars Begyndelse at fastsætte de paagældendes Gager alene efter Anciennitet, fremhævede det følgende. Ved Finansloven for 1859—60 blev der bevilget Gagetillæg for 2 Professorer for at „supplere deres Gager til de Beløb, som de uden hin Afkortning efter Lovens § 4 vilde have udgjort“ — hvad dog ikke fuldstændig naaedes for den enes, Prof. Schierns, Vedkommende, idet hans Anciennitet ikke blev ført tilbage til hans Udnævnelsesdag —, og disse Tillæg motiveredes, jfr. Rigsdagstid. 10. Sess. 1858 Anhang A. S. 166, med den Bemærkning, at der for disse 2 Professorer, og alene for disse, ved Anvendelsen af den i Lovens § 11 mbr. 2 givne Bestemmelse vilde indtræde den synderlige Inkonsekvens, at de vilde komme paa og i længere Tid blive staaende paa en lavere Gage, end enkelte af deres i Anciennitet yngre Kolleger opnaaede i Finansaarene 1858—59 eller 1859—60. Det blev imidlertid herved overset, at det samme Tilfælde for en anden Universitetslærer vilde indtræde den 1. Februar 1860, da i Følge Lovens § 4 nu afdøde Prof. Jürgensen rykkede op til en Gage af 1700 Rd., medens Prof. theol. Bornemann blev staaende paa en Gage af 1560 Rd., skjønt han var 2½ Aar ældre Professor. Her forelaa altsaa endnu et Tilfælde, hvor Lovens Bestemmelser havde haft den Følge, at det var blevet til positivt Tab for den paagældende, at han ikke havde yngre Anciennitet ved Universitetet. At dette Misforhold i Overensstemmelse med, hvad der var ytret i Forslaget til Finansloven for 1859—60, burde rettes ved Revisionen, syntes klart, og dette burde da ske efter det den Gang udtalte Princip, at Gagen suppleredes til det Beløb, som den uden hin Afkortning efter Lovens § 4 vilde have udgjort. Sluttelig tilføjede Konsistorium, at det af Komiteens Betænkning vilde ses, at de samme Omstændigheder, som vare til Hinder for Udarbejdelsen af Specialbudgetter for de forenede naturhistoriske Museer, ogsaa stillede sig i Vejen for at gjøre Forslag til Lønninger for de forenede Museers Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale. Konsistorium maatte derfor med Komiteen anse det for nødvendigt, at Bestemmelsen i L. 29. Decbr. 1862 §§ 4 og 5 forandredes derhen, at

den for de forenede naturhistoriske Museer foreskrevne Ordning af Lønninger, Budgetter og af Statskassens Tilskud udsattes, indtil Museernes Forening efter den nye Museumsbygningss Fuldbgyrdelse faktisk var blevet iværksat.

Ministeriet forelagde derpaa Rigsdagen i Samlingen 1863—64 følgende Forslag til Lov om Lønninger for de ved Københavns Universitet, den polytekniske Læreanstalt, de lærde Skoler, Sorø Akademi samt det kgl. Døvstummeinstitut, Skoleseminarierne og det kgl. Blindeinstitut ansatte Embeds- og Bestillingsmænd.

I.

Almindelige Bestemmelser.

§ 1. Paa samtlige i nærværende Lov omhandlede Lønninger komme de i Lov af 19. Febr. 1861 om Lønninger for de under Kongerigets Ministerier hørende Embeds- og Bestillingsmænd, med Undtagelse af selve Ministeriernes Personale, §§ 1, 2, 4—8 indeholdte almindelige Bestemmelser til Anvendelse. Loven af 19. Febr. 1861 §§ 1 og 2 kommer ikke til Anvendelse paa de Beløb, der udbetales som Honorarer, eller paa de i nærværende Lovs § 34 ommeldte Lønninger.

II.

Universitetet.

§ 2. De normerede Professorer af samtlige Fakulteter ved Københavns Universitet lønnes ved den første Ansættelse med 1500 Rd. aarlig,

efter 3 Aars Tjenestetid med.....	1700	—	—
— 6 — — — —	1900	—	—
— 9 — — — —	2100	—	—
— 12 — — — —	2300	—	—
— 15 — — — —	2500	—	—
— 20 — — — —	2700	—	—
— 25 — — — —	2900	—	—

De to Lektorer ved det lægevidenskabelige Fakultet og de 3 normerede Docenter i de levende Sprog lønnes

ved den første Ansættelse med 1100 Rd. aarlig,

efter 3 Aars Tjenestetid — 1300 — —

— 6 — — sættes de lige med Professorer paa yngst Lønning, og nyde derefter samme Alderstillæg som disse.

§ 3. Det paalægges de Universitetslærere, som herefter ansættes, uden særligt Vederlag at holde de Forelæsninger og lede de Øvelser i den polytekniske Læreanstalt, som henhøre under deres Fag. Adgangen til Lærerposterne ved Universitetet skal ikke være indskrænket ved nogen Examen.

§ 4. De Indtægter, som nogle af Universitetslærerne oppebære som Medlemmer af Stipendie- og Kommunitetsbestyrelsen, som Eforer, inspectores qvæsturæ, referendarius consistorii, Hospitalslæger og som Lærere ved den polytekniske Læreanstalt, skulle ikke inddrages under Bestemmelsen i Lov af 19. Febr. 1861 § 4.

§ 5. Kvæstor lønnes med 2400 Rd. aarlig, som stige hvert 5te Aar med 200 Rd. til 3200 Rd.; Bogholderen ved Kvæsturen med 1400 Rd. aarlig, som stige hvert 5te Aar med 200 Rd. indtil 2000 Rd.; Gartneren ved Universitetets botaniske Have med 1000 Rd. aarlig, som stige hvert 5te Aar med 200 Rd. indtil 1600 Rd., og tillige anvises der ham fri Bolig og 6 Favne Brænde.

§ 6. Til Ministeriets Raadighed stilles en samlet Sum af 21800 Rd., hvoraf

de $\frac{2}{5}$ omsættes til Sæd efter Bestemmelserne i Lov af 19. Febr. 1861 § 1, for dermed at lønne samtlige øvrige ved Universitetet og Kommunitetet ansatte Bestillingsmænd og Betjente, samt til Medhjælp ved de med begge Stiftelser forbundne særlige Instituter og Samlinger.

§ 7. Som Honorarer bevilges en samlet Sum af 2300 Rd., nemlig til inspectores qvæsturæ, referendarius consistorii, Lærerne ved Pastoralseminariet og Lægen ved Regensen og Kollegierne.

§ 8. For de i § 2 omhandlede Embedsmænds Vedkommende, hvis Lønnings-tillæg i Henhold til Lov af 12. Jan. 1858 § 11, 2det mbr., blev nedsat til 30 % af deres da værende Lønninger, skal Lønningen fra 1. Apr. 1864 fastsættes til den Størrelse, som den vilde have haft, hvis der i bemeldte § 11, 2det mbr., havde staaet 50 % i Stedet for 30 %, og skal den saaledes fremkomne Lønning være den, der tilkommer Embedsmanden i Følge hans nærværende Tjenestetid. For hver tre Aars yderligere Tjenestetid forøges Lønningen med 200 Rd., indtil den naar 2500 Rd., eller en Sum, der ligger mellem 2500 og 2700 Rd., hvorefter den efter hver 5 Aars Tjenestetid forøges med 200 Rd., dog at den i intet Tilfælde overstiger 2900 Rd.

§ 36. Denne Lov, der træder i Kraft den 1. Apr. 1864, underkastes en almindelig Revision ved Udløbet af Finansaaret 1869—70. For Finansaaret 1864—65 bevilges det Tilskud til Lønningerne, som udfordres efter nærværende Lov.

Af Motiverne til foran staaende Lovforslag uddrages følgende:

Nærværende Lovforslag forelægges til Efterkommelse af den i Lov af 12. Jan. 1858 om Lønninger for de ved Kjøbenhavns Universitet, den polytekniske Læreanstalt, de lærde Skoler og Sorø Akademi samt det kongelige Døvstummeinstitut og Skoleseminarierne ansatte Embeds- og Bestillingsmænd § 35 indeholdte Bestemmelser, at Loven skal underkastes en almindelig Revision inden Udløbet af Finansaaret 1863—64. Om Lovforslaget i Almindelighed bemærkes følgende:

Da der, siden L. 12. Jan. 1858 udkom, er givet almindelige Lønningslove for Kongerigets Embeds- og Bestillingsmænd, er Ministeriet gaaet ud fra, at det, efter et naturligt Lighedsprincip for alle Embedsmænd, ved Lovens Revision burde være en Opgave saa vidt muligt at bringe den reviderede Lov i Overensstemmelse med hine Love for Kongeriget i det hele, baade hvad de almindelige Bestemmelser angaar og med Hensyn til de enkelte Lønningssatser, for de sidstes Vedkommende dog kun for saa vidt der ved Lovens Revision bliver Spørgsmaal om nye Lønningsfastsættelser for nogle pensionsberettigede Embedsmænd, hvis Lønninger ved L. 12. Jan. 1858 bleve forbigaaede og ere forblevne uforandrede, som de tidligere have været. Paa den anden Side har Ministeriet ikke kunnet skjønne, at Livs- og Værdiforholdene, siden de Lønningslove bleve givne, om hvis Gjennemsyn der her er Tale, have forandret sig saaledes, at der nu kræves nogen gennemgaaende Forhøjelse af de ved bemeldte Love bestemte Lønninger, og Ministeriet har saa meget mindre troet at kunne fravige dette Standpunkt, som det, med Hensyn til de med det højere Undervisningsvæsen forbundne Stiftelser med separate Fonds, fra den økonomiske Side ikke vilde være uden Betænkelighed yderligere at forøge Udgifterne til Embedspersonalets Lønning, hvad enten der i denne Retning henses til disse Stiftelsers i de senere Aar stadig og navnlig paa Grund af de indførte

Lønningsforbedringer stegne Udgiftsbyrder, eller det betænkes, hvor nær det ligger under de nærværende Konjunkturer at befrygte en formindsket Indtægt i den nærmeste Fremtid af Stiftelsernes Kornafgifter, som udgjøre deres væsentligste Indtægtskilde. Naar der vel nu ved Optagelsen i nærværende Lovforslag af de i Lønningsloven af 19. Febr. 1861 givne almindelige Bestemmelser om Sædomskrivningstillægene bevirkes en Lønningsforbedring, maa det allerede her bemærkes, at den deraf følgende forholdsvis mindre Udgiftsforøgelse, efter det Omfang, som bemeldte Lovs almindelige Bestemmelser ved Undtagelserne i dens § 3 er givet, for de omtalte Stiftelsers Vedkommende kun vil komme til at gjælde Universitetets og den polytekniske Læreanstalts Lærere og vistnok finde sin Begrundelse og Berettigelse i det Ligelighedshensyn, der efter det berørte bør stilles i Spidsen for dette Lovarbejdes Behandling.

Hvad Lovforslagets formelle Del angaar, har Ministeriet anset det tilstrækkeligt at optage de almindelige Lønningsbestemmelser blot ved en, som særlig Paragraf i Lovforslaget formuleret, Henvisning til L. 19. Febr. 1861 om Lønninger for de under Kongerigets Ministerier hørende Embeds- og Bestillingsmænd med Undtagelse af selve Ministeriernes Personale. — — —

Med disse Bemærkninger om de Hensyn, som antages overhovedet at naatte være de ledende ved Lovens Revision, henholder Ministeriet sig, hvad Enkelthederne angaar, til de efterfølgende Forklaringer til de enkelte Paragrafer, hvormed det nærmest tilsigtes at begrunde de Bestemmelser, hvori Lovforslaget afviger fra de nu gjældende Love.

ad § 4. Af de i L. 1858 § 7 nævnte Indtægter er her udeladt Honoraret for Sekretæren i Konsistorium, hvorom henvises til det neden for til Forslagets § 7 bemærkede.

ad § 5. De Lønninger, der bestemmes i denne Paragraf, høre til dem, der ved L. 12. Jan. 1858, se § 8, bleve uforandrede de samme som forhen. De for Kvæstor og for Bogholderen i Kvæsturen foreslaaede Lønninger ere under den Betragtning, at disse Embeder efter deres Betydning og Omfang nærmest ere at sætte i Klasse med henholdsvis Departementschefs- og Kontorchefsstillinger i Ministerierne, ansatte til samme Beløb, som Lønningslov 31. Marts 1860 bestemmer for Lønningerne i disse Stillinger. Særlig bemærkes, at Kvæstor, siden Sorø Akademis Røgnskabsvæsen i Henhold til Bevillingen ved Finansloven for Finansaaret 1862—63 er blevet henlagt under Kvæsturen, har foruden den ved L. 12. Jan. 1858 bestemte Lønning af 2000 Rd. oppebaaret et aarligt Honorar af 600 Rd., og at Bogholderen i samme Anledning blev til sin lovbestemte Lønning af 1650 Rd. bevilget et lignende Honorar af 300 Rd. Ved Ansættelsen af Lønningen for Gartneren ved den botaniske Have er der ikke mindre taget Hensyn til den Kundskab og Dygtighed, som udfordres til at være Posten voxen, end til Omfanget af Embedets Forretninger, som gøre Krav paa Anvendelsen af Gartnerens fulde Tid og Kraft i Havens Tjeneste. I de senere Aar har der været tilstaaet Gartneren en aarlig Godtgjørelse af 200 Rd. for det ham paalagte Extraarbejde med de forberedende Anlæg til den botaniske Haves Flytning, hvilken Godtgjørelse selvfølgelig vil bortfalde, naar han opnaar en forhejet Lønning. Endnu tilføjes, at den i den tilsvarende Paragraf i L. 12. Jan. 1858 optagne Løn for Bibliothekaren er udeladt af nærværende Lovforslag, da den er indbefattet under L. 19. Febr. 1861 om Lønningerne for det ved Universitetsbibliotheket og det store kgl.

Bibliothek i Kjøbenhavn ansatte Embeds- og Tjenestepersonale, ved hvilken særlige Lov det formentlig er tilsigtet at holde Lønningerne for de to Bibliotekers Vedkommende samlede i en Lov.

ad § 6. Den samlede Lønningssum blev ved L. 12. Jan. 1858 § 9 bestemt til 20000 Rd. Denne Sum er gennem de paafølgende Finanslove*) samt med den Rettelse, som Forslaget til Finansloven for 1864—65 indeholder, forandret til 22680 Rd.

Til dette Beløb føjes af det tidligere Honorar til Konsistoriums Sekretær de 100 Rd., som ere tillagte Konsistoriums Fuldmægtig, hvis Lønning udredes af den samlede Sum efter den nærværende Paragraf, se Anm. neden for til § 7 + 100 Rd.

men paa den anden Side afgaar det Bogholderen tilstaaede Tillæg for den Sorøske Regnskabsføring, 300 Rd., hvorhos det foreslaas, at den af den samlede Sum nu afholdte Del, 600 Rd., af Lønningen til Kvæstors Fuldmægtig, naar Kvæstors Lønning efter Lovforslagets § 5 kommer til at indbefatte det af ham hidtil oppebaarne Honorar af 600 Rd. for den Sorøske Bestyrelse, overføres til den runde Sum for Sorø, i alt en Afgang af ÷ 900 —

hvorefter Summen nedsættes med 800 —

til i alt... 21880 Rd.

og foreslaas bevilget med 21800 —

Da Lønningerne, der nu afholdes af Summen, udgjøre, indbefattet de oven meldte 100 Rd. til Konsistoriums Fuldmægtig, i alt . 20969 —

vil der saaledes blive 732 Rd.

tilbage til nogle nu nødvendige Lønningsforøgelser, anslaaede til 533 Rd., og til fremtidig Raadighed i mødende Tilfælde.

ad § 7. Af de i L. 12. Jan. 1858 § 10 nævnte Honorarbeløb ere 300 Rd. til Forstanderen for det juridisk-praktiske Selskab efter Selskabets Ophævelse inddragne**). Fremdeles er det ved Finansloven f. 1861—62***) billiget, at Posten som secretarius consistorii inddrages og at Honorarbeløbet for denne Forretning, 200 Rd., deles lige mellem referendarius consistorii og Konsistoriums Fuldmægtig. Som en Følge deraf ere 100 Rd. overførte til den runde Sum under § 6, hvoraf Konsistoriums Fuldmægtig lønnes, medens de andre 100 Rd. forblive staaende under den samlede Honorarsum efter nærværende §, som saaledes i alt nedsættes med 400 Rd. til 2300 Rd.

ad § 8. Af den tilsvarende § 11 i L. 12. Jan. 1858 er her udeladt første og sidste Mbr, som blot indeholdende transitoriske Bestemmelser, da bemeldte Lov udkom. I Forbindelse med Bibeholdelsen af den øvrige Del af Paragrafen er

*) Se de trykte Anm. til Finanslovudkastet f. 1859—60, S. 40—42, 51, til Finanslovudkastet f. 1860—61, S. 53, 57, til Finanslovudkastet f. 1862—63, S. 201—2, 207, til Finanslovudkastet f. 1863—64, S. 127.

**) Se de trykte Anm. til Finanslovudkastet f. 1862—63, S. 201.

***) Se ligl. de trykte Anm. til Finanslovudkastet f. 1861—62, S. 129.

foreslaaet en Forhøjelse af de Tillæg i Følge L. 1858 § 4, der bleve nedsatte til 30 % af de paagjældende Embedsmænds Lønninger, saaledes som disse vare, da Loven traadte i Kraft. Med Hensyn til Billigheden af denne Lønningsforbedring, der i øvrigt kun vil komme 1 Professor af det theologiske og 3 Professorer af det lægevidenskabelige Fakultet til gode, indskrænker man sig til at henvise til Udtalelserne i Folketinget ved 3dje Behandling af L. 12. Jan. 1858 i Anledning af det til sammes § 11 fremkomne Forslag*), idet man i øvrigt kun skal tilføje, at den lave Ansættelse af Tillæget i Følge bemeldte Lov, det anførte Sted, har medført den Inkonsekvens, at flere af de nu værende Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet lønnes omtrent lige, uagtet der er en betydelig Forskjel i deres Tjenestealder, saaledes at Tjenestealderen, der ellers i Følge Loven danner Grundlaget for Lønningernes Stigen, for dem indbyrdes bliver uden Indflydelse.

Med Hensyn til Behandlingen i Rigsdagen af dette Lovforslag henvises til Folketingstidende f. 1863—64 Sp. 538—72, 2012—2101, 2237—94 og Landstingstidende Sp. 907—30. Folketingets Udvalgs Betænkning findes i Anh. B. Sp. 337—46. Lovforslaget blev ved 3dje Behandling i Folketinget vedtaget i en noget ændret Skikkelse, se Rigsdagstid. f. 15. Saml. Anh. A. Sp. 1346; i Landstinget kom det kun til 1ste Behandling. Det blev derfor i den følgende Session paa ny forelagt i følgende Skikkelse:

§ 1. Det skal med Hensyn til de ved Københavns Universitet ansatte normerede Professorer og normerede Docenter samt de ved den polytekniske Læreanstalt ansatte Lærere have sit Forblivende ved Bestemmelserne i Loven af 12. Jan. 1858 §§ 1, 2 og 3. Paa samtlige øvrige i nærværende Lov omhandlede Lønninger komme de i Lov af 19. Febr. 1861 om Lønninger for de under Kongerigets Ministerier hørende Embeds- og Bestillingsmænd, med Undtagelse af selve Ministeriernes Personale, §§ 1, 2, 4—8 indeholdte almindelige Bestemmelser til Anvendelse, dog saaledes, at Loven af 19. Febr. 1861 §§ 1 og 2 ikke kommer til Anvendelse paa de Beløb, der udbetales som Honorarer, eller paa de i nærværende Lovs § 34 ommeldte Lønninger.

§ 2. Uforandret, med Undtagelse af, at der i Slutningen var tilføjet: I øvrigt opretholdes de Lønningsbestemmelser, der ere truffene i Henhold til § 11 i Lov af 12. Jan. 1858.

§ 3. Uforandret.

§ 4. Uforandret, med Undtagelse af, at der i Slutningen var citeret: Lov af 12. Jan. 1858 § 3, i Stedet for: Lov af 19. Febr. 1861 § 4.

§ 5. Kvæstor lønnes med 2000 Rd. aarlig, som stige hvert 5te Aar med 200 Rd. til 2800 Rd.

I øvrigt uforandret, med Undtagelse af, at der i Slutningen var tilføjet: Naar den nærværende Gartner afgaar, bortfalde de 6 Favne Brænde.

§ 6. Uforandret, med Undtagelse af, at den samlede Sum opførtes med 21168 Rd. i Stedet for 21800 Rd.

§ 7. Uforandret.

Den tidligere § 8 udgik.

*) Folketingstid. f. 9. Session, Sp. 3299—3300.

§ 35 (tidligere Forslags § 36). Denne Lov, der træder i Kraft den 1. Apr. 1865, underkastes en almindelig Revision ved Udløbet af Finansaaret 1870—71. For Finansaaret 1865—66 bevilges det Tilskud til Lønningerne, som udfordres efter nærværende Lov.

I Motiverne bemærkede Ministeriet, næst at udtale, at Lovforslaget paa nogle Afvigelser nær var affattet ganske saaledes, som det i den foregaaende Session forelagte Forslag blev vedtaget ved 3dje Behandling i Folketinget, og idet det henviste til de Motiver, der ledsagede dette, samt Forhandlingerne under dets Behandling af Rigsdagen, følgende:

ad § 6. Summen, der stilles til Ministeriets Raadighed, er udført med 21168 Rd., i Stedet for, at der ved Lovforslagets Vedtagelse blev opført et Beløb af kun 21000 Rd. Ligesom det af Folketinget til Lovforslagets Behandling nedsatte Udvalg ved at foreslaa den i det oprindelige Forslag optagne Sum af 21800 Rd. nedsat til 21000 Rd. gik ud fra, at dette Beløb vilde svare til de da værende Lønningers virkelige Totalsum, og at der ikke var Feje til at gaa ind paa noget Tillæg til denne for at forbedre Lønningerne, saaledes har Ministeriet under samme Forudsætning her optaget et Totalbeløb, som nøje svarer til de nu værende Lønninger og til den Totaludgift, som disse ville andrage efter nogle siden Forelæggelsen af det første Lovudkast indtraadte Vakancer og efter de Omposteringer, som her skulle bringes i Forslag. Til nærmere Forklaring herom bemærkes:

I Aaret 1863, da det oprindelige Lovforslag blev Rigsdagen forelagt, udgjorde Lønningerne, som afholdtes af den samlede Lønningssum,
i alt. 22068 Rd.

Ved senere indtrufne Vakancer er inddraget 350 Rd.

Paa den anden Side er Udgiften til Assistance i

Kvæsturen foreøget med 100 —

altsaa kun besparet... 250 —

De nu værende Lønningers Totalsum udgjør saaledes 21818 Rd.
som Anhang A *) udviser. Med Hensyn til dette Beløb foreslaas

At overføre... 21818 Rd.

*) Dette Anhang var følgende:

Fortegnelse

over de Lønninger, som for Tiden afholdes af den ved L. 12. Jan. 1858 § 9 bevilgede samlede Lønningssum for Universitetet og Kommunitetet, nemlig 20000 Rd.
og med Tillæg af

a. de i Følge L. 19. Febr. 1861 § 2 om Lønninger til Universitetsbibliotheket tilkomne 150 —

og b. de i Følge Finansloven for 1863—64 fra den polytekniske Lærestalt overførte Lønninger ved Universitetets kemiske Laboratorium, som i Følge Forklaring i Forslaget til Finansloven for 1864—65 udgjøre 1250 —

21400 Rd.

At overføre... 21400 Rd.

Overført... 21818 Rd.

følgende, allerede i det første Lovforslag, se Motiverne til sammes § 6, optagne Forandringer:

Der tilføjes af det tidligere Honorar til Konsistoriums Sekretær de 100 Rd., som ere tillagte Konsistoriums Fuldmægtig,

At overføre... 21818 Rd.

Overført... 21400 Rd.
med Tillæg af nogle i L. 12. Jan. 1858 forbigaaede Lønninger ved
Kommunitetet..... 1280 —

I alt... 22680 Rd.

Løbe-Nr.	Embedsmænd og Betjente.	Lønning.
	A. Universitetet.	Rd.
	Forskjellige.	
1.	Sekretær ved den Arnemagnæanske Kommission Sigurdson	300.
2.	Pedel Speer	300.
3.	Pedel Mule	300.
4.	Pedel Sundby	350.
5.	Bud ved det lægevidenskabelige Fakultet Rasmussen	50.
6.	Universitetsportner C. Jensen	300.
7.	Universitetsfyrbøder Stecher	135.
	den botaniske Have.	
8.	Assistent Didrichsen	500.
9.	1ste Svend Christensen.....	400.
10.	2den — Ehrenreich	300.
11.	3dje — Bræmer	288.
12.	4de — Bruun	264.
13.	Materialsnedker Poulsen	276.
14.	Portner og Fyrbøder J. Jensen.....	300.
	det zoologiske Museum.	
15.	Assistent, Dr. Lütken	500.
16.	Konservator Conradsen	400.
17.	Bud P. Hansen.....	240.
	det mineralogiske Museum.	
18.	Assistent Hoff.....	300.
19.	— Topse	200.
	Universitetets kemiske Laboratorium.	
20.	1ste Amanuensis Jensen	500.
21.	2den — Schjellerup	450.
22.	Karlen Ole Hansen	300.
	det astronomiske Observatorium.	
23.	Observator Schjellerup	450.
24.	Bud Sørensen	50.
25.	Mekanikus Jünger for Tilsyn med Instrumentsamlingen, Honorar uden Sædomskrivning.....	300.
	Transport...	7753.

Overført... 21818 Rd.
 hvis Lønning udredes af den samlede Sum under nærværende §,
 se Motiverne til det oprindelige Lovforslag § 7 100 Rd.

Paa den anden Side afgaar:

a. Det Bogholderen i Kvæsturen tilstaaede Tillæg
 for den Sorøske Regnskabsføring 150 Rd.

At overføre... 150 Rd. 100 Rd. 21818 Rd.

Lebe- Nr.	Embedsmænd og Betjente.	Lønning.
		Rd.
	Transport...	7753.
	Museet for Fysiologi og sammenlignende Anatomi.	
26.	Prosektor Iversen	200.
27.	Karlen Nielsen	120.
	det normal-anatomiske Museum.	
28.	Prosektor Vallee	400.
29.	— Christensen	200.
30.	Anatomitjener Rind	115.
	det pathologisk-anatomiske Museum.	
31.	Prosektor Rasmussen	200.
	Konsistorium.	
32.	Fuldmægtig, Kancelliraad Høegh	200.
33.	Bud Widriksen Honorar uden Sædomskrivning	200.
	Kvæsturen.	
34.	Bogholder, Kammerraad Gede	75.
35.	Kasserer, Justitsraad Friis	900.
36.	Kassekontrollør Frydensberg	700.
37.	Forvalter, Kammerraad Borgen	800.
38.	Etatsraad Lautrup, der er stillet til Disposition med hans hidtil værende Lønning	250.
39.	Fuldmægtig Lund	300.
40.	Assistent Axelsen	250.
41.	Skriver Wilse	200.
42.	Assistent Jørgensen	250.
43.	Skriver Johnsen	200.
44.	Kvæsturbud Willumsen	200.
	Universitetsbibliotheket.	
45.	2den Underbibliothekar Hannover	800.
46.	Assistent ved Bibliotheket Fausbøll	400.
47.	— — — Smith	350.
48.	Bibliotheksbud Marcussen	250.
49.	Fyrbøder Stecher	100.
		15413.

Overført.. 150 Rd. 100 Rd. 21818 Rd.

Dette Tillæg, som oprindelig udgjorde 300 Rd., men ved senere indtraadt Vakance i Bogholderposten er nedgaaet til 150 Rd.,

At overføre... 150 Rd. 100 Rd. 21818 Rd.

Løbe-Nr.	Embedsmænd og Betjente.	Lønning.
B. Kommunitetet.		Rd.
Kvæsturen.		
1.	Bogholder, Kammerraad Gede	75.
2.	Kasserer, Justitsraad Friis	900.
3.	Kassekontroller Frydensberg	700.
4.	Forvalter, Kammerraad Borgen	800.
5.	Etatsraad Laustrup, der er stillet til Disposition med hans hidtil værende Lønning	250.
6.	Fuldmægtig Lund	300.
7.	Assistent Axelsen	250.
8.	Skriver Wilse	200.
9.	Assistent Jørgensen	250.
10.	Skriver Johnsen	200.
11.	Kvæsturbud Willumsen	200.
Stipendiebestyrelsen.		
12.	Medlem af Stipendiebestyrelsen, Prof. Clausen	100.
13.	— " — Scharling	100.
14.	— " — Aagesen	100.
15.	Stipendiebestyrelsen til Skriveri	30.
16.	Stipendiebestyrelsens Bud Widriksen	50.
Regensen.		
17.	Regensprovst, Professor Gram	300.
18.	Viceinspektør, Justitsraad Fabricius	100.
19.	Regensportner H. Jensen Løn	250 Rd.
	for en Karls og Piges Kost	200 --
		450.
20.	Løn til Regenskarlen og Regenspigen	130.
21.	Regenskone Johanne Andersen	180.
22.	— Oline Hansen	180.
23.	— Marie Jensen	180.
24.	— Stine Jensen	180.
25.	Nattevagt D. Hansen	200.
		6405.
A. Universitetet		15413 Rd.
B. Kommunitetet		6405 --

I alt... 21818 Rd.

Overført...	150 Rd.	100 Rd.	21818 Rd.
vil nemlig være at indbefatte under den Lønning, der efter § 5, sammenholdt med § 1, vil tilkomme Bogholderen. Den nu i Kvæsturen ansatte Bogholder er tillagt den ved L. 12. Jan. 1858 for dette Embede bestemte Lønning af 1650 Rd. og det oven nævnte Tillæg 150 Rd., i alt 1800 Rd.			
b. Lønningen til Kvæstors Fuldmægtig	600	—	

Denne Lønning bliver, naar Kvæstors Lønning efter § 5 kommer til at indbefatte det af ham hidtil oppebaarne og af Sorø Akademi udredede Honorar, 600 Rd., for den Sorøske Bestyrelse, at overføre til den runde Sum for Sorø Akademi.

I alt en Afgang af... 750 —

Lønningssummen nedsættes saaledes med i alt... 650 —

til det i Paragrafen udførte Beløb af..... 21168 Rd.

Den samlede Lønningssum, der ved L. 12. Jan. 1858 § 9 blev bestemt til 20000 Rd., er, saaledes som det i Motiverne til det oprindelige Lovforslag er forklaret, gennem de paafølgende Finanslove forandret til..... 22680 Rd.

Af dette Beløb er, da de nu værende Lønninger som bemærket kun udgjøre i alt 21818 Rd., for Tiden uanvendt 862 Rd.

Efter det oven staaende vil der i den samlede Sum afgaa..... 650 —

i alt... 1512 —

altsaa tilbage det i Lovforslaget optagne Beløb..... 21168 Rd.

I øvrigt er der under dette Totalbeløb medregnet en Lønning paa 300 Rd. til en Assistent ved det mineralogiske Museum, som refunderes Kontoen for den runde Sum af den til videnskabelige Samlinger paa Universitetets Budget, Udgiftspost 3, bevilgede Sum. Denne Udgiftspost vil, naar den runde Sum bestemmes til det foreslaaede Beløb, rigtigst være at nedsætte med det til hin Lønning svarende Beløb af 300 Rd.

I Slutningen af Motiverne var tilføjet følgende:

For saa vidt angaar Lønningerne til de forenede naturhistoriske Museers Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale, bemærkes, at det ved L. 29. Dec. 1862 om det kgl. naturhistoriske Museums Overgang til Kjøbenhavns Universitet m. m. § 4 er bestemt, at disse, hvilke helt skulle overtages af Universitetet fra den Tid, da Foreningen er gaaet for sig, skulle fastsættes ved Revisionen af Lønningsloven

af 12. Jan. 1858 for Universitetet med flere Stiftelser. Men da det ikke har været muligt, saa længe Foreningen endnu ikke er foregaaet — hvilket først kan ske, naar den nye Museumsbygning er fuldført — at danne sig nogen bestemt eller klar Forestilling om, hvorledes Virksomheden ved det forenede Museum og Bestyrelsesforholdene ved samme i det hele ville stille sig eller om Karakteren og Omfanget af den Medhjælp i forskellige Retninger, som vil fordres for at holde det hele i en passende regulær Gang, finder Ministeriet sig af samme Grunde, som man ved Finanslovudkastene for Finansaarene 1864—65 og 1865—66 har set sig ude af Stand til hidtil at efterkomme samme Lovs Forskrift om Forelæggelsen af et nyt Specialbudget for Museet, i den Nødvendighed at maatte forbeholde sig, naar Tidspunktet hertil er kommet, at forelægge et særligt Lovforslag om Lønningerne ved det forenede Museum.

Forslaget kom kun til 1ste og 2den Behandling i Folketinget, se Folketingstid. f. 1864—65, Sp. 811—42, 2905—45. Folketingsudvalgets Betænkning findes i Anh. B., Sp. 431—42*).

*) Folketingets Finansudvalg begjærede i Oktober 1864 Oplysning om, hvorvidt nogen af de ved Universitetet ansatte Embedsmænd oppebar Indtægter af offentlige Kilder foruden deres egentlige Lønninger. Disse Oplysninger, der af Rektor indsendtes til Ministeriet den 8. Novbr. 1864, gik, for saa vidt angaar Universitetets Lærere, ud paa følgende:

Ved det theologiske Fakultet oppebar ingen nogen anden Løn, end den, som fulgte af hans Stilling ved Universitetet.

Ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet oppebar Prof. Gram: som Regensprovst 300 Rd. af Universitetets Kasse foruden Fribolig og 10 Favne Brænde, som inspector qvæsturæ 200 Rd., hvoraf Halvdelen afholdtes af Universitetets, Halvdelen af Kommunitetets Kasse;

Prof. Aagesen: som referendarius consistorii 300 Rd. af Universitetets Kasse, som inspector qvæsturæ 200 Rd., hvoraf Halvdelen udrededes af Universitetets, Halvdelen af Kommunitetets Kasse, som juridisk Medlem af Komiteen for Kommunitetets Stipendievæsen 100 Rd. af Universitetets Kasse;

Prof. Larsen: Bureauchef i slesv. Ministerium oppebar for 3 Aar et aarligt Honorar af Universitetets Kasse, stort 800 Rd.;

Finansminister David oppebar et aarligt Beløb af 800 Rd. af Universitetets Kasse; Beløbets nærmere Karakter var Fakultetet ubekjendt.

Ved det lægevidenskabelige Fakultet oppebar Konf. Bang: 400 Rd. som Godtgørelse for Husleje, da han som administrerende Direktør maatte flytte fra Fødselsstiftelsen, af hvis Kasse Betalingen skete;

Etatsr. Stein: Gage som Professor ved Kunstakademiet;

Prof. Levy: 200 Rd. som Stadsakkoucher af Kommunen;

Prof. Buntzen: 600 Rd. som Overkirurg ved Frederiks Hospital af Hospitalsskassen;

Lektor With: 800 Rd. som Overmedikus ved Frederiks Hospital, af Hospitalsskassen.

Ved det filosofiske Fakultet oppebar Konf. Werlauff: 717 Rd. 76 Sk. i Pension som fhv. Overbibliothekar ved det store kgl. Bibliothek, af Finanshovedkassen;

Konf. Sibbern: c. 20 Rd. af Borcks Kollegium;

Konf. Madvig: 1000 Rd. som Undervisningsinspektør, udbetaltes for de lærde Skolers Regning af Kvæsturen;

Etatsr. Westergaard: som Efor for 3 Universitetslegater, af disse 93 Rd. 72 Sk.;

I den paafølgende Samling (1865—66) forelagdes Forslaget i følgende Skikkelse:

I. Almindelige Bestemmelser.

§ 1. Af de aarlige Lønninger, der i denne Lov ere bestemte for de ved Kjøbenhavns Universitet ansatte normerede Professorer og normerede Docenter samt de ved den polytekniske Lærestanstalt ansatte Lærere, ansættes 60 Rd. af hvert af de første 5 Hundreder, 40 Rd. af hvert af de følgende 5 Hundreder, 20 Rd. af hvert af de næste 5 og endelig 10 Rd. af hvert af de derefter følgende 5 Hundreder til Sæd, saaledes at 5 Rd. sættes lige med 1 Tønde Sæd.

Af samtlige øvrige i nærværende Lov omhandlede faste Pengeindtægter — saa vel egentlige Gager, Lønninger og personlige Tillæg som faste Vederlag i Penge for Naturalydelse —, der ere tillagte Embedsmænd og Bestillingsmænd, som lønnes af Statskassen eller de i Finansloven opførte særlige Fonds, ansættes 60 Rd. af hvert af de første 5 Hundreder, 40 Rd. af hvert af de følgende 5 Hundreder, 20 Rd. af hvert af de næste 5 Hundreder og endelig 10 Rd. af hvert af de derefter følgende 5 Hundreder til Sæd, saaledes at 4 Rd. sættes lige med 1 Td. Sæd.

Denne Ansættelse finder kun Sted, for saa vidt den giver et helt Antal

Etatsr. Hauch: Pension som fhv. Theaterdirektør 120 Rd., som konstitueret Censor ved det kgl. Theater 500 Rd.;

Prof. Allen: 600 Rd. af Finanshovedkassen som Understøttelse af hans videnskabelige Virksomhed samt Andel i Examenspenge ved Forberedelsesexamen;

Prof. Oppermann var som Direktør ved Livsforsikringsanstalten og Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 lønnet saaledes, at denne Lønning og hans Universitetsgage tilsammen udgjorde 1000 Rd. mere, end Universitetsgagen alene vilde udgjøre. Desuden havde han Del i Examenspenge for almindelig Forberedelsesexamen;

Prof. Bjerring oppebar ved den kgl. militære Højskole 350 Rd., fra det ophævede Landkadetkorps i Pension 210 Rd. og ved den udvidede Forberedelsesexamen i Gjennemsnit c. 10 Rd. aarlig;

Etatsr. Worsaae: 600 Rd. som Direktør for de antikvariske Mindesmærker (af Kunstsamlingernes Kasse) og 200 Rd. som Inspektør over Rosenborg Samlingen (af Finanshovedkassen);

Prof. Heyen: som Direktør for den kgl. Malerisamling 800 Rd., som Professor ved Kunstakademiet 300 Rd. og af Finanshovedkassen 400 Rd.;

Prof. Grundtvig: 400 Rd. af Kultusministeriets Konto til „Kunst og Videnskabs Fremme“ til Fortsættelse af hans literære Virksomhed.

Ved det matematisk-naturhistoriske Fakultet oppebar Konf. Forchhammer Lønning ved polyteknisk Lærestanstalt samt 30 Rd. i Aaret 1863 af polyteknisk Lærestaltets Kasse for en Forelæsning over Jordbundslære (denne Indtægt vilde ej oftere forekomme);

Prof. Scharling: Lønning ved polyteknisk Lærestanstalt;

Prof. Holten: Lønning ved polyteknisk Lærestanstalt samt 232 Rd. 3 Mk. af det Kratzensteinske Legat;

Prof. Schiødt: 600 Rd. for Forelæsninger af Universitetets Kasse, 400 Rd. ved det kgl. naturhistoriske Museum, 500 Rd. af Fonden til videnskabelige Formaalets Fremme samt 700 Rd. for Forelæsninger for Forststuderende.

Fra Docent Didrichsen var ingen Opgivelse modtaget; Prof. Reinhardt oppebar Løn som Inspektør ved det kgl. naturhistoriske Museum samt Honorar som Docent ved polyteknisk Lærestanstalt.

Tønder, medens det øvrige Beløb ikke bliver Gjenstand for Ansættelse. Fremdeles skal den Del af de aarlige Lønninger, som efter disse Bestemmelser kommer Embedsmændene til gode, afrundes saaledes, at den udgjør et lige Antal af hele Rigsdaler, saa at det overskydende bortfalder.

Det Kvantum Sæd, der saaledes tilkommer disse Embedsmænd eller Bestillingsmænd, beregnes dem til Indtægt med Gjennemsnitsværdien af de 4 Sædarter: Hvede, Rug, Byg og Havre, efter Kapitelstaxten for det foregaaende Aars Afgrøde, af Hvede i det samlede Lolland-Falsters Stift, og af Rug, Byg og Havre i Sjællands Stift.

Den Sædværdi, som herefter kommer vedkommende til gode, ansættes dog i intet Tilfælde for de ved Universitetet og den polytekniske Lærestalt ansatte Embeds- og Bestillingsmænd til mindre end 5 Rd. pr. Tønde, og for de øvrige i denne Lov omhandlede Embeds- og Bestillingsmænd til mere end 6 Rd. eller mindre end 4 Rd. pr. Tønde. Den udbetales dem i Forbindelse med og paa samme Maade som deres øvrige Gage.

§ 2. Forener nogen flere af Staten lønnede Embeder eller Bestillinger, komme de ham derfor tillagte Pengeindtægter, hvad enten disse udredes af Statskassen eller af de i Finansloven opførte særlige Fonds, sammenlagte i Betragtning, og bliver det ham tilkommende Kvantum Sæd at udrede med en forholds-mæssig Del af det til den samlede Lønning svarende Beløb.

§ 3. De i § 1 givne Bestemmelser finde ikke Anvendelse paa de Beløb, der udbetales som Honorarer eller ere indbefattede under de for forskellige Embeder og Bestillinger fastsatte runde Summer.

§ 4. Forener nogen flere Embeder eller offentlige Bestillinger, skal han i disses sammenlagte Lønninger lide et Afdrag saa stort som Halvdelen af alle disse Lønninger, med Undtagelse af den højeste, eller, for saa vidt flere ere lige høje, en af disse; dog bør dette Afdrag aldrig overstige en Fjerdedel af den samlede Lønning. Dette Afdrag fordeles paa de forskellige Embeders eller Bestillingers Indtægter i Forhold til disses Størrelse.

§ 5. Hvad nogen maatte have mere i Løn, end der efter nærværende Lov tillægges hans Embede, beholder han som personligt Tillæg. Personlige Tillæg bortfalde med de Beløb, hvormed Gagen forøges ved Alderstillæg.

§ 6. Ved Pensionsansættelse komme de af §§ 1 og 2 flydende Lønningstillæg samt hvad der oppebæres i Honorar eller af de runde Summer ikke i Betragtning, dog at de nu ansattes Ret forbeholdes.

§ 7. Opgjørelserne af de vedkommende Embeds- og Bestillingsmænd efter §§ 1 og 2 tilkommende Gage- og Lønningsdele blive at forelægge Finansministeren, inden nogen Anvisning kan finde Sted, og har det sit Forblivende ved den af denne Minister givne Bestemmelse, uden at hans Afgørelse af vedkommende Embedsmand kan gjøres til Gjenstand for Rettergang.

II. Universitetet.

§ 8. Som den tidligere § 2, med den Tilføjelse som var gjort i Forslaget for 1864—65, samt med følgende Tilføjelse:

Det Universitetets Lærere i Følge Univ. Fund. af 7. Maj 1788 Kap. I. § 12, sammenholdt med Bekj. af 16. Avg. 1831, tilkommende Honorar for Forelæsninger, Examinatorier og Øvelser ophører fra Udgangen af Finansaaret 1866—67. De Universitetslærere, som for Tiden have Ret til at oppe-

bære dette Honorar, tilstaaes der en passende og billig Godtgjørelse for det ved Ophøret af denne Rettighed forvoldte Indtægtstab, beregnet efter et Gjennemsnit af de sidste 10 Aars virkelige Indtægt, saaledes at selve Godtgjørelsesbeløbene efter den af disse foretagne Opgjørelse blive at bestemme ved Finansloven*).

§ 9. Som den tidligere § 3.

§ 10. Som den tidligere § 4, dog saaledes, at der i Slutningen stod: Bestemmelsen i § 4.

§ 11. Som den tidligere § 5, med de Forandringer og Tilføjelser, som ere nævnte foran S. 142.

§ 12. Som den tidligere § 6, dog saaledes, at den samlede Sum atter her var opført med 21,168 Rd., og at Henvisningen til Lov af 19. Febr. 1861 § 1 var ombyttet med: Bestemmelserne i § 1, første Stykke.

§ 13. Som den tidligere § 7.

§ 40. Denne Lov, der træder i Kraft d. 1. April 1866, underkastes en almindelig Revision inden Udløbet af Finansaaret 1870—71. Fører denne Revision ikke til en ny Lov, underkastes nærværende Lov en fornyet Revision inden Udløbet af ethvert følgende Femaar, saa længe indtil Revisionen fremkalder en anden Lov.

Under Henvisning til Motiverne til de tidligere Lovforslag bemærkede Ministeriet yderligere følgende:

ad § 7. Begyndelsen af Paragrafen er affattet i Overensstemmelse med det Forslag, som af Mindretallet af det til Lovens Behandling i forrige Rigsdagssamling nedsatte Udvalg blev fremsat i den over Lovforslaget afgivne Betænkning.

ad § 8. Saaledes som Lovforslaget er vedtaget ved 2den Behandling i Folketinget i den sidste Rigsdagssamling, er der i denne § tilføjet den Bestemmelse, at de Universitetslærere, som herefter ansættes, skulle være pligtige til uden noget yderligere Vederlag at holde alle Forelæsninger, Examinatorier og Øvelser, der høre til de af vedkommende Minister fastsatte Planer for Examensstudierne. Da den Forskel i Universitetslærernes Stilling, der vilde følge af at bevare Retten til at oppebære Honorar for de tidligere, men ophæve den for de senere ansatte Docenter, vilde være lidet ønskelig, har Ministeriet anset det rigtigere, at Rettighederne til at nyde Forelæsningshonorar helt ophører for samtlige Universitetslærere, og at der tilstaaes de Universitetslærere, som i Følge deres Ansættelse have denne Ret, en passende og billig Godtgjørelse for det herved dem forvoldte Indtægtstab, beregnet efter et Gjennemsnit af de 10 sidste Aars virkelige Indtægt. Det er imidlertid forudseeligt, at der, saaledes som Forholdene for de enkelte Docenter med Hensyn til kortere Tjenestetid, Holdelsen af private Forelæsninger i de enkelte Halvaar og i andre Henseender stille sig, bliver ved Opgjørelsen af Erstatningsbeløbene i Enkelthederne særlige Hensyn at tage, som i det individuelle Tilfælde ville gjøre Lempelser af Hovedreglen nødvendige. Af denne Aarsag tilføjes i Paragrafen den Bestemmelse, at selve Godtgjørelsesbeløbene skulle bevilges ved Finansloven, hvorved den lovgivende Magts Billigelse af disse vil være sikret. Paa den anden Side er det et Spørgsmaal, om Betaling for den akademiske Undervisning ganske bør bortfalde, et Spørgsmaal, som, da vægtige Grunde tale for at bibeholde denne, kræver Forhandling og særlig Afgjørelse, naar det først ved Loven er fastsat, at Professorenes Forelæsningshonorar skal bortfalde. Med Hensyn

*) De Forhandlinger, som gik forud for denne Bestemmelse, ville findes meddelte neden for umiddelbart efter nærværende Sag om Lønningsloven.

hertil er Tiden for Indtrædelsen af den ved Paragrafens Bestemmelse tilsigtede Forandring foreslaaet til Udgangen af Finansaaret 1866—67. I Mellemtiden vil den tilstrækkelige Lejlighed være givet til at drøfte Spørgsmaalet, hvis endelige Afgjørelse da ikke vil blive unddraget Rigsdagen, eftersom Bevillingen af Indtægten, som ved Betalingen for Forelæsningerne i saa Fald vil tilflyde Universitetet, selvfølgelig maa i sin Tid blive Gjenstand for Finansloven, som en ny Indtægtspost i denne under Universitetets Budget.

ad § 12. Her er i Henhold til den udførlige Motivering af den tilsvarende Paragraf i det sidst forelagte Lovforslag optaget samme runde Sum som i dette, 21,168 Rd., i Stedet for at denne i det af Folketinget vedtagne Lovforslag ikkun er opført med 21,000 Rd.

Lovudkastet kom kun til 1ste Behandling i Folketinget, Folketingstid. f. 1865—66 Sp. 1632—33; Folketingsudvalgets Betænkning findes i Anhang B. Sp. 359—60.

Da imidlertid Finansministeriet, efter at det ved Emanationen den 28. Juli 1866 af Danmarks Riges gennemsete Grundlov af 5. Juni 1849 var blevet muligt, ansaa det for ønskeligt, om Fastsættelsen af samtlige Lønningsnormer kunde ske samtidig, henstillede det til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, om det ikke maatte finde Anledning til at søge Revisionen af Lønningsloven af 12. Jan. 1858 udsat indtil Udgangen af Finansaaret 1867—68, ligesom det samtidig hermed gjorde en lignende Henstilling med Hensyn til det i Samlingen 1865—66 forelagte Lovudkast om Lønningerne for det ved Universitetsbibliotheket og det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn ansatte Embedspersonale, jfr. neden for S. 157—58. Udkastet var saa lydende:

Udkast til Lov

om Udsættelse af Revisionen af 2de Lønningslove.

Den i Lov af 12. Jan. 1858 om Lønninger for de ved Kjøbenhavns Universitet, den polytekniske Lærestalt, de lærde Skoler og Sorø Akademi samt det kgl. Dødstummeinstitut og Skoleseminarierne ansatte Embeds- og Bestillingsmænd og i Lov af 19. Febr. 1861 om Lønningerne for det ved Universitetsbibliotheket og det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn ansatte Embeds- og Tjenestepersonale paabudne Revision af bemeldte Love udsættes, saaledes at den bliver at foretage inden Udløbet af Finansaaret 1867—68.

Motiverne vare i Overensstemmelse med det foran bemærkede.

Loven blev endelig behandlet af Rigsdagen, jfr. Folketingstid. f. 1866—67 Sp. 838—39, 1183—84, 1766—67, 1891, Landstingstid. Sp. 1335—36, 1645, 1962—63, og erholdt allerhøjeste Stadfæstelse d. 1. Marts 1867.

Under 29. Oktbr. 1867 begjærede Ministeriet, idet det bemærkede, at der sandsynligvis ved den forestaaende Revision af Lønningsloven kunde opstaa Spørgsmaal om at frafalde den tidligere Bestemmelse om Lønningernes delvise Udbetaling som Sædomskrivningstillæg, Konsistoriums Erklæring om, hvilken Forandring dette mentes at burde medføre med Hensyn til Størrelsen af de nu bestaaende Lønnings-satser, ligesom det ogsaa begjærede en Udtalelse om det Spørgsmaal, hvorvidt det overhovedet kunde anses forsvarligt, saafremt Sædomskrivningstillægget inddroges, at substituere denne Lønningsdel med en efter Hensyn til samtlige Forhold vedtaget Lønningsforhøjelse, eller om vedkommende Embedsmand kunde antages at have et juridisk Krav paa at faa udbetalt en efter Sædomskrivningstillæggets Gjen-nemsnitsværdi i de forløbne Aar paa en for den enkelte foretaget virkelig Beregning støttet aarlig Erstatningssum.

Konsistoriums Erklæring afgaves under 7. Novbr. næst efter. Det bemærkede heri, at det ikke skjønnede, at Embedsmændenes Ret til de i Følge Sædomsskrivningen bestemte Gagedele i nogen Henseende var forskjellig fra deres Ret til de fastsatte Pengelønninger. Sædomsskrivningstillæget var ikke at opfatte som noget særskilt, men som en Del af selve Gagen, hvorfor der i Lønningsloven af 1858 § 1 taltes om „den Del af den aarlige Lønning, som efter Bestemmelserne om Sædansættelsen kommer Embedsmanden til gode“, ligesom det sammesteds hed, at Sædværdien udbetaltes Embedsmanden „i Forbindelse med og paa samme Maade som hans øvrige Gage“. Som en Følge heraf havde det heller ikke været draget og kunde ikke drages i Tvivl, at de Embedsmænd, hvis Lønninger bestemtes i L. 12. Jan. 1858, maatte være beføjede til at faa de hafte Sædtillæg medtagne ved Pensionsberegningen. Kun hvis en udtrykkelig Forskrift maatte undtage Sædtillæget herfra, vilde et andet Resultat kunne antages; men en saadan Undtagelsesbestemmelse fandtes ikke i Lønningsloven af 1858. For saa vidt man vilde henvise til Bestemmelsen i Lovens § 35, hvorefter en Revision af Loven inden et vist Tidsrum skulde finde Sted, vilde hertil være at erindre, at de Slutninger med Hensyn til Beskaffenheden af Embedsmændenes Retskræv, som man maatte bygge paa Revisionsparagrafen, i alt Fald ikke særlig kunde vedkomme Sædomsskrivningstillæget, men nødvendigvis maatte gjælde lige saa meget om Pengelønnen. Af det følgende vilde imidlertid fremgaa, at Revisionsparagrafen aldeles ikke hjemlede nogen Slutning i den antydede Retning. Konsistorium ansaa det derfor for indlysende, at Embedsmændenes Retskræv med Hensyn til Sædomsskrivningstillæget var det samme som med Hensyn til den øvrige Gage. Naturligvis var dette Retskræv ikke at opfatte saaledes, at Lovgivningsmagten skulde mangle Myndighed til med bindende Retsvirkning for alle vedkommende at omregulere Lønningerne paa en saadan Maade, at dette vilde paaføre endog de allerede ansatte Tab af Indtægter. Thi Lovgivningsmagten var ikke i og for sig inkompetent til at træffe Bestemmelser, der gribe ind i allerede erhvervede Rettigheder, hvor uretfærdigt dette end maatte være. Den eneste Indskrænkning i Lovgivningsmagtens Competence, hvorom der her muligvis kunde være Tale, var den, som maatte følge af den reviderede Grundlovs § 82; men denne angik alene Ejendomsretten og ikke alle erhvervede Rettigheder i Almindelighed. Der kunde saaledes ikke være nogen Tvivl om Gyldigheden af en Lovbestemmelse, ved hvilken der gjordes Indgreb i Gageforholdene endog for de allerede ansatte Embedsmænds Vedkommende, lige saa lidt som om Gyldigheden af Love, der maatte gribe ind i allerede stiftede kontraktmæssige Forhold o. desl. Saadanne Bestemmelser vilde rigtignok stride mod alle hidtil fulgte og respekterede Retfærdighedshensyn; men en Lovs Uretfærdighed svækkede ikke dens Kraft som Lov. Naar Ministeriet nu opkastede Spørgsmaal om Udstrækningen og Beskaffenheden af Embedsmændenes juridiske Krav, troede Konsistorium i Henhold til det anførte at kunne udtale, at Embedsmændene over for nye Bestemmelser af Lovgivningsmagten angaaende deres Lønningsforhold vare stillede aldeles ligesom alle andre, der i Henhold til hidtil bestaaende Love havde erhvervet visse Rettigheder. Lovgivningsmagten var formelt Herre over Forholdet; men der var den samme Grund til at vente, at den vilde respektere de Embedsmænd i Følge deres Stilling tilsagte Lønninger og øvrige Indtægter, som der var til at vente, at allerede erhvervede Rettigheder paa andre Punkter af Retssfæren vilde blive opretholdt. Denne Grundsætning var, saa

vidt vidstes, ej heller nogen Sinde blevet overtraadt af Lovgivningsmagten. Men det var ved nye Lønningslove altid blevet iagttaget, at hvor nogen maatte have mere i Løn, end der ved Loven tillagdes hans Embede, beholdt han det som personligt Tillæg, jfr. L. 12. Jan. 1858 § 33, L. 31. Marts 1860 § 11, L. 19. Febr. 1861 § 5, hvormed sammenholdes de til allerede ansattes Beskyttelse indførte Forbehold i de saakaldte Kumulationsparagrafer, jfr. L. 12. Jan. 1859 § 3, L. 31. Marts 1860 § 8, L. 19. Febr. 1861 § 4. Den Omstændighed, at det udtrykkelig var bestemt, at Lønningsloven efter visse Aars Forløb skulde revideres, indeholdt selvfølgelig ingen Grund til at antage, at der ved Revisionen skulde blive fulgt andre Principer, end dem, man overhovedet ansaa for retfærdige og billige ved Lønningsforholds Ordning. Dersom Revisionsparagrafen var udeladt af Loven, vilde dette jo nemlig ikke have til Følge, at Lønningsbestemmelserne maatte staa urokkelige i al Evighed. Men ligesom man hidtil i Følge Forholdenes nødvendige Medfør havde maattet underkaste Lønningsbestemmelser fornyet Overvejelse og Omordning af og til, saaledes vilde Lovgivningsmagten, uanset, at en Revision ikke udtrykkelig var paabudt, dog være fuldstændig berettiget til at foretage en saadan, naar den fandt det nødvendigt. I Stedet for nu at overlade til det uvisse, hvornaar en slig fornyet Overvejelse skulde finde Sted, havde Lovene angivet et bestemt Tidspunkt. Derved var Regeringen bragt under den Forpligtelse at fremlægge Loven til Revision; men andet og mere laa der heller ikke i Revisionsparagraferne. Navnlig var der ikke den mindste Grund til at antage, at man ved Revisionen skulde ville tilsidesætte de Grundsætninger, som hidtil altid vare blevne fulgte ved Forandringer af Lønninger, fornemmelig med Hensyn til de allerede ansatte Embedsmænds Ret. Der blev dog alligevel et stort Spillerum tilbage, hvorpaa Reformerne kunde rettes. Konsistorium følte sig efter det anførte forvisset om, at man ved Lønningslovenes og særlig Universitetets Lønningslovs Revision vilde gaa frem efter de samme, paa et retfærdigt og billigt Hensyn til de ansatte Embedsmænd støttede Grundsætninger, som Lovgivningsmagten hidtil havde fulgt. Dette kunde Konsistorium saa meget sikrere udtale, som man til Støtte herfor kunde paaberaabe sig de Forslag og Afstemninger, der gjentagne Gange havde fundet Sted i Folketinget i Anledning af den paabegyndte, men endnu ej gennemførte Revision af Universitetets Lønningslov. Saaledes bragte Konsistorium i Erindring, hvad der passerede ved Lønningslovens Behandling i Rigsdagens 15. Session. I Anledning af Forslaget om at overføre den for de andre Embedsmænd gjældende, i det hele langt gunstigere Sædomsskrivning paa Universitetets Lønningslov, blev det i Folketingets Udvalgsbetænkning, jfr. Rigsdagstid. Anh. B. S. 339, ytret, at da man ikke vilde formindske eller nedsætte Lønningernes hidtil værende virkelige Beløb, maatte de Nedsættelser, Udvalget vilde bringe i Forslag i Lønnings-satserne, ikke være større, end at en lille Forbedring desuagtet ved Sædberegningen vilde indtræde. Da den foreslaaede Beregningsmaade imidlertid ved meget lave Kornpriser i et enkelt Aar vilde kunne forvolde de Embedsmænd, der for Tiden beklædte de paagjældende Embeder, en Afgang i deres nu værende Lønning, „vilde man have foreslaaet, at der under ingen Omstændigheder i deres Embedstid kunde afkortes noget af den Lønning, der var dem tillagt i L. 1858 §§ 4 og 12“. Den hele projekterede Overførelse af den almindelige Sædberegning bortfaldt imidlertid, da Ministeren erklærede, at han foretrak at lade det fremdeles have sit Forblivende ved den Sædberegning, der var bestemt i L. 12. Jan. 1858, fremfor Udvalgets Flertals Forslag. Da Universi-

tetets Lønningslov i den følgende 16. Session kom for igjen, blev der derfor ikke rørt videre ved dette Punkt; men det blev fra alle Sider forudsat, at Lønnings-satserne og Sædomskrivningen uforandret skulde vedblive, saaledes som L. 12. Jan. 1858 bestemmer. Derimod blev der af Folketingsudvalget, jfr. Rigsdagstid. Anh. B. Sp. 431 ff., gjort nogle andre Forslag, ved hvilke dog det samme Hensyn til de allerede ansatte omhyggelig blev taget. Ved den foreslaaede Ophævelse af Retten til Honorar for de private Forelæsninger blev det saaledes udtrykkelig fremhævet, at denne Foranstaltning kun skulde komme til Anvendelse paa de Universitetslærere, „som herefter ansættes“, ligesom det ved et Forslag om, at de af Sædomskrivningen flydende Lønningstillæg ikke skulde komme i Betragtning ved Pensionsansættelse, udtrykkelig tilføjedes: „dog at de nu ansattes Ret forbeholdes“.

I Henhold til alt det anførte udtalte Konsistorium som sin Overbevisning, at Universitetslærernes Ret til at beholde den dem gennem Sædomskrivningen til-lagte Lønning ikke var mindre end deres Ret til at beholde de dem tilsagte Pengelønninger i Forbindelse med den dem tilsikrede Adgang til efterhaanden at oprykke pan højere Gager. Medens det saaledes maatte anse det for uberettiget, om man vilkaarlig vilde ophæve Sædtillæget, eller formindske det, eller foretage saadanne Forandringer med det, hvorved enkelte Embedsmænd kom til at lide Af-gang i den af Sædtillæget flydende Indtægt, hvorimod andre maaske erholdt en Forhøjelse, erkjendte Konsistorium paa den anden Side, at hverken Retfærdighed eller Billighed vilde trædes for nær ved en passende Afløsning af Sædtillæget, hvorved dette ombyttes med en gennemgaaende tilsvarende Forhøjelse af Pengelønningerne. Konsistorium troede ikke, at det for at gennemføre en saadan Foranstaltning vilde være nødvendigt at foretage en Beregning eller Op-givelse for hver enkelt Embedsmands Vedkommende; men naar ikke en overdreven Smaalighed ved Afløsningen skulde finde Sted, vilde det næppe være vanskeligt at udfinde en saadan Forhøjelse af Pengelønningerne, som baade vilde tilfredsstille de Krav, de allerede ansatte maatte have, og tillige indeholde en passende Af-runding af Summerne. Som Bilag A.*) viste, havde Gjennemsnitsværdien af Sæd-

*) Sædomskrivningstillægene
 efter 5 Rd. pr. Td. Sæd for de 7 Aar 1861–62–1867–68.

Gage.	Td. Sæd.	Sædomskrivningstillægene i							I alt for de 7 Aar.	I Gjennem- snit aarlig.	
		1861- 62.	1862- 63.	1863- 64.	1864- 65.	1865- 66.	1866- 67.	1867- 68.			
Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Sk.
100	12	8	18	2	"	"	12	18	58	8	27
200	24	18	36	6	"	"	26	38	124	17	69
300	36	26	56	10	"	"	38	56	186	26	55
400	48	36	74	14	"	"	52	76	252	36	"
500	60	44	92	18	"	"	66	94	314	44	82
600	68	50	106	22	"	"	74	108	360	51	41
700	76	56	118	24	"	"	84	120	402	57	41
800	84	62	130	26	"	"	92	132	442	63	14
900	92	68	142	30	"	"	100	146	486	69	41
1000	100	74	156	32	"	"	110	158	530	75	69
1100	104	78	162	34	"	"	114	164	552	78	82
1200	108	80	168	34	"	"	118	170	570	81	41
1300	112	84	174	36	"	"	124	178	596	85	14
1400	116	86	180	38	"	"	128	184	616	88	"
1500	120	90	186	38	"	"	132	190	636	90	82
1600	122	92	190	40	"	"	134	194	650	92	82
1700	124	92	194	40	"	"	136	196	658	94	"
1800	126	94	196	40	"	"	138	200	668	95	41
1900	128	96	200	42	"	"	140	202	680	97	14
2000	130	98	202	42	"	"	144	206	692	98	82

tillæget i Følge L. 12. Jan. 1858 § 1, hvor 5 Rd. sættes lig med 1 Td. Sød, i de sidste 7 Aar, som var det Tidsrum, hvori den hele Sædomskrivning ved Lønningslovene af 1860 og 1861 havde haft en almindeligere Anvendelse for Kongerigets Embedsmænd, for en Gage af 2000 Rd. været 98 Rd. 82 Sk., og for en Gage af 1500 Rd. 90 Rd. 82 Sk. Konsistorium antog i Henhold hertil, at en gennemgaaende Forhøjelse af Lønningssatserne for de normerede Professorer og Lektorer med 100 Rd. vilde indeholde et Vederlag for Sædomskrivningen, hvorover ingen vilde have nogen Ret til at beklage sig. Som Bilag B.*) fremsendte Konsistorium en Fortegnelse, af hvilken saas, hvor meget Sædtillæggets Gjennemsnitsværdi havde udgjort i det samme Tidsrum for de Lønninger paa Universitetets Budget, for hvis Vedkommende Sædberegningen foregik efter Lønningslov 31. Marts 1860 § 2 og 19. Febr. 1861 § 1, altsaa saaledes, at 4 Rd. sættes lig med 1 Tønde Sød.

Konsistorium udtalte endelig for Ministeriet, at Universitetslærerne ikke nærede noget Ønske om, at Ministeriet ved Lønningslovens forestaaende Revision skulde søge Sædomskrivningstillæget substitueret ved en Forhøjelse af Pengelønningerne. Konsistorium troede at udtale samtlige Universitetets Embedsmænds og Bestillingsmænds Ønske ved at fremhæve, at det næppe vilde være ønskeligt at fremkalde nye Principspørgsmaal ved den allerede saa ofte udsatte Revision af Universitetets Lønningslov, saa meget mere, som det af de allerede stedfundne Forhandlinger og Afstemninger syntes at fremgaa, at der med Hensyn til de vigtigste Lønningsbestemmelser ikke var nogen væsentlig Uoverensstemmelse mellem Regeringen og Repræsentationen. For de normerede Professorers og Lektorers Vedkommende kunde man efter det stedfundne ikke vente nogen Forandring i de bestaaende Lønningsforhold, og for saa vidt syntes det ikke at være af videre Betydning, om Lønningslovens Revision blev yderligere udskudt i nogen Tid endnu

*) Sædomskrivningstillægene
efter 4 Rd. pr. Td. Sød for de 7 Aar 1861—62—1867—68.

Gage.	Td. Sød.	Sædomskrivningstillægene i							I alt for de 7 Aar.	I Gjennem- snit aarlig.	
		1861- 62.	1862- 63.	1863- 64.	1864- 65.	1865- 66.	1866- 67.	1867- 68.			
Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Sk.
100	15	26	30	18	6	"	30	30	140	20	"
200	30	52	60	38	12	"	60	60	282	40	27
300	45	78	90	58	18	"	90	90	424	60	55
400	60	104	120	78	24	"	120	120	566	80	82
500	75	130	150	98	30	"	150	150	708	101	14
600	85	148	170	112	36	"	170	170	806	115	14
700	95	166	190	126	40	"	190	190	902	128	82
800	105	184	210	138	44	"	210	210	996	142	27
900	115	202	230	152	48	"	230	230	1092	156	"
1000	125	218	250	166	52	"	250	250	1186	169	41
1100	130	228	260	172	54	"	260	260	1234	176	27
1200	135	236	270	178	56	"	270	270	1280	182	82
1300	140	246	280	186	58	"	280	280	1330	190	"
1400	145	254	290	192	60	"	290	290	1376	196	55
1500	150	262	300	198	62	"	300	300	1422	203	14
1600	152	266	304	202	64	"	304	304	1444	206	27
1700	155	272	310	206	64	"	310	310	1472	210	27
1800	157	274	314	208	66	"	314	314	1490	212	82
1900	160	280	320	212	66	"	320	320	1518	216	82
2000	162	284	324	214	68	"	324	324	1538	219	69

paa Grund af nye Synspunkters Inddragelse under Behandlingen og deraf muligvis opstaaende Uenighed paa Punkter, hvor der nu maatte antages at være Enighed tilstede. Men en Del af de ringere aflagte Bestillingsmænd under Universitetet saa vel som Inspektorerne ved det zoologiske Museum ventede med Længsel paa en endelig Regulering af deres Lønningsforhold, saa meget mere som flere af disse i Følge de hidtil uden Modsigelse gjentagne Gange vedtagne Forslag kunde gjøre sig sikkert Haab om en højst fornøden og i sig selv billig Forbedring af deres Lønninger. Konsistorium henlede Opmærksomheden paa nogle Synspunkter, som formentlig kunde tale for at fremme Revisionen af Universitetets Lønningslov i Overensstemmelse med de hidtil stedfundne Behandlinger af samme uden at afvente det endelige Udfald af de Overvejelser og Forhandlinger, som med Hensyn til flere andre Lønningslove mulig maatte finde Sted. De Ulemper, som baade for Staten og for de paagjældende Embedsmænd maatte have vist sig at være forbundne med det i de fleste nyere Lønningslove optagne Sædomskrivningssystem, vare ingenlunde i samme Grad tilstede for Universitetets Vedkommende. Medens det for Statens Økonomi i Almindelighed kunde være misligt, at de Summer, som skulde udgives til Embedsmændenes Lønning, vare meget fluktuerende, og navnlig i enkelte Aar kunde blive betydelig større, end man i Forvejen kunde paaregne, havde dette Hensyn ikke nogen Gyldighed for Universitetet; thi i de Aar, i hvilke Sædtillægene paa Grund af meget høje Kornpriser kunde løbe op til noget betydeligt, vilde Universitetet, hvis Indtægter for en væsentlig Del tilfløde samme efter Kapitelstaxten, i det hele være saa gunstig stillet i økonomisk Henseende, at Sædtillægenes Udredelse ikke kunde være forbundet med nogen som helst Ulempe for det. Naar man dernæst saa hen til Embedsmændene selv, var det vel sandt, at det for disse ikke var heldigt, at deres Indtægter kunde fluktuere altfor meget i de enkelte Aar, og at store Afvexlinger i saa Henseende, naar de ikke bleve ledsagede af tilsvarende Forandringer i alle Pris- og Værdiforhold, kunde gribe forstyrrende ind i deres private Økonomi; men disse Betragtninger vare for Universitetslærerne ikke nær af den Vægt og Betydning som for de andre Embedsmænd. Paa Grund af, at Gjennemsnitsværdien af de 4 Sædarter i Universitetets Lønningslov var sat til 5 Rd., medens den i de andre Lønningslove sattes til 4 Rd., spillede Sædtillæget en meget mindre Rolle som Lønningsbestanddel for Universitetslærerne end for de andre Embedsmænd, hvad der vilde ses af en Sammenligning mellem Bilag A og Bilag B.*) De Lønninger paa Universitetets Budget, som udbetaltes efter den almindelige Sædberegning, saaledes at 4 Rd. sattes lig med en Td. Sæd, vare saa faa, at der af Hensyn til dem næppe vilde findes tilstrækkelig Anledning til at gjøre Forandring i de nu bestaaende Forhold, naar en saadan Forandring ikke i øvrigt fandtes tilraadelig.

I Samlingen 1868—69 forelagdes paa ny et Udkast til en Lønningslov, der imidlertid omfattede flere Instituter end tidligere, nemlig nu desuden Universitetsbibliotheket og det zoologiske Museum. Af Hensyn hertil vil det være nødvendigt at gaa tilbage for at forklare, hvorfor de bleve inddragne under det nye Udkast.

Hvad angaar Universitetsbibliotheket indeholdtes de det vedrørende Lønningsbestemmelser i L. 19. Febr. 1861 om Lønningerne for det ved Universitets-

*) Jfr. Noterne S. 156 og 157.

bibliotheket og det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn ansatte Embeds- og Tjenestepersonale, i hvis § 6 det hed, at Loven skulde underkastes en almindelig Revision inden Udløbet af Finansaaret 1865—66. I denne Samling forelagdes derfor følgende

Udkast til Lov

om Lønningerne for det ved Universitetsbibliotheket og det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn ansatte Embeds- og Tjenestepersonale.

§ 1. Ved Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn lønnes Bibliothekaren med 1600 Rd. aarlig; for hver 5 Aars Tjenestetid tilstaas ham et Tillæg af 200 Rd., dog kan Lønningen ikke overstige 2200 Rd.; 1ste Underbibliothekar lønnes med 1000 Rd. aarlig; for hver 5 Aars Tjenestetid gives ham et Tillæg af 200 Rd., dog kan Lønningen ikke overstige 1600 Rd.

§ 2. For at vederlægge den fornødne Medhjælp ved Besørgelsen af Forretningerne ved Universitetsbibliotheket stilles en Sum af 1900 Rd. aarlig til Raadighed for Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

§ 5. Paa de i § 1 — — fastsatte Lønninger komme Bestemmelserne i L. 31. Marts 1860 § 5 til Anvendelse. Af de i § 2 — — bestemte runde Summer, 1900 Rd. — —, ansættes to Femtedele til Sæd og udbetales efter Bestemmelserne i samme Lovs § 5.

§ 6. Denne Lov, der træder i Kraft den 1. Apr. 1866, underkastes en almindelig Revision inden Udløbet af Finansaaret 1870—71. Fører denne Revision ikke til en ny Lov, underkastes nærværende Lov en fornyet Revision inden Udløbet af ethvert følgende Femaar, saa længe indtil Revisionen fremkalder en anden Lov.

I Motiverne bemærkedes det, at Lovudkastet var uforandret som den ældre Lov, alene med Undtagelse af, at i § 2 Slutningsbestemmelsen om Udredelsen af den til Raadighed stillede Sum var udeladt, da den kun var transitorisk, og at § 6 var ændret i Overensstemmelse med den Forandring, der ved Rigsdagens Behandling af den reviderede Lønningslov for Embeds- og Tjenestepersonalet ved Universitetet m. fl. Anstalter var foretaget med en aldeles tilsvarende Bestemmelse i bemeldte Lov.

Lovforslaget kom kun til 1ste Behandling i Folketinget, jfr. Folketingstid. Sp. 1632—33. At Revisionen af denne Lønningslov ved L. 1. Marts 1867 blev udsat, er bemærket foran S. 152

Hvad det zoologiske Museum angaar, er det allerede foran S. 129 bemærket, at Direktionen for de kgl. naturhistoriske Museer havde erklæret det for umuligt, da den reviderede Lønningslov skulde forelægges i 1863—64, at gjøre noget Forslag om de fremtidige Lønninger, saa længe den nye Museumsbestyrelse ikke var traadt i Virksomhed og det derefter var afgjort, hvorledes Forretningerne skulde deles og hvilke underordnede Betjente dertil skulde benyttes. Der blev derfor ikke optaget noget desangaaende i det den Gang forelagte Forslag til Lønningslov, saa lidt som i de tvende efterfølgende Lovforslag om samme Gjenstand. Under 30. Oktbr. 1867 paalagde Ministeriet imidlertid Konsistorium at indhente Museumsraadets Forslag i den nævnte Henseende til Brug ved den da atter forestaaende Revision af Lønningsloven af 12. Jan. 1858, og Konsistorium afkrævede da Museumsraadet det forlangte Forslag, der derefter afgaves under 30. Jan. 1868.

Museumsraadet foreslog:

1. for Museets to Inspektorer (Afdelingsbestyrerne) en Begyndelsesløn af 800 Rd., som med et Tillæg af 200 Rd. for hvert tredje Aars Tjenestetid steg indtil 1800 Rd., eller en Begyndelsesløn af 1000 Rd., som med et Tillæg af 200 Rd. for hvert femte Aars Tjenestetid steg indtil 1600 Rd.;

2. for den faste Assistent en Begyndelsesløn af 500 Rd., som med et Tillæg af 100 Rd. for hvert tredje Aars Tjenestetid steg til 1000 Rd. Lønnen til de øvrige Assisterter, som dels vare, dels som Følge af den atter stedfindende Indskrænkning af Inspektorernes Antal fra tre til to vilde blive anvendte ved Museet, skulde udredes, i det mindste indtil videre, af en fast Sum til Assistance. Denne Sum foresloges til 1450 Rd.;

3. for (begge) Konservatorerne*) en Begyndelsesløn af 300 Rd., som med et Tillæg af 100 Rd. for hvert tredje Aars Tjenestetid steg til 700 Rd.;

4. for Portnerne (to), der tillige gjorde Tjeneste som Bude og Betjente, en aarlig Løn af 300 Rd. samt fri Bolig.

Til nærmere Begrundelse af disse Forslag anførtes følgende:

Ad 1 og 2: Den i 1ste Posts første Alternativ foreslaaede Løn for Museets Inspektorer (Afdelingsbestyrere) var den samme, som for flere Aar siden af den da værende Minister var foreslaaet ved det Rigsdagens Folketing i 1859—60 forelagte „Forslag til Lov om det kgl. Museums Overgang til Københavns Universitet“, hvilket Forslag støttedes paa en den 27. Juli 1859 af de tvende Medlemmer af det da værende kgl. naturhistoriske Museums Direktion i Forbindelse med to af Konsistorium dertil udvalgte Universitetslærere afgiven Betænkning, jfr. Folketingstid. 1859 Anh. A. Sp. 473, 474. Dette Lovforslag nød ikke Fremme i hint Aar eller i den den Gang forelagte Skikkelse, og ved den endelige Lov om Museernes Forening af 29. Decbr. 1862 blev Spørgsmaalet om Lønningen af Museets Embeds- og Bestillingsmænd henvist til Afgjørelse ved den Revision af Loven om Lønninger for Universitetets Lærere og andre Embedsmænd, som hidtil stadig var blevet udsat. Postens andet Alternativ var et Udtryk for den Opfattelse, som ved flere end en Leilighed havde gjort sig gjældende under de foreløbige Forhandlinger i Komiteerne om Museernes Ordning og Lønningerne ved disse, at Inspektorerne i Følge deres Stilling, i Følge den specielle Uddannelse, der fordres af dem, og i Følge den Arbejdstid, Museet antoges stadig at maatte kræve af dem, maatte i det mindste være i Lønning at ansætte lige med Overlærerne ved de lærde Skoler. I Realiteten vilde der næppe være nogen stor Forskjel paa de to Alternativer, da Gjennemsnitslønnen for 20 Aars Tjeneste i begge Tilfælde vilde blive 1300 Rd.

Ved det i den anden Post fremsatte Forslag om Assistentens Lønning var man gaaet ud fra den Anskuelse, der i de oven nævnte Komiteer ligeledes havde gjort sig gjældende, at Assistenten i det mindste maatte stilles lige med Adjunkter ved de lærde Skoler. I Raadet var der vel ikke blevet lagt Skjul paa, at begge disse Paralleliseringer med Skolernes Embedsmænd maatte anses for at være meget beskedne, naar Hensyn toges til de videnskabelige Kvalifikationer, som

*) Museumsraadet mente, at de hellere, for at undgaa Mistydning, især lige over for de udenlandske Museers Konservatorer, burde kaldes Præparatorer.

maatte forudsættes, og Beskaffenheden af det Arbejde, som maatte fordres af de nævnte Museumsemedsmænd af begge Stillinger; men man havde dog ikke troet at burde gaa højere med sine Fordringer eller Ønsker til bedste for dem, end til hvad der allerede tidligere af forskellige Avtoriteter var foreslaaet og anset for billigt for den ene Stillings Vedkommende, og hvad der dermed paa en Maade kunde siges at følge af sig selv for den andens. Saa meget mere turde man vel haabe, at den endelige Afgjørelse ikke vilde blive mindre gunstig, end her var foreslaaet. For Assistentens Vedkommende bemærkedes endnu, at hans Arbejde oprindelig var beregnet til 4 Timer daglig, hvilket dog allerede i flere Aar havde vist sig at være utilstrækkeligt, saa at Arbejdstiden faktisk var blevet ikke lidet længere. Skulde Forholdenes Udvikling paaføre ham en yderligere Forøgelse af hans Arbejde i Museets Tjeneste, burde der ogsaa forbeholdes ham en yderligere Forøgelse af hans Løn, hvilket naturligvis ogsaa burde blive Tilfældet, saafremt det nu efter Foreningen af begge Museer skulde vise sig nødvendigt, hvad ikke var usandsynligt, at han maatte overtage helt andre og administrative Arbejder, end dem, der hidtil paalaa ham.

Med Hensyn til de Personer, der for Øjeblikket beklædte Inspektor- og Assistentstillingerne ved Universitetsmuseet, bemærkedes endnu følgende, der formentlig ikke kunde blive uden Indflydelse paa Størrelsen af den Lønning, der efter saa lang en Tjenestetid turde ventes fastsat for dem, og særlig i Betragtning af den i og for sig aldeles utilstrækkelige og i Forhold til andre lignende Embedsstillinger uforholdsmæssig lave Lønning: Af de tvende tilbage værende Inspektorer (Prof. Schiøtte og Prof. Reinhardt) oppebar nemlig ingen noget egentligt personligt Tillæg til sin Løn; men begge vare de tillige lønnede som ekstraordinære Docenter ved Universitetet med et fastsat aarligt Honorar. At de skulde beholde dette sidste ved Siden af Lønnen, endog den eventuelt forbedrede Lønning, var udtrykkelig forudsat i det oven anførte, Rigsdagen forelagte Lovudkast for den af de to her i Betragtning kommende Docenter (Prof. Schiøtte). Denne Forudsætning maatte derfor vistnok antages ogsaa at ville være blevet gjort gjældende for den Inspektor, der senere var tilkommet som Docent (Prof. Reinhardt) og ansat paa samme Maade som den første. For sidst nævnte gjaldt under alle Omstændigheder et eget Lønningsforhold, paa hvilket der særlig maatte lægges Vægt, da det var begrundet i en testamentarisk Bestemmelse, og kun for Prof. Reinhardts Person ved Gavebrevet var bundet til den Inspektorpost, som denne beklædte. Ved Prof., Dr. P. W. Lunds Gavebrev var det bestemt og ved kgl. Reskript bekræftet, at der for Tilsyn med de Lundske i Museet indlemmede palæontologiske Samlinger udbetaltes til en Videnskabsmand Renterne af et Legat paa 9000 Rd. eller i alt 360 Rd., og i Følge Dr. Lunds udtrykkelige Ønske var dette Tilsyn, og med det Lønningen, første Gang overdraget til Prof. Reinhardt. Det syntes at maatte være en Selvfølge, at denne Lønning i Følge sin Natur altid maatte blive uden for de øvrige normerede Gager. Prof. Schiøtte var allerede ansat som Underinspektor ved det kgl. naturhistoriske Museum i Følge kgl. Reskript 15. Juni 1842, senere (1845) som Inspektor ved samme, og udnævnt til ekstraordinær Docent ved Universitetet den 22. Avg. 1863. Prof. Reinhardt var ved kgl. Bestalling ansat som Inspektor ved det kgl. naturhistoriske Museum den 1. Jan. 1849 og udnævnt til ekstraordinær Docent ved Universitetet den 6. Maj 1865.

Først nævnte havde altsaa en mere end 25aarig Anciennitet som Inspektor, sidst nævnte en Anciennitet af 19 Aar.

Dr. Lütken, Museets Assistent, blev konstitueret i denne Post ved Universitetets zoologiske Museum fra 1. Apr. 1851 ved Ministeriets Skrivelse af 18. Juli s. A. med den ved kgl. Resol. af 1. s. M. bestemte Gage af 500 Rd., og havde i de senere Aar haft et Gagetillæg af 200 Rd. af Kontoen til videnskabelige FormaaIs Fremme. Efter 16 Aars Tjeneste var Dr. Lütken endnu ikke rykket op paa ældst Adjunkts Gage, og det uagtet man vistnok maatte indrømme, at hvis Dr. Lütken var traadt i Skolens Tjeneste, vilde han med de sjældne Vidnesbyrd, han medførte for alle aflagte Prøver, for længst have været Overlærer. At hans berettigede Forventninger ogsaa i den Henseende vare blevne skuffede, at han ikke — uagtet han havde kgl. Ansættelse i Hæren, i Linien, med lige saa stor Løn som den, han fik ved Universitetet — var blevet fast ansat i den Post, hvortil hans Forgænger havde kgl. Udnævnelse, turde endnu tilføjes, saa vel som at hans Stilling var blevet langt mere omfattende, uagtet dens ældre Betegnelse som Assistentpost var blevet bibeholdt*).

Ad 3. Ogsaa for Konservatorerne, som vel i Regelen vilde indtræde i Museets Tjeneste som yngre Mænd, men først forlode den som ældre, og for hvis Vedkommende det heller ingenlunde var ønskeligt, at et jævnlgt Personskifte fandt Sted, hvorved en meget stor Del af den i Tjenesten erhvervede Færdighed og deres Detailkjendskab til Museet atter vilde gaa tabt for samme, ansaas det for rigtigst ligeledes at foreslaa en stigende Løn, som det efter Beskaffenheden og Mængden af det Arbejde, der vilde blive paalagt dem og paa den anden Side med særligt Hensyn til, at man ikke for disse Mænd vilde fordrø eller vente videnskabelig Dannelsø, formentes passende at kunne ansættes som foreslaaet. For den ældre af de i Tjenesten værende Konservators Vedkommende (Conradsen) var Lønnen oprindelig 300 Rd., blev senere forhøjet til 400 Rd. og ved Komitebetækning af 30. Juli 1863 foreslaaet forhøjet til 500 Rd., se foran S. 132, en Forhøjelse, som til Museets store Beklagelse desværre af ydre Grunde ikke fandt Sted. Den anden Konservator (Hansen), for hvem der endog ved hans Antagelse i Museets Tjeneste fastsattes indtil 7 Timers Arbejde om Dagen, stod endnu paa en Løn af 360 Rd., efter at han i 10 Aar havde virket ved Museet; en Forøgelse af hans Løn var ligefrem en bydende Nødvendighed, og det saa meget mere, som hans Løn udbetaltes af en Konto, der ikke indrømmede ham Ret til at nyde noget som helst Sædtillæg.

Ad 4. Portneren ved Museumsafdelingen i Stormgade (det kgl. naturhistoriske Museum) var lønnet med 224 Rd., men havde desuden i Godtgørelse for Brænde og for Fyrbødararbejde 44 Rd., i alt altsaa henved 270 Rd., hvortil endnu kom nogle Sportler (for Modtagelse af de besøgendes Parapluier, Stokke m. m.;

*) Assistenten var nemlig efterhaanden i denne lange Aarrække mere og mere blevet Museets Sekretær, og ligesom han nu ved det forenede Museum i alle de Afdelinger, som ikke vare henlagte under nogen af de specielle Inspektorer, i Forøning med Formanden eller den nu værende Prof. zoologiæ udførte Inspektorforretningerne og altsaa for alle disse maatte være og var en Viceinspektor, saaledes var han mere og mere blevet dette saa godt som i alle Retninger for Universitetets zoologiske Museums Vedkommende.

de besøgendes Tal var i det sidste Decennium gjennemsnitlig henved 25000 om Aaret) 60—70 Rd. Denne sidste Indtægt vilde han formentlig i Fremtiden komme til at dele med Museets anden Portner og med de andre Personer, som vilde blive antagne til Medhjælp ved Tilsynet paa de Tider. Museet helt eller afdelingsvis var aabent for det større Publikum. Skjønt Besøget nok kunde forudses i det nye Lokale at ville blive betydelig større end tidligere, lod der sig dog ikke endnu danne nogen Formening om, hvor stor denne Indtægt vilde kunne blive, eller hvilke andre Arbejder, navnlig Rengjøringsarbejder, der uden Godtgjørelse vilde blive vedkommende Portnere paalagte. Midlertidig havde man derfor fundet det rigtigt at foreslaa begge Portnere til at nyde den samme Lønning af 300 Rd. foruden fri Bolig, hvilket vilde stemme med den Sum, som, saa vidt vidstes, Laborantkarlen ved Universitetets kemiske Laboratorium havde i Løn, saaledes at den oven for omtalte særlige Godtgjørelse for Brændsel og for Fyrbøderarbejde for den ene af Portnerne fremtidig bortfaldt. Løn for en særskilt Fyrbøder var ikke foreslaaet, da det var muligt, at den ene af de to Portnere kunde overtage denne Forretning, saafremt han kunde lære paalidelig at omgaas Dampkjæden og de mange Haner.

Endelig henleledes Opmærksomheden paa, at det saakaldte Sædtillæg for samtlige tidligere Embeds- og Bestillingsmænd ved det kgl. naturhistoriske Museum hidtil havde været beregnet paa en for dem meget fordelagtigere Maade, end fremtidig vilde kunne blive Tilfældet efter de for Universitetets Embeds- og Bestillingsmænd gjældende Bestemmelser, hvilket maatte blive et Moment ved Fastsættelsen af den de anførte Personligheder under de nye Forhold tilkommende Lønning.

Skulde den i det foregaaende foreslaaede Lønningsskala for Assistenten og de tvende Konservatorer eller en lignende Lønningsskala efter Anciennitet ikke finde Bifald, maatte Museumsraadet indtrængende anbefale de Mænd, der i saa lang en Aarrække havde gjort Fyldest i deres Virksomhed og derfor kun havde nydt en mere end tarvelig Godtgjørelse, til en Ansættelse paa højere Løn af for Assistentens, Dr. Lützens Vedkommende 1000 Rd., for Konservator Conradsen 700 Rd. og for Konservator Hansen 500 Rd.

Hvad angik den for Assistancen ansatte runde Sum, udkom den ved at sammenlægge følgende, for forskellige uundgaaelige Assistancer hidtil hafte eller i Anledning af den inddragne faste Inspektorpost nu i denne Retning tilkommende nødvendige Udgifter, nemlig:

600 Rd. til Hjælp ved Arbejderne af de ved Inddragningen ledig blevne Klasser af Hvirveldyr og lavere Dyr, og tillige ved Udstopning, Præparering, Konservation og Opstilling af disse;

500 Rd. beregnet som den gjennemsnitlige Sum, Hr. Mørch for Arbejder inden for de konkologiske Afdelinger (levende og fossile Bløddyr) havde hævet for den Assistance, med hvilken Museet i disse Retninger i Mangel af yderligere Midler havde maattet lade sig nøje; de 300 Rd. af disse vare Lønnen for den tidligere ledig blevne Inspektorpost for denne Afdeling af Museet, de 200 Rd. vare delvis tilskudte af den forrige Fælleskonto eller den til Konservatorarbejder tilstaaede Sum, delvis nu og da af de Moltkeske Legater, for hvilke sidste det nu var aldeles umuligt at komme denne Afdeling til Hjælp med Assistance.

150 Rd. til Assistance og Præparation ved den entomologiske Afdeling, der hidtil ligeledes var blevet understøttet i disse Retninger af Fælleskontoen;

100 Rd. for Assistance ved Kontorarbejdet, samt

c. 100 Rd. til den hidtil hafte Hjælp de Dage, Museet var offentligt, en Hjælp, som maatte blive betydelig større, naar det nye Museum aabnedes for Publikum, og som da vel næppe vilde kunne bestrides for 3 à 400 Rd.

Som oven for berørt var denne Sum 1450 Rd. fremkommet alene ved Sammenlægning af de Summer, der under den hidtil førte Museums virksomhed gjennemsnitlig vare udgivne til de i forskellige Retninger nødvendige Assistancer, og der var ikke derved blevet taget eller havde kunnes tages Hensyn til de Forøgelser og Ændringer i disse Assistancer af forskjellig Art, som det langt større og anderledes indrettede Museum uundgaaelig maatte fremkalde, men som endnu ikke paa nogen Maade nærmere kunde beregnes (Tilsynet med Lokalerne og med Opvarmningen, med de besøgende o. s. v.). Den eneste nye Sum, der var kommet til, var den, naar en Inspektorpost nu atter inddroges, Museet i Udsigt stillede Assistancesum, her beregnet til 600 Rd. I denne Henseende maatte det erindres, at dette var den tredje af det forrige kgl. Museums faste Inspektorposter, som nu inddroges, idet den mineralogiske og den konkologiske Inspektorpost begge ved Vakance vare forblevne ubesatte, og Museerne i deres Sted kun havde erholdt bestemte Summer til Assistance. Den Hjælp, som Museet til alle Tider havde haft Trang for, og som det i den nye Bygning, hvor Pladsen tillod Opstillingen, i endnu højere Grad vilde føle Trang til, var den til Udstopning, Skelettering og Præparation samt manuel Hjælp af al Art, for at de videnskabelige og dyrere Kræfter ikke for meget skulde anvendes i disse Retninger.

Kvæstor udtalte sig under 10. Febr. om disse Forslag efter foregaaende Forhandling med inspectores qvæsturæ. Efter først at have mindet om en af inspectores qvæsturæ og Kvæstor under 10. Decbr. 1864 afgivet Erklæring med Hensyn til den af Ministeriet den Gang gjorde Henstilling om at lade Universitetet eller Kommunitetet overtage den Udgift, som Statskassen hidtil havde udredet til det kgl. naturhistoriske Museum, hvilken Erklæring var blevet tiltraadt af Konsistorium og Ministeriet, og efter at have bemærket, at Ministeriet i Overensstemmelse med denne udtrykkelig havde indskærpet, at det ved Affattelsen af de forenede zoologiske Museers Budgetter maatte paases, at de paaregnede Udgifter ikke kom til at overstige, hvad Universitetet under tilberøligt Hensyn til sine forskjellige andre Interesser kunde afse til dette særlige Formaal*), meddelte han nogle orienterende Bemærkninger til Oversigt over Universitetets samlede Udgifter til det zoologiske Museum, saaledes som disse hidtil havde stillet sig, og som de omtrentlig vilde stille sig, hvis Museumsraadets Forslag blev taget til Følge.

Naar man fraregnede det Beløb af 500 Rd. — nemlig 200 Rd. af Assistentens og 300 Rd. af Konservatorens Lønning —, som i Henhold til Fundaterne for Moltkes Legater refunderedes Universitetet af disse, udgjorde Universitetets samlede Udgift til Museet, Lønningerne iberegne, indtil 1. Apr. 1865 1462 Rd. 43 Sk. Efter at Statskassens Tilskud til det kgl. naturhistoriske Museum fra Begyndelsen af Finansaaaret 1865—66 var bortfaldet, havde Universitetets

*) Denne Sag vil senere blive behandlet under: Videnskabelige Samlinger.

Udgift til de forenede Museer været betydelig større og var i Udkastet til Finansloven for 1868—69 beregnet til 8734 Rd. 43 Sk. Toges det fra Museumsraadet fremkomne Forslag om Museets Lønningsforhold m. m. til Følge, vilde dette Beløb stige til 11044 Rd. 43 Sk., hvorved maatte bemærkes, at Museumsraadets Skrivelse paa flere Steder og navnlig i Slutningen bestemt forudsatte, at yderligere Tilskud i en nær liggende Fremtid vilde blive nødvendige. Herved var der imidlertid ikke beregnet noget til Vedligeholdelsesudgifter ved den nye Museumsbygning, hvilke Udgifter formentlig vilde blive mindst 400 Rd. om Aaret, saa lidt som til, at Skatter og Assurancepræmie for den nye Bygning med omtrent 150 Rd. om Aaret vilde overstige det Beløb af 300 Rd., der for Tiden var beregnet til disse Udgifter ved Bygningen i Stormgade. Universitetets samlede Indtægt var ved det fornævnte Finanslovsforslag kalkuleret til omtrent 167000 Rd., og det vilde heraf altsaa fremgaa, at hvis man gik ind paa Museumsraadets Forslag, vilde omtrent $\frac{1}{15}$ af samtlige Universitetets Indtægter blive anvendt til det zoologiske Museum alene.

Det var Kvæsturens uafviselige Pligt bestemt at udtale, at det under Hensyn til Universitetets økonomiske Stilling, der under almindelige Forhold ingenlunde var gunstig — i Finanslovsforslaget for 1868—69 var saaledes beregnet en Underbalance af 35,000 Rd. — vilde være uforvarsomt over for alle dets øvrige Interesser at lade Udgiften til de forenede zoologiske Museer overskride det Beløb, den for Tiden udgjorde. Det fortjente ogsaa at bemærkes, at det under de tidligere Forhandlinger var forudsat og navnlig udtalt af den Komite, der under 27. Juli 1859 afgav Betænkning om Museernes Sammensmeltning*), at den aarlige Udgift til de forenede Museer ved passende og hensigtsmæssige Forandringer i dets Administrationsforhold og Økonomi kunde holdes inden for det samlede Beløb, der forhen havde været udredet til de særlige Museer.

Naar man saaledes gik ud fra, at den nu værende samlede Udgiftssum ikke burde overskrides, blev det imidlertid fornødent at tage Hensyn til et særligt Forhold, der ikke burde lades ude af Betragtning ved Bestemmelsen af hin Sum. Foruden den Gage, der for Tiden var tillagt Professorerne Schiødt og Reinhardt som Inspektorer ved Museet, af henholdsvis 900 Rd. og 760 Rd. (derunder det Lundske Legat indbefattet), var der nemlig tillagt disse Mænd ved deres Beskikkelse til ekstraordinære Docenter i Zoologi hver et Honorar af 600 Rd. Om nu end flere andre Grunde havde medvirket til den sidst nævnte Udnævnelse, maatte det dog vistnok erkjendes, at man tillige ad denne Vej havde tilsigtet at bøde paa den disse Mænd som Inspektorer tillagte uforholdsmæssig lave Gagering. Ved Opgjørelsen af, hvad der hidtil af Universitetet havde været udredet til det zoologiske Museum, burde dette Moment derfor billigvis komme med i Beregning. Men selv om man med dette for Øje gik ud fra en samlet Udgiftssum for Øjeblikket af mellem 9 og 10000 Rd., vilde dette Beløb dog være betydelig mindre end den Sum, som vilde medgaa efter Museumsraadets Forslag. En Reduktion maatte derfor anses for at være uomgængelig nødvendig, og efter i Forening med inspectores qvæsturæ at have konfereret med Etatsraad Steenstrup om Sagen, fremsatte Kvæstor, efter Samraad med de først nævnte, følgende Bemærkninger ved Museumsraadets enkelte Indstillinger.

*) Lindes Medd. 1857—63 S. 37 og Rigsdagst. f. 11. Saml. 1859. Anh. A. Sp. 477—82.

Hvad angik de 2 Inspektorater ved Museet, vare disse foreslaaede lønnede paa samme Maade. Kvæstor henstillede dog, om der ikke maatte være Grund til at skjelne mellem en ældre og yngre Inspektorgage, med en om end ikke betydelig Forskjel i Summerne. Hvad den ældste Inspektorgage angik, forekom den af Museumsraadet alternativt foreslaaede Gageringsnorm af en Begyndelsesgage paa 1000 Rd. med Tillæg af 200 Rd. efter 5 Aars Tjeneste, dog ikke ud over 1600 Rd., ham at være den mest passende, idet det andet Alternativ, som var bragt i Forslag, nemlig en Begyndelsesgage af 800 Rd. med 200 Rd.s Stigning hvert tredje Aar indtil 1800 Rd., formentlig indeholdt et for stort Spillerum mellem Begyndelses- og Slutningsgagen. Den yngre Inspektorgage kunde da maaske passende ansættes til en Begyndelsesgage af 800 Rd. med Stigning af 200 Rd. hvert femte Aar indtil 1400 Rd. Derhos var det en Selvfølge, at Tjenestetiden som yngre Inspektor ved Oprykningen paa ældre Inspektorgage maatte komme den paagjældende til gode ved Alderstillæggets Beregning. Ved denne hele Ordning vilde man jo derhos opnaa, at der for den Mand, der som yngre Inspektor havde tjent i fulde 15 Aar og derved var kommet paa en Maximumsgage af 1400 Rd., endnu stod en Gageforhøjelse aaben. Efter de foran nævnte Gageringsnormer vilde de 2 nu værende Inspektorer, Professorerne Schiødt og Reinhardt, der begge havde været ansatte i disse Stillinger i over 15 Aar, erholde, den første en Gage af 1600 Rd., den sidste af 1400 Rd. For saa vidt Museumsraadets Forslag gik ud paa, at Prof. Reinhardt, foruden den ham efter den nye Lønningsplan tilkommende Gage, skulde oppebære det Beløb af 360 Rd. aarlig, som under Benævnelsen det Lundske Legat var ham tillagt, kunde dette vistnok ikke tages til Følge. Som bekendt, paatog Statskassen sig ved Erhvervelsen af de Lundske Samlinger at udrede et Beløb af 360 Rd. aarlig til den Videnskabsmand, hvem Tilsynet med disse Samlinger var betroet, jfr. Reskr. 11. Avg. 1848 (i Reskr. Saml.) Denne Forpligtelse var senere uden noget Vederlag blevet overført paa Universitetet i Forbindelse med de øvrige Udgifter til det forhen værende naturhistoriske Museum, og denne Post blev nu udredet af Universitetet ganske som de andre Lønningsbeløb til Museets Embeds- og Bestillingsmænd. Heraf syntes naturlig at maatte følge, at naar en i Museets Tjeneste staaende Videnskabsmand, saaledes som for Tiden var Tilfældet og vistnok altid vilde være det naturlige, ved sin Ansættelse blev beskikket til eller senere efter Overenskomst overtog det Hverv at føre det særlige Tilsyn med disse i det forenede Museum indlemmede Samlinger, maatte det foran nævnte Beløb af 360 Rd. komme til Afdrag i den paagjældendes Lønning. Dette udelukkede ikke, at de 360 Rd. af Gagen i dette Tilfælde opførtes som det Lundske Legats Renter, og at dette Beløb, ligesom det hidtil havde været Tilfældet, toges med ved Beregning af Sædtillæget. Naar de tvende nu værende Inspektors Gage blev forøjet paa den af Kvæstor foreslaaede Maade, nemlig Prof. Schiødtes fra 900 Rd. til 1600 Rd. og Prof. Reinhardts fra 760 Rd. til 1400 Rd. syntes der ikke at kunne være Tale om, at de ved Siden heraf skulde kunne oppebære det dem som ekstraordinære Docenter i Zoologi tillagte Honorar af 600 Rd., hvorom der heller ikke forelaa noget bestemt Forslag fra Museumsraadets Side*). Ved Indtrædelsen af en saa betydelig Gageforhøjelse som den nys

*) For saa vidt der i det Forslag til en Omordning af de forenede Museers Lønnings-

nævnte, syntes Universitetet over for de nu værende Inspektorer at være berettiget til at stille den Fordring, som omtaltes i Komitebetænkningen af 27. Juli 1859*), nemlig at det ved Museumsforholdenes Ordning burde paalægges Inspektorerne vexelvis og uden Godtgjørelse at holde Forelæsninger over deres specielle Afdeling af Zoologien. Da imidlertid den Forelæsningsvirksomhed, der paahvilede Professorene Schiødt og Reinhardt i Følge deres Ansættelse som ekstraordinære Docenter i Zoologi, havde en videre Udstrækning, syntes det billigt, at der fremdeles herfor tilstodes dem et Honorar, som dog, under Hensyn til den dem som Inspektorer tillagte betydelige Gageforhøjelse og den i Forbindelse hermed staaende Forpligtelse til en speciel Forelæsningsvirksomhed formentlig burde fastsættes en Del lavere end det dem hidtil bevilgede Forelæsningshonorar. Hvis et saadant Honorar for hver af de paagældende ansattes til 200 Rd., vilde Prof. Schiødtes samlede Lønning ved den nye Ordning stige fra 1500 Rd. til 1800 Rd. og Prof. Reinhardts fra 1360 Rd. til 1600 Rd., hvad i og for sig syntes at være en passende Forhøjelse. Da disse ekstraordinære Honorarer gaves for en Virksomhed, som laa uden for de paagældendes Stilling som Inspektorer, og ikke kunde siges at være i selve Museets Interesse, burde de formentlig ikke henføres til dettes Budget, men ligesom de tidligere Honorarer afholdes af Kontoen til videnskabelige Formaals Fremme.

Hvad den faste Assistent og de tvende Konservatorer eller, som Museumsraadet foreslog dem benævnedes, Præparatorer, angik, var det i Museumsraadets Indstilling forudsat, at der for disse Bestillinger vilde kunne opnaas fast Ansættelse med Pensionsret. Det kunde imidlertid næppe antages, at Rigsdagen efter de hidtil fulgte Grundsætninger vilde gaa ind derpaa. Disse Bestillingsmænd vilde vistnok, ligesom hidtil, blive at lønne af den samlede Lønningssum efter L. 12. Jan. 1858 § 9, med Summer, der varierede efter paagældendes Tjenestetid og øvrige Forhold. Hvad særlig den faste Assistent angik, formentes hans Løn under almindelige Forhold at maatte ansættes til mellem 500 og 800 Rd. For saa vidt man imidlertid af Hensyn til, hvad der i Museumsraadets Skrivelse var ytret om den nu værende Assistent, Dr. Lütken, maatte finde det ønskeligt, at hans Løn, der for Tiden i Forening med det personlige Tillæg udgjorde 700 Rd., forhøjedes ud over det foran nævnte Maximum af 800 Rd., maatte et saadant Tillæg have Karakteren af et rent personligt. Det vilde imidlertid, for at Universitetets Udgifter til det zoologiske Museum ikke skulde blive uforholdsmæssig store, og for at det kunde undgaas at overskride det Beløb, som hidtil i dette Øjemød havde været

forhold, som i Aaret 1860 blev forelagt Folketinget, var stillet Prof. Schiødt i Udsigt, at han skulde kunne beholde, ved Siden af sin efter dette Forslag forhejedes Gage, det ham hidtil tilstaaede Forelæsningshonorar, kunde dette paa ingen Maade være bindende for Universitetet. Dels maatte det nemlig bemærkes, at hint Forslag, saa vidt vidstes, aldrig havde været forelagt Universitetet til Erklæring, dels blev det under alle Omstændigheder gjort under en Forudsætning, som nu ikke længere eksisterede, men som i den her omspurgte Henseende maatte komme i væsentlig Betragtning, nemlig at Statskassen skulde udrede et aarligt Beløb af 8000 Rd. som Bidrag til Universitetets foregede Udgifter ved Overtagelsen af det kgl. naturhistoriske Museum.

*) Lindes Medd. 1857—63 S. 37 og Rigsdagstid. f. 11te Samling 1859 Anh. A. Sp. 477—82.

udredet, være nødvendigt, at et saadant personligt Tillæg afholdtes af det Beløb af 1450 Rd., der af Museumsraadet var beregnet til Assistance. Etatsr. Steenstrup havde vel i denne Anledning ytret, at en Formindskelse af det sidst nævnte Beløb ikke vilde kunne foretages uden en følelig Indskrænkning i Ordnings- og Konversationsarbejderne. Herom kunde Kvæstor naturligvis ikke have nogen Mening; men idet han henviste til de ikke ubetydelige Summer, der tilfløde Museet fra de Moltkeske Legater, bemærkede han blot, at naar Forholdene førte med sig, at der udrededes forholdsvis betydelige Summer i Lønninger, maatte dette bevirke en tilsvarende Formindskelse af de Midler, over hvilke der i andet Øjemed kunde disponeres.

Endelig havde Museumsraadet indstillet, at Konservator Conradsens Løn forhøjedes fra 400 Rd. til 700 Rd. og Konservator Hansens fra 360 Rd. til 500 Rd., og herom havde Etatsr. Steenstrup bemærket, at enhver, der kjendte til Arbejde og Arbejdes Pris maatte indrømme, at disse Forslag vare saa rimelige, at Universitetet ikke under de nu værende Forhold kunde vente dem lavere. Kvæstor mente imidlertid, at en Forøgelse af de hidtil fastsatte Lønninger til henholdsvis 550 Rd. og 450 Rd., altsaa med henimod 40 pCt. og 30 pCt., under alle Omstændigheder maatte anses for at være en rundelig Forhøjelse.

I Henhold til oven staaende indstillede Kvæstor følgende:

Ældste Inspektorgage ansættes til en Begyndelsesgage af 1000 Rd., som hvert femte Aar stiger med 200 Rd., dog ikke ud over 1600 Rd.; yngste Inspektorgage ansættes til en Begyndelsesgage af 800 Rd., som hvert femte Aar stiger med 200 Rd., dog ikke ud over 1400 Rd. Prof. Reinhardts Gage bliver herefter at opføre saaledes: 1400 Rd., derunder det Lundske Legats Renter 360 Rd. Ved Oprykning paa ældst Inspektorgage kommer den Tid, den paagjældende har tjent paa yngst Gage, ham til gode ved Beregning af Alderstillæg. I Forbindelse med den Professorerne Schiødt og Reinhardt herefter som Inspektorer tilkommende Gageforhøjelse nedsættes de dem tillagte Honorarer som ekstraordinære Docenter i Zoologi fra 600 Rd. til 200 Rd. Af den runde Lønningssum lønnes en Assistent, Dr. Lütken med 800 Rd., 1ste Konservator (Præparator) Conradsen med 550 Rd., 2den Konservator (Præparator) Hansen med 450 Rd. og 2 Portnere hver med 300 Rd. eller i alt 600 Rd. Til yderligere Assistance i de af Museumsraadet angivne Øjemed bevilges 1450 Rd., dog saaledes, at heraf udredes det Beløb, der maatte blive tilstaaet Assistent, Dr. Lütken som personligt Tillæg.

Med Skrivelse af 7. Marts 1868 indsendte Konsistorium Museumsraadets og Kvæstors Erklæringer til Ministeriet. Det tiltraadte ganske Kvæstors Forslag og indstillede, at Sagen ordnedes i Overensstemmelse hermed. Dog bemærkede det, at et Mindretal af 6 mod 7 troede at maatte foreslaa, at den runde Lønningssum forhøjedes fra 2400 Rd. til 2600 Rd., for at Konservatorernes (Præparatorernes) Lønninger herved kunde foreges til det Beløb af henholdsvis 700 Rd. og 500 Rd., som af Museumsraadet var foreslaaet.

I Rigsdagens Samling 1868—69 forelagde Ministeriet derefter følgende

Forslag til Lov

om Lønninger for de under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet hørende Embeds- og Bestillingsmænd.

II. — — — Universitetsbibliotheket.

§ 3. Ved — — Universitetsbibliotheket lønnes en Bibliothekar — — med 1800 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tilstaas et Tillæg af 200 Rd. aarlig;

dog kan Lønningen ikke overstige 2400 Rd. — — — En Underbibliothekar ved Universitetsbibliotheket lønnes med 1200 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tiltaas et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 1800 Rd.

§ 4. Til at vederlægge den fornødne Medhjælp ved Besørgelsen af Forretningerne — — — ved Universitetsbibliotheket stilles — — — 2175 Rd. aarlig til Ministeriets Raadighed.

III. Universitetet.

§ 5. De normerede Professorer af samtlige Fakulteter ved Københavns Universitet lønnes med 1,600 Rd. aarlig, efter 3 Aars Tjenestetid med 1,800 — —
 — 6 — — — 2,000 — —
 — 9 — — — 2,200 — —
 — 12 — — — 2,400 — —
 — 15 — — — 2,600 — —
 — 20 — — — 2,800 — —
 — 25 — — — 3,000 — —

De to Lektorer ved det lægevidenskabelige Fakultet og de 3 normerede Do-center i de levende Sprog lønnes med 1,200 Rd. aarlig, efter 3 Aars Tjenestetid med 1,400 — —
 efter 6 Aars Tjenestetid sættes de lige med Professorer paa yngst Lønning og nyde derefter samme Alderstillæg som disse. I øvrigt opretholdes de Lønningsbestemmelser, der ere truffene i Henhold til § 11 i Lov af 12te Jan. 1858.

Desuden tillægges der de ældste af de normerede Professorer efter deres Embedsalder ved Universitetet enten Fribolig i de endnu tilbage værende to Profes-sorresidenser eller en af de 8 i Stedet for Bolig i de tidligere Professorgaarde oprettede Huslejeportioner, ligesom der tiltaas de Professorer, med hvis Embeder der særlig er forbundet Bestyrelse af videnskabelige Samlinger eller Anstalter, Benyttelse af de Friboliger, der af denne Grund følge med Embederne.

§ 6. De Universitetslærere, som herefter ansættes, ere pligtige til, uden noget yderligere Vederlag, at holde alle Forelæsninger, Examinatorier og Øvelser, der udgjøre en Del af de af vedkommende Minister fastsatte Planer for Embeds-studierne.

Fremdeles paalægges det alle Universitetslærere, som ere ansatte siden 1ste April 1858, at holde alle de Forelæsninger og lede de Øvelser i den polytekniske Læreanstalt, som henhøre under deres Fag.

§ 7. Adgangen til Lærerposterne ved Universitetet skal ikke være indskrænket ved nogen Examen.

§ 8. Kvæstor lønnes med 2200 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjenestetid tiltaas ham et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 3000 Rd.

Bogholderen ved Universitetskvæsturen lønnes med 1600 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tiltaas ham et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 2200 Rd.

Gartneren ved Universitetets botaniske Have lønnes med 1200 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tiltaas ham et Tillæg af 200 Rd.; dog kan Lønningen ikke overstige 1800 Rd. Desuden tillægges der ham fri Bolig.

§ 9. Ved Universitetets forenede naturhistoriske Museum lønnes 1ste Inspektor med 1200 Rd. og 2den Inspektor med 1000 Rd. aarlig. For hver 5 Aars Tjeneste forøges Lønningerne med 200 Rd. aarlig, dog saaledes, at de ikke kunne overstige henholdsvis 1800 og 1600 Rd. Ved Oprykning til den 1ste Inspektorpost beregnes Tjenestealderen fra den første Ansættelse som Inspektor ved Museet. Inspektorerne forpligtes til at holde offentlige Forelæsninger over deres specielle Afdeling af Naturhistorien uden særligt Vederlag.

Samtidig med, at de nu værende Inspektorer indtræde paa foranførte Lønninger, nedsættes for den første Inspektor Honoraret for zoologiske Forelæsninger til 200 Rd. og bortfalder ganske for den anden Inspektor, der for Inspektorforretningerne ved Museets Samling af fossile Levninger fra Brasilien oppebærer det Lundske Legat.

§ 10. Til Ministeriets Raadighed stilles en samlet Sum af 25300 Rd. for dermed at lønne samtlige øvrige ved Universitetet og Kommunitetet ansatte Bestillingsmænd og Betjente, samt til Medhjælp ved de med begge Stiftelser forbundne særlige Instituter og Samlinger, Universitetsbibliotheket undtaget.

§ 11. Som Honorarer fastsættes en samlet Sum af 2300 Rd., nemlig til Inspectores qvæsturæ, Referendarius Consistorii, Lærerne ved Pastoralseminariet samt Lægen ved Regensen og Kollegierne.

§ 36. Nærværende Lov træder i Kraft den 1. Apr. 1869 og underkastes en Revision inden Udløbet af Finansaaaret 1878—79.

Af Bemærkningerne til dette Lovudkast anføres følgende:

Det er fundet rigtigt gennemgaaende at afløse Sædomsskrivningstillæget og med ganske enkelte Undtagelser at substituere en fast Forhøjelse af Lønningen.

For Universitetet i Kjøbenhavn og de andre Stiftelser og Anstalter, for hvilke Lønningsloven af 12. Jan. 1858 gjælder, er Lovforslaget, paa de Afvigelser nær, der i Bemærkningerne til de enkelte Paragrafer ville blive omtalte, affattet i Overensstemmelse med det af Ministeriet under Rigsdagens 17. Samling 1865—66 forelagte reviderede Lønningslovudkast for oven nævnte Stiftelser, saaledes som dette blev tilraadet ændret i den Betænkning, der blev afgivet af det af Folketinget til Udkastets Behandling nedsatte Udvalg, jfr. Rigsdagstid. 17. Saml. 1865, Anh. A. Sp. 1025—1040 og Anh. B. Sp. 415—424. Det samme gjælder om de Bestemmelser, der i Lovforslaget findes optagne om Lønningerne for det ved Universitetsbibliotheket ansatte Embeds- og Tjenestepersonale, for hvilke Lønninger det ligeledes under samme Rigsdagssamling forelagte Udkast til en revideret Lov er fulgt, jfr. Rigsdagstid. sammesteds, 'Anh. A. Sp. 1009—1012, Anh. B. Sp. 359—60. Ministeriet kan derfor under de følgende Bemærkninger til Lovforslagets enkelte Paragrafer indskrænke sig til, hvad der behøves til nærmere Forklaring eller Begrundelse af Afvigelserne i dette fra de sidst forelagte Lovudkast, idet man tillader sig i øvrigt at henvise til de Motiver, der ledsagede saa vel det oprindelige under Rigsdagens 15. Samling 1863—64 forelagte, som de under de tvende paafølgende Rigsdagssamlinger paa ny indbragte Lovudkast for Universitetet med flere Stiftelser og Anstalter.

Særlig bemærkes:

Til §§ 3 og 4. Under disse Paragrafer er der samlet optaget Indholdet af §§ 1—4 i det oven for berorte, under Rigsdagens 17. Samling forelagte, reviderede Lovudkast, som af det af Folketinget nedsatte Udvalg blev indstillet til i det hele

at vedtages. Kun ere Lønningerne saa vel som Medhjælpssummerne forhøjede med Hensyn til, at Sædomskrivningstillægene ville bortfalde.

Tillæget til den samlede Medhjælpsum er her for Universitetsbibliotheket ligesom ogsaa i de følgende §§ 10, 14, 20, 23, 24 og 27, hvor den tidligere Sædomskrivning er beregnet af en Tønde Blandingskorn à 5 Rd., anslaaet efter en foretaget Opgjørelse af det virkelige Sædomskrivningsbeløb af de paagjældende Summer for Finansaarene 1861—62 til 1868—69 for Universitetsbibliotheket 273 Rd.

Til § 5. Lønningerne for de normerede Universitetslærere, saa vel Professorer som Lektorer og Docenter, ere uforandrede som i Lønningsloven af 12. Jan. 1858, kun at de gennemgaaende ere forøgede med 100 Rd., der omtrent svarer til et afrundet Gjennemsnitsbeløb af, hvad Tillæget efter Sædomskrivning, hver Tønde Blandingskorn ansat til 5 Rd., har udgjort i Finansaarene 1861—62 til 1868—69.

I Lighed med, hvad der for de andre Embedsmænd er iagttaget ved nærværende Lovforslag, er der her tilføjet en udtrykkelig Bestemmelse om Professorernes Friboliger og Huslejeportioner.

Til § 6. Det første Stykke af Paragrafen er affattet i Overensstemmelse med det i Udvalgsbetænkningen fremsatte Forslag, og saaledes som Lovforslaget i dette Punkt blev vedtaget ved 2. Behandling i Folketinget i den foregaaende Samling 1864. Under denne Bestemmelse om Forelæsningshonorarerne forudsættes det givet, at der fremdeles maa kunne oppebæres Honorar for skriftlige Øvelser eller de saakaldte (collegia) privatissima, hvorved der tilbydes de studerende en Vejledning der ganske har Karakter af en privat Undervisning, og som de paagjældende Universitetslærere, uden dertil at være strængt forpligtede, paa tage sig alene i de studerendes Tarv. I og for sig vilde det nemlig være ubilligt og unaturligt at fordrø, at det med disse Øvelser forbundne besværlige Arbejde, som i Regelen tilfalder netop Professorerne i de Fakulteter, hvor de studerendes Antal er størst og Examensarbejdet byrdefuldest, skulde udføres uden noget Vederlag. Dertil kommer, at vedkommende Professor nødvendigvis maa have en Bemyndigelse eller et Middel til at begrænse Antallet af Deltagerne i disse Øvelser, hvis deres Afholdelse ikke skal enten blive umulig eller forfejle Øjemedet. Men Deltagerantallet lader sig selvfølgelig ikke bestemme, naar Adgangen til Øvelserne er givet fri for alle, og den Hjemmel for Begrænsningen mangler, som efter Forholdets Natur nærmest maa søges deri, at Øvelserne tilbydes som private, efter Overenskomst og mod en vis Betaling.

Under det sidste Stykke af Paragrafen findes Bestemmelserne i § 9 i det sidst forelagte Lovudkast, hvilke naturlig høre under en samlet Paragraf om de Forpligtelser, der paahviler Professorerne med Hensyn til Forelæsnings Afholdelse.

Til § 7. Uforandret som i det sidste Lovudkast.

Det bemærkes, at § 10 i det tidligere Lovudkast er udeladt, da Regler herfor forudsættes at ville blive givne ved en særlig Lov for samtlige Embedsmænd.

Til § 8. Lønningerne for Kvæstor og den under ham staaende Bogholder og for Gartneren ved den botaniske Have ere beholdte, som de stode opførte i

det sidste Lovudkast, dog hver med en Forhøjelse i Stedet for Sædomskrivnings-tillæget.

Til § 9. Ved L. 29. Dec. 1862 om det kgl. naturhistoriske Museums Overgang til Universitetet § 4 er det bestemt, at Lønningerne for det forenede naturhistoriske Museums Embedsmænd og øvrige Tjenestepersonale, hvilke helt ere overtagne af Universitetet, blive at fastsætte ved den inden Udgangen af Finansaaret 1863—64 forestaaende Revision af Lønningsloven af 12. Jan. 1858.

I Motiverne til de tidligere forelagte Forslag til nys nævnte Lovs Revision er det allerede bemærket, at Forslag til Lønningerne ved Museet ikke lod sig gjøre, førend den nye Museumsbygning var opført og Samlingerne deri indflyttede, eftersom det inden dette Tidspunkt var umuligt overhovedet at bestemme Omraadet for de enkelte Afdelingsinspektors Virksomhed. Efter at baade Bygningen nu er fuldført og Indflytningen saa vidt fremmet, at den antages helt at kunne tilendebringes i Løbet af Aaret 1868, har Ministeriet modtaget et Forslag fra Museumsraadet om Fastsættelsen af Lønningerne ved Museet. Over Museumsraadets Forslag har Universitetets Kvæstor afgivet en Betænkning, hvori han, i Betragtning af, at Universitetets økonomiske Evne stærkt opfordrer til den størst mulige Varsomhed med Forøgelsen af dets Udgifter, har foreslaaet forskellige Ændringer i Forslaget, sigtende til at nedbringe Udgiften for Museet i det hele til det Beløb, som nu udredes til samme. Konsistorium har ganske tiltraadt, hvad Kvæstor har udviklet og foreslaaet. Kun i et enkelt og tilmed underordnet Punkt har et Mindretal af Konsistoriums Medlemmer foreslaaet en mindre væsentlig Forøgelse, der vedkommer Medhjælpsummen til Museet, og derfor vil finde Omtale neden for under Bemærkningerne til § 10.

I Overensstemmelse med det saaledes forud skikkede ere Lønningerne til de to eneste Embedsmænd ved Museet, som nu have og fremdeles bør have fast Ansættelse, optagne under nærværende Paragraf.

Museumsraadet har med Hensyn til Antallet af Inspektorerne og deres Lønnings Størrelse sluttet sit Forslag til det i Aaret 1859 (se Rigsdagstid. for 11. Samling, Anh. Sp. 477—82) Rigsdagen forelagte Lovudkast om det kgl. naturhistoriske Museums Overgang til Universitetet.

For Øjeblikket er der ansat 3 Inspektorer ved Museet. Da der for Tiden føres Forhandlinger i Anledning af en af den ældste af Inspektorerne indgiven Ansøgning om Entledigelse paa Grund af Svagelighed, er Museumsraadet gaaet ud fra, at der, i Overensstemmelse med Indholdet af hint Lovudkast, kun bliver 2 Inspektorposter ved Museet, og at den 3dje bør overgaa til en Assistentpost.

I Henseende til Lønningerne har Museumsraadet foreslaaet alternativt, at disse bestemmes enten (ligesom i det omtalte Lovudkast) til 800 Rd., stigende med Alderstillæg af 200 Rd. hvert 3dje Aar til 1800 Rd., eller til 1000 Rd. med Alderstillæg hvert 5te Aar til 1600 Rd., i begge Tilfælde med Sædomskrivningstillæg i Henhold til L. 19. Febr. 1861.

De efter Forslaget ved Museet tilbage blivende 2 Inspektors Lønninger og Indtægter ere for Tiden følgende:

Den ældstes Lønning	800 Rd.
Tillæg af den i sin Tid inddragne Overinspektorlønning	100 —
At overføre...	900 Rd.

	Overført...	900 Rd
For Forelæsninger ved Universitetet et Honorar af.....	600	—
	I alt...	1500 Rd.
Den yngstes Lønning.....	300	Rd.
samt det Lundske Legat	360	—
Tillæg af den i sin Tid inddragne Overinspektør-lønning.....	100	—
For Forelæsninger ved Universitetet et Honorar af.....	600	—
	I alt...	1360 Rd.

foruden Sædomskrivningstillæg af de egentlige Lønninger.

Med Hensyn til det nævnte „Lundske Legat“ bemærkes, at det ved kgl. Resol. 11. Avg. 1848 blev bifaldet, at den af Dr. P. V. Lund skjænkede Samling af brasilianske Fossilier, baade den da allerede her værende Del af samme og den, der kunde ventes hidsendt fra Brasilien, maatte indlemmes under det kgl. Museum for Naturvidenskaberne, som en særegen Afdeling af dette, og at et Beløb af 360 Rd., der udgjør 4 pCt. Rente af den Kapital 9000 Rd., som Samlingens Tilvejebringelse blev anslaaet til at have kostet Giveren, aarlig maatte udredes af Finanskassen samt under Navn af det „Lundske Legat“ henlægges til at lønne en Videnskabsmand af Faget som Inspektor ved denne Samling. For Tiden er Inspektoratet for Samlingen overdraget til den ovenmeldte yngste Inspektor ved Museet, der ved Siden af sin Lønning oppebærer Legatet.

Museumsraadet har ved sit Forslag antaget det for en Selvfølge, at denne Lønning i Følge sin Natur altid maa blive uden for de lovbestemte Lønninger. Fremdeles har Museumsraadet stiltiende forudsat, at begge de nu værende Inspektorer ville, i Forbindelse med Lønningen, efter Forslaget beholde de dem personlig tilstaaede Honorarer for Forelæsninger ved Universitetet.

Kvæstor har foreslaaet skjelnet mellem en ældre og en yngre Inspektør-lønning. Dette sidste Forslag er fulgt ved Lovforslaget, hvori tillige Lønnings-satserne ere de samme, som de af Kvæstor foreslaaede, kun at Begyndelses- og Slutningslønningerne, paa Grund af Sædomskrivningstillæggets Ophør, ere forøgede med 200 Rd. Naar Lønningerne fastsættes saaledes, har Kvæstor antaget, at det „Lundske Legat“, oven nævnte 360 Rd., maatte komme til Afdrag i den paagjældende Inspektors Lønning, og at Forelæsningshonorarerne, der ere tillagte enhver af de nu værende Inspektorer, burde nedsættes til 200 Rd aarlig for hver. Ministeriet har derimod, i Overensstemmelse med, hvad der ogsaa blev forudsat ved det oven omtalte i Aaret 1859 forelagte Lovudkast, været af den Mening, at det Lundske Legat, hvis særlige Bestaaen ved Siden af den paagjældendes Lønning udgjør en Betingelse for den Gave, som Staten i den vedkommende Samling har modtaget, bør opretholdes som saadant og holdes uden for Loven. Men naar dette sker, og der jævnsides dermed indtræder den ved Loven tilsigtede Forøgelse af Inspektør-lønningerne, har man ogsaa anset det for en Selvfølge, at det personlige Honorar for Forelæsninger helt bortfalder for den Inspektor, som oppebærer Legatet. For den anden Inspektor er Honoraret efter Kvæstors Forslag i Lovudkastet foreslaaet nedsat til 200 Rd., hvilket Beløb det er billigt at lade den nu værende Inspektor beholde, da det i Følge hans Ansættelse ved Universitetet

som extraordinær Docent paahviler ham at holde Forelæsninger over Zoologien i en videre Udstrækning, end Bestemmelsen herom i det nærværende Lovudkast paalægger de fremtidige Inspektorer.

Begge de nu værende Inspektorer ville, da de i over 15 Aar have været ansatte ved Museet, ved Lovens Ikrafttræden opnaa den højeste Lønning. Den ældste Inspektor, der nu, medindbefattet Forelæsningshonoraret, har en samlet Embedsindtægt af 1500 Rd. foruden Sædomskrivningstillæg, vil i Følge Lovforslaget opnaa en Lønning af 1800 Rd. og, med Tillæg af Forelæsningshonoraret 200 Rd., i alt 2000 Rd. Den anden Inspektor, der, ligeledes medindbefattet Forelæsningshonoraret, nu har en samlet Embedsindtægt af 1360 Rd. foruden Sædomskrivningstillæg, vil komme paa en Lønning af 1600 Rd. og med Tillæg af det Lundske Legat, 360 Rd., i alt faa 1960 Rd. For Tiden ville saaledes begge Inspektorer omtrent blive stillede lige, saaledes som Tanken har været med Museumsraadets Forslag.

Til § 10. I det sidst forelagte Lovudkast er den samlede Sum blevet opført med 21168 Rd.

Heri afgaar efter Udvalgets Betænkning den i det forelagte særlige Lovudkast for Bibliothekernes Lønninger optagne Medhjælpsum .. 1900 —
 19268 Rd.

Hertil er føjet:

Til Forøgelse af Lønningen til Assistenten ved det mineralogiske Museum.....	100 —
Ligeledes til Forøgelse af Lønnen til Anatomitjeneren ved det forrige kirurgiske Akademi.....	85 —
Ligeledes til Konsistoriums Bud	50 —
Ligeledes til Universitetets to Pedeller à 60 Rd.....	120 —
Honorarer i Anledning af Tidssignalet fra Nikolaj Taarn	275 —
Lønning til en klinisk Assistent ved Fødselsstiftelsen	200 —
Til det nye zoologiske Museum	2910 —
	23008 Rd.

Dertil for Sædomskrivning... 2301 —

25309 Rd.

i alt afrundet... 25300 —

Med Hensyn til det Beløb af 2910 Rd., hvormed den samlede Sum for det forenede naturhistoriske Museums Vedkommende er forøget, bemærkes følgende:

De Lønninger og Udgiftssummer, som ere optagne under ovenmeldte Beløb, udgjøre for Tiden:

Af Universitetets Budget, Udgiftspost 1, litr. c :	
Assistenten.....	500 Rd.
foruden et temporært aarligt Tillæg af Budgettets Ud-	
giftspost 7	200 —
En Konservator	400 —
Portneren ved Museet i Kommunitetsbygningen.....	240 —
	1340 Rd.

At overføre... 1340 Rd.

	Overført...	1340 Rd.
Portneren ved Museet i Stormgade		224 —
Medhjælpsum (hvoraf en Løn af 360 Rd. er udredet til en Konser-		
vator)		880 —
	i alt...	2444 Rd.

foruden Sædomskrivningstillæg.

Museumsraadet har i sit, oven for under Bemærkningerne til §9, omtalte Forslag, indstillet følgende Lønninger og Medhjælpsbeleb:

Assistenten en Lønning af 500 Rd. med Alderstillæg af 100 Rd. hvert 3dje Aar stigende til 1000 Rd.

2 Konservatorer eller Præparatorer hver med en Lønning af 300 Rd. stigende med Alderstillæg af 100 Rd. hvert 3dje Aar indtil 700 Rd.

2 Portnere à 300 Rd.

alle Lønninger med Sædomskrivningstillæg.

En Medhjælpsum af 1450 Rd., til Anvendelse saaledes:

600 Rd. til Hjælp ved Arbejderne ved de ved Inddragning af det ene Inspektorat ledig blevne Klasser af Hvirveldyr og lavere Dyr.

500 Rd. til Arbejderne inden for de konkologiske Afdelinger (levende og fossile Bløddyr).

150 Rd. til Medhjælp og Præparation ved den entomologiske Afdeling.

100 Rd. til Medhjælp ved Kontorarbejdet.

100 Rd. til Hjælp de Dage, Museet staar aabent for Publikum.

Den opførte samlede Sum af 1450 Rd. er imidlertid kun opstaaet ved en Sammenlægning af de Summer, der under den hidtil førte Museumsvirksomhed ere gjennemsnitlig udgivne til de i forskellige Retninger nødvendige Assistancer, hvorimod der ikke er taget Hensyn til de Forøgelses eller Ændringer i disse Assistancer af forskjellig Art, som det langt større og anderledes indrettede Museum uundgaelig maa fremkalde, men som endnu ikke kunne paa nogen Maade beregnes.

Kvæstor har i den oven for berørte Betænkning over Museumsraadets Forslag foreslaaet, at Assistenten lønnes med 500 Rd., stigende ved Alderstillæg kun til 800 Rd., dog saaledes, at der af den samlede Medhjælpsum udredes 200 Rd. til et personligt Tillæg til den nu værende Assistent, der i Følge sin Tjenestetid ved Museet strax vilde indtræde paa den højeste Lønning, efter Museumsraadets Forslag 1000 Rd., og med Hensyn til den Stilling, han indtager ved Museet, og det Forretningsomraade, som er ham tildelt, efter Museumsraadets Mening ikke bør aflægges med mindre, naar Lønningsloven træder i Kraft. End videre har Kvæstor foreslaaet de to Konservatorer eller Præparatorer til at lønnes med henholdsvis 550 og 450 Rd., tilsammen med 1000 Rd. Dette sidste Lønningsbeleb har et Mindretal af Konsistorium foreslaaet forøget med 200 Rd., for at de nu værende Konservatorer kunne blive satte henholdsvis paa 700 og 500 Rd.

I Overensstemmelse med de saaledes foreliggende Forslag har Ministeriet opgjort Medhjælpsummen for Museet ved følgende Beregning:

Den faste Assistent en Lønning af 600 Rd., stigende med Alderstillæg til 1000 Rd., i Gjennemsnit..... 800 Rd.

At overføre... 800 Rd.

	Overført...	800 Rd.
2 Konservatorer (Præparatorer) hver med en Lønning af 300 Rd., stigende med Alderstillæg til 700 Rd., i Gjennemsnit 500 Rd. for hver, altsaa for begge	1000 Rd.	
Tillæg efter Konsistoriums Forslag	200 —	
	—————	1200 —
2 Portnere à 300 Rd.		600 —
Den foreslaaede Medhjælpsum		1450 —
	i alt...	4050 Rd.
Deraf udrededes allerede af den i L. 12. Jan. 1858 § 9 optagne samlede Sum et Beløb af i alt		1140 —
	igjen oven staaende...	2910 Rd.

Til § 11. Uforandret som i det sidst forelagte Lovudkast.

Lovforslaget kom kun til 1ste Behandling i Folketinget, jfr. Folketingstid. f. 1868—69 Sp. 892—913; Udvalgets Betænkning findes i Tillæg B. Sp. 609—28.

Førend Forslaget atter kom til Behandling i den paafølgende Samling, begjærede Ministeriet en Erklæring fra Museumsraadet om Forslagets § 9 og fra Kvæstor i Anledning af de enkelte opførte Lønningsbeløb og navnlig, hvorvidt de saakaldte samlede Summer vare tilstrækkelige til at afholde de Beløb, som vare henviste til disse.

Museumsraadet bemærkede under 23. Novbr. 1869, efter først at have udtalt sin Paaskjønnelse af, at Ministeriet i § 9 og Motiverne til § 10 havde villet tage et passende Hensyn til de tvende tilbage blevne Inspektors samt den faste Assistents Gjærning og Lønning, at det med Hensyn til de andre i Museets Tjeneste værende Konservatorer og Betjente allerede nu viste sig, og i Fremtiden sikkert vilde vise sig i endnu højere Grad, at den Brug, Museet havde for dem, vilde kræve en endog betydelig Forøgelse af det Arbejde, der maatte præsteres, og altsaa ogsaa af den Tid, disse vilde have at anvende i Museets Tjeneste. Museumsraadet gjentog derfor, at der var en høj Grad af Billighed, der talte for, at de omhandlede Bestillingsmænd virkelig opnaaede de Forbedringer i deres Stilling, som der i Motiverne til Lovudkastets § 10 gaves dem Udsigt til, og det anbefalede dem varmt og indstændigt til Ministeriets Understøttelse ved Sagens Behandling i Rigsdagen. Hvad angik den i Motiverne til § 10 optagne Medhjælpsum til Arbejderne i de to uden Inspektorer værende Afdelinger, de forhen værende 2det og 4de Inspektorater, samt til Medhjælp og Præparation ved det 3dje, den entomologiske Afdeling, til Hjælp ved Kontorarbejdet og paa de Dage, da Museet staar aabent for Publikum, i alt 1450 Rd., haabede Museumsraadet vel, at Summen ved stræng Økonomi vilde vise sig tilstrækkelig; men det vilde dog udtale, at det maatte anse denne Sum for et Minimum, der ikke uden betydelig Skade for Museet og dets ønskelige jævne Fremgang vilde kunne taale at formindskes. Det fremhævede derfor Nødvendigheden af, at de aarlige Udgifter, som Konservatorposten ved den Westermannske Samling og Dr. Meinerts paatænkte, og af Raadet til Konsistorium anbefalede Ansættelse maatte foraarsage, ikke kom til at medføre en Formindskelse i de Summer, der vare bragte i Forslag til anden Anvendelse, men ved en tilsvarende Forhøjelse af den foreslaaede Medhjælpsum.

Kvæstor gjorde i sin Erklæring af 19. Novbr. opmærksom paa, at den sam-

lede Sum i Forslagets § 10 maatte forøjes med 200 Rd. som Lønning til en Konservator ved den Westermannske Insektsamling, der var skjænket Universitetets zoologiske Museum, og 300 Rd. som Lønning til en Assistent ved det fysiologiske Laboratorium foruden nogle mindre Beløb. I øvrigt bemærkede han, at det var ukorrekt, at Dr. Lützens Gage, med hvilken var forbundet Alderstillæg, gik ind under den samlede Sum i Stedet for under § 9, dels fordi alle andre Bestillingsmænd, der lønnes af denne, ikke havde Alderstillæg, dels fordi der derved vilde opstaa Vanskeligheder, naar han skulde rykke op til en Lønning, der oversteg det kalkulerede Gjennemsnitsbeløb.

Det derefter i Samlingen 1869—70 forelagte Lovforslag var i alt væsentligt som det i den foregaaende Samling forelagte, kun med følgende Afvigelser:

§ 4. Medhjælpsummen ansattes til 2200 Rd.

§ 5. Paragrafen var affattet saaledes: De normerede Professorer af samtlige Fakulteter ved Københavns Universitet lønnes med..... 1600 Rd. aarlig, efter 5 Aars Tjenestetid med 1900 — —
 — 10 — — 2200 — —
 — 15 — — 2500 — —
 — 20 — — 2800 — —
 — 25 — — 3000 — —

De to Lektorer ved det lægevidenskabelige Fakultet, en Lektor i Kemi og de 3 normerede Docenter i de levende Sprog lønnes med 1200 Rd. aarlig, efter 5 Aars Tjenestetid med 1500 — —
 — 10 — — 1800 — —
 — 15 — — 2100 — —
 — 20 — — 2400 — —
 — 25 — — 2600 — —

I øvrigt opretholdes o. s. v. (som tidligere).

§ 6. I Slutningen var tilføjet: Den fortrinlige Adgang til kgl. Fritagelse for at holde Forelæsninger, som ved Universitetsfundatsen af 7. Maj 1788 Kap. I. § 16 er tillagt Universitetets Senior, bortfalder for Fremtiden.

§ 10. Medhjælpsummen var ansat til 26350 Rd.

§ 36. Nærværende Lov træder i Kraft den 1. Apr. 1870 og underkastes en Revision inden Udløbet af Finansaaret 1879—80.

I Motiverne bemærkedes det med Hensyn til § 4, at Forandringen i den samlede Sum hidrørte fra Sædomskrivningstillæget, der her, som i de følgende §§, var beregnet som Gjennemsnit af, hvad der var udbetalt i Finansaarene 1861—62 til 1869—70*), samt ad § 5, at Paragrafen i sin Helhed var forandret efter de i Udvalgsbetænkningen indeholdte Ændringsforslag, hvilket ogsaa gjaldt med Hensyn til den til § 6 føjede Slutningsbestemmelse. Ad § 10 bemærkedes det, at Summen overensstemmende med et af Ministeriet for Udvalget særligt fremsat og af dette i Betænkningen tiltraadt Ændringsforslag var forøjet med 500 Rd.

Lovforslaget kom kun til 2den Behandling i Folketinget, jfr. Folketingstid. Sp. 995—1002, 1530—86; Udvalgets Betænkning findes i Tillæg B. Sp. 1141—52

*) Lignende Fortegnelser som de foran S. 155—56 nævnte med Hensyn til Sædomskrivningstillæg tilvejebragtes under Samlingerne 1868—69 og 1869—70. Idet her

Med Hensyn til § 5 om Professorers, Lektorers og normerede Docenters Lønningsvilkaar, blev Ministeriet imidlertid opmærksom paa, at der ved disse Bestemmelser, der vare foranledigede ved et Ændringsforslag i Udvalgsbetænkningen til det i den foregaaende Session forelagte Lovforslag, vilde indtræde den Inkonse-

det nye af disse Fortegnelser meddeles, maa i øvrigt, for saa vidt angaar Angivelserne for 1861–62 til 1867–68, henvises til de tidligere Fortegnelser:

Sædomsskrivningstillæg efter 5 Rd. pr. Td. Sæd.

Gage.	1868–69.	1869–70.	I alt for de 9 Aar.	I Gennemsnit aarlig.	
	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Sk.
100	40	30	128	14	21 ¹ / ₃
200	82	60	266	29	53 ¹ / ₃
300	122	90	398	44	21 ¹ / ₃
400	164	120	536	59	53 ¹ / ₃
500	204	150	668	74	21 ¹ / ₃
600	232	170	762	84	64
700	258	190	850	94	42 ² / ₃
800	286	210	938	104	21 ¹ / ₃
900	314	230	1030	114	42 ² / ₃
1000	340	250	1120	124	42 ² / ₃
1100	354	260	1166	129	53 ¹ / ₃
1200	368	270	1208	134	21 ¹ / ₃
1300	382	280	1258	139	74 ² / ₃
1400	396	290	1302	144	64
1500	410	300	1346	149	53 ¹ / ₃
1600	416	304	1370	152	21 ¹ / ₃
1700	422	310	1390	154	42 ² / ₃
1800	430	314	1412	156	85 ¹ / ₃
1900	436	320	1436	159	53 ¹ / ₃
2000	444	324	1460	162	21 ¹ / ₃

Sædomsskrivningstillæg efter 4 Rd. pr. Td. Sæd.

Gage.	1868–69.	1869–70.	I alt for de 9 Aar.	I Gennemsnit aarlig.	
	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.	Sk.
100	30	30	200	22	21 ¹ / ₃
200	60	60	402	44	64
300	90	90	604	67	10 ² / ₃
400	120	120	806	89	53 ¹ / ₃
500	150	150	1008	112	"
600	170	170	1146	127	32
700	190	190	1282	142	42 ² / ₃
800	210	210	1416	157	32
900	230	230	1552	172	42 ² / ₃
1000	250	250	1686	187	32
1100	260	260	1754	194	85 ¹ / ₃
1200	270	270	1820	202	21 ¹ / ₃
1300	280	280	1890	210	"
1400	290	290	1956	217	32
1500	300	300	2022	224	64
1600	304	304	2052	228	"
1700	310	310	2092	232	42 ² / ₃
1800	314	314	2118	235	32
1900	320	320	2158	239	74 ² / ₃
2000	324	324	2186	242	85 ¹ / ₃

kvens, at den, der ansattes som Lektor eller Docent kunde, hvis han efter at have staaet over 10 Aar som Lektor eller Docent senere blev forfremmet i Professorstilling, komme til at faa mindre i Lønning, end han havde i sin tidligere Stilling. Ministeriet stillede derfor følgende Ændringsforslag: Naar imidlertid en Lektor eller normeret Docent efter mindst 5 Aars Tjenestetid rykker op i Professorstilling, lønnes han som om han var beskikket til Professor 5 Aar efter hans Udnævnelse til Lektor.

Endelig i Samlingen 1870—71 blev det atter forelagte Lovforslag vedtaget af begge Ting og sanktioneret af Kongen. Da det forelagte Forslag i det væsentlige stemmer med det vedtagne, skulle her kun de Punkter berøres, i hvilke de skille sig fra hinanden.

Andet Afsnit (Universitetet) og tredje Afsnit (den polytekniske Lærestanstalt) i Forslaget sammendroges i Loven under Afsnit II: Universitetet og den polytekniske Lærestanstalt, hvilket selvfølgelig medførte, at de Bestemmelser, der tidligere fandtes under 3dje Afsnit, nu fordeltes paa de §§ af 2det Afsnit, hvor de nærmest hørte hjemme.

I § 3 i Begyndelsen blev Tallet paa de normerede Professorer først senere tilføjet.

§ 9 i Forslaget indeholdt følgende Bestemmelse: „Til lønnede, for visse Aar ad Gangen beskikkede, Censorer ved Universitetets forskjellige Embedsexamina fastsættes en Sum af indtil 7000 Rd. aarlig“, hvilken Bestemmelse ved den endelige Vedtagelse blev forandret, se neden for.

Hvad angaar Motiverne, bemærkede Ministeriet, at Lovforslaget i det væsentlige var overensstemmende med det af Ministeriet i Samlingen 1869—70 forelagte Lovforslag, medens der dog i flere enkelte Punkter fandtes Afvigelser, der nærmest vare fremkaldte ved de Ændringsforslag, som fremkom i det i Folketinget over dette Lovforslag nedsatte Udvalg. I saa Henseende bemærkedes:

Ad § 3, at Paragrafen var undergaaet følgende Forandringer:

I Overensstemmelse med Udvalgets Betænkning vare Ordene „I øvrigt opretholdes de Lønningsbestemmelser, der ere truffene i Henhold til § 11 i Lov af 12. Jan. 1858“ udeladte, da der ikke længere blev Spørgsmaal om disse midlertidige Bestemmelser Anvendelighed.

Mellem andet og tredje Stykke var tilføjet 2 særlige Bestemmelser: Med Hensyn til den første bemærkedes det, at efter at Ministeriet havde optaget det tidligere Udvalgs Forslag om, at Lektorer og normerede Docenter —, der i Følge Lønningsloven af 12. Jan. 1858 § 4 efter 6 Aars Tjeneste paa lavere Lønning traadte ind paa samme Lønning som yngst Professor og erholdt samme Alderstillæg som disse, — skulde have deres egen Lønningsskala, forskjellig fra Professorernes, vilde der heraf kunne opstaa den Inkonsekvens, at den, der fra Lektor eller normeret Docent senere blev forfremmet til Professorstilling, fik en mindre Lønning, end han havde haft i sin tidligere Stilling. Dette tilsigtedes forebygget ved Ministeriets her fremsatte Forslag. Den anden Bestemmelse var optaget i Henhold til det i L. 26. Marts 1870, indeholdende almindelige Bestemmelser om Embeds- og Bestillingsmænds Lønningsforhold, under § 11, andet Stykke tagne Forbehold om særlige Bestemmelser for i visse Tilfælde at bevare en Embedsmand den Ret, der ved tidligere Lønningslove maatte være ham tilsikret. Forslaget angik de 3 nu værende normerede Docenter i de levende Sprog ved Universitetet

og en af de nu værende normerede Docenter ved den polytekniske Lærestanstalt. Disse Embedsmænd vilde, hvis den foreslaaede Bestemmelse ej blev indskudt, tabe den Adgang, som de i Følge Lønningsloven af 12. Jan. 1858 havde til højeste Professorlønning, hvorimod Adgangen hertil bevaredes ved den foreslaaede Tillægsbestemmelse.

Ad § 7. Paragrafens 2det Stykke var i Overensstemmelse med Udvalgets Forslag udeladt.

Ad § 8. Kontoen var ud over Udvalgets Forslag forhøjet med 500 Rd. til en Assistent ved det forenede naturhistoriske Museums entomologiske Afdeling. Hidtil havde der ved denne Afdeling været benyttet privat Hjælp til Udførelsen af de forskjellige ved Samlingen forefaldende Konserverations- og andre underordnede Arbejder. Men da saadan Hjælp ej længere kunde erholdes, vilde fremtidig den her optagne Lønningssum med Nødvendighed udkræves.

Ad § 9. Motiverne findes aftrykte foran S. 113 ff.

Med Hensyn til Lovens Behandling i Rigsdagen henvises til Folketingstid. f. 1870—71 Sp. 47—48, 480—91, 498, 2319—2463, 2611—29, 5345—93, 6869—72, Landstingstid. Sp. 1859—61, 1900, 2189—2254, 2329, 2716—18, 3121—38, Tillæg A. Sp. 1175—98, Tillæg B. Sp. 341—50, 847—58, 1333—86, 1409—12, 1509—12, Tillæg C. Sp. 241—52, 361—72, 563—74, 595—96, 841—52.

Loven, der emanerede d. 25. Marts 1871, lyder, for saa vidt den vedkommer Universitetsbibliotheket samt Universitetet og den polytekniske Lærestanstalt*), saaledes:

Lov

om Lønninger for adskillige under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet hørende Embeds- og Bestillingsmænd.

I. — — Universitetsbibliotheket.

§ 1. Ved — — Universitetsbibliotheket lønnes en Bibliothekar — — med 1800 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tilstaas et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 2400 Rd. — — En Underbibliothekar ved Universitetsbibliotheket lønnes — — med 1200 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tilstaas et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 1800 Rd. — —

§ 2. Til at vederlægge den fornødne Medhjælp ved Besørgelsen af Forretningerne ved — — Universitetsbibliotheket stilles — — 2100 Rd. aarlig til Ministeriets Raadighed.

II. Universitetet og den polytekniske Lærestanstalt.

§ 3. De normerede 39 Professorer af samtlige Fakulteter ved Københavns Universitet lønnes med. 1600 Rd. aarlig, efter 5 Aars Tjenestetid med 1900 — —
— 10 — — — 2200 — —
— 15 — — — 2500 — —
— 20 — — — 2800 — —
— 25 — — — 3000 — —

*) Med Hensyn til Lovens Forhistorie, for saa vidt den angaar den polytekniske Lærestanstalt, maa i øvrigt henvises til Afsnittet: Den polytekniske Lærestanstalt.

De to Lektorer ved det lægevidenskabelige Fakultet, en Lektor i Kemi og de 3 normerede Docenter i de levende Sprog lønnes med . . .	1200	Rd. aarlig,	
efter 5 Aars Tjenestetid med	1500	—	—
— 10 — — —	1800	—	—
— 15 — — —	2100	—	—
— 20 — — —	2400	—	—
— 25 — — —	2600	—	—

Naar en Lektor eller normeret Docent efter mindst 5 Aars Tjenestetid rykker op til Professorstilling, lønnes han, som om han var beskikket til Professor fem Aar efter hans Udnævnelse til Lektor.

For de nu ansatte normerede Docenter forbeholdes Retten til at stige op til ældst Professorlønning efter oven staaende Regler.

Desuden tillægges der de ældste af de normerede Professorer efter deres Embedsalders ved Universitetet enten Fribolig i de endnu tilbage værende to Professorresidenser eller en af de 8 i Stedet for Bolig i de tidligere Professorgaarde oprettede Huslejeportioner, ligesom der tilstaaes de Professorer, med hvis Embede der særlig er forbundet Bestyrelse af videnskabelige Samlinger eller Anstalter, Benyttelse af de Friboliger, der af denne Grund følge med Embederne.

Lærerne ved den polytekniske Læreanstalt i Mathematik, i Maskinlære og geometrisk Tegning, i Vand-, Vej- og Jærnbanebygning lønnes som de normerede Docenter ved Universitetet. Disse Lærere ere forpligtede til at holde de til deres Fag hørende Forelæsninger ved Universitetet.

§ 4. De Universitetslærere, som herefter ansættes, saa vel som de tidligere ansatte, der efter deres Bestallingers Indhold maa finde sig i de Forandringer, som maatte blive gjorte med Hensyn til Forelæsningshonorarer, ere pligtige til, uden noget yderligere Vederlag, at holde alle Forelæsninger, Examinatorier og Øvelser, der udgjøre en Del af de af vedkommende Minister fastsatte Planer for Embedsstudierne.

Fremdeles ere alle Universitetslærere, som ere ansatte siden den 1. Apr. 1858, forpligtede til at holde alle de Forelæsninger og alle de Øvelser i den polytekniske Læreanstalt, som henhøre under deres Fag.

Den fortrinlige Adgang til kgl. Fritagelse for at holde Forelæsninger, som ved Universitetsfundatsen af 7. Maj 1788 Kap. I. § 16 er tillagt Universitetets Senior, bortfalder for Fremtiden.

§ 5. Adgangen til Lærerposterne ved Universitetet og den polytekniske Læreanstalt skal ikke være indskrænket ved nogen Examen.

§ 6. Kvæstor lønnes med 2200 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tilstaaes ham et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 3000 Rd.

Bogholderen ved Universitetskvæsturen lønnes med 1600 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tilstaaes ham et Tillæg af 200 Rd. aarlig; dog kan Lønningen ikke overstige 2200 Rd.

Gartneren ved Universitetets botaniske Have lønnes med 1200 Rd. aarlig, hvorhos der for hver 5 Aars Tjeneste tilstaaes ham et Tillæg af 200 Rd., dog kan Lønningen ikke overstige 1800 Rd. Desuden tillægges der ham fri Bolig.

§ 7. Ved Universitetets forenede naturhistoriske Museum lønnes 1ste Inspektør med 1200 Rd. og 2den Inspektør med 1000 Rd. aarlig. For hver 5 Aars

Tjeneste forøges Lønningerne med 200 Rd. aarlig, dog saaledes, at de ikke kunne overstige henholdsvis 1800 og 1600 Rd. Ved Oprykning til den 1ste Inspektorphost beregnes Tjenestealderen fra den første Ansættelse som Inspektør ved Museet. Inspektorerne forpligtes til at holde offentlige Forelæsninger over deres specielle Afdeling af Naturhistorien uden særligt Vederlag.

§ 8. Til Ministeriets Raadighed stilles en samlet Sum af 25,250 Rd., for dermed at lønne samtlige øvrige ved Universitetet og Kommunitetet ansatte Bestillingsmænd og Betjente, samt til Medhjælp ved de med begge Stiftelser forbundne særlige Instituter og Samlinger, Universitetsbibliotheket undtaget.

Til Ministeriets Raadighed ved den polytekniske Læreanstalt stilles en samlet Sum af 3700 Rd. for dermed at lønne Inspektøren, Medhjælperne ved Undervisningen og Samlingerne samt Betjentene.

§ 9. Som Honorar fastsættes en samlet Sum af 2300 Rd. til Inspectores qvæsturæ, Referendarius Consistorii, Lærerne ved Pastorseminariet samt Lægen ved Regensen og Kollegierne.

Til Honorar for Udførelsen af Direktorforretningerne ved den polytekniske Læreanstalt samt for Forelæsninger og Øvelser, som ikke besørges af de ved Anstalten fast ansatte Docenter, fastsættes 3550 Rd. aarlig.

Til Afholdelse af den theologiske, den retsvidenskabelige og den statsvidenskabelige Embedsprøve ved Examenkommissioner fastsættes en Sum af indtil 9000 Rd. aarlig.

Indtil Examenkommissioner kunne indrettes, kan der anvendes indtil 7000 Rd. aarlig til at lønne faste Censorer ved Universitetets forskellige Embedsexamina. Censorerne, som beskikkes for 3 Aar ad Gangen, deltage i Bestemmelsen af de skriftlige Opgaver, og Karakteren for hvert enkelt Fag gives af 2 Censorer og den examinerende Professor.

§ 25. Nærværende Lov træder i Kraft den 1ste April 1871 og underkastes en Revision inden Udløbet af Finansaaret 1880—81.

Sluttelig skulle her de Forhandlinger omtales, som gik forud for den foran Side 151 nævnte § 8 om Forelæsnings Indtægter i det i Samlingen 1865—66 forelagte Forslag.

Det er allerede i Lindes Medd. f. 1857—63 S. 186 kortelig berørt, at Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i Anledning af, at der ved Behandlingen af Udkastet til Lønningsloven for Universitetet m. m. i Folketinget fremkom et Forslag om, at det ved Loven skulde paalægges Universitetets Professorer at holde de befalede Forelæsninger uden særligt Honorar af de studerende, indledede en Brevvexling herom med Konsistorium. Med Hensyn til dette Forslag udtalte Ministeren i Tinget, at han i og for sig vilde anse det for ønskeligt, om alle Forelæsningshonorarer for Fremtiden kunde bortfalde, men gjorde tillige gjældende, at det ikke paa nogen Maade billig og retfærdig vilde gaa an ved Lovens 3dje Behandling at vedtage en Bestemmelse om, at samtlige Honorarer pludselig skulde falde bort. Han erklærede sig villig til at virke hen til en Forandring i den ved Forslaget tilsigtede Retning, navnlig derved, at de Professorer, der for Fremtiden bleve ansatte, ikke skulde have noget Honorar for de befalede Forelæsninger, eller ogsaa, hvad han snarere vilde være tilbøjelig til, da han ikke

kunde ønske, at der skulde blive en saadan Forskjel i Professorernes Stilling, ved at fremkomme for Rigsdagen med et Forslag om en passende og billig Godtgjørelse for de Professorer, hvem disse Indtægter tilkom som en Ret efter deres Beskikkelse ved Universitetet. Han gjorde derhos opmærksom paa, at der ved Sagens Ordning vilde være forskellige Hensyn at tage, og navnlig fremhævede han, at der ved Siden af de fundatsmæssige Bestemmelser om de offentlige Forelæsninger, Professorerne skulde holde, intet var foreskrevet om de Examinatorier og Øvelser, som Professorerne holdt med de studerende, hvis Art og Omfang var forskjellig for de forskellige Professorer. Dog ytrede han det som ønskeligt at faa det hele Betalingssystem bragt ud fra Universitetet, og erklærede sig villig til i Forbindelse med de Bestemmelser i den omhandlede Lønningslov, navnlig i § 3, som ikke vilde undgaa at komme for ved næste Finanslovs Behandling, at faa dette Anliggende bragt frem. I Henhold til disse Ytringer udtalte han i Skrivelse til Konsistorium af 19. Juli 1858, at det var hans fulde Overbevisning, at en Forandring i dette Forhold var ønskelig baade i Professorernes egen og i de studerendes Interesse, og at det var ham magtpaaliggende, at Sagen paa den af ham antydede Maade blev underkastet en Overvejelse af Konsistorium og derefter forelagt den akademiske Lærerforsamling. Til Sagens fuldstændige Bedømmelse begjærede Ministeriet en omstændelig Forklaring om, hvorledes den om Forelæsninger i Univ. Fund. 7. Maj 1788 Kap. I. § 12 givne Bestemmelse i den senere og seneste Tid var bragt i Anvendelse ved de forskellige Fakulteter og en Udsigt over Professorernes Indtægter af Honorarer for Forelæsninger og Øvelser, opgjort for de enkelte Professorer for de sidste 10 Aar, ligesom det ogsaa begjærede et specielt Forslag om den Godtgjørelse, der passende vilde være at udvirke dem af de nu værende Professorer, som vilde lide et Indtægtstab ved, at de Honorarer bortfaldt, som de vare berettigede til at oppebære og faktisk endnu oppebære.

Herom tilskrev Konsistorium samtlige Fakulteter. Af flere Grunde, derunder navnlig den, at denne Plan ikke senere var blevet gjort til Gjenstand for Forhandlinger i Rigsdagen, blev Sagen ikke endelig expederet. Flere af Fakulteterne indgave vel Erklæringer, men ikke alle, og Konsistorium erindrede ikke om de manglende. Først da Spørgsmaalet atter var dukket op under Forhandlingerne i Rigsdagen om Revisionen af Universitetets Lønningslov, erindrede Ministeriet under 30. Decbr. 1864 om Sagen og begjærede særlig alle nødvendige Oplysninger om Anliggendets faktiske Del. Konsistorium tilvejebragte det manglende Materiale, efter hvilket Forholdet stillede sig saaledes med Hensyn til de oppebaarne Forelæsningshonorarer:

Det theologiske Fakultet: Prof. Clausen i 1855 I.—64 II. i alt 1454 Rd.

— Scharling i 1855 I.—64 II. — 2500 —

— Bornemann i 1860 II.—64 II. — 219 —

— Hermansen i 1855 I.—64 II. — 1729 —

— Hammerich i 1857 II.—64 II. — 208 —

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet: Prof. Gram i 1854 I.—64 II. i alt 1862 Rd.

— Aagesen i 1855 II.—64 I. — 1668 —

— Nellesmann i 1859 I.—64 I. — 1296 —

— Holck i 1862 I.—64 I. — 172 —

— Goos i 1862 I.—64 I. — 324 —

Det lægevidenskabelige Fakultet oplyste i 1858, at kun en af dets Docenter

nemlig Prof. Eschricht, beholdt Betaling for private Forelæsninger, og at den Indtægt, der kunde opnaas derved, ikke beløb sig til mere end 50—60 Rd. I en Erklæring af 12. Jan. 1865 bemærkede Fakultetet, at der efter Etatsr. Eschrichts Død ikke var nogen af Docenterne, som havde Indtægt af private Forelæsninger, saa at altsaa Fakultetet de facto havde opgivet at tilsigte en saadan Bifortjeneste. Det bemærkede imidlertid, at for saa vidt der var Spørgsmaal om et almindeligt Princip i denne Henseende, maatte det anse det for rigtigt, at Retten til at holde og i Lektionskatalogen annoncere Privatissima ikke opgaves, hvorved Fakultetet navnlig forstod saadanne Foredrag og Øvelser, der havde et videre gaaende Formaal ud over den Sfære, der passede for de studerende.

Det filosofiske Fakultet bemærkede i en Erklæring af 21. Septbr. 1858, at med Undtagelse af de til den filosofiske Prøve hørende Forelæsninger havde de øvrige Forelæsninger og Øvelser efter anden Examens Ophør i 1853 i Regelen og for største Delen været anmeldte og holdte offentlig og uden Betaling, og naar de stundom vare blevne anmeldte som private eller privatissima, var dette sket, enten fordi Docenten havde villet forbeholde sig Ret til at udelukke dem, han fandt aldeles umodne til Deltagelse (Madvig), eller for at betegne, at saadanne Forelæsninger vare af en mindre almindelig Natur, af den Slags, som Docenten, hvis det skulde være, vilde holde selv for en eller to Tilhørere (N. M. Petersen), eller for at antyde, at der ved slige for en snævrere Kreds beregnede Øvelser eller Foredrag tilsigtedes en saadan Kommunikation og Vexelvirkning mellem Docenten og Tilhørerne, der ikke plejede at forenes med Begrebet af de som offentlige anmeldte Forelæsninger (Schiern). Uden Betaling havde disse Forelæsninger og Øvelser stedse været holdte, hvad ogsaa det ved Anmeldelsen til „privat“ eller „privatissime“ ofte føjede Tillæg „men gratis“ havde tilkjendegivet. I øvrigt bemærkede Fakultetet, at nu kun Prof. Mehren holdt examineriske Øvelser for de studerende, der forberedte sig til Prøven i Hebraisk og anmeldte dem som private. Den samlede Indtægt, han herved havde opnaaet i alle de Aar, han havde holdt saadanne, udgjorde c. 30 Rd. Grunden, hvorfor han benævnedes disse Øvelser „private“, var væsentlig den, at de kun vare beregnede til at holdes som Vejledning for de studerende, der skulde underkaste sig den særlige Prøve i Hebraisk.

Hvad de til den filosofiske Prøve hørende Forelæsninger angik, havde Forelæsningshonorarerne udgjort:

Konf. Sibbern i 1855 I.—64 II. i alt 9054 Rd.

Prof. Nielsen i 1855 I.—64 II. — 4204 —

— Brøchner i 1861 I.—63 I. — 204 —

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet indsendte under 15. Oktbr. 1858 en Opgjørelse, i Følge hvilken Prof. chem. Scharling, den eneste, der oppebar Forelæsningshonorarer, i 1848—57 havde haft en Indtægt heraf af i alt 1596 Rd. Fakultetet bemærkede i øvrigt, at det antog, at Spørgsmaalet ej angik Privatissima, saa lidt som Forelæsninger, der ej vedkom Universitetet. Under 16. Jan. 1865 erklærede Fakultetet, at Prof. Scharling siden 1858 ikke havde oppebaaret noget Honorar for private Forelæsninger, og at altsaa alle private Forelæsninger i det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet siden den Tid vare holdte uden Betaling.

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet, hvem Konsistorium havde afkrævet en omstændelig Forklaring om, hvorledes Bestemmelsen i Univ. Fund. Kap. I. § 12

i den senere og seneste Tid var bragt i Anvendelse ved Fakultetet, udtalte sig udførlig om Spørgsmaalet i en d. 14. Jan 1865 afgivet Erklæring, idet det bemærkede, at det efter den Almindelighed, i hvilken Ministeriets Ønske var fremsat, ikke kunde indskrænke sig til at omtale et enkelt Punkt i bemeldte Paragraf, skjønt det ikke var usandsynligt, at det var Slutningstilkjendegivelsen om uformuende Studenters Fritagelse for at erlægge Betaling for private Forelæsninger, der egentlig havde fremkaldt Ministeriets Forespørgsel, men at det vilde være nødvendigt for det at omtale ethvert Punkt i den citerede Paragraf, som overhovedet kunde have været Gjenstand for særegen Anvendelse. I denne Henseende udtalte Fakultetet da for det første, at det i lang Tid havde været Brug ved samme at bestemme Honoraret for private Forelæsninger og hvad der stod ved Siden heraf til 4 Rd., og det var det ikke bekjendt, at dette lovbestemte Maximum nogen Sinde var blevet overskredet. Med Hensyn til Slutningsbestemmelsen i den omhandlede Paragraf, med hvilken den senere Bestemmelse i Bekj. 16. Avg. 1831 § 5 maatte sammenholdes, kunde alle Fakultets Medlemmer afgive den Erklæring, at de altid havde fritaget enhver Student, som havde ytret Ønske derom, for at erlægge Honorar, uden at foretage noget strengere Gjennemsyn af de foreskrevne testimonia paupertatis eller at have truffet nogen særegen Foranstaltning med Hensyn til disses Bedømmelse, hvorimod de hyppig havde meddelt Fritagelse for Erlæggelse af Honorar uden for de i Bekj. 16. Avg. 1831 § 5 foreskrevne Betingelser, ligesom det endelig jævnlig havde været Tilfældet, at studerende, der havde hørt private Forelæsninger, hverken havde betalt Honoraret eller begjært Fritagelse derfor. Det var heller aldrig kommet Fakultetet for Øre, at nogen juridisk studerende havde beklaget sig over, at der anvendtes nogen Strængighed med Hensyn til Indkrævelsen af Forelæsningshonorarer eller udøvedes noget Tryk paa de studerende i denne Henseende. Erfaringen viste tvært imod, at de studerende i et meget stort Omfang havde været fritagne. Til Oplysning herom henviste Fakultetet til, hvorledes Forholdet mellem betalende og fritagne havde stillet sig ved de private Forelæsninger og Øvelser, som havde fundet Sted i Efteraars-halvaaret 1863 og Foraarshalvaaret 1864. Fakultetet havde valgt disse Halvaar, fordi de vare de sidste, om hvilke aldeles fuldstændige Oplysninger for Tiden havde; thi da Honorarerne jævnlig først længe efter et Semesters Slutning erlagdes i Kvæsturen, var det ikke usandsynligt, at endnu ikke alle Honorarer for Efteraars-halvaaret 1864 vare indbetalte. Ved Prof. Grams private Examinatorium i Efteraaret 1863 var der efter Listens Udvisende 40 Deltagere, af hvilke efter Kassererens Opgivelse 15 havde betalt, o: c. 37 pCt. Sammes private Skriveøvelser i Foraaret 1864 besøgte af 18, af hvilke 8 havde betalt, o: c. 44 pCt. Prof. Aagesens private Forelæsning i 1863 II. hørtes af 91, af hvilke 47 havde betalt eller omtrent 51 pCt.*). Prof. Nellemann havde ved sin private Forelæsning i 1863 II. 34 Tilh., af hvilke 17 havde betalt, altsaa 50 pCt.; ved den private Forelæsning i 1864 I. var der 70 Tilh., af hvilke kun 17 havde betalt, eller c. 24 pCt. Prof. Holcks private Foredrag i 1863 II. hørtes af 11 Tilh., af hvilke 7, eller c. 64 pCt., havde betalt; i 1864 I. havde han 10 Tilh., af hvilke 4, eller 40 pCt., havde betalt. Prof. Goos havde ved sit private Examinatorium i 1863 II.

*) I 1864 I. vare Prof. Aagesens Forelæsninger og Øvelser offentlige.

81 Delt., af hvilke 43, eller c. 53 pCt. havde betalt; i 1864 I. havde han 23 Delt. i et privat Examinatorium, af hvilke 10 eller c. 43 pCt. havde betalt. Af disse Data vilde det ses, at Forholdet havde varieret ikke lidet, idet de betalende Tal havde bevæget sig fra 24 til 64 af 100. Toges Middeltallet, udgjorde de betalende c. 45 af 100. Det var imidlertid muligt, at det noget anomale Resultat, der viste sig ved den af Prof. Nellesmann i 1864 I. holdte private Forelæsning, hvor de betalende kun havde udgjort 24 pCt., skyldtes en Ukorrekthed i Kassererens Regnskab. Udskød man derfor denne Forelæsning af Beregningen, blev Middeltallet mellem 47 og 48 af 100. Det saas altsaa, at i Gjennemsnit over Halvdelen af Tilhørerne havde været fritagne for at erlægge Honorar. Naar Fakultetet endelig endnu bemærkede, at den Betingelse for Retten til Honorar, som Fundatsen i den omhandlede Paragraf betegnede ved, at det paagjældende collegium privatum „læses og fuldendes“, maatte forstaas og af Fakultetet var anvendt i Overensstemmelse med Bekj. 16. Avg. 1831 § 6 saaledes, at det var det anmeldte Kursus, som fuldendtes, ej derimod en hel Disciplin, var der formentlig ikke noget andet Punkt i Fundatsens Kap. I. § 12, om hvis særlige Anvendelse der kunde være Spørgsmaal.

Derimod fandt Fakultetet sig ved flere Ytringer under de Rigsdagsforhandlinger, der omtaltes i Ministeriets Skrivelse til Konsistorium opfordret til nærmere at belyse et andet til Honorarvæsenet hørende vigtigt Punkt, skjønt det ej var berørt i bemeldte Skrivelse, nemlig angaaende Udstrækningen af Professorernes Forpligtelse til at holde offentlige Forelæsninger.

Hovedbestemmelsen herom fandtes i Univ. Fund. Kap. I. § 7, hvortil sluttede sig Bekj. 16. Avg. 1831 § 1 og for de juridiske Professorers Vedkommende Frd. 26. Jan. 1821 § 5. Af disse Bestemmelser fremgik det uden Tvivl klart, at Forpligtelsen indskrænkede sig til, at enhver Professor skulde holde en offentlig Forelæsning over en vigtig Del af sin Videnskab i hvert akademisk Halvaar uden at der paa nogen Maade, saaledes som det under Forhandlingerne paa Rigsdagen blev gjort gjældende for de Fakulteters Vedkommende, ved hvis Examen der skjøltes mellem Hoved- og Bidiscipliner, kunde stilles den Fordring, at denne Forelæsning nødvendigvis skulde beskæftige sig med en Hoveddisciplin, end sige, at det skulde være Pligt for Professorerne offentlig at foredrage alle Hovedfag. Hvad det første Punkt angik, var det aabenbart en aldeles vilkaarlig Paastand, at Bidisciplinerne skulde være at betragte som uvigtige Dele af Videnskaben, Hoveddisciplinerne derimod alene som de vigtige. Det kunde fornuftigvis ikke betvivles, at ethvert Examinationsfag af Lovgivningen var betragtet som en vigtig Del af Videnskaben. Det var ogsaa af sig selv indlysende, at Fund. af 1788, der ikke kjendte til en Adskillelse mellem Hovedfag og Bifag, heller ikke ved Udtrykket „vigtige Dele af Videnskaben“ i Slutningstilkjendegivelsen i Kap. I. § 7 kunde have tænkt paa Hovedfag. I Fundatsen kunde dette relative Begreb ikke antages at betegne andet end større og vigtigere Partier af de i sammes Kap. I. §§ 3—6 nævnte Forelæsningsfag. En Professor juris maatte saaledes upaatvivlelig have fyldstgjort den ham efter Fund. Kap. I. § 7 paahvilende Forpligtelse ved at holde en offentlig Forelæsning over Søret, Landboret eller Kirkeret. Saa meget mere maatte det da nu antages, at en juridisk Professor fyldstgjorde Forpligtelsen ved offentlig at foredrage en saadan Del af Retsvidenskaben, som i den senere Lovgivning, nemlig Frd. 26. Jan. 1821 og Frd. 30. Decbr. 1839 var blevet anset for

saa vigtig, at den var blevet udsondret som et særligt Forelæsnings- og Examinationsfag, jfr. Motiverne til Frd. 26. Jan. 1821 i Koll. Tid. S. 188 ff., hvor de ved denne Forandring tilføiede Discipliner, nemlig Encyklopædien, Retshistorien, Hermenevtik og Folkeret betegnes som „meget vigtige“. For de juridiske Professorers Vedkommende maatte i alt Fald al Tvivl om dette Punkt være udelukket ved Frd. 26. Jan. 1821 § 5, der ganske i Almindelighed sagde, at over samtlige de til Retsvidenskaben hørende Discipliner skulde der holdes dels offentlige, dels private Forelæsninger, uden at give noget som helst Vink om den nærmere Fordeling. I Overensstemmelse hermed havde der da ogsaa ej alene i Tidsrummet for 1821 stadig været læst publice ikke blot over Hovedfag, men tillige over de nu værende Bidiscipliner; men ogsaa efter Forandringerne i 1821 og 1839 havde det samme idelig været Tilfældet. Kunde denne Fremgangsmaades Berettigelse for det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Vedkommende overhovedet underkastes Tvivl, trods Indholdet af Frd. 26. Jan. 1821 § 5, maatte den i alt Fald have faaet en utvivlsom Hjemmel ved denne mangeaarige Praxis.

Ligesom Fakultetet efter det udviklede maatte anse det for utvivlsomt, at den offentlige Forelæsning, som enhver Professor skulde holde i Semestret, kunde have en Bidisciplin til Gjenstand, saaledes var det altsaa ganske vist uden al Hjemmel i Universitetslovgivningen at antage, at der paahvilede Professorerne den Pligt at holde offentlige Forelæsninger over alle Hovedfag. Hvad der skulde støtte en saadan Paastand, skulde være den Passus i Univ. Fund. Kap. I. § 7, i hvilken det hedder: „*Lectiones publicæ* skal alene holdes over saadanne Dele af Videnskaberne, der ere de nødvendigeste for alle studerende; det øvrige og til videre Erudition henhørende bliver in *collegiis privatis* og *privatissimis* at afhandle“. Det var unægtelig, at denne Passus kunde læses saaledes, at den udelukkede *collegia privata* over de Dele af Videnskaben, der ere de nødvendigeste for alle studerende, over hvilke der altsaa kun skal holdes offentlige Forelæsninger. Men det var ganske vist aldeles uantageligt, at hine Dele af Videnskaberne skulde omfatte alle de nu værende Hoveddiscipliner. Dette fremgik allerede af den Omstændighed, at det vilde være en fuldkommen Umulighed at tilendebringe Forelæsningerne over samtlige Hoveddiscipliner ved det foreskrevne Antal offentlige Forelæsninger, nemlig en af hver Professor i det akademiske Kursus i den Tid, Fundatsen i Kap. I. § 7, jfr. § 9, krævede, ja selv i det Biennium, som Frd. 26. Jan. 1821 § 6 indførte for den retsvidenskabelige Forelæsningscyklus. Desuagtet gjentog Bekj. af 16. Avg. 1831 § 1 Bestemmelsen om den ene offentlige Forelæsning, som paahvilede enhver Universitetslærer. Naar det fremdeles erindredes, at flere af de nu værende juridiske Bidiscipliner ikke fandtes blandt de Forelæsningsfag, som vare opstillede i Fund. Kap. I § 4 og Kap. IV. § 15, jfr. Instr. 3. Apr. 1789 §§ 1 og 6, vilde ved hin Opfattelse af Begrebet „de nødvendigeste Dele af Videnskaben“ det forbavsende Resultat fremkomme, at Fundatsen, der i Kap. I. § 16 bestemmer, at enhver Professor foruden den ene offentlige Forelæsning skal holde tvende *collegia*, skulde have forudset, at en Tredjedel af Universitetslærernes Virksomhed skulde være tilstrækkelig til at gennemgaa saa godt som hele Retsvidenskaben, og at den dobbelte Tid skulde anvendes til Resten, der var af en aldeles underordnet Betydning. Det fremgik klart af det anførte, at de i den citerede Bestemmelse nævnte „nødvendigeste Dele af Videnskaben“ maatte være et langt snævrere Begreb end de nu værende

Hoveddiscipliner. Hvad Fundatsen i øvrigt havde villet henføre under hint Begreb, havde for Retsvidenskabens Vedkommende ikke længere nogen særlig Interesse, eftersom den hele Distinktion, Fundatsen opstillede mellem „de for alle studerende nødvendigste Dele“ og „det øvrige samt til videnskabelig Erudition henhørende“ efter de nærværende Forhold, nemlig den Udsondring af Fagene, som i Tidens Løb havde fundet Sted og var blevet anerkjendt ved Frd. 26. Jan. 1821 og Frd. 30. Decbr. 1839 og den i Forbindelse hermed staaende befalede Forelæsningscyklus, havde tabt sin Betydning. Dertil kom, at det ingenlunde var nødvendigt, ja endog efter den hele Ordforbindelse var mindre naturligt at forstaa den citerede Passus i Fundatsen saaledes, som Fakultetet i det foregaaende havde forudsat, at den udelukkede collegia privata over de Dele af Videnskaben, hvilke den betegnede som de nødvendigste for alle studerende. Det laa upaatvivlelig nærmest at forstaa den nævnte Tilkjendegivelse saaledes, at den begrænsede lectiones publicæ til alene at angaa disse Dele af Videnskaben, hvorved det selvfølgelig ikke var udelukket, at de ogsaa kunde være Gjenstand for collegia privata. Saaledes forstaaet paalagde den nævnte Passus Professorerne ikke nogen Forpligtelse ud over den, der indeholdtes i Paragrafens oven for afhandlede Slutningsbestemmelse. Den tilsigtede tvært imod at indskrænke Stoffet for lectiones publicæ og var vistnok blandt andet ogsaa foranlediget ved den tilfældige ydre Omstændighed, at der i Universitetsbygningen den Gang kun var 2 Avditorier til Forelæsninger, hvilket kunde gjøre det ønskeligt, at Bestemmelserne med Hensyn til Gjenstandene for collegia privata, der naturlig henvistes til Professorernes Hjem, bleve saa vide som mulig. I øvrigt gjaldt det ogsaa med Hensyn til dette Punkt, at al Tvivl for de juridiske Professorers Vedkommende maatte være afskaaret ved Frd. 1821 § 5, der klart viste, at private Forelæsninger kunde holdes over alle de til Forelæsningsplanen henhørende Fag. Ogsaa her fortjente det at bemærkes, at der, som Lektionskatalogerne udviste, saa vel før som efter 1821 stadig var blevet læst baade privatim og offentlig over de nu værende Hoveddiscipliner.

I Forbindelse med dette Punkt henledede Fakultetet Opmærksomheden paa, at Forpligtelsen efter Fund. Kap. I. § 16 til ved Sidén af den offentlige Forelæsning at holde 2 collegia for sammes Vedkommende var bortfaldet ved de senere Bestemmelser om, at den fuldstændige Forelæsningscyklus over Retsvidenskaben skal være tilendebragt i et Tidsrum af 2 Aar; det var i denne Bestemmelse, at man nu maatte søge Oplysning om, hvilke Forpligtelser med Hensyn til Forelæsninger, der paahvilede den enkelte Universitetslærer, og en Fastholden af Regelen i Univ. Fund. vilde efter Disciplinernes nu værende Omfang let kunne medføre, at en Professor maatte læse 3 Timer om Dagen, hvilket maatte anses for uoverkommeligt.

Paa Grund af de tidligere berørte Ytringer i Ministeriets Skrivelse af 19. Juli 1858 følte Fakultetet sig end videre opfordret til at udtale sig angaaende det almindelige Spørgsmaal, om det kunde anses for rigtigt, at Honorarer for de ved Universitetet holdte Forelæsninger og Øvelser bortfaldt. Fakultetet bragte i denne Henseende de Betragtninger i Erindring, der vare gjorte gjældende i en Betænkning, som en af Universitetslærere sammensat Komite i Aaret 1843 havde udarbejdet. Det fremhævedes her, at der for Bibeholdelsen af disse Honorarer i Almindelighed talte, at de til Universitetslærernes faste Gage fejede et Tillæg, hvis Størrelse for en stor Del beroede paa den Anerkjendelse, som Docenten

kunde vinde ved Flid og Talent. Medens hans faste Gage skulde sikre ham en anstændig Existens, og medens hans Embedspligt krævede af ham Flid og Iver i hans Forelæsninger, skulde Honoraret — hvor Forholdet var et saadant, at der kunde bringes noget ud deraf — tilføje et om end ej betydeligt, dog baade i sig selv og just ved Erhvervelsesmaaden opmuntrende Overskud over det absolut nødvendige; og hvorvel det aldrig skulde være den væsentlige Drivfjeder til hans Omhu for sine Forelæsnings Godhed, skulde det dog indeholde en Spore, endog ved blot mere umiddelbart at minde ham om, under hvilken Forudsætning og Betingelse han oppebar ogsaa den faste Gage. Hertil kom, at Betalingen for Forelæsninger efter lang Erfaring var en ikke lidet virksom Spore til Orden og Akkuratess i de frit valgte og betalte Forelæsnings Benyttelse af de studerende, ligesom den ogsaa paa en umiddelbar Maade holdt Forestillingen om ikke blot Statens, men hver enkelt Tilhørers Krav paa Docentens Flid, Omhu og Orden levende. Fakultetet fejede til disse Betragtninger endnu den, at disse Honorarer, som ubetinget havde størst Betydning for de theologiske og juridiske Professorer samt de Professorer i det filosofiske Fakultet, som foredroge Lærefagene til den almindelige filosofiske Prøve, kunde betragtes som et Vederlag for det disse Professorer i Særdeleshed paahvilende byrdefulde Examensarbejde. Fra en anden Side betragtet maatte det fremdeles vistnok erkjendes, at der ikke i Almindelighed var nogen Grund til, at den højere Fagundervisning, som meddeltes ved Universitetet, skulde være gratis. Den betaltes ogsaa i de fleste andre Lande, og i Regelen meget højere end her, hvor der tilmed, som oven for paavist for det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Vedkommende, tilstodes Fritagelse i en meget stor Udstrækning, saa at det med Bestemthed turde siges, at Regelen om private Forelæsnings Betaling ikke hvilede trykkende paa de studerende. Mod Afskaffelsen af de saakaldte Privatissima kunde særlig gjøres gjældende, at det syntes naturligt, at disse, der selvfølgelig faldt uden for den almindelige befalede Forelæsningscyklus og jævnlig bleve foranledigede ved en udtrykkelig Opfordring fra de studerendes Side, særlig betaltes af Deltagerne i dem, saa meget mere, som disse Øvelser laa den egentlige Docentvirksomhed fjærnere og derhos vare meget trættende og aandssløvende for vedkommende Professorer.

For det Tilfælde, at det ikke skulde findes rigtigt at afskaffe samtlige Honorarer eller en Del af disse i Fremtiden, maatte det i Henhold til de Udtalelser, der fandtes i Ministeriets Skrivelse af 19. Juli 1858 forudsættes, at Gjennemførelsen af denne Foranstaltning vilde ske paa en saadan Maade, at det ikke blev de Professorer til Skade, hvem disse Indtægter tilkom som en Ret efter deres Beskikkelse ved Universitetet. For saa vidt Ministeriet i sidst nævnte Henseende paa pegede Muligheden af to forskellige Veie, der kunde følges, nemlig enten saaledes, at det kun blev de Professorer, der fremtidig ansattes, der udelukkedes fra Retten til at oppebære Honorar for Forelæsninger eller Øvelser, eller saaledes, at der gaves de nu ansatte Professorer, som vilde lide et Indtægtstab ved Afskaffelsen af Honorarer, en passende og billig Godtgjørelse, samstemmede Fakultetet ganske med Ministeriet i, at den Forskjel i Professorernes Stilling, der vilde blive en Følge af at bevare Retten til at oppebære Honorar for de tidligere, men ophæve den for de senere ansatte Docenter, vilde være lidet ønskelig, og at derfor den sidste Vej burde foretrækkes.

Dersom man vilde skride til en Afløsning af den her omhandlede Ret, vilde

det næppe være muligt at lægge nogen anden Regel til Grund end den, at Erstatningen saa vidt mulig bestemtes ved at se hen til Middelstørrelsen af, hvad vedkommende Professor ad denne Vej havde oppebaaret gennem en længere Aarrække, f. Ex. i de sidste 10 Aar, skjønt det ganske vist maatte erkjendes, at Tilfældigheder her kunde komme til at faa en utilberlig Indflydelse, f. Ex. den Omstændighed, at vedkommende Professor ved anden Virksomhed, som havde været til Universitetets Tarv, var blevet forhindret fra at holde saadanne Øvelser (Privatissima), som give den største Indtægt. Det gjaldt i øvrigt om Flertallet af Medlemmerne af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet, at de ikke havde tjent i 10 Aar ved Universitetet. For disses Vedkommende vilde vel Middeltallet af de i Tjenesteaarene hafte Indtægter blive lagt til Grund for Afløsningen; men Fakultetet henlede dog Opmærksomheden paa, at en Afløsningsberegning i det hele vilde være ugunstig for de Professorer, der havde tjent i kort Tid, da de studerende først, naar en Docent ved en længere Virksomhed var dem fordelagtig bekjendt, ret vilde søge hans Forelæsninger og Øvelser. Endelig turde der efter Fakultetets Formening være Anledning til ved Beregningen at udskyde de Semestre, i hvilke den paagjældende Docent ingen privat Forelæsning havde holdt, idet denne Omstændighed ikke syntes at burde komme ham til Skade. Den senest ansatte Docent i Fakultetet, Prof. Holst, havde i de to Semestre, i hvilke han havde fungeret, ingen private Forelæsninger eller Øvelser holdt, og en eventuel Afløsningssum maatte altsaa for hans Vedkommende fastsættes paa anden Maade. Med Hensyn til Størrelsen heraf kunde de af hans Forgænger, Etatsraad Benzon-Buchwald, under hans Virksomhed ved Universitetet oppebaarne Honorarer mulig afgive Vejledning.

Fakultetet fremsendte endelig den foran meddelte Udsigt over, hvad enhver af dets Medlemmer i de sidste 10 Aar eller i den hele Tjenestetid, for saa vidt den ikke udgjorde 10 Aar, havde oppebaaret i Honorarer for Forelæsninger, Øvelser og Examinatorier, og bemærkede hertil følgende: Det var allerede oven for bemærket, at Opgivelserne for Efteraarshalvaaret 1864 næppe kunde anses for aldeles fuldstændige, og det vilde derfor uden Tvivl være rigtigst, at dette Halvaar udgik af Beregningen. Kun for Prof. Grams Vedkommende kunde en Opgjørelse for fulde 10 Aar finde Sted; med Hensyn til alle de øvrige Medlemmer af Fakultetet, der havde oppebaaret Indtægter af Honorarer, omfattede Opgjørelsen de i den hele Tjenestetid oppebaarne Honorarer. Prof. Gram havde, naar Efteraarshalvaaret 1854 medtoges, men derimod efter det nys anførte 1864 II lodes ude af Betragtning, i 10 Aar, i hvilke han ikke havde holdt noget Privatissimum, i det hele oppebaaret 1862 Rd. eller $186\frac{2}{10}$ Rd. aarlig. Da han imidlertid i Foraarshalvaaret 1860 af Ministeriet formedelst Sygdom blev fritaget for at holde et anmeldt privat Examinatorium, var Gjennemsnittsindtægten for hvert af de 19 Semestre, i hvilke Honorar var oppebaaret for Forelæsninger og Øvelser, 98 Rd. eller 196 Rd. aarlig. Prof. Aagesens Indtægt af Forelæsninger og Øvelser i de 9 Aar, fra 1855 II, da hans Forelæsningsvirksomhed ved Universitetet begyndte, indtil 1864 I inkl., havde udgjort et Beløb af 1668 Rd. o.: $185\frac{3}{9}$ Rd. om Aaret. Af disse Forelæsninger og Øvelser havde ingen været Privatissimum. I 4 af de 18 Semestre havde Prof. Aagesen ikke holdt private, men kun offentlige Forelæsninger og Øvelser. Gjennemsnittsindtægten i de 14 Semestre, i hvilke han

havde oppebaaret Honorar for Forelæsninger og Øvelser, havde saaledes udgjort $1668\frac{1}{14}$ eller $1192\frac{1}{14}$ Rd. i Semestret = $2384\frac{1}{14}$ Rd. om Aaret. Prof. Nellemann havde i de $5\frac{1}{2}$ Aar fra 1859 I inkl., da hans Virksomhed begyndte, indtil 1864 I inkl., haft en Indtægt af Honorarer til Beløb af 1296 Rd. $\circ$: $1179\frac{1}{11}$ Rd. i Semestret, eller $2357\frac{1}{11}$ Rd. om Aaret. To af de betalte Forelæsninger og Øvelser havde været Privatissima. I 1 af de 11 Semestre havde Prof. Nellemann ikke holdt private, men kun offentlige Forelæsninger og Øvelser. Gjennemsnitsindtægten i de 10 Semestre, i hvilke Honorar havde været oppebaaret, havde saaledes udgjort $1296\frac{1}{10}$ Rd. = $1296\frac{1}{10}$ Rd. i Semestret = $2592\frac{1}{10}$ Rd. om Aaret. Prof. Holck havde i de $2\frac{1}{2}$ Aar fra 1862 I inkl., da han begyndte at fungere som Docent, indtil 1864 I inkl., oppebaaret i Honorarer 172 Rd. $\circ$: $342\frac{2}{5}$ Rd. i Semestret = $684\frac{4}{5}$ Rd. om Aaret. Han havde intet Privatissimum holdt og i det første af de 5 Semestre holdt han ingen privat Forelæsning. Gjennemsnitsindtægten i de 4 Semestre, i hvilke han havde oppebaaret Honorar, blev $172\frac{1}{4}$ = 43 Rd., altsaa 86 Rd. om Aaret. Prof. Goos havde i de $2\frac{1}{2}$ Aar fra 1862 I inkl., da hans Forelæsningsvirksomhed ved Universitetet begyndte, indtil 1864 I inkl., haft en Indtægt af Honorarer til Beløb af 324 Rd., altsaa $64\frac{4}{5}$ Rd. i Semestret eller $129\frac{3}{5}$ Rd. om Aaret. Han havde intet Privatissimum holdt, og i det første Semester holdt han ingen privat Forelæsning. Gjennemsnitsindtægten i de 4 Halvaar, i hvilke han havde oppebaaret Honorar, var 81 Rd., altsaa 162 Rd. om Aaret. Endelig bemærkede Fakultetet, at af de statsvidenskabelige Docenter havde Prof. Kayser stedse kun holdt offentlige Forelæsninger, og at ligeledes Prof. Holst, som oven for bemærket, i de to Halvaar, i hvilke han havde doceret ved Universitetet, kun havde holdt offentlige Forelæsninger og Øvelser.

Konsistorium indsendte samtlige disse Erklæringer og Oplysninger til Ministeriet med Skrivelse af 28. Jan. 1865. Det bemærkede, at det ikke havde forelagt Sagen for den akademiske Lærerforsamling, eftersom den nærmest kun havde Interesse for det theologiske og det rets- og statsvidenskabelige Fakultet samt de Professorer i det filosofiske Fakultet, som foredroge Lærefagene til den almindelige filosofiske Prøve. Det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Ytringer om Udstrækningen af Professorernes Forpligtelse til at holde offentlige Forelæsninger tiltraadte Konsistorium ganske, ligesom Konsistorium ogsaa i alt væsentligt tiltraadte, hvad dette Fakultet havde bemærket med Hensyn til Spørgsmaalet, om det kunde anses for rigtigt, at Honorarerne for de ved Universitetet holdte Forelæsninger og Øvelser ved Lov bleve afskaffede. Konsistorium var ogsaa enigt i, at saafremt det skulde findes rigtigt at afskaffe samtlige Honorarer eller en Del af disse i Fremtiden, maatte Gjennemførelsen af denne Foranstaltning ske paa en saadan Maade, at det ikke blev de Professorer til Skade, hvem disse Indtægter tilkom som en Ret efter deres Beskikkelse ved Universitetet. For saa vidt Ministeriet i sin Skrivelse af 19. Juli 1858 med Hensyn til Afskaffelse i Fremtiden af Honorarer havde paapeget Muligheden af 2 forskellige Veje, som kunde følges, nemlig enten saaledes, at det kun blev de Professorer, der fremtidig ansattes, der udelukkedes fra Retten til at oppebære Honorar for Forelæsninger og Øvelser, eller saaledes, at der gaves de nu ansatte Professorer, som vilde lide et Indtægtstab ved Afskaffelsen af Honorarer, en passende og billig Godtgørelse, maatte det, som Ministeriet selv fremhævede, erkjendes, at den Forskel i Professorernes Stilling,

der vilde blive en Følge af at bevare Retten til at oppebære Honorar for de tidligere, men ophæve den for de senere ansatte Docenter, vilde være lidet ønskelig, og at derfor den sidste Vej utvivlsomt vilde være at foretrække. Endelig sluttede Konsistorium sig til Fakultetets Udtalelse angaaende Fremgangsmaaden ved en eventuel Aflesning.

Frugten af denne Forhandling var den Bestemmelse, som Ministeriet indsatte i det Rigsdagen i 1865—66 forelagte Lønningsforslag, se § 8 foran Side 150—51 med Motiver. Det videre om denne Bestemmelses Skjæbne er bemærket i det foregaaende.

b. Optionsboliger, Embedsboliger og Huslejeportioner.

Under 23. Jan. 1864 begjærede Ministeriet af Konsistorium Oplysning om, hvorvidt der maatte være noget til Hinder for, at den Etatsraad Stein tillagte Lejlighed i det forrige kirurgiske Akademi ved hans Afgang eller Død anvendtes til Bolig for Professoren i Fysiologi. Efter Foranledning af Konsistorium udtalte det lægevidenskabelige Fakultet sig herom i en under 29. Febr. 1864 afgivet Erklæring. Flertallet udtalte sig for Hensigtsmæssigheden af, at der eventuelt indrømmedes den fysiologiske Docent Bolig i Hovedbygningens Stueetage, dog kun under Forudsætning af, at den paatænkte Sidefløj blev opført og indrettet til et fysiologisk Laboratorium, og med den Betingelse, at der af Etatsr. Steins nu værende Lejlighed, som formentlig var mere omfattende end nødvendigt for en Privatbolig, forbeholdtes nogle af de nærmest den nye Anatomibygning beliggende Rum til fremtidig nærmere Bestemmelse, f. Ex. til Opbevaring af den farmakologiske Samling, til Arbejdsværelser for en mediko-forensisk Docent o. desl. Mindretallet (Professorerne Buntzen og Saxtorph) antog ikke, at der var nogen tilstrækkelig Grund til at tilsikre den fysiologiske Docent Bolig i Akademiet, for saa vidt et fysiologisk Laboratorium der maatte blive indrettet. I ethvert Tilfælde ansaa Mindretallet det for ønskeligt, at Akademiets Hovedbygning maatte holdes fri for Forbindelse med de i den eventuelle Sidebygning tilsigtede eksperimenterende Foretagender, der let kunde trækkes over med i Docentens private Lejlighed. Derhos bemærkedes det, at den anatomisk-kirurgiske Retning, der havde fuldt saa megen Betydning og et langt vigtigere Apparat paa Stedet, havde et billigt Krav og historisk Hævd paa Boligen og Eforatet for den samlede Anstalt. Mindretallet ønskede derfor, at Forholdet blev som tidligere, og at den lokale Bestyrelse blev forbeholdt disse Docenter og ikke faktisk overgivet til Docenter af en ny Retning, hvis Tilstedeværelse snarere maatte besvære den vante Orden, Renlighed og Disciplin end fremme den. Flertallet bemærkede hertil, at det ikke saa nogen Sandsynlighed for, at Hovedbygningen vilde blive draget med ind i de tilsigtede eksperimenterende Foretagender, fordi den fysiologiske Docent der fik sin private Bolig. Anatomien og Kirurgien vilde i Hovedbygningen lige fuldt beholde deres eget Omraade uanfægtet, og Flertallet befrygtede ikke, at der for disse Fag skulde flyde nogen Ulempe af den Omstændighed, at Fysiologen boede under de dem anviste Lokaler, naar han i Sidefløjen fandt en bekvemt indrettet Plads for sin Virksomhed. For Flertallet havde det Hensyn været gjældende, at Fysiologen mere end nogen anden Docent vilde være bundet til Institutet, idet ikke blot Forelæsninger og Øvelser for studerende vilde udkræve hans Nærværelse, men

ogsaa selve de fysiologisk-kemiske Arbejder og det fysiologiske Experiment, i hvis Tjeneste den paatænkte Sidebygning skulde træde, meget ofte vilde fordrø et stadigt og i Døgnet Løb hyppig gjentaget Tilsyn.

Ved under 18. Apr. at indsende disse Erklæringer til Ministeriet, bemærkede Konsistorium, at det, efter at det af Ministeriet paa afvigte Rigsdag fremsatte Forslag til en Bevilling til Opførelse af et fysiologisk Laboratorium var blevet forkastet, ikke fandt Anledning til at ytre sig videre om denne Sag, forinden man var kommet til Kundskab om, hvad der var paatænkt med Hensyn til Opførelsen af bemeldte Laboratorium. Kun henledede Konsistorium Opmærksomheden paa, at det vistnok under alle Omstændigheder ved en eventuel Disposition over Etatsr. Steins nu værende Bolig vilde være nødvendigt at tage Hensyn til, at den Docenten i Anatomi i samme Bygning tillagte Embedsbolig var uforholdsmæssig indskrænket. Det burde derfor tages under Overvejelse, om ikke enten Etatsr. Steins Bolig i sin Tid kunde deles i tvende passende Embedsboliger, eller om den, hvis dette ikke lod sig gjøre, ikke burde forbeholdes saa vel Docenten i Anatomi som eventuelt Docenten i Fysiologi, saaledes at den ældste af disse Docenter fik Etatsr. Steins Bolig, den yngre den hidtil værende Konservatorbolig.

Efter at Etatsr. Stein den 14. Maj 1868 var afgaaet ved Døden begjærede Ministeriet i Henhold til sin Skrivelse af 7. Marts 1854*) Konsistoriums Erklæring om den fremtidige Disposition over dennes Bolig, idet Ministeriet, efter at et fysiologisk Laboratorium senere var blevet opført, uden at det Tilsagn, som var givet Fakultetets Professor i Fysiologi ved hans Ansættelse om Fribolig, derved havde kunnet opfyldes, ansaa det nødvendigt, at Konsistorium indhentede det lægevidenskabelige Fakultets Erklæring om Boligens fremtidige Benyttelse, forinden dets egen Betænkning om dette Spørgsmaal blev afgivet.

Det lægevidenskabelige Fakultet udtalte i denne Anledning under 19. Oktbr. 1868, at den omhandlede Bolig formentlig burde overlades Prof. Panum, og for saa vidt Fakultetet i sin Skrivelse af 29. Febr. 1864 havde antaget, at der burde forbeholdes nogle Værelser for den farmakologiske Samling eller til Arbejdsværelser for den mediko-forensiske Docent, oplyste det, at dette Forbehold nu bortfaldt, da der andetsteds var anvist Plads til det første af disse Formaal og det sidste her vilde faa en uheldig Beliggenhed. Med Hensyn til de i Konsistoriums Skrivelse af 18. Apr. 1864 opkastede Spørgsmaal om den fremtidige Afbenyttelse af den nævnte Lejlighed udtalte Fakultetet, at det ikke havde noget at indvende mod den af Konsistorium foreslaaede Ordning, hvorved Boligen forbeholdtes saa vel Docenten i Anatomi som Docenten i Fysiologi, men mente dog, at dette Forhold helst burde forbeholdes en senere Afgjørelse.

Professorerne Buntzen og Saxtorph havde afgivet et Separatvotum, i hvilket de erklærede sig imod enhver Fastsættelse af denne Boligs fremtidige Brug til Fordel for en fysiologisk eller anatomisk Docent, fordi den kirurgiske Docent, som gav Vejledning i operativ Kirurgi o. s. v., havde lige saa nødvendig Brug for den som Anatomen og meget mere end Fysiologen, der desuden havde tilstrækkelige Aftrædelsesværelser i Laboratoriebygningen, hvorimod den kirurgiske Docent vilde blive aldeles uden Hjælp i denne Henseende. De henledede fremdeles Opmær-

*) Lindes Medd. 1849—56 S. 307.

somheden paa Samlingernes daarlige Anbringelse og knebne Plads, hvorfor de antog, at disse Spørgsmaal maatte tages alvorlig under Overvejelse, førend en Bestemmelse om Lokaliteternes Anvendelse vedtoges.

Hertil bemærkede Flertallet, at der i den omhandlede Bygning 1ste Etage fandtes tilstrækkelige Lokaler i umiddelbar Forbindelse med Forelæsningsalen, baade til Aftrædelse for den kirurgiske Docent og til Forberedelserne for Operationsevelserne, saa at Undervisningen heri paa ingen Maade vilde lide noget Afbræk ved den Omstændighed, at Docenten boede længere borte. For den fysiologiske Docents Vedkommende var Forholdet derimod et ganske andet, idet en umiddelbar Forbindelse af dennes Bolig med det fysiologiske Laboratorium maatte betragtes som værende af den største Betydning for hele hans videnskabelige Virksomhed og en af de første Betingelser for Løsningen af det fysiologiske Laboratoriums Opgave, at være et virksomt Middel til Videnskabens Fremme. De fysiologiske Experimenter, navnlig Vivisektionerne og de fysiologisk-kemiske og fysikalske Arbejder fordrede nemlig et stadigt og i Døgnet Leve hyppig gjentaget Tilsyn, der ikke vilde kunne ydes, naar Docenten boede længere borte, og ikke undværes, uden at Arbejderne i høj Grad lede derved. Med Hensyn til Mindretallets Henvi-
 sning til Samlingernes daarlige Anbringelse og knebne Plads oplyste Flertallet, at der ikke for Øjeblikket var nogen Trang til Udvidelse af de til Samlingerne anvendte Lokaler, eller i det mindste ingen, som bekvemt vilde kunne afhjælpes ved Lokaler i Stueetagen; thi naar en Udvidelse en Gang blev nødvendig, saa vilde den bedst kunne ske ved Inddragelse af den Prof. Schmidt for Tiden indrømmede Beboelseslejlighed. Naar dertil kom, at en Embedsbolig i eller umiddelbart ved Laboratoriet var et af de Punkter, Prof. Panum opstillede som Betingelse for Overtagelsen af sit nu værende Embede, og at han formentlig kunde støtte sig til et bestemt udtalt Løfte af Ministeriet, idet der ved hans Udnævnelse var tilstaaet ham 300 Rd. som Huslejahjælp „indtil der kunde anvises ham fri Bolig i det fysiologiske Laboratorium“, skønnede Flertallet ikke rettere, end at den nævnte Bolig, nu da den var blevet ledig, burde overlades Docenten i Fysiologi.

Prof. Panum havde med Fakultetets Erklæring sendt en særlig Udtalelse. Næst at henvise til sin Afhandling „Til Oplysning om de fysiologiske Laboratori-
 oprindelse o. s. v.“ i Ugeskr. f. Læger, 2. Række, 39. Bind Nr. 17—18, i hvilken han havde oplyst den Betydning, det havde for ethvert fysiologisk Laboratorium, for enhver fysiologisk Docent og for hele Undervisningen i Fysiologi, at en saadan Anstalts Forstander havde sin Bolig i eller i umiddelbar Forbindelse med den, udtalte han, at han ansaa en nærmere Motivering af den Mening, at det var en nødvendig Betingelse for en lykkelig Fremtid for ham som fysiologisk Docent og Videnskabsmand ved Universitetet, saa vel som for det nye fysiologiske Laboratorium, at den attraaede Forbindelse med Boligen opnaaedes, for overflødig. Med Hensyn til de personlige Krav, han forment at have i saa Henseende, henviste han til de Forhandlinger, som fandt Sted, inden han overtog sit nu værende Embede. I den Plan til et fysiologisk Laboratorium, som han i Følge Ministeriets Anmodning havde udarbejdet, var en Bolig for Forstanderen optaget. Da dernæst denne Plan, i Følge Fakultetets Forestilling, af Hensyn til de lokale Forhold ved Byggegrunden i Akademiets Gaard blev modificeret saaledes, at Udkastet til en ny Bolig for Forstanderen i den paatænkte Bygning bortfaldt, skete dette under Henvi-
 sning til, at en Embedsbolig for det fysiologiske Laboratoriums Forstander,

hvis dette blev opført paa det paatænkte Sted, kunde faas i Hovedbygningens Stueetage, naar Etatsr. Stein, som da beboede den, gik af. I den Skrivelse, hvori han afgav sin Erklæring med Hensyn til denne Modifikation, og hvori han erklærede sig villig til under visse stipulerede Betingelser at overtage Embedet, sagde han, at han kun under den udtrykkelige Forudsætning og Betingelse, at Etatsr. Steins Bolig ved hans Afgang blev indrømmet ham, kunde gaa ind paa den foreslaaede Forandring af Planen. I hans derefter følgende Udnævnelse blev der tilstaaet ham 300 Rd. til Hjælp til Husleje „indtil der kunde anvises ham fri Bolig i det fysiologiske Laboratorium, som Ministeriet vilde søge at faa opført“. Det var herefter klart, at Aftrædelsesværelser i Anstalten for Forstanderen aldeles ikke vilde kunne bøde paa Mangelen af dens Forbindelse med Boligen, og der blev derfor heller ikke indrettet noget særligt Aftrædelsesværelse for Forstanderen i den nye Bygning, idet han, naar ikke Forretninger krævede hans Nærværelse andetsteds, mente at kunne opholde sig i det for den fysikalsk-fysiologiske Instrumentsamling bestemte Lokale, til hvilket naturligvis ogsaa enhver anden, som skulde eller vilde benytte disse Instrumenter her, maatte have fri Adgang. Den Paastand, at det for Undervisningen i kirurgiske Operationer skulde være vigtigt, at Læreren maatte have sin Bolig i Forbindelse med Forelæsningslokalet og med Samlingen af kirurgiske Instrumenter, var ganske ny og vistnok ene staaende. Denne Trang var hverken theoretisk eller faktisk anerkjendt ved noget Universitet, og det var endog ikke rimeligt, at den nogen Sinde skulde være udtalt før. Den var heller ikke tidligere omtalt i Fakultetet, og Generaldirektøren ved det fordums kirurgiske Akademi havde sin Bolig i Akademiets Stueetage, ikke i Egenskab af Lærer i kirurgiske Operationer, men i Egenskab af at være den ældste Professor ved Akademiet, et Hensyn, som nu var bortfaldet, efter at kirurgisk Akademi var ophævet som særskilt Lærestalt, og efter at den sidste af de Professorer, som vare ansatte ved samme, nu var død. For saa vidt de Professorer, som havde beboet Lejligheden i Stueetagen, saaledes som Etatsr. Stein og Prof. Withusen, havde doceret kirurgiske Operationer, havde de som Aftrædelsesværelse for Forberedelsen til Forelæsningerne ikke benyttet noget af Beboelsesværelserne i Stueetagen, men de til det store Avditorium grænsende Værelser paa 1ste Sal, navnlig, foruden selve Instrumentsamlingens Lokale, dels de til venstre for det store Avditorium liggende Værelser, dels det Aftrædelsesværelse, hvori Fakultetsmøderne nu sædvanlig holdtes. Disse Lokaler, som jo ogsaa fremdeles vilde staa til Disposition for Docenten i kirurgiske Operationer, syntes at maatte være fuldkommen tilstrækkelige for denne Undervisnings Formaal.

Ved under 13. Novbr. at indsende disse Aktstykker til Ministeriet, bemærkede Konsistorium, at det ikke mente ved denne Lejlighed at burde gjenoptage de tidligere førte Forhandlinger angaaende den nævnte Boligs Karakter som Optionsbolig for det hele lægevidenskabelige Fakultet, jfr. Lindes Medd. 1849—56 S. 294—308; men det foreslog ogsaa denne Gang at lade Spørgsmaalet om denne Boligs endelige Bestemmelse forblive henstaaende uafgjort. Konsistorium var nemlig med det lægevidenskabelige Fakultets Flertal enig i, at Boligen, paa Grund af samtlige for Haanden værende Forhold og Omstændigheder, burde overlades Prof. Panum for hans Embedstid, medens det derimod ikke ansaa det for nødvendigt eller hensigtsmæssigt at fastsætte som en almindelig Regel, at Boligen altid skulde tilkomme Professoren i Fysiologi, eller overhovedet nu at træffe nogen ud over

dette foreliggende Tilfældes Afgjørelse gaaende Bestemmelse med Hensyn til Boligen. Ministeriet bifaldt derefter under 30. s. M., at Professorboligen i det forrige kirurgiske Akademis Bygning, paa Grund af samtlige for Haanden værende Forhold og Omstændigheder, overlodes til Prof. Panum for hans Embedstid, uden at der dog herved blev truffet nogen Bestemmelse med Hensyn til Boligen, der gik ud over det foreliggende Tilfældes Afgjørelse.

Under Lønningslovens Behandling er der i Ministeriet udarbejdet en Oversigt over de historiske Forhold med Hensyn til Professorresidenserne. Den meddeles her.

I den ældre Tid ejede Universitetet 12 Professorresidenser og desuden udrededes der af Renterne af Kapitalerne for 2 i sin Tid bortsolgte Professorgaarde 3 Huslejegodtgjørelser, saa at alle Universitetets 15 Professorer enten havde fri Bolig eller Huslejegodtgjørelse. I Aaret 1728 afbrændte alle Residenserne, men bleve senere gjenopførte. I Aaret 1795 var der kun 11 Residenser tilbage, hvoraf i samme Aar brændte 2. Af disse blev kun den ene gjenopført, og den anden Gaards Grund solgtes. Assurancesummen for den sidste Gaard blev anvendt til den ene Gaards Gjenopførelse. Der var saaledes 10 Professorgaarde og 3 Huslejegodtgjørelser.

I Aaret 1807 brændte de 6 Residenser, og i Stedet for Boligerne i disse blev der tillagt 5 Professorer midlertidig Huslejegodtgjørelse, indtil Gaardene kunde blive gjenopførte. (Den ene af de brændte Gaarde stod ledig, da Branden indtraf). I Aarene 1813 og 1815 bleve Professorboligerne forøgede med 2, nemlig dels med Prokanslerens og dels med Kommunitets-Økonomens Bolig, henholdsvis i Kommunitetsbygningen paa Nørregade og i Kommunitetsbygningen i Studiegaarden. Efterhaanden som de brandlidte Professorer enten opterede Boliger eller afgik, bleve de 5 midlertidige Huslejegodtgjørelser inddragne. I Aaret 1817 blev Forholdet ved kgl. Resol. 18. Apr. s. A. nærmere ordnet saaledes, at saa længe de afbrændte Gaarde ikke kunde gjenopføres, skulde dels de oven nævnte 2 Lejligheder i Kommunitetsbygningen vedblive at tjene til Professorboliger, dels udredes 4 passende Huslejegodtgjørelser i Penge (paa 450, 400, 350 og 300 Rd.). I Aaret 1827 blev Professorgaarden i St. Pederstræde taget til Brug for den polytekniske Lærestanstalt, og i Stedet for den oprettet en Huslejeportion. I Aaret 1830 blev der i Stedet for den oprettet en Huslejeportion. I Aaret 1830 blev der i Stedet for Boligen i Gaarden Nr. 34 i store Kannikestræde, der var taget i Brug til anatomisk Museum, oprettet en Huslejeportion. I Overensstemmelse hermed blev der i Aaret 1836 ved Universitetets Normalreglement af 25de Novbr. s. A. approberet 6 Huslejeportioner, der fastsattes til 400 Rd. hver. I Aaret 1844 blev ved Universitetets nu gjældende Normalreglement af 13 Novbr. s. A. paa ny approberet 6 Huslejeportioner à 400 Rd. hver. I Aaret 1847 blev den ene Professorbolig i Kommunitetsbygningen indtaget til Embedsbolig for Professor zoologiæ og en 7de Huslejeportion oprettet paa 400 Rd. I Aaret 1852 blev efter Ørsteds Død Professorgaarden i Studiestræde definitivt overdraget til den polytekniske Lærestanstalt, og en 8de Huslejeportion oprettet paa 400 Rd.

Efter alt det forestaaende er der nu tilbage 2 Optionsboliger, nemlig Gaarden Nr. 33 i St. Kannikestræde og Kommunitetsbygningen i Studiegaarden, samt 8 Huslejeportioner.

— Foranlediget ved en Forespørgsel fra Udvalget for Lønningsloven har Ministeriet under 5 Febr. 1864 svaret:

Universitetet har to Klasser Friboliger, dels Friboliger (Professorresidenser, Optionsboliger), der som et rent Lønningsemolument tilfalde Professorerne, dels Embedsboliger, der ere knyttede til bestemte Professorater (saasom Prof. astronomiæ, Prof. zoologiæ, Prof. mineralogiæ) og medføre særegne Forpligtelser for Brugeren. Af den første Klasse Friboliger ere nu kun 2 tilbage, nemlig Gaarden gl. Nr. 33 i St. Kannikestræde og den Kommunitetet tilhørende Bygning, som er beliggende inden for Kommunitetsbygningen i Studiegaarden. Adgangen til Friboligerne (Optionsboligerne) og de i de tidligere Optionsboligers Sted nu traadte Huslejeportioner, hvilket Emolument forhen blev opteret efter Anciennitet i Konsistorium, staar nu lige aaben for alle i normerede Pladser ansatte Professorer efter deres Anciennitet, beregnet fra deres første Ansættelse ved Universitetet, se kgl. Resol. 1. Septbr. 1850 (Lindes Medd. 1849—56 S. 47—49) og Konsistoriums Kundgjørelse 18. Septbr. 1850 i Lovsaml. f. 1850.

c. Afgjørelser af nogle enkelte Tilfælde.

Efter at Professor i Fysiologi og komparativ Anatomi, Etatsr., Dr. Eschricht den 22. Febr. 1863 var afgaaet ved Døden, indledede Ministeriet Forhandlinger med Ministeriet for Holsten og Lauenborg om at ansætte Prof., Dr. Panum ved Kiels Universitet i den ledige Plads, og da bemeldte Ministerium i Prof. Panums Interesse havde erklæret sig herfor, med denne selv. Noget senere blev Opmærksomheden henledet paa Muligheden af at indkalde Fysiologen, Prof. Valentin i Bern, hvis Ansættelse det lægevidenskabelige Fakultet under Forudsætning af, at Docentpostens Besættelse med Prof. Panum skulde møde større Vanskeligheder, anbefalede, idet det dog henledede Ministeriets Opmærksomhed paa de Hindringer, Sproget kunde medføre. Prof. Panum erklærede sig ved Forhandlingerne betingelsesvis villig til at overtage Posten, og for at tilvejebringe de Forudsætninger, under hvilke han alene havde troet at kunne overtage Embedet, optog Ministeriet bl. a. i det Finanslovudkast, som blev forelagt Rigsdagen i Efteraaret 1863, Forslag dels om, at hans Tjenestealder, hvorefter hans Lønning i Henhold til Lønningsloven af 12. Jan. 1858 skulde beregnes, ved hans Ansættelse maatte beregnes fra den Tid, han blev beskikket til Professor ved Universitetet i Kiel, dels om, at der maatte blive ham tilstaaet en extraordinær Huslejegodtgjørelse af 300 Rd., indtil han maatte kunne erholde Fribolig i et fysiologisk Laboratorium, naar et saadant med dertil af Rigsdagen bevilgede Pengemidler blev opført. Hans Lønning vilde derved blive 2100 Rd. og fra 1. April 1865 foreges med et Alderstillæg af 200 Rd. Efter at Finanslovudkastet for 1864—65 af Rigsdagen var blevet vedtaget, nedlagde Ministeriet allerunderdanigst Forestilling om hans Ansættelse, og ved kgl. Resol. af 21. Marts 1864 blev Professor ved Kiels Universitet, Dr. med. Peter Ludvig Panum beskikket til Professor i Fysiologi og komparativ Anatomi med en aarlig Lønning af 2100 Rd., saaledes at hans Tjenestetid med Hensyn til de lovmæssige Alderstillæg, hvortil han som Universitetslærer havde Adgang, beregnedes fra den 3. Marts 1853, da han blev ansat ved Universitetet i Kiel, og at der midlertidig tillagdes ham en Huslejegodtgjørelse af 300 Rd. aarlig, der ophørte i det Tilfælde, at der ved Opførelsen af et fysiologisk Laboratorium eller paa anden Maade kunde tilstaaes ham en Fribolig.

— I den Skrivelse, hvorved Ministeriet tilmeldte Prof. Panum, at han var blevet udnævnt til Professor i Fysiologi og komparativ Anatomi, underrettede det ham om, at hans Bestalling skulde indløses mod Erlæggelsen af det anordnede Gebyr 236 Rd., dog efter Fradrag af, hvad han havde erlagt for sin Bestalling som Professor extraordinarius ved Kiels Universitet. Prof. Panum meddelte i denne Anledning under 17. April 1864, at han for den ham i 1853 meddelte Bestalling som Prof. extraord. ved Kiels Universitet vilde have haft at erlægge et Gebyr af 208 Rd. 48 Sk., dersom ikke Bestallingen i Følge den Kiels Universitet og dets Medlemmer tilstaaede almindelige Immunitet var blevet meddelt ham gratis, og dernæst, at han ved sin Udnævnelse til Prof. ord. ved samme Universitet i 1857 ikke havde erholdt den Bestalling, som han skulde have haft, og for hvilken Gebyret vilde have udgjort 242 Rd. Han mente derfor, at han burde være fritaget for Bestallingsgebyr. Denne Skrivelse tilstillede Undervisningsministeriet Finansministeriet, idet det overlod til det at afgjøre Sagen. I Skrivelse af 24. Maj meddelte Finansministeriet, at det antog, at Prof. Panum i Henhold til kgl. Resol. 30. Juni 1821, bekendtgjort ved Rtkr. Cirk. 14. Juli s. A., maatte kunne fordrø det Gebyr, som han, hvis Bestallingen ikke var blevet meddelt gratis, vilde have haft at erlægge som extraordinær Professor ved Kiels Universitet, afdraget i det ham nu paalagte Gebyr, medens han næppe vilde kunne paaberaabe sig, at han ogsaa vilde have erholdt Immunitet for et højere Beløb, hvis han virkelig havde faaet Bestalling som ordinær Professor. Finansministeriet overlod i øvrigt Afgjørelsen til Undervisningsministeriet, da Bestemmelsen af Bestallingsgebyret vedkommende Universitetets Embedsmænd efter den bestaaende Fordeling af Forretningerne mellem Ministerierne formentlig alene henhørte under det. Undervisningsministeriet har derefter under 30. Juni 1864 tilskrevet Prof. Panum, at Gebyret, 208 Rd. 48 Sk., for den ham i 1853 meddelte Bestalling som Prof. extraord. ved Universitetet i Kiel vilde komme til Afdrag i Gebyret 236 Rd. for Bestallingen som Professor ved Københavns Universitet, hvorimod Restbeløbet, 27 Rd. 48 Sk., blev at erlægge og indbetale til Ministeriernes Kasserer.

d. Professorernes Enkekasse.

Da Konf. Forchhammer d. 5. April 1850 gjorde Indskud i Enkekassen, blev hans Hustru, som var lidt over 21 Aar yngre end ham, efter den da gjældende Fundats indtegnet som berettiget til fuld Pension, idet Fundatsens § 16 bestemte, at saasart der befindes større Forskjel end 25 Aar mellem den afdøde Mands og Enkens Alder, „var det ikkun et eneste Aar, da nyde slige Enker ikkun halv Pension mod de andre“. Da imidlertid Tillægsbestemmelsernes § 7 fastsætter, „at Hustruen, naar hun er fulde 20 Aar yngre end Manden, kun erholder Adgang til halv Pension mod andre Enker“, og da Konf. Forchhammer afgik ved Døden, efter at denne Bestemmelse var traadt i Kraft, forelagde Eforus Konsistorium det Spørgsmaal, om Enken var berettiget til at erholde fuld eller halv Pension. Ved Skrivelse til Eforus af 1. Decbr. 1866 besvarede Konsistorium Spørgsmaalet saaledes, at hun var berettiget til at erholde fuld Pension.

— Det paahvilede tidligere Eforus for Enkekassen at foretage alle Udbetalinger af Pensioner til Enkerne saa vel som at indkassere Kontingenterne fra de Interessenter, der tidligere havde været Professorer, hvilket da skete ved 1ste Pedel eller et af ham antaget Bud. Da dette medførte adskillige Ulemper, anholdt Efo-

rus, Prof. chem. Scharling om, at samtlige denne Kasse vedkommende Kassererforretninger maatte blive overtagne af Universitetskvæsturen. I en i denne Anledning afgivet Erklæring af 28. Mai 1864 ytrede Universitetsbogholderen, at da det aarlige Kontingent, for saa vidt Medlemmerne vare Professores consistoriales, i Følge Enkekassens Fundats af 20. Maj 1767 blev indeholdt ved Kvæsturen i hver 11. Juni Termin i Distributsen, og i Overensstemmelse med Fundatsens Tillæg af 28. Decbr. 1851 Kontingentet for de øvrige Universitetslærere af Kvæsturen blev indeholdt i deres Gager eller, saafremt de vare afgaaede, i den dem tilkommende Pension, samt da tillige alle nye Indskud bleve indbetalte direkte til Kvæsturen, blev den væsentligste Del af Kassererforretningerne allerede nu bestridt af Kvæsturen. Den Del af disse Forretninger, som blev besørget af Eforus, bestod for Indtægts Vedkommende blot i at modtage Kontingentet af de faa, der som tidligere Universitetslærere endnu vare Medlemmer af Kassen uden herfra at oppebære Gage eller Pension, og med Hensyn til Udgifterne i at udbetale Pensionerne hver Termin til Enkerne. At henlægge ogsaa disse Forretninger til Kvæsturen, saaledes at Eforus kun fik tilbage at gjøre Anmeldelse om, hvad der skulde modtages og udbetales og derom tilføre Eforiprotokollen det fornødne, vilde ikke i nogen særdeles Grad besvære Kvæsturen, og for saa vidt kunde der formentlig intet være til Hinder for, at samtlige Kasseforretninger hertil henlagdes fra Udgangen af hvilket som helst Kalenderaar; men det var en Selvfølge, at Ind- og Udbetalingerne da maatte foregaa paa samme Maade som alle Kvæsturens øvrige Kasseforretninger, saaledes at Indbetalingerne skete i Kontoret og Enkerne der hævede Pensionerne. I øvrigt skjønnede han ikke rettere, end at den samme Fremgangsmaade, efter forud sket Underretning til de paagældende, kunde følges ved Eforiet, saaledes at Ind- og Udbetalingerne foregik, paa hvilket Sted Eforus dertil bestemte. Medens Kasseforretningernes Henlæggelse til Kvæsturen i nærværende Tilfælde ikke vilde medføre nogen væsentlig Ulempe, kunde det desuagtet for Følgernes Skyld anses for betænkeligt; thi kunde en Legatbestyrer blive fritaget for Legatforretningerne, kunde det dog tænkes muligt, at flere andre kunde ønske det samme, og da Kasseforretningerne ofte bestode i en Mængde smaa Ind- og Udbetalinger og dermed forbundne Bogføring, kunde dette Arbejde med den Arbejdskraft, der nu havdes til Disposition, ikke overtages af Kvæsturen uden en hel Omordning af Forretningerne og dermed forbundne foregede Udgifter. Sluttelig bemærkede han i Anledning af en Ytring af Eforus om, at Universitetet nød det sædvanlige Vederlag for den Del af Kassererforretningerne, som allerede hertil vare henlagte, at det Administrationsgebyr, som Stiftelsens Kasse i Følge kgl. Resol. 3. Septbr. 1852 oppebar af samtlige Legater, ikke var Vederlag for de med Eforierne forbundne Forretninger, men for Frugtbargjørelsen og Bestyrelsen af Legaternes Midler, hvilket ogsaa fremgik deraf, at Enkekassen vilde have at betale det samme Gebyr som nu, om end ingen af Kasseforretningerne vare henlagte til Kvæsturen.

Ved under 7. Juni at indsende denne Erklæring til Konsistorium, bemærkede Kvæstor ligeledes, at der intet vilde være til Hinder for, at Kvæsturen overtog Enkekassens samtlige Kassererforretninger paa den af Bogholderen angivne Maade, naar dette kun ikke vilde have til Følge, at samme Forlangende blev fremsat med Hensyn til flere Eforier. Konsistorium har derefter ved Skrivelse af 20. Juni 1864 bifaldet, at Enkepensionerne fremtidig udbetales paa Kvæsturens Kontor efter

Fortegnelser, der affattes af Eforus og tilstilles Kvæstor, og at de Medlemmer af Enkekassen, der ere ansatte ved Universitetet, ligeledes i Kvæsturens Kontor betale deres Kontingent. Konsistorium tilskrev derhos Eforus, at det formentlig vilde være rigtigst at underrette alle vedkommende om, hvad der i Fremtiden vilde være at iagttage med Hensyn til Udbetaling af Pensioner og Indbetaling af Kontingent for de Medlemmer af Enkekassen, som staa uden for Universitetet.

— Da Antallet af de Enker, som hæve Pension i Professorernes Enkekasse, i de 11 Aar, som forløb, siden Pensionen blev forøget fra 150 Rd. til 175 Rd., var voxet fra 8 til 19, fandt Enkekassens Eforus sig forpligtet til at opgjøre Kassens Status efter Dødelighedsforholdene, hvorom han i Skrivelse af 13. Septbr. 1867 gjorde Indberetning til Konsistorium. Han benyttede til denne Opgjørelse de Finlaisonske Mortalitetstabeller, uagtet de ikke ganske passe for Enkekassens Forhold, da man ikke har Ret til at fordre Sundhedsattest af Mauden, og da alle de eventuelt Forsørgede ere gifte Koner; men da begge disse Omstændigheder forøge Dødeligheden for de paagjældende, kunde det antages, at de vilde hæve hinanden. Det Tidspunkt, paa hvilket Opgjørelsen fandt Sted, var 11. Juni 1867, efter at alle Kontingenter vare indkomne og Pensionerne udbetalte. Resultatet var herefter, naar man, af Hensyn til, at Dødeligheden er underkastet saa store Fluktuationer, kun anførte runde Summer, følgende:

Kassen ejede: a. Rentebærende Kapital og Beholdning	53,800 Rd.
b. Kontingent af 41 gifte Interessenter	10,700 —
c. — - 11 ugifte —	1,700 —
	66,200 Rd.

Den skyldte: a. Pension til 41 eventuelle Enker	33,600 Rd.
b. — - 19 aktuelle —	38,900 —
	72,500 —

Kassen behøvede altsaa et Tilskud af 6,300 Rd., for at den skulde kunne opfylde sine sandsynlige Forpligtelser.

Da der nu intet forelaa om en lignende Opgjørelse, da Pensionen blev forøget, foretog Eforus en saadan for 11. Juni 1855, og den gav følgende Resultat:

Kassen ejede: Rente bærende Kapital og Beholdning	43,600 Rd.
Kontingent af 34 gifte Interessenter	10,000 —
— - 6 ugifte —	1,000 —
	54,600 Rd.

Den skyldte: Pension til 34 eventuelle Enker	30,700 Rd.
— - 8 aktuelle —	16,500 —
	47,200 —

Der var altsaa for 12 Aar siden Udsigt til et Overskud af 7,400 Rd., hvorved Pensionsforhøjelsen var fuldkommen berettiget. Den betydelige Tilbagegang skyldtes væsentlig en Række af uheldige Dødsfald, af hvilke adskillige havde truffet Mænd i deres bedste Aar, som havde efterladt sig temmelig unge Enker. Forholdene vare nu saaledes, at der, naar ingen nye Dødsfald indtraf, i Aaret 1867 vilde kunne lægges omtrent 300 Rd. op; men skulde der komme to Enker til, vilde Kassen ikke af sine ordinære Indtægter kunne udrede Pensionerne, og et saadant Tilfælde kunde meget let indtræde. Der var altsaa al Anledning til at træffe saadanne Forholdsregler, at Kassen kunde komme i en bedre Status.

Om dette Tilfælde siges i Tillæget til Fundatsens § 10: „Skulde det Tilfælde indtræde, at Kassens ordinære Indtægter af Renter, Indskud og aarlige Bidrag befindes utilstrækkelige til at afholde Enkernes Pensioner med det hidtil opnaaede Beløb, bliver det af Interessenterne at tage under Overvejelse, hvilke Forholdsregler der hensigtsmæssigst kunne træffes, og navnlig, om enten en Nedsættelse af Pensionerne, eller en Forhøjelse af de aarlige Bidrag eller af Indskuddene eller Anvendelse af Kassens Kapitaler, eller flere af disse Midler paa en Gang maatte være at benytte. Hvad Flertallet beslutter i et Møde, hvortil samtlige Interessenter ere varslede, er da bindende saa vel for de enkelte Interessenter, som for de pensionsberettigede Enker. Dog kan det Pensionsbeløb af 150 Rd., som nu (28. Decbr. 1851) svares, ikke nedsættes enten for de nu værende Enker eller for de nu værende Interessenters Enker“.

Af de Midler, Paragrafen omtaler, burde det sidst nævnte, Anvendelse af Kassens Kapitaler, formentlig ikke anvendes, da man derved endnu yderligere vilde formindske Status; en Forøgelse af Indskuddene, tilstrækkelig til at dække Underbalancen, vilde være trykkende, da den maatte beløbe sig til henved 150 Rd. for hver af de gifte Interessenter. Skulde Underbalancen dækkes ved Nedsættelse af Pensionerne, maatte disse bringes ned til 160 Rd.; skulde det ske ved en Forhøjelse af Kontingentet, maatte dette blive ansat til 36 Rd., altsaa en Forøgelse af 11 Rd. om Aaret for den gifte, $5\frac{1}{2}$ Rd. for den ugifte Interessent. Endelig kunde begge Midler kombineres, saaledes at Kontingentet blev forøget med 7 Rd. og Pensionen nedsat med 5 Rd. Hvilket af disse Alternativer man nu foretrak, saa blev det nødvendigt, at en lignende Opgjørelse jævnlig fandt Sted, for at den extraordinære Forholdsregel kunde ophøre, naar den uheldige Konjunktur var forbi, og da Arbejdet nu, da de fornødne Tabeller vare bragte til Veje, var temmelig ringe, vilde han gjerne forpligte sig til at foretage Opgjørelsen hvert Aar. Fluktuationer var man altid udsat for i en Pensionskasse, der kun omfattede et lidet Antal Personer, og især, naar Pensionen var ens for alle, uden Hensyn til Dødeligheden. Det vilde derfor være det sikreste for Kassen, naar man traf den Bestemmelse, at 10 pCt. af de aarlige Indtægter skulde lægges til Kapitalen, og Resten fordeles imellem Enkerne. Pensionerne vilde derved ganske vist blive fluktuerende; men Forandringerne vilde ikke blive store, og for Aaret 1867 vilde Pensionerne efter denne Bestemmelse være blevne 170 Rd. En saadan Bestemmelse var i Grunden den eneste, der kunde sikre Kassen, og det var ubetinget den, han vilde have anbefalet, naar ikke Livrente- og Forsørgelsesanstalten var gaaet ind paa at betragte den Enkerne ved Professorernes Enkekasse sikrede Pension som lige berettiget med den fra Forsørgelsesanstalten sikrede; men denne Omstændighed gjorde, at han i det hele ikke turde foreslaa nogen Forandring ved Pensionerne, og hans Forslag var da, at der toges den Bestemmelse, at Kontingentet indtil videre forhøjedes for de gifte Interessenter til 36 Rd., for de ugifte til 18 Rd.

Paa et i denne Anledning af samtlige Interessenter i Professorernes Enkekasse den 7. Oktbr. 1867 afholdt Møde bemyndigede Interessenterne Konsistorium til at søge udvirket, at Enkekassens Kapitalformue saa hurtig, som Omstændighederne tillode det, udsondredes fra den almindelige Legatmasse og særskilt forvaltedes i Universitetskvæsturen under det for Legatmidlerne anordnede Tilsyn af Konsistorium, samt at Enkekassens Pengekapital anbragtes i kgl. danske Obligationer til 4 eller 5 pCt., eller udsattes til højere Rente end 4 pCt. aarlig, dog

alene mod saadan Sikkerhed i faste Ejendomme, som efter Lovgivningen udkræves med Hensyn til Udlaan af umyndiges Midler. Efter Opfordring af Konsistorium udtalte Kvæstor sig under 31. s. M. om, paa hvilken Maade en saadan Udsondring kunde foregaa. Han bemærkede, at Enkekassens Kapitalformue, foruden den kontante Beholdning, udgjorde 52,950 Rd., som vare indbefattede under den fælles Legatmasse og saaledes sikrede ved de Legatkassen tilhørende Panteobligationer. Ligesom flere af Legaterne havde særskilte Aktiver, saaledes kunde der ogsaa tildeles Enkekassen særskilte Aktiver, uden at det derfor var nødvendigt at udsondre Enkekassens Regnskab af det samlede Legatregnskab; men naar Enkekassens Formue skulde udlægges i Kontanter for at anvendes paa den angivne Maade, vilde det være nødvendigt, enten at opsiges eller afhænde et tilsvarende Beløb af Legatkassens Panteobligationer, eller ogsaa at lade Udsondringen indtræde, efterhaanden som Legatkassen opsamlede den dertil fornødne Beholdning. Da sidst nævnte Fremgangsmaade vilde medføre, at der vilde hengaa en lang Række af Aar, før Udsondringen kunde tilendebringes, og Omsætningen fuldstændig gennemføres, samt da det om muligt burde undgaas at opsiges udlaante Kapitaler, var der formentlig al Anledning til at søge den kontante Beholdning tilvejebragt derved, at de andre under Kvæsturen henhørende Stiftelser, i Stedet for at udlaane deres overflødige Beholdninger, derfor overtog indtil 53,000 Rd. af Legatkassens sikre Panteobligationer. Efter Kvæstors Indstilling, som Konsistorium i Skrivelse til Ministeriet af 16. Novbr. tiltraadte, bifaldt Ministeriet under 28. s. M., at den Professorernes Enkekasse tilhørende Kapitalformue udsondredes fra den almindelige Legatmasse saaledes, at Sorø Akademi, efterhaanden som det fik de dertil fornødne kontante Midler, overtog 3 nærmere betegnede Panteobligationer til et samlet Beløb af 53,000 Rd.

Der indkom derefter Begjæring om et Laan paa 40,000 Rd. af Enkekassens Midler til 5 pCt., mod Pant i Ejendommen Overslemmingegaard ved Grenaa. Til at tage Beslutning herom afholdtes d. 1. April 1868 et Møde af Interessenterne. Tvende af Prof. Oppermann stillede Forslag, principaliter: , at et nyt Møde skulde indvarsles, for hvilket der vilde være at fremsætte Forslag om at søge Ministeriets Samtykke til at disponere over Enkekassens Kapital til Indkjøb ogsaa af andre offentlige Effekter end kgl. danske Statsobligationer, subsidiært: , at kun omtrent Halvdelen af Enkekassens Kapital skulde frugtbares ved Udlaan mod Pant i faste Ejendomme, helst saaledes, at Laanene fordeltes over flere Ejendomme, medens den øvrige Del af Kapitalen anvendtes til Indkjøb af kgl. danske Statsobligationer, forkastedes, ligesom ogsaa et Forslag af Prof. Nellesmann om, at der skulde ske offentlig Bekjendtgørelse, hvorefter Andragender om Laan af Enkekassens Midler til 5 pCt. kunde indgives, og at der derefter skulde træffes nærmere Bestemmelse om Udlaanet, forkastedes. Herefter maatte det anses som vedtaget, at det indkomne Andragende om Laanet i Overslemmingegaard skulde tages til Følge. Ved Skrivelse af 18. April til Kvæstor bevilgede Konsistorium derpaa, at der af Enkekassens Midler udlaantes i alt 47,500 Rd., mod en Rente af 5 pCt. og Pant i faste Ejendomme, nemlig foruden det nævnte Laan paa 40,000 Rd., 3 Laan paa 3000 Rd., 2500 Rd. og 2000 Rd. og end videre ved Skrivelse af 11. Mai 1868 et Laan paa 3500 Rd. Der var saaledes udlaant i alt 51,000 Rd., Resten 2000 Rd. anbragte i Følge Konsistoriums Beslutning i kgl. 4 pCt.s Obligationer.

I Maj 1868 opgjorde Eforus Status saaledes:

Kassen ejer:		Kassen skylder:	
Rentebærende Kapital . . .	53,880 Rd.	Pension til 20 aktuelle	
Kontingent af 40 gifte In-		Enker	36,202 Rd.
teressenter	9,474 —	til 41 eventuelle	
— af 11 ugifte do.	1,508 —	do.	27,865 —
	<u>64,862 Rd.</u>		<u>64,067 Rd.</u>

hvorefter der blev et sandsynligt Overskud af 795 Rd.

I Juni 1869 opgjorde han Status saaledes:

Kassen ejer:		Kassen skylder:	
Kapital	54,603,8 Rd.	Pension til 21 aktuelle	
Kontingent af 41 gifte In-		Enker	38,295,3 Rd.
teressenter	9,613,1 —	til 41 eventuelle	
— af 11 ugifte do.	1,481,7 —	do.	28,349,3 —
	<u>65,698,6 Rd.</u>		<u>66,644,6 Rd.</u>

hvorefter der blev en sandsynlig Underbalance af 946 Rd., hvilket dog ingenlunde var foruroligende, da den kunde hæves ved at formindske Enkepensionen med 2½ Rd. og det saa ud til, at Aaret vilde give et Overskud af omtrent 238 Rd.

I Juni 1870 var Status følgende:

Kassen ejer:		Kassen skylder:	
Kapital	55,215,7 Rd.	Pension til 20 aktuelle	
Kontingent af 43 gifte In-		Enker	36,745,0 Rd.
teressenter	10,095,9 —	til 43 eventuelle	
— af 11 ugifte	1558,6 —	do.	30,280,2 —
	<u>66,870,2 Rd.</u>		<u>67,025,2 Rd.</u>

hvorefter der blev en sandsynlig Underbalance af 145 Rd.

I Juni 1871 var Status følgende:

Kassen ejer:		Kassen skylder:	
Kapital	56,175,6 Rd.	Pension til 22 aktuelle	
Kontingent af 41 gifte In-		Enker	40,885,3 Rd.
teressenter	10,059,8 —	til 41 eventuelle	
— af 13 ugifte do.	1,737,2 —	do.	28,247,4 —
	<u>67,972,6 Rd.</u>		<u>69,132,7 Rd.</u>

hvorefter der blev en sandsynlig Underbalance paa 1160 Rd.

De aarlige Indtægter og Udgifter stillede sig saaledes:

Indtægt:		Udgift:	
Renter	2,640,0 Rd.	Pension til 22 Enker (2	
Kontingent af 41 gifte In-		paa halv Pension) . . .	3,675,0 Rd.
teressenter	1,025,0 —		<u>3,675,0 Rd.</u>
— af 13 ugifte do.	162,5 —		
	<u>3,827,5 Rd.</u>		

hvilket gav et aarligt Overskud af 152 Rd.

Det kan endnu tilføjes, at der i Novbr. 1870 i Henhold til Konsistoriums Skrivelse til Kvæstor af 5. s. M. indkjøbtes 4 pCt. Obligationer, lydende paa et Beløb af 1900 Rd., der bleve indskrevne i Statsgjældens Bøger, i Forening med det Enkekassen allerede tilhørende Indskrivningsbevis paa 2300 Rd.

— Foranlediget ved en Forespørgsel af Finansudvalget om, hvorvidt Professorernes Enkekasse ydede tilstrækkelig Garanti til, at de derved sikrede Pensioner kunde benyttes til Fyldestgørelse af den i Loven af 5. Jan. 1851 paabudne Enkeforsørgelsespligt, paalagde Konsistorium Enkekassens Eforus, Prof. Holten, herom at udtale sig, hvilket skete under 11. Juni 1869. Han bemærkede heri, at Enkekassen —, hvis Fundats med Tillæg ere trykte i Lindes Meddelelser f. 1849—56 S. 239 Note samt S. 241—42 —, i Juni Termin 1869, naar Kontingenterne vare indbetalte og Pensionerne udbetalte, vilde eje en Kapital af 54,633 Rd. 69 Sk. i følgende Effekter:

I Prioritetsobligationer à 5 % med Sikkerhed som for umyndiges Midler.....	51000	Rd.	„	Sk.
I kgl. 4 % Obligationer.....	2300	—	„	—
I den almindelige Legatmasse	1300	—	„	—
Beholdning til Oplæg.....	33	—	69	—
	54633 Rd. 69 Sk.			

Den i den almindelige Legatmasse indestaaende Sum vilde i næst kommende Decbr. Termin til Dels blive anbragt i Prioritetsobligationer à 5 %, og Kapitalen vilde da give paa det nærmeste 4,8 Procent i Rente, efter Fradrag af $\frac{1}{32}$ af Renten i Administrationsgebyr til Universitetets Kasse.

Til Grund for Beregningen af Kassens sandsynlige Status, der udførtes hvert Aar, var lagt de Finlaisoniske Mortalitetstabeller, som ogsaa benyttedes af Livrente- og Forsørgelsesanstalten, og nemmest vilde det ganske vist være at udføre hele Opgjørelsen efter de af denne Anstalt offentliggjorte Tabeller; men disse vare beregnede efter en Rentefod af $3\frac{1}{2}$ %, saa at Kapitalen maatte konverteres efter denne Rentefod. Da nu Livrenternes, Forbindelsesrenternes og Overlevelsereventernes Værdier ikke stode i noget simpelt Afhængighedsforhold til Rentefoden, havde han til denne Opgjørelse beregnet egne Tabeller efter samme Principer som de af Livrente- og Forsørgelsesanstalten offentliggjorte, men dels til 4 %, dels til 5 %, mellem hvilke Resultatet da fandtes ved en Interpolation. Opgjørelsen for 1869, hvis Detail fandtes i en Skrivelsen vedlagt Oversigt, der meddeles neden for, over Værdier af Kontingenter og Pensioner ved Professorernes Enkekasse, gav følgende Resultat:

Enkekassen ejede:		Enkekassen skyldte:	
Kapital	54633,7 Rd.	Pensioner til 21 Enker (19 à 175 Rd., 2 à $87\frac{1}{2}$ Rd.).....	38295,3 Rd.
Kontingent af 41 gifte Medlemmer	9613,1 —	Pensioner til 41 eventuelle Enker	28349,3 —
Kontingent af 11 ugifte Medlemmer	1481,7 —		
	65728,5 Rd.		66644,6 Rd.

Der vilde altsaa blive en sandsynlig Underbalance af 916,1 Rd. Derved maatte det imidlertid bemærkes, at Forsørgelsesforeninger, der omfattede et saa ringe Antal af Forsørgere og Forsørgede som Professorernes Enkekasse, nødvendigvis maatte være underkastede betydelige Fluktuationer i Dødeligheden. Efter at der saaledes i 1855 var opsparet en Kapital af 43600 Rd., blev det vedtaget at forhøje Pensionerne fra 150 Rd. til 175 Rd., og der vilde da blive et sandsynligt Overskud af 7400 Rd. Imidlertid viste det sig ved Opgjørelsen i 1867, at Dødeligheden blandt Professorerne havde været saa stor, blandt Enkerne saa ringe, at der da var en sandsynlig Underbalance af 6300 Rd., hvorfor det vedtoges at anbringe Kapitalerne til en højere Rente, hvorved ogsaa Underbalancen blev dækket; men i 1868 indtraf der atter et Dødsfald, der bragte en ny, om end ringe Underbalance tilstede. Det saas altsaa, at Enkekassen for Øjeblikket befandt sig i en af de ugunstige Fluktuationer, hvilket fremgik endnu yderligere deraf, at siden 1865 ingen af dens Enker var afgaaet ved Døden, uagtet dette vilde have været mere end $9\frac{3}{4}$ Gange saa sandsynligt, som at de alle vare blevne i Live. Det var vel derfor rimeligt, at denne uheldige Konjunktur efter faa Aars Forløb vilde tabe sig; men skulde det ikke finde Sted, var der i Til læget til Fundatsens § 10 givet et fuldkommen tilstrækkeligt Korrektiv til at sikre

Kassens Bestaaen. Den oven nævnte Underbalance vilde saaledes kunne dækkes ved at nedsætte Enkepensionerne med 2 Rd. 40 Sk. eller ved at forhøje Kontingenterne med 2 Rd. 6 Sk. Man havde dog foreløbig ikke fundet det nødvendigt at foretage noget særegent Skridt for at dække den mulige Underbalance, da Aarets Indtægt endnu syntes at ville overstige Udgiften med henvend 250 Rd., saa at Kassen end ikke vilde komme i Forlegenhed, om Enkernes Antal forøgedes med 1.

Den foran omtalte Oversigt lyder saaledes:

Værdier af Kontingenter og Pensioner ved Professorernes Enkekasse.

Gifte Interessenter.	Man-	Hu-	Værdi af		Ugifte Interessenter.	Alder.	Værdi af Kontingent.
	dens	struens	Kontingent.	eventuel Pension.			
Alder.							
Konf. O. Bang	81	68	79,9	897,8	Prof. Scharling ...	66	93,8
— Werlauff	88	71	38,3	999,6	Khr. Scheel	69	84,1
— Sibbern	84	69	61,1	963,6	Prof. Westergaard	54	131,6
Prof. Clausen	76	72	108,3	547,2	— Buntzen	57	123,0
Konf. Ussing	72	62	139,1	733,3	— Holten	51	140,6
Etatsr. Otto	74	67	124,2	690,6	— Mehren	47	152,9
Biskop Engelstoft ...	64	51	191,1	973,7	— Bornemann...	56	125,2
Prof. Ussing	49	45	272,7	655,7	— Brochner....	49	146,9
— Sommer	65	63	174,7	601,1	— Saxtorph	47	152,9
Biskop Martensen...	61	52	208,5	834,8	— Schmidt	44	160,9
Prof. Hermansen....	63	56	193,7	775,8	— Reisz	40	169,8
Etatsr. Steenstrup ..	56	58	226,0	533,8			
Prof. Schiern	53	41	254,3	858,9			1481,7
Gehejmekonf. Hall ..	57	52	228,5	720,8			
Etatsr. Gram	53	40	254,5	877,5			
Gehejmeetatsr. Fenger	55	41	243,9	922,1	Enker, som hæve Pension.	Alder.	Værdi af Pension.
Konf. Madvig	65	71	161,3	356,7	Fru Saxtorph.....	75	1135,8
Prof. Nielsen	60	54	212,2	743,8	— Ørsted	80	887,3
— Bjerring	64	61	182,9	640,3	— Bornemann...	80	887,3
— Oppermann....	52	48	257,4	683,7	— Møller	65	1665,8
— Aagesen	43	24	309,6	785,9	— Engelstoft....	82	853,0
— d'Arrest	47	46	283,5	578,7	— Bang	65	1665,8
— Hammerich....	60	62	202,3	504,0	— Eschricht	58	2022,7
— Nellemann	38	26	321,3	527,6	— Larsen	61	1876,2
— Steen	53	38	255,0	912,8	— Petersen	73	1235,3
— Ørsted *)	53	31	256,4	510,5	— Bornemann ...	44	2548,4
— Gislason	61	51	209,2	864,2	— Stein	68	1503,4
— Allen	58	56	219,7	632,8	— Forchhammer.	53	2244,7
— Goos	34	29	336,4	571,0	— Olufsen	60	1927,1
— With	42	26	312,9	742,0	— Liebmann....	36	2724,1
— Schiøtte	54	48	246,1	741,1	— Hagen	43	2574,1
— Panum	48	43	280,3	662,9	— Levy *)	40	1322,2
— Warncke *)	49	22	280,6	494,1	— Ramus	54	2202,1
— Holm	36	36	332,8	522,9	— Scharling	53	2244,7
— Johnstrup	51	48	261,2	655,4	— Holst	41	2622,6
— Thomsen	43	37	305,3	628,4	— Velschow *)...	44	1274,2
— Stadfeldt	39	31	321,6	627,4	— Holck	27	2879,1
— Frederiksen ...	29	28	346,9	527,1			
Etatsr. Benzon-Buchwald	48	48	289,3	568,2			38295,3
Gehejmelegationsraad Vedel	44	36	301,7	665,4			
Lektor Gædeken	37	29	328,4	615,7			
			9613,1	28349,3			

*) Disse Interessenters Enker ere kun berettigede til halv Pension.

*) Disse Enker nyde kun halv Pension.

3. Universitetslærernes Virksomhed.

a. Om Docenten i Sundhedspleje og Retslægevidenskab.

Det kgl. Sundhedskollegium tilskrev under 31. Decbr. 1853 Justitsministeriet, at det havde taget under Overvejelse, paa hvilken Maade Rigets offentlige Sundhedsvæsen og sammes Bestyrelse hensigtsmæssigst maatte kunne omdannes, dels efter de Forbilleder, andre Landes Erfaringer tilbøde, dels efter vore ejendommelige Forhold, og derved faaet sin Opmærksomhed henledet paa en saa vigtig og paatrængende Sag, at det havde troet ufortøvet at burde gjøre Andragende derom.

Idet Kollegiet nemlig havde forsøgt at klare for sig det Hovedpunkt, hvorom det ved den paatænkte Reform især gjaldt, havde det fornemmelig maattet dvæle ved den betydelig forandrede Stilling, som Lægevidenskaben var kommet til at indtage i dens Anvendelse paa det offentlige Sundhedsvæsen. Fra en tidligere Tids højest beskedne, passive, raadgivende og paa Grund af Forholdene oftest kun lidet paaagtede Virksomhed havde Lægevidenskaben og de Grundsætninger, der udsprang af den, tilvundet sig en uundværlig og indgribende Betydning for det almindelige Velvære. De Omstændigheder, som foruden Videnskabens egne Fremskridt havde medvirket hertil, maatte vel først og fremmest søges i den tiltagende Kulturudvikling og navnlig i den stærkt fremtrædende humane Bestræbelse efter at drage Omsorg for alle Slags saa vel legemlig som aandelig lidende i Samfundet. Man behøvede blot at nævne Fængsler, Hospitaler, Daareanstalter, for strax at tilbagekalde i Erindringen de store Fremskridt, som man, paavirket af denne den nyere Tids heldbringende humane Sans og vejledet af Lægevidenskabens Grundsætninger, havde tilvejebragt. Men herved var man ikke bleven staaende. Den allernyeste Tid havde med stigende Styrke og Klarhed godtgjort det offentliges Forpligtelse til at henvende Opmærksomheden paa de Forhold og Betingelser, hvorunder hele den lavere stillede, men ikke mindre trængende Befolkning befandt sig, og fremstillet en Forbedring af disse, dels som en retfærdig Gjæld til denne Del af Samfundet, dels som en nødvendig Betingelse, for at ogsaa de øvrige, gunstigere stillede Klasser kunde undgaa overhængende Farer.

Foruden den Understøttelse, som saadanne Bestræbelser havde fundet i Nutidens Kulturtrin og humane Retning, til Dels vel ogsaa i fremad skridende politiske og sociale Forhold, vare de blevne ikke lidet fremskyndede ved de slaaende og uigjendrivelige Kjendsgjerninger, som en ny Videnskab, den medicinske Statistik, havde bragt for Lyset, navnlig efter at den var blevet erkjendt og benyttet i det offentliges Tjeneste som et vigtigt Hjælpemiddel til at opklare mange hidtil temmelig dunkle Forhold. Hertil kom, at de ødelæggende Epidemier, som vare skredne hen over det europæiske Samfund, uagtet deres nærmest sørgelige Følger havde været mægtige Redskaber til, fremstillede og belyste af videnskabelige Undersøgelser, at vække hos Autoriteterne og den offentlige Mening en større Omsorg og Nidkjærhed for at afhjælpe Mangler og træffe hensigtsmæssige Foranstaltninger i alle offentlige Sundhedsforhold. Saaledes var man ad flere Veje blevet ført til at udvikle, omdanne og ordne hele den offentlige Sundhedspleje og at udvide det dertil hørende Sundhedspolitis Indgreb og Virksomhed. Dette Maal maatte søges naaet dels ved en helt ny Lovgivning, dels ved administrative Forholdsregler. I begge Retninger kunde man ikke undvære Lægernes Medvirkning,

og heraf fulgte igjen, at man havde maattet erkjende det rigtige i at indrømme dem en større Indflydelse i de paagjældende Retninger. Men naar Sagen var kommet til det Udviklingstrin, hvor man ikke længere kunde blive staaende ved den blotte Erkjendelse heraf, fordi det gjaldt om at lade denne Indflydelse faa praktisk Betydning, da var man i alle Lande stødt paa Vanskeligheder. Saadanne havde deres naturlige og forklarlige Rod i den baade passive og aktive Modstand mod reformerende, om end nok saa anerkjendte Bestræbelser, naar disse nødtes til at gribe dybt ind i offentlige og private Forhold, eller rettere, at betragte og behandle Forhold, der længe havde været ansete for private, som henhørende under det offentliges Omordning og Tilsyn, hvorved man ikke kunde undgaa at komme i Strid, ikke alene med gamle Vaner og Interesser, men ogsaa med den almindelige og naturlige Ulyst til at generes af det offentlige i sin Bedrift og sit daglige Liv. Disse Hindringer turde man haabe hævede lidt efter lidt ved, at man stadig oplyste den offentlige Mening, og ved hensigtsmæssige Foranstaltninger fra Autoriteternes og Regeringens Side. Men der mødte endnu andre Vanskeligheder fra en Side, hvor man ved første Ojekast ikke ventede dem, nemlig hos selve Lægerne, og det var især paa dem, Kollegiet henledede Opmærksomheden.

Idet man nemlig søgte at erhverve for Lægerne den uomgængelig nødvendige Indflydelse paa de Forbedringer af Sundhedsforholdene, som Regeringen nu i alle Lande erkjendte for paatrængende, maatte man fastholde den Grundsætning, at den vigtigste Betingelse for enhver varig og heldbringende Indflydelse var visse Kundskaber og en vis Dygtighed i disses Anvendelse. Den nyere Omdannelse af Sundhedsforholdene krævede nu en Kundskab og Dygtighed, som ikke indbefattedes i den almindelige lægevidenskabelige Uddannelse. Denne afgav vel et som oftest uundværligt Grundlag; men hertil maatte endnu komme en Række Kundskaber, af hvilke de fleste Læger hverken vare eller kunde være i Besiddelse, da de for Øjeblikket kun kunde erhverves ved et selvstændigt og besværligt Studium, og som dog vare nødvendige Betingelser, for at Lægerne i denne vigtige Sag kunde paa en fyldestgørende Maade træde i det offentliges Tjeneste. Der sigtedes herved til den offentlige Hygiejne, den medicinske Statistik og Kundskab til Landets Medicinal-Lovgivning og Medicinalvæsen. Den Mangfoldighed af Kundskaber, som maatte erhverves, for at man kunde være nogenlunde vel bevandret i disse forskellige Grene af det offentlige Sundhedsvæsen, vare spredte paa mange Steder i hygiejniske og statistiske Værker, i Lovgivningsarbejder, offentlige Bekjendtgørelser og især i en stor Mængde Rapporter. Disse vare vanskelige at finde og endnu vanskeligere at gennemarbejde for at uddrage det nødvendige og brugbare Resultat. Idet man fik Øje for denne Mangel og for Utilgængeligheden af en Række positive Kundskaber, der vare af saa stor positiv Betydning for den for Haanden værende Udvikling af Medicinal- og Sundhedsforholdene, var det naturligt, at Blikket først henvendte sig til vor videnskabelige Højskole. Hidtil havde imidlertid de antydede Kundskafts-fag endnu ikke gjort sig saaledes gjældende, i det mindste ikke inden for vore Grænser, og havde endnu ikke her skaffet sig en saadan praktisk Betydning, at man ved Universitetet kunde vente at finde en Lærestol for samme; derimod turde man nære det bedste Haab om, at man dog for Øjeblikket var kommet saa vidt, at man fra alle Sider vilde erkjende det ønskelige eller endog nødvendige i, at en saadan Post snarest muligt søgtes oprettet, hvor man under Anvendelse af sædvanligt Studium og almindelige Evner vilde være i Stand til at

tilegne sig et vist praktisk og sammentrængt Maal af de nødvendige Kundskaber i disse Retninger, navnlig i den offentlige Hygiejne, som allerede i kgl. Resol. af 3. Apr. 1840 (Bekj. 21. Decbr. 1841) nævnedes under Navn af politica medica mellem de Fag, som skulde doceres ved vor medicinske Højskole, men senere var forsvundet af disses Tal. De øvrige nævnte Fag, tillige med et for overordnede Medicinal-Embedsmænd passende Kursus i kemisk Analyse, stode i nær Forbindelse med Foredrag og Øvelser, som allerede afholdtes ved Universitetet, og vilde maaske ikke fordre nogen Forøgelse i de eksisterende Lærekræfter; men Undervisningen i dem maatte kombineres med Undervisningen i den offentlige Hygiejne, saa at et samlet hele derved bragtes til Veje. Man kunde formentlig give dem, der havde erhvervet sig de herhen hørende Kundskaber, Lejlighed til at aflægge offentlig Prøve, dog ikke saaledes, at denne skulde være at anse som nødvendig Betingelse for Ansættelse i de paagjældende Retninger. Kollegiet erkjendte nemlig det lidet ønskelige i at fremme det allerede noksom udviklede Examensvæsen mere end højst nødvendigt, og det troede, at maaske ikke faa, der vilde være utilbojelige til at aflægge en saadan offentlig Prøve, ikde desto mindre kunde tilegne sig den Kundskab og Dygtighed, der krævedes, og paa andre Maader lægge dette for Dagen. Medens det saaledes som Regel maatte anses for hensigtsmæssigt at holde sig til en saadan fastsat Prøve, mente Kollegiet tillige, at man ikke burde afskære sig Muligheden af, især i Begyndelsen, at benytte til Fordel for det offentlige en erkjendt Dygtighed og Kundskabsfyldde, selv om den ikke var opnaaet ad den aldeles skolerette Vej. Saaledes troede Kollegiet baade at tage Hensyn til det offentliges nødvendige Fordringer og til de i vore hjemlige Forhold begrundede Tilbojeligheder.

Hvad Kollegiet herved tilsigtede, var ikke noget nyt, men havde i længere Tid været omhandlet og anerkjendt i Lægernes Kreds her i Landet, og var i andre Lande i ringere eller større Udstrækning bragt i Udøvelse; og det kunde ikke noksom anbefales, at der saa hurtig og kraftig som muligt blev taget fat paa Sagen, da der under alle Omstændigheder vilde medgaa en Række af Aar, forinden nogen Lægekandidat ved Universitetet kunde være oplært til at beklæde et overordnet Medicinalembede. Kollegiet indstillede derfor, at der som nødvendig Forudbetingelse for de Reformers Gjennemførelse, hvorom det fandt sig opfordret til at indkomme med Forslag, maatte træffes indledende Foranstaltninger til, at de Lægekandidater, som ønskede det, ved Universitetet kunde finde en efter deres Tarv afpasset Undervisning i offentlig Hygiejne, medicinsk Statistik, Medicinal-lovgivning og kemisk Analyse, at der gaves dem Lejlighed til i disse Fag at underkaste sig en Prøve, og at denne Sag maatte nyde Fremme saa hurtig, som Forholdene vilde tillade det.

Justitsministeriet sendte denne Indstilling med sin Anbefaling til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, der herover indhentede Erklæringer fra det lægevidenskabelige Fakultet og Konsistorium.

Det lægevidenskabelige Fakultet delte sig i et Flertal paa 5 Medlemmer (Bang, Eschricht, Otto, Fenger og Buntzen) og et Mindretal paa 4 Medlemmer (Stein, Levy, Sommer, Ibsen). Flertallet bemærkede i en den 9. Juni 1854 afgivet Erklæring, at denne Sag vist nok omhandlede et Punkt af stor Vigtighed for den civile Administration, og om hvilket det lod sig forudsige, at det med mere og mere Vægt vilde gjøre sig gjældende her som andetsteds. Fakul-

tetet, som i de senere Aar gjentagne Gange havde haft de herhen hørende Spørgsmaal under Diskussion, men ikke havde fundet sig tilstrækkelig opfordret til heri at tage Initiativet, havde nu, først gennem et Udvalg, senere in pleno, taget Sagen under fornyet Overvejelse, og det fremsatte da Resultaterne af denne samt en Plan til en Organisation fra Universitetets Side, som formentlig vilde svare til Øjemedet.

A. Med Hensyn til Undervisningen fandtes i Sundhedskollegiets Indstilling nævnt som dens Gjenstand: offentlig Hygiejne, medicinsk Statistik, Medicinallovgivning og kemisk Analyse. Fakultetets Majoritet troede til disse at maatte føje Retslægevidenskab og Farmaci, og ved en passende Sammendragning af disse Læregjenstande vilde der saaledes blive fem Fag, hvori man maatte ønske en yderligere Uddannelse for de Læger, af hvilke Administrationen fremtidig vilde drage nogen særegen Nytte i de tilsigtede Retninger. Disse fem Fag vare da, nærmere betegnet, følgende:

1. Hygiejne publica med Indbegreb af de for hygiejniske Undersøgelser fornødne statistiske Kundskaber. Da denne Videnskab var temmelig ny og i overordentlig Fremadskriden, da den umodsigelig vilde blive Hovedstudiet for den vordende administrative Læge, saa maatte heri holdes regelmæssige og omfattende Forelæsningskursus; og det vilde vistnok især bero paa Gjennemførelsen af dette Punkt, hvilken Betydning den hele Foranstaltning i Tiden vilde vinde. Det maatte tillige bemærkes, at Forslaget om den medicinske Statistiks Optagelse blandt Læregjenstandene antoges for fyldestgjort ved den herunder skete Tilføjeelse.
2. Danmarks Medicinalvæsen og Medicinallovgivning, hvori enhver ved Selvstudium maatte kunne opnaa de fornødne Kundskaber.
3. Analytisk Kemi. Da der heri vilde være at stille de samme Fordringer, som stilledes til farmaceutisk Examen, vilde de ogsaa kunne tilfredsstilles ved Benyttelsen af de samme Forelæsninger og Øvelser, som benyttes af Farmaceuterne ved Universitetet og ved den polytekniske Læreanstalt.
4. Retslægevidenskab, navnlig dennes praktiske Side. Da denne Videnskabs theoretiske Grundvold omfatter alle Retninger af den almindelige Lægekundskab, vilde det være meget vanskeligt at tilvejebringe en Undervisning, hvorved alle Enkelthederne bleve behandlere med yderligere Udførlighed og Grundighed. Denne burde derfor blive staaende ved det, som ydedes som Forberedelse til den almindelige Lægeexamen, og det maatte overlades til Selvstudium, til Erfaringen og det modnere Omdømme at supplere det mulig manglende.
5. Farmaci, navnlig Kjendskab til de farmaceutiske Varer og deres Behandling. Hertil kunde ogsaa benyttes de sædvanlige, for Farmaceuter og medicinske studerende afholdte Forelæsninger og Øvelser, og den fornødne Kundskab kunde suppleres ved Selvstudium, hvortil Apotheker og Droguehandler afgave et tilstrækkeligt og let tilgængeligt Materiale.

Til at bestride Undervisningen i disse fem Retninger, for saa vidt som de skulde blive Gjenstand for en saadan og ikke kunde henvises til den allerede examinerede og praktiserende Læges selvstændige Studier, Erfaringer og Undersøgelser, vare de nødvendige Kræfter for en stor Del allerede tilstede ved Universitetet. Docenten i Farmakologi og medicina forensis ved det lægevidenskabe-

lige Fakultet og Docenten i Kemi ved det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet kunde ved de allerede bestaaende Kursus og Øvelser bidrage til Øjemedet. Hvorvidt det kemiske Apparat ved Universitetet overhovedet svarede til de nu værende Fordringer og endog var tilgængeligt for en Udvidelse af sin Virksomhed, var et andet Spørgsmaal, hvis Vigtighed Fakultetet her havde Anledning til at paapege, men som fra anden Side sandsynligvis vilde blive rejst. Men der var en Undervisningsgren, som Fakultetet allerede havde udhævet som den fornemste, og som manglede en Lærer, det var Hygieine publica (politica medica). Naar Sundhedskollegiet i sit Andragende omtalte, at denne Læregjenstand var nævnt i kgl. Resol. 3 Apr. 1840, men senere var forsvundet af de medicinske Discipliners Tal, maatte Fakultetet dog bemærke, at den fra 1845—52 faktisk var blevet gjort til Gjenstand for gjentagne semestrals Kursus af Fakultetets Medlem, Prof. Sommer. Fakultetet maatte imidlertid erkjende, at det for Tiden ikke kunde bestride et saadant Hovedfag, ligesom det ogsaa maatte anse det for ønskeligst, om man dertil søgte friske Kræfter, som indtil videre mere udelukkende kunde opføre sig dertil.

Det indrømmes, at det lægevidenskabelige Fakultet, som bestod af 10 Medlemmer, ikke burde udvides yderligere, endskjønt det vel maatte erindres, at disse 10 Lærere kun vare gagerede som 6—7 ved de andre Fakulteter og derved i høj Grad henviste til privat Fortjeneste. Men selv med et forholdsmæssigt Gagetillæg, troede ingen af Fakultetets Lærere sig i Stand til at kunne paatage sig denne omfattende og paa meget specielle Detailundersøgelser beroende Disciplin, saa at man nødvendigvis indtil videre maatte antage en ekstraordinær Docent for den, hvem man derimod senere ved Vakancer og Omfordeling vel kunde paa-lægge noget yderligere Arbejde og derpaa optage i det normerede Antal, saaledes at den surnumerære Plads atter kunde gaa ind. Fakultetet foreslog Lønningen for en saadan ansat til 800 Rd. Det var vel sandt, at der i Fakultetet havdes en lavere Gage end denne; men en saadan Gagering kunde vel med Grund anses for upassende og lidet overensstemmende med de øvrige Universitetsforhold.

B. Med Hensyn til Examinationen, som sikkert blev nødvendig, navnlig fordi det maatte forudses, at den ydre Kvalifikation, som en saadan absolveret Examen (Fysikatsexamen) gav, vilde være det virksomste Middel til at bringe de unge Læger ind paa de herhen hørende Studier, foreslog Fakultetet, at der blev examineret i de oven for angivne fem Fag og da paa følgende Maade:

1. I Hygieine publica, med Indbegreb af de for hygiejniske Undersøgelser fornødne statistiske Kundskaber, afholdes en mundtlig og en skriftlig Prøve,
2. i Medicinalvæsen og Medicinallovgivning en mundtlig Prøve,
3. i analytisk Kemi en praktisk Prøve i Laboratoriet,
4. i Retslægevidenskab en praktisk Prøve, f. Ex. en mediko-legal Sektion med Udarbejdelse af visum repertum, eller en mediko-forensisk Betænkning over et eller andet Tilfælde hos en levende, som en tvivlsom Sindstilstand, en simuleret Sygdom, eller andet deslige,
5. i Farmaci en praktisk Prøve, hvortil Visitationen af et Apothek mest passende synes at frembyde sig.

Til at udføre denne Examen foreslog Fakultetet at danne en staaende Examenskommission, bestaaende af Dekanus i det lægevidenskabelige Fakultet som Formand, Docenten i Hygieine publica, Docenten i Farmakologi og medicina

forensis samt en Docent i Kemi fra det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet. De tre sidste skulde da examinere i de dem vedkommende Fag og Censuren bestrides i hver Time af to Censorer, nemlig et af de andre Medlemmer af Examenskommissionen og en fremmed af Sundhedskollegiet udnævnt Censor. Testimonier maatte udstedes med Examenskommissionens Underskrift. Bestemmelsen af Karakterer og deres Værdi kunde senere underkastes den allerede dannede Examenskommissions Betænkning. Endelig bemærkede Fakultetet, at for det Aar, hvori et af Examenskommissionens Medlemmer (navnlig Professor pharmacologiæ) tilfældig havde det lægevidenskabelige Dekanat, maatte Prodekanus tiltræde som Kommissionens fjerde Medlem.

Professorerne Stein, Levy, Sommer og Ibsen afgave under 10. Juni som Mindretal en særlig Udtalelse, eftersom de i Motiveringen af Sundhedskollegiets Andragende, hvorved Fakultetets Forslag nærmest var fremkaldt, saa Anskuelser udtalte, hvis Rigtighed de ikke kunde erkjende, og som de af Hensyn saa vel til det lægevidenskabelige Fakultet som til den danske Lægestand mente ikke at burde lade henstaa uimodsagte, medens de udtrykkelig forvarede sig mod den Misforstaaelse, at de mindre end deres øvrige Kolleger i Fakultetet skulde ønske Gjennemførelsen af den udkastede Plan til en Fysikatsexamen.

Spørgsmaalet om en særegen Fysikatsprøve havde, efter hvad de havde Anledning til at tro, flere Gange været omhandlet ved Universitetet. Siden deres egen Ansættelse havde det i det mindste to Gange været bragt paa Bane i Fakultetet, første Gang i et af de første Aar efter Akademiets Indlemmelse i Fakultetet, senest en Gang efter Regeringsforandringen i 1848. Uden at man tillagde Sagen nogen overordentlig Vigtighed, end sige nogen paatrængende Nødvendighed, erkjendtes det fra alle Sider, at, i Betragtning af den højere statslægevidenskabelige Betydning, man maatte tillægge Fysikatsembederne, en særegen Prøve som Led i Rækken af de øvrige Examina og som yderligere Garanti for Statstjenesten kunde være en hensigtsmæssig Institution og i alt Fald en efter Embedets Tarv bedre afpasset Kvalifikation end de almindelige videnskabelige Fortrin, f. Ex. Doktordisputatser eller andre literære Arbejder, som man tidligere ved Fysikaternes Besættelse fortrinvis havde gjort gjældende. Hvad der imidlertid bidrog til, at Sagen hidtil ikke var kommet ud over sit første Indledningsstadium i Fakultetet, var, første Gang den kom paa Bane, den Omstændighed, at den lægevidenskabelige Examen kort i Forvejen havde undergaaet en saa væsentlig og skærpende Reform, at man fandt Tidspunktet mindre passende til paa ny at fremkomme med Forslag om yderligere Tillæg til Examensvæsenet; og efter 1848 var den lange Uvished om Slesvigs mulige Indlemmelse i det danske Medicinalvæsen en rimelig Grund til for længere Tid at stille Sagen i Bero. Dertil kom, at vistnok hos flere af Fakultetets Medlemmer Interessen for Sagen altid modvirkedes noget ved den uafviselige Betragtning, at de paa en speciel praktisk Embedsstilling beregnede, og ved Universitetet indsamlede Kundskaber vilde tabe en stor Del af deres Værd ved de fjærne Udsigter til deres praktiske Anvendelse, idet Kandidaten, naar han efter 15—20 Aars Forløb maaske opnaaede at blive Fysikus, uden Tvivl vilde have glemt en ikke ringe Del af det en Gang indvundne Kundskabsstof, medens en Del deraf tillige i den lange Aarrække vilde være blevet forældet og mindre brugbart, saa at der følgelig alligevel i rigt Maal maatte regnes paa vedkommendes Selvstudium og Stræben efter at udvikle sig for den specielle Virk-

somhed, Embedsstillingen maatte anvise ham. Denne Betragtning vilde derimod langt fra i samme Grad kunne gjøre sig gjældende i Fremtiden, saafremt Sundhedskollegiets Plan, betydelig at forøge Fysikaternes Tal, skulde komme til Udførelse.

Det var altsaa med fuld Ret, at Sundhedskollegiet erkjendte, at hvad det havde tilsigtet, ikke var noget nyt; derimod syntes det med mindre Ret at tilføje, at det samme alt i længere Tid havde været omhandlet og anerkjendt i Lægernes Kreds, uden at berøre, hvad dog næppe burde være det ubekjendt, at tidligst vel det lægevidenskabelige Fakultet havde haft Opmærksomheden henvendt paa Sagen, om det end ikke havde kunnet anerkjende dens alt overvejende Vigtighed. En saadan kunde Mindretallet heller ikke endnu tillægge den, selv om det villig erkjendte den foreslaaede Fysikatsprøves Hensigtsmæssighed som en yderligere Kvalifikation og Garanti for, at Fysikatskandidaterne en Gang, om end for mange Aar siden, havde tilegnet sig den for Embedet nødvendige Uddannelse, som man hidtil havde maattet regne paa, at Fysici af Pligthensyn til deres Embedsstilling selv vilde søge at forskaffe sig.

Sundhedskollegiet saa imidlertid Sagen fra en hel anden Side. Idet det nemlig gik ud fra en efter Mindretallets Formening noget overdreven Forestilling om den saa kaldte nyere Omdannelse af Sundhedsforholdene og en deri grundet Nødvendighed af gennemgribende Reformer i flere Retninger, angav det som en af Hovedvanskelighederne for disses Gjennemførelse Embedslægernes mangelfulde Dannelse, idet, som det hed „den almindelige lægevidenskabelige Uddannelse ved Universitetet vel afgav et som oftest uundværligt Grundlag, men hertil maatte endnu komme en Række Kundskaber, af hvilke de fleste Læger hverken vare eller kunde være i Besiddelse, da de for Øjeblikket kun kunde erhverves ved et selvstændigt og besværligt Studium“. Intet Under derfor, at Kollegiet androg paa Foranstaltninger til, at Kandidater, som ønskede det, maatte kunne faa en passende Undervisning ved Universitetet i de efter dets Mening for Embedslæger nødvendigste Discipliner, der angaves som offentlig Hygiejne, medicinsk Statistik, Medicinallovgivning og kemisk Analyse, at der fremdeles maatte indrettes en Prøve i disse Fag som Kvalifikation for Fysikaterne, og at endelig Sagen maatte fremmes med størst mulig Hurtighed, da Kollegiet endog antog, „at der under alle Omstændigheder vilde medgaa en Række af Aar, forinden nogen Lægekandidat ved Universitetet kunde være oplært til at beklæde et overordnet Medicinalembede“.

Dette Ræsonnement forekom Mindretallet dog saa vel i dets Helhed som i dets enkelte Led temmelig brøstfældigt. Man kunde nemlig fuldt vel erkjende, at den hygiejniske Disciplin i de sidste Aartier, navnlig ved Englændernes og Fransk-mændenes Arbejder, var blevet meget beriget. Man kunde lige saa fuldt indrømme, at Hygiejnens Grundsætninger, som Følge af det 19de Aarhundredes rastløse Civilisations- og Humanitetsstræben, alt mere og mere havde gjort og vilde gjøre sig gjældende i Samfundslivets forskjellige Indretninger og Foranstaltninger; men om nogen derved frembragt Omdannelse af Sundhedsforholdene kunde der neppe andetsteds, saa lidt som her til Lands, endnu være Tale, uden i det mindste efter en meget indskrænket Maalestok. Hvorvidt Forbedringen af de hygiejniske Betingelser for Sundhedsforholdene en Gang sejerrig vilde gaa ud af Kampen mod disses nyeste Verdensfjende, Koleraen, maatte Fremtiden først vise.

End mindre kunde Mindretallet tiltræde Anskuelsen om vore Embedslægers

Ubrugbarhed for en hensigtsmæssig Reform af vort Medicinalvæsen paa Grund af deres mangelfulde Kundskaber og Uddannelse, nærmest ved i hygiejnisk og medikoforensisk Retning. For saa vidt herved fornemmelig maatte være tænkt paa Landets Fysici, kunde man ikke frakjende Flertallet af dem fuldt saa megen Embedsdygtighed, som nogenlunde lige stillede Medicinalembdsmænd i andre Lande plejede at være i Besiddelse af; og det samme kunde vistnok antages om en stor Del af Landets Distriktslæger. Om de nemlig end ikke fra Examenbordet havde medbragt den i alle Retninger fuld færdige Embedsdannelse, maatte det antages, at de, i Analogi med mange andre af Statens Embedsmænd, som samvittighedsfulde og ærkejære Mænd ved Selvstudium efter bedste Evne havde tilegnet sig de manglende Specialkundskaber, alt eftersom deres Embedsstilling havde lært dem at erkjende Nødvendigheden deraf.

Men hvad Mindretallet allermindst kunde indrømme, var en saadan Mangelfuldhed ved de af Universitetets tilbudte Dannelsesmidler, at det skulde være umuligt ved Hjælp af dem at uddanne sig for de højere Medicinalposter. Tvært imod paastod Mindretallet, at al den Undervisning og Vejledning, der fornuftigvis kunde anses nødvendig for Fysikatsdannelsen, indtil den sidste Tid havde været at finde for enhver, som havde villet søge den. Til Støtte for denne Paastand maatte det tjene, at selv efter det foreliggende Udkast til en velordnet Fysikatsprøve vilde ikke en eneste ny Forelæsning blive nødvendig. Den offentlige Hygiejne, der udgjorde den væsentligste Disciplin for Fysikatsprøven, og som i Følge Sundhedskollegiets Ytringer siden 1840 maatte antages som forsvundet blandt Læregjenstandene ved det lægevidenskabelige Fakultet, havde nemlig, om end ikke i fuldt saa vidt Omfang, som for Fysici særlig kunde attraas, netop i det sidste Aarti regelmæssigere end tidligere været foredraget, idet Prof. Sommer fra 1845—52 hvert andet Aar havde absolveret et Kursus over Hygiejne, hvorefter endog enkelte Afsnit vare overgivne til Trykken. Først fra 1852, da som Følge af Prof. Fengers Ansættelse ved Frederiks Hospital Prof. Sommer i hans Sted overtog den almindelige Pathologi og pathologisk Anatomi, erklærede han ikke længer at kunne foredrage Hygiejne, saa at fra den Tid af, men ikke længer, Hygiejnen var udgaaet af Universitetets Lektionskatalog. At en af Fakultetets normerede Docentpladser nu udelukkende skulde ofres til Hygiejnen, kunde Mindretallet ikke erkjende for hensigtsmæssigt, lige saa lidt som der ved noget fremmed Universitet, med Undtagelse af det i Paris, var en egen Lærestol for Hygiejne. Derimod vilde ved fremtidige Vakancer Forholdet maaske bedst lade sig ordne derhen, at offentlig Hygiejne og medicina forensis som Dele af Statslægevidenskaben overdroges en og samme Docent; midlertidig maatte, som i Fakultetets Erklæring udtalt, den offentlige Hygiejne ønskes foredraget af en extraordinær Docent.

Næst Hygiejnen nævntes Kjendsskab til Medicinallovgivning og Statistik som nødvendige Rekviziter for Embedslægerne. Men særegne Forelæsninger herover ud over, hvad de statistiske Forelæsninger ved Universitetet allerede kunde tilbyde, vilde uden Tvivl være mere besynderlige end hensigtsmæssige, hvorfor Fakultetet heller ikke havde kunnet gaa ind paa Tanken herom, men mente trostigt at kunne overlade Omsorgen herfor til vedkommende Kandidaters Selvstudium.

Hvad endelig den kemiske Analyse angik, stode som bekjendt alt i flere Aar baade Etatsr. Forchhammers og Prof. Scharlings Laboratorier aabne ogsaa for Medicinere, og bleve benyttede af ikke ganske faa Lægekandidater til deres videre

Uddannelse. Heller ikke i denne Retning var altsaa noget Savn at føle eller udfylde, saa meget mindre som Prof. Scharlings Erklæring i en i denne Anledning afholdt Konferencé gik ud paa, at hverken andre eller videre gaaende Øvelser kunde paatænkes for vordende Fysici end de, der stadig afholdtes i Laboratorierne.

Sluttelig var det Mindretallet en Tilfredsstillelse at kunne tilføje, at der, da Planen til Fysikatsexamen var beregnet paa, at de Kandidater, der dertil havde Lyst, fuldstændig skulde kunne forberede sig dertil i Løbet af 2 Semestre, næppe vilde behøve at medgaa en Række af Aar, forinden nogen Lægekandidat ved Universitetet kunde være oplært til at beklæde et overordnet Lægeembede.

Hertil bemærkede Flertallet, idet det under 14. Juni indsendte disse Erklæringer til Konsistorium, at Mindretallets Bemærkninger vistnok gave grundet Anledning til yderligere Oplysninger og Modbemærkninger, saa meget mere som de i det væsentlige forekom Flertallet at bero paa Misforstaaelser. Men da Fakultetet i sin Helhed var enigt i Sagens Realitet, hvilket Flertallet, for at forebygge Misfyndning af Mindretallets Udtalelser udtrykkelig bemærkede, ansaa Flertallet det for at være mest i Sagens Interesse ikke at forlænge Diskussionen ved Drøftelsen af mindre vigtige Formspørgsmaal.

Ved under 7. Juli at indsende disse Erklæringer til Ministeriet, bemærkede Konsistorium, at det ganske sluttede sig til Fakultetets Ytringer om den paatænkte Undervisning og Prøve. For saa vidt Fakultetet derhos havde andraget paa, at der i den Anledning indtil videre maatte antages en extraordinær Docent med 800 Rd. i Løn til at foredrage den offentlige Hygiejne, troede Konsistorium ogsaa, at det efter de oplyste Omstændigheder for Tiden vilde være nødvendigt; men med Hensyn til Maaden, hvorpaa dette Beløb skulde udredes, indstillede det, at der gjordes udtrykkeligt Forslag for den forestaaende Rigsdag om Forøgelse af den Konto, hvoraf Lønninger afholdtes, med 800 Rd., saa at Beløbet ikke søgtes afholdt af de oprindelige 8000 Rd., nu 10,200 Rd., som vare bestemte til særegne Foranstaltninger til videnskabelige Formaals Fremme, hvilken Konto allerede var meget optaget. Skulde der være nogen Betænkelighed ved en Forhøjelse af den egentlige Lønningskonto, maatte den sidst nævnte Konto i alt Fald, ligesom det skete ved Ordningen af Etatsr. Madvigs Stilling*), forhøjes, saa at den blev opført med 800 Rd. mere.

Under 16. Avg. 1854 tilskrev Ministeriet derefter Konsistorium, at de særlige Ytringer, hvormed 4 Medlemmer af det lægevidenskabelige Fakultet havde ledsaget dets Erklæring, forekom Ministeriet at være af den Betydning, at det maatte anses for hensigtsmæssigt, at disse med de flere Bemærkninger, hvortil Forslaget kunde give Anledning, forinden endelig Bestemmelse i Sagen toges, gjordes til Gjenstand for nærmere Overvejelse og Drøftelse. Det turde, navnlig med Hensyn til de Forudsætninger, hvorfra Sundhedskollegiet i sit Andragende gik ud, være tvivlsomt, hvorvidt der vilde kunne findes en Mand, der var særdeles egnet til at ansættes som Lærer i den offentlige Hygiejne (*politica medica*), og om de 800 Rd. vilde være en tilstrækkelig Lønning for den nye Docent. I alt Fald vilde det være et Spørgsmaal, om det ikke maatte være hensigtsmæssigere i Stedet for en fast Docent for bemeldte Fag at forsøge, om ikke et af Fakultetets

*) Lindes Medd. f. 1849—56 S. 1034 jfr. S. 317.

Medlemmer eller en anden anerkjendt dygtig, medicinsk Videnskabsmand, der havde særdeles Interesse for de statistiske Undersøgelser, som i Forbindelse med et grundigt medicinsk Studium samt Indsigt i de almindelige Grundsætninger for Lovgivning og Statsstyrelse, der maatte tages i Betragtning til behørig Begrænsning af det offentlige Virksomhed for Borgernes Sundhed, maatte være Grundlaget for de paagjældende Videnskabsfag, kunde for en enkelt Gang formaas til at holde Forelæsninger over samme mod et passende Honorar, en Maade at ordne Forholdet paa, der i ethvert Fald vilde være at foretrække, saafremt det ved en nærmere Undersøgelse af Sagen mulig vilde findes ufornodent, at de omhandlede Forelæsninger holdtes hvert Aar. Ministeriet paalagde derfor Konsistorium at foranledige, at Sagen blev taget under yderligere Overvejelse af Fakultetet.

Fakultetet afgav derefter sin Erklæring under 21. Oktbr. s. A. Det udtalte, at det enstemmig var blevet enigt om at henholde sig til sit tidligere Forslag, i hvis Enkeltheder alle dets Medlemmer ogsaa den Gang vare enige, og hvis Antagelse det i alt væsentligt troede atter at maatte anbefale, for saa vidt Ministeriet maatte finde sig opfordret til at fremme denne Sag. Med Hensyn til de i Ministeriets Skrivelse fremhævede „særlige Ytringer fra fire af Fakultetets Medlemmer“ havde disse, hvis bestemt udtalte Tendens alene var rettet mod den i Sundhedskollegiets Skrivelse udviklede Motivering af Forslaget, under den fornyede Diskussion ikke kunnet give Anledning til Vedtagelse af nogen Modifikation i den af Fakultetet fremlagte Plan.

Ministeriet havde derimod selv gjort et motiveret Forslag, nemlig i Stedet for den af Fakultetet som en af Hovedstøtterne for den hele Ordning foreslaaede extraordinære Docent i Hygieine publica at sætte en temporær Lærer, der forsøgsvis skulde holde et Kursus over denne Videnskab. Ministeriet havde hertil tænkt sig „et af Fakultetets Medlemmer eller en anden anerkjendt dygtig, medicinsk Videnskabsmand“, hvem man da vilde indrømme et passende Honorar. Dette var efter Fakultetets Anskuelser et Hovedpunkt, hvorfor det yderligere motiverede sin tidligere Indstilling i Modsætning til den foreliggende Modifikation, hvilken det ikke troede vilde være heldig for Studiet, og næppe en Gang vilde kunne bringes til Udførelse.

I Fakultetet var der nemlig for det første ingen, som ønskede at paatage sig dette Hverv, og det navnlig, fordi ingen saa sig i Stand til at kunne udføre det paa en tilfredsstillende Maade. Det vilde nemlig nødvendigvis føre ind paa vidtløftige Studier, hvortil de enkelte, der kunde have passende Forkundskaber i denne Retning, ikke saa sig i Stand til at ofre den ønskelige Tid ved Siden af deres andre Beskæftigelser. At finde en anden dygtig Videnskabsmand, navnlig blandt de ældre, der vilde og kunde paatage sig det, derom mistvivlede Fakultetet aldeles, da ingen saadan var det bekjendt. De ældre manglede nemlig i Almindelighed, ligesom ogsaa for største Delen de yngre, grundig Dannelse i den fysisk-kemiske Retning, som vistnok afgav et af de nødvendige Holdepunkter for at begrunde Anskuelser og bedømme Fakta paa dette Omraade, hvor en Mængde Meninger og Gisninger krydsede hinanden og altfor let førte ind paa forvildende og ufrugtbare Theorier. Dertil kom, at dersom en saadan Videnskabsmand kunde paapeges, vilde han vistnok vanskelig kunne vindes for Universitetet paa den angivne Maade, nemlig ved at tilbyde ham et Honorar for en temporær Virksomhed; man vilde næppe

kunne tilegne sig saadanne Kræfter uden ved at kunne tilbyde en i det hele taget efter vore Forhold passende og sikret Embedsstilling.

Dernæst maatte Fakultetet i Almindelighed bemærke, at Sagen havde stillet sig noget anderledes for Fakultetet den Gang, det indgik med sit Forslag. Det saa i det foreliggende Organisations Spørgsmaal mindre en Mangel, som man øjeblikkelig skulde se at raade Bod paa, efter Omstændighederne saa godt som muligt, mere derimod en Retning, hvorpaa man maatte stræbe at komme ind lidt efter lidt ved at sætte gode Kræfter i Bevægelse mod Maalet. Det forekom Fakultetet mindre vigtigt, om en Plan af den Art og den Betydning blev gennemført et Par Aar før eller senere, mere vigtigt derimod, at den blev begyndt paa en Maade, som kunde love en fremtidig Udvikling. Fakultetet havde i Samklang hermed ogsaa søgt at forberede sligt, navnlig med at udsætte et Prisspørgsmaal over et hygiejnisk Æmne, hvis Besvarelsestid netop nu udløb, og til Belønning for hvilket, for saa vidt en Forfatter gjorde sig værdig dertil, Konsistorium havde indvilget i at indrømme en af de større Portioner i det Smithske Legat, hvorved den sejrende kunde sættes i Stand til at fortsætte sine Studier i den begyndte Retning.

Det var nu Fakultets Meningen, at Ministeriet maatte gaa en lignende Vej, og idet det indtil videre skabte en ekstraordinær Docentpost i Hygieine publica, da gjøre Regning paa de yngres Arbejdssomhed og Kappelyst. Med andre Ord, Fakultetet foreslog som den bedste og vel endog eneste Udvej at udbyde Posten til en Konkurrence med en nogenlunde lang Termin. Dersom en saadan Bestemmelse blev taget, var der ingen Grund til at tvivle paa, at gode Kræfter vilde sætte sig i Arbejde mod et saa værdigt Formaål. Fakultetet foreslog saaledes, at den omtalte Lærerpost skulde besættes ved Konkurrence, og det fremhævede derved endnu som en Fordel, at man blev i Konsekvens med det Princip, hvorefter det lægevidenskabelige Fakultet i en Aarrække var blevet rekruteret. Og medens Fakultetet for en Tid derved vilde blive foreget ud over sit normerede Lærerantal, maatte det stadig have for Øje ved indtrædende Vakancer at foretage saadan Omfordeling af Fagene, at den overtallige Post atter kunde inddrages.

Konsistorium indsendte under 25. Oktbr. Fakultets Erklæring til Ministeriet, idet det bemærkede, at det ganske kunde henholde sig til den. Herefter tilskrev Ministeriet under 28. Novbr. Konsistorium, at da det efter de i Sagen foreliggende Oplysninger syntes at fremgaa, at den Videnskab, som det var foreslaaet at gjøre til Gjenstand for en særegen Undervisning samt offentlig Prove, endnu ikke var saaledes uddannet, at der allerede nu fandtes nogen Mand, som var aldeles egnet til at overtage den nye Lærerpost, som med Hensyn dertil var bragt i Forslag, saa Ministeriet sig ikke for Tiden i Stand til videre at fremme denne Sag. Derimod udtalte Ministeriet sin Aerkjendelse af, at Fakultetet ved et udsat Prisspørgsmaal over et hygiejnisk Æmne havde søgt at fremkalde Specialstudier i den Retning, som betingede Udviklingen af en dygtig Lærer for den paatænkte Docentpost, og at Konsistorium ved Benyttelsen af et af Universitetets større Legater agtede at understøtte Fakultets Bestræbelser i saa Henseende, ligesom det ogsaa selv, naar det paa hine og andre Maader var opnaaet, at der havdes Mænd af saadan erkjendt Dygtighed i det ommeldte Fag, at der kunde have begrundet Formodning om, at den foreslaaede Post med Nytte kunde besættes, erklærede sig villigt til at tage Sagen under nærmere Overvejelse. Sam-

tidig hermed underrettede Undervisningsministeriet Justitsministeriet om Sagens Stilling.

Efter at Sundhedskollegiet gennem Justitsministeriet var sat i Kundskab herom, tilskrev det under 1. Febr. 1855 bemeldte Ministerium, at det efter Sagens Vigtighed maatte anse det for aldeles utilraadeligt at udsætte den til en aldeles ubestemt Fremtid, ligesom det heller ikke efter de af Undervisningsministeriet anførte Grunde fandt dette nødvendigt. At vore Medicinalforhold i mange Retninger trængte til omfattende Reforme, turde vel antages for at være uimodsigeligt; men til disses Iværksættelse og Gennemførelse just der, hvor Manglerne og Savnene vare størst, savnedes hos Lægerne i Almindelighed de specielle Kundskaber, som vare nødvendige, for at de paa en fyldestgørende Maade kunde yde deres Bistand, hvilket Kollegiet udførlig havde udviklet i dets foran nævnte Skrivelse af 31. Decbr. 1853, og hvortil det henholdt sig. Den foreslaaede Undervisning i de ommeldte Videnskabsfag skulde derfor være en Hovedstøtte for Medicinalforholdenes Udvikling ved at danne brugbare Redskaber dertil; men da de, som vilde uddanne sig i denne Retning for det praktiske Liv, behøvede Tid til at indsamle de fornødne Kundskaber, var det magtpaaliggende, at den Kilde, hvorfra de skulde hente dem, blev aabnet saa snart som muligt. Naar Undervisningsministeriet imidlertid havde bemærket, „at de Videnskaber, som det var foreslaaet at gjøre til Gjenstand for en særegen Undervisning og offentlig Prøve, endnu ikke vare saaledes uddannede, at der allerede nu fandtes nogen Mand, som var aldeles egnet til at overtage Lærerposten deri“, kunde dette formentlig ikke gjælde de 3 i Kollegiets Forslag nævnte Discipliner, nemlig den medicinske Statistik, Medicinallovgivningen og den kemiske Analyse, eftersom Universitetet i disse Retninger som bekjendt var i Besiddelse af fortrinlige Lærerkrafter, men alene den offentlige Hygiejne. Dette Videnskabsfag var dog efter Kollegiets Mening fuldkommen tilstrækkelig uddannet til at gjøres til Gjenstand for regelmæssig Undervisning, hvilket saa vel var godtgjort ved andre Universiteters Exempel, som og ved, at der i tidligere Tid havde været undervist deri ved det her værende Universitet. Hvorvidt der hos os maatte findes nogen Videnskabsmand, der var i Stand til at meddele saadan Undervisning, var det efter vore Forhold vel ikke muligt at komme til Kundskab om uden ved offentlig at indbyde dem til at melde sig, som tiltroede sig Dygtighed dertil, og navnlig ved at indbyde til Konkurrence om Docentposten i Faget, som var et saa vel ved Universitetet i Almindelighed som især ved det lægevidenskabelige Fakultet hyppig anvendt Middel til at sikre sig de vakante Lærerposter besatte med dygtige Mænd. Kollegiets Forslag gik ikke alene ud paa, at der tilvejebragtes en Undervisning, men ogsaa paa, at der afholdtes en Prøve, paa hvilken Del af Forslaget Undervisningsministeriet dog ikke endnu havde meddelt nogen Resolution. Kollegiet udtalte sluttelig, at der var fuld Anledning til paa ny at tage denne Sag under Behandling, og det anmodede derfor Justitsministeriet om paa det kraftigste at understøtte Kollegiets Forslag. Justitsministeriet anbefalede paa ny Sagen til Undervisningsministeriets særdeles Opmærksomhed, men der blev intet foretaget til dens Fremme.

Sagen hvilede, indtil Justitsministeriet under 6. Juni 1864 tilstillede Undervisningsministeriet en Skrivelse fra Sundhedskollegiet, i hvilken dette i Anledning af den paatænkte Indførelse af Nævningeinstitutionen udtalte sig for Nødvendigheden af egne af Staten anerkjendte Retslæger, som i alle Tilfælde, hvor

retslægevidenskabelige Kundskaber maatte være fornødne til Sagernes Oplysning eller Afgjørelse, forskriftsvis skulde tilkaldes og høres, ligesom det mente, at en saadan Anerkjendelse fra Statens Side mest passende kunde gøres afhængig af en særlig Uddannelse og Prøvelse i retsvidenskabelig Retning. Justitsministeriet udbad sig derhos, da det i Sundhedskollegiets Skrivelse var udtalt, at det lægevidenskabelige Fakultet skulde have udarbejdet og til Undervisningsministeriet indsendt Planen til en Fysikatsexamen for Kongeriget, bemeldte Ministeriums Ytringer over Sagen, idet det ønskede at erholde Oplysning om, hvad der af det maatte være foretaget i Anledning af den ommeldte Plan.

I denne Anledning meddelte Undervisningsministeriet under 18. Avg., at der efter Etatsr. Ottos Afskedigelse, hvem baade Farmakologi og Retslægevidenskab vare underlagte som Lærefag, af det lægevidenskabelige Fakultet var indgivet et Forslag om, at der i Stedet for den ene, begge Fagene omfattende Professorpost, maatte oprettes to extraordinære Docentposter, den ene for Farmakologi, den anden for Retslægevidenskab og Hygiejne. I Forbindelse hermed havde Fakultetet paapeget Vigtigheden og Nødvendigheden af, at Undervisningen i medicina forensis ikke indskrænkedes til en theoretisk Fremstilling af det retslægevidenskabelige System, men forenedes med en praktisk mediko-legal Uddannelse ved Sektionsbordet og i Laboratoriet, til hvilket Øjemed Fakultetet androg om Ministeriets Medvirkning til, at der ved indtrædende Vakance i Stadsfysikatet i Kjøbenhavn maatte blive tilvejebragt en Kombination af dette Embede med den sidst nævnte Docentpost. Endelig udtalte Fakultetet sig for Hensigtsmæssigheden af at søge den vakante Docentpost besat ved en Konkurrence*). Derpaa var Dr. med. Warneke blevet beskikket til extraordinær Docent i Farmakologi, og Ministeriet var fremdeles sindet med Hensyn til den anden Docentpost at udvirke en Konkurrence afholdt. Men forinden det foretog videre i denne Henseende, ønskede det dog Justitsministeriets Frklæring om den foreslaaede eventuelle Forening af Stadsfysikatet i Kjøbenhavn med den paatænkte Docentpost. I Anledning af Justitsministeriets Forespørgsel om, hvad der var foretaget i Anledning af en fra det lægevidenskabelige Fakultet indsendt Plan til en Fysikatsexamen, bemærkede Ministeriet, at der ikke vidstes herom at være indkommet anden Plan fra Fakultetet end den, hvorom Meddelelse blev givet Justitsministeriet den 28. Novbr. 1854, og at der i Overensstemmelse med Indholdet af denne Meddelelse intet var foretaget af Undervisningsministeriet i Anledning af Justitsministeriets yderligere Skrivelse af 15. Febr. 1855.

Justitsministeriet meddelte under 8. Septbr., at de til den tidligere Stadsfysikus henlagte Forretninger i det mindste for en Del vare gaaede over til det ved L. 4. Marts 1857 §§ 11 og 13 oprettede Stadslægeembede, og at der endog kunde være Spørgsmaal, om ikke Stadslægen som saadan i Medfør af fornævnte Lov var pligtig til at udføre samtlige Stadsfysikatsforretninger uden særligt Vederlag. Afgjørelsen af dette Spørgsmaal beroede efter Udfaldet af en for Tiden for Højesteret verserende Sag; men i ethvert Fald maatte den nu værende Stadslæge, der forinden sin Udnævnelse var Stadsfysikus, vedblive indtil sin Afgang at udføre samtlige Stadsfysikatsforretninger. Der vilde saaledes ikke for Tiden kunne

*) Jfr. hermed Lindes Medd. 1857—63 S. 136—45.

tages nærmere Bestemmelse om en eventuel Forening af Stadsfysikatsforretningerne med den oven nævnte Docentpost; men dersom Højesteret i den for samme verserende Sag maatte komme til det Resultat, at en Del af de nævnte Forretninger vare Stadslægen som saadan uvedkommende, vilde der ikke fra Justitsministeriets Side findes noget at erindre mod, at disse Forretninger ved den nu værende Stadslæges Afgang henlagdes til den oven nævnte Docentpost tillige med de for samme lovbestemte, for øvrigt temmelig ubetydelige Gebyrer. For saa vidt der derimod maatte kunne blive Spørgsmaal om en Forening af Posterne som Stadslæge og Docent i Retsvidenskab og Hygiejne, bemærkede Ministeriet, at det nærmest maatte være Indenrigsministeriets Sag at føre de i saa Henseende fornødne Forhandlinger, men at det dog i saa Henseende allerede nu maatte henvise til den Indvending, der maatte frembyde sig mod en saadan Ordning i den Omstændighed, at Magistraten i Kjøbenhavn, hvem Besættelsesretten til Stadslægeembedet i Følge L. 4. Marts 1857 tilkom, ikke hidtil havde vist sig villig til at give Sundhedskollegiet nogen Indflydelse paa de under Magistratens Omraade henhørende Lægeembeders Besættelse.

I de trykte Anmærkninger til Finanslovudkastet for 1865—66 blev det under Universitetets Budget omtalt, at det i Finansaaret for 1866—67 vilde blive nødvendigt under Udgiftspost 7 „til videnskabelige Formaals Fremme“ at optage et forøget Beløb til Lønning for en extraordinær Docent i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne ved det lægevidenskabelige Fakultet. Ved Finanslovens Vedtagelse blev det i Følge Finansudvalgets derom fremsatte Forslag, jfr. Rigsdagstid. f. 16. Session, Anh. B. Sp. 147—48, bevilget, at der af Lønningen for en af de normerede Professorpladser i det lægevidenskabelige Fakultet, som, paa Grund af, at Embedet stod ubesat, var ledig, maatte anvendes 800 Rd. til en extraordinær Docent i Farmakologi og 700 Rd. som Honorar for den paatænkte Docent i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne.

Efter at Stadslægen, Prof. Hoppe, var afgaaet ved Døden, forespurgte Undervisningsministeriet ved Skrivelse af 19. Apr. 1865 hos Justitsministeriet, om den omtalte Retssag var blevet paadømt, og i saa Fald om dens Udfald var blevet et saadant, at Sagen om Stadsfysikatets Forening med den eventuelle Docentpost i Hygiejnen lod sig fremme paa det af det lægevidenskabelige Fakultet forudsatte Grundlag, ligesom det ogsaa, for saa vidt Vakancen i Stadslægeembedet maatte have givet Sundhedskollegiet Anledning til at forny sit tidligere Andragende til Justitsministeriet om Foranstaltninger til Uddannelsen af særegne af Staten anerkjendte Retslæger, ønskede Underretning herom med Hensyn til Sagens videre Behandling fra Universitetets Side.

Under 25. s. M. meddelte Justitsministeriet, at der den 4. Novbr. 1864 var faldet Højesteretsdom i Sagen*), og at det i Dommens Præmisser var udtalt, at Vedtægten af 30. Decbr. 1857 § 9 maatte anses for at have henlagt samtlige de Stadsfysikus paaliggende Forretninger til Stadslægeembedet, og at dette Embede derfor i det hele var traadt i Stedet for Embedet som Stadsfysikus, ligesom det end videre i Dommen var statueret, at Stadslægen var forpligtet til at udføre samtlige Stadsfysikatsforretninger uden særligt Vederlag. Sundhedskollegiet havde vel ved at gjøre Indberetning om Prof. Hoppes Død gjort den Anskuelse gjældende, at Embedet som Stadsfysikus maatte betragtes som endnu be-

*) Jfr. Juridisk Ugeskrift f. 1863 S. 175 og Højesterets Tid. f. 1864—65 S. 489.

staaende, og derhos fremhævet Nødvendigheden af at opretholde dette Statsembede, dels med Hensyn til, at den Maade, hvorpaa Embedet som Stadslæge besættes, ikke afgav fornøden Garanti for den bedst mulige Udførelse af de under Stadsfysikater henlagte Forretninger, dels fordi den Trang til en omhyggeligere Pleje af Retslægevidenskaben, som allerede tidligere havde gjort sig gjældende, ved Indførelsen af Nævningeinstitutionen vilde blive endnu mere følelig, og formentlig bedst vilde kunne fyldestgøres derved, at det paalagdes Stadsfysikus, som i Følge sin Embedsstilling fik Anledning til stadig at udføre mediko-legale Forretninger, at meddele de studerende den fornødne Undervisning i Retslægevidenskaben. Men ligesom Ministeriet betragtede det Spørgsmaal, om samtlige de Stadsfysikus tidligere paahvilende Forretninger vare gaaede over paa Stadslægen, som endelig afgjort i bekræftende Retning ved den oven for nævnte Højesteretsdom, og derfor ikke kunde tiltræde de i Sundhedskollegiets Indberetning under en modsat Forudsætning gjorde Indstillinger, saaledes ansaa Ministeriet det heller ikke for muligt at opnaa den til en Gjenoprettelse af Stadsfysikater fornødne Gagebevilling. Derimod vilde Ministeriet, under Forudsætning af, at Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet maatte anse saadant for ønskeligt, ikke være utilbøjeligt til at indlede de fornødne Forhandlinger og eventuelt forelægge det fornødne Lovforslag, sigtende til at henlægge en Del af de nu under Stadslægeembedet hørende Forretninger til den paatænkte Docentpost i Retslægevidenskaben, for derved at aabne Docenten Adgang til at meddele de studerende en praktisk Undervisning i de mediko-legale Forretninger, og Ministeriet vilde i et saadant Lovforslag ikke være utilbøjeligt til at bringe i Forslag, at de Forretninger, som saaledes henlagdes under vedkommende Docent, vederlagdes paa sædvanlig Maade. Foruden at det imidlertid i saa Henseende var tvivlsomt, om Rigsdagen vilde samtykke i, at den af et saadant Forslag flydende Udgift paalagdes Kommunen, der for Tiden kunde faa de paagjældende Forretninger udførte af Stadslægen, henlede Justitsministeriet Opmærksomheden paa, at den Indtægt, der herigjennem vilde tilflyde Docentposten, vilde være særdeles ringe, idet den næppe vilde overstige c. 100 Rd. aarlig. Justitsministeriet begjærede sluttelig Undervisningsministeriets Erklæring over Sagen.

Ved nu under 11. Maj at anmode det lægevidenskabelige Fakultet om at udtale sig om Sagen, som Forholdene efter Justitsministeriets Skrivelse stillede sig, gjorde Undervisningsministeriet opmærksom paa en anden Forandring, der var indtraadt i de hidtidige Forudsætninger for Sagens Ordning. Overensstemmende med Fakultetets i sin Tid derom fremsatte Forslag, havde Ministeriet ved Udkastet til Finansloven for 1865—66 optaget det fornødne om Anvendelsen af den Normalgage, som var disponibel derved, at det ved Etatsr. Ottos Afgang ledig blevne Professorat ikke var gjenbesat, til Lønningen dels for den ekstraordinære Docent i Farmakologi, dels for den paatænkte Docent i offentlig Hygiejne og Retslægevidenskab, saaledes at den først nævnte Docent aflagdes med 800 Rd. og den sidste med 700 Rd. Ved Finanslovens Vedtagelse af Rigsdagen var det imidlertid blevet nægtet at tilstaa den eventuelle Docent i Hygiejne og Retslægevidenskab fast Ansættelse i Fakultetet som pensionsberettiget Embedsmand, hvorhos det kun var blevet indrømmet at anvende 700 Rd. af den omtalte ledige Professorlønning til Honorar for Docenten. Under et saadant Vilkaar for Ansættelsen og naar der i Forbindelse dermed kun kunde gives Docenten den af Justitsministeriet betegnede Udsigt til en Forening af Stadsfysikatsforretningerne med Posten, og

dette tilmed kun med en Indtægt af 100 Rd., forekom det Ministeriet tvivlsomt, om det kunde ventes, at nogen yngre Videnskabsmand, der besad den Kvalifikation, som den paatænkte Docentpost krævede, vilde melde sig til den foreslaaede Konkurrence, eller om overhovedet nogen Mand under saa ufordelagtige pekuniære Betingelser vilde kunne overtage denne Lærerstilling, hvis Besørgelse aabenbart vilde gjøre det umuligt for den paagjældende at udøve privat Lægepraxis. Om dette Punkt begjærede Ministeriet tillige Fakultetets nærmere Udtalelse og under denne navnlig Fakultetets Mening, om den foreslaaede Konkurrence strax burde berammes, eller om det ikke var tilraadeligt at udsætte den og først forsøge ved Forelæggelsen af Finansloven for det kommende Finansaar at udvirke Lønningsvilkaarene gunstigere bestemt for den eventuelle Docent, for at fjerne den Hindring, der fra denne Side syntes uoverstigelig at lægge sig Vejen for en tilfredsstillende Besættelse af Posten. Under 13. Juli tilskrev Ministeriet derhos Fakultet, at det ikke skjønnede rettere, end at Hovedbestræbelserne nu burde rettes paa at erholde en Docent ved Fakultet i Retslægevidenskaben og ved Brevvexling med Justitsministeriet søge det bragt dertil, at der af de under Stadslægeembedet henhørende ikke administrative Forretninger henlagdes til den nye Docent de legale (forensiske) Forretninger, Skjøn, Ligsyn og Obduktionsforretninger. Ogsaa om dette paalagde Ministeriet derfor Fakultet at ytre sig.

I Skrivelse af 13. Septbr. erklærede Fakultet, at det ganske delte Ministeriets Tvivl, om nogen dertil egnet Kandidat under de givne Betingelser vilde indstille sig til Konkurrencen. Der burde formentlig lægges særlig Vægt paa den Omstændighed, at der ved Oprettelsen af den nye Docentpost ikke var Spørgsmaal om en egentlig ny Pengebevilling, men nærmest kun om en midlertidig Disposition over det allerede normerede Beløb. Den paagjældende Professorgage, som efter Prof. Ottos Afgang blev ledig, udgjorde 1500 Rd. + det normerede Lønnings-tillæg af 200 Rd. hvert tredje Aar; naar der nu heraf var blevet tillagt Docenten i Farmakologi en fast, ikke stigende aarlig Lønning af 800 Rd., saa resterede der i Virkeligheden ikke blot 700 Rd., som vare foreslaaede til Lønning for den nye Docent, men ogsaa det Beløb, som vilde fremkomme ved den normerede Stigen af Professorgagen. Den Besparselse, som opnaaedes derved, at de nævnte Docenter sattes paa fast, ikke stigende Lønning — og hvorved der i de siden Etatsr. Ottos Afgang forløbne tre Aar allerede var indvundet en Del —, kunde billigvis komme i Betragtning, naar der var Tale om at udvirke den eventuelle nye Docent Ansættelse som pensionsberettiget Embedsmand. Fakultet havde bragt et Offer ved at andrage paa Ansættelsen af en Docent i Farmakologi med en lavere, ikke stigende Lønning, og dette vilde forhaabentlig bidrage til et heldigt Resultat af Sagen; men i ethvert Tilfælde haabede Fakultet, at der ikke vilde blive inddraget noget af den for Fakultet normerede Lønningssum, som under alle Eventualiteter var nødvendig for det til at supplere den Mangel i Undervisningen, som for Tiden var tilstede. Justitsministeriets Forslag om at gjøre de nødvendige Skridt for at opnaa Henlæggelsen af visse Forretninger fra Stadslægeembedet i Kjøbenhavn med de tilhørende Indtægter til den nye Docentpost, burde formentlig modtages med Tak, ikke blot fordi der herved blev opnaaet en om end ringe Forbedring i de pekuniære Vilkaar, men ogsaa fordi en saadan Henlæggelse af Forretninger maatte anses for aldeles nødvendig for hele Sagens Fremgang.

Ved under 26. Septbr. at sætte Justitsministeriet i Kundskab om Fakultetets Udtalelse, anmodede Undervisningsministeriet først nævnte Ministe-

rium om i Overensstemmelse med sammes gode Tilbud at foretage det videre fornødne til Sagens Fremme. Samtidig paalagde det gjentagende Fakultetet at ytre sig om den i Ministeriets Skrivelse af 13. Juli fremsatte Tanke at indskrænke Omraadet for den nye Docentpost til Retslægevidenskaben alene, med Opgivelse af den offentlige Hygiejne, som under de tidligere Forhandlinger var forudsat som Lærefag under Posten, idet det derhos begjærede en bestemt Udtalelse om Størrelsen af Lønningen. Under 16. Oktbr. foreslog Fakultetet Posten som Docent i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne foreløbig oprettet som en extraordinær Docentpost med 800 Rd. i aarlig Lønning, hvilket udgjorde Halvdelen af den Professorlønning, som nu havde været ledig i flere Aar, og hvis anden Halvdel blev fastsat som Lønning for den ligeledes extraordinære Docent i Farmakologi, idet det derhos bemærkede, at ligesom det i flere Aar havde udtalt sig for at faa den offentlige Hygiejne optaget som Lærefag, saaledes kunde det ogsaa nu kun erklære sig for Ønskeligheden heraf og maatte tilraade, at Docentposten kom til at omfatte begge Fag. Herom meddelte Undervisningsministeriet Justitsministeriet fornøden Underretning ved Skrivelse af 1. Novbr.

I Finanslovudkastet for 1866—67 optog Undervisningsministeriet Forslag om en Bevilling af 800 Rd. som Lønning til Docentposten i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne. Forslaget blev imidlertid ikke modtaget af Rigsdagen, der derimod bevilgede 700 Rd. til Honorar for den eventuelle Docent. Da det maatte anses for nødvendigt, at den paatænkte Konkurrence om Postens Besættelse afholdtes, saa snart dette med det nødvendige Varsel for Deltagerne i samme lod sig gjøre, henledede Undervisningsministeriet ved Skrivelse af 25. Maj 1866 Justitsministeriets Opmærksomhed paa Nødvendigheden af Sagens Fremme, idet det udbad sig Underretning om, hvilke Skridt der vare gjorte til Henlæggelsen af en Del af Stadslægeembedets Forretninger til den omhandlede Docentpost. Undervisningsministeriet begjærede derhos samtidig det lægevidenskabelige Fakultets Erklæring, om det, da det kunde forudses, at den endelige Besættelse af den nye Post først vilde kunne ske efter en længere Tids Forløb, ikke maatte anses for nødvendigt ved en midlertidig Foranstaltning at drage Omsorg for Afholdelsen af Forelæsninger for de studerende over Retslægevidenskaben og i bekræftende Fald et nærmere Forslag om Overdragelsen af disse Forelæsninger til en yngre Mand mod et passende Honorar, der da vilde kunne afholdes af det ved Finansloven til Honorar for den eventuelle Docentpost bevilgede Beløb.

Ved Skrivelse af 10. Juni modtog Fakultetet dette Tilbud. Da det ikke saa sig i Stand til at udpege nogen enkelt, som kunde være særdeles kvalificeret til at holde de herhen hørende Forelæsninger, mente det, at den bedste Vej til at fremme Sagen vilde være den, at det blev Fakultetet tilladt snarest muligt at udstede en Bekjendtgjørelse om, at de, der indtil videre vilde paatage sig at holde Forelæsninger over medicina forensis, anmodedes om at melde sig hos Fakultetets Dekanus. Ved paa denne Maade at faa Underretning om de Personligheder, som kunde have til Hensigt at paatage sig det omhandlede Hverv, vilde Fakultetet bedre sættes i Stand til at foreslaa Ministeriet den eller de dertil mest kvalificerede. Den begjærede Tilladelse meddeltes af Ministeriet under 19. s. M. Efter at Bekjendtgjørelse var udgaaet, indstillede Fakultetet, at det overdroges Dr. med. Tryde at holde Forelæsninger over medicina forensis i Efteraars Halvaaret 1866 mod et Honorar af 350 Rd. Ministeriet bifaldt Indstillingen under 6. Septbr. Ved Skri-

velse af 7. Jan. 1867 overdrog det efter Fakultetets Indstilling Dr. Tryde samme Hverv for Foraars Halvaaret 1867.

Justitsministeriets Svar paa Undervisningsministeriets Skrivelse af 25. Maj 1866 blev afgivet under 11. Juni. Justitsministeriet omtalte heri, at det havde meddelt Københavns Magistrat de mellem Justitsministeriet, Sundhedskollegiet og Undervisningsministeriet førte Forhandlinger og begjæret dets Erklæring om en delvis Udsondring af de nu under Stadslægen henhørende Forretninger og deres Henlæggelse under den eventuelle Docent, om muligt saaledes, at han for deres Udførelse kom til at oppebære de i Pl. 4. Oktbr. 1825 foreskrevne Gebyrer, hvorhos Justitsministeriet under Forudsætning af Magistratens Tilslutning til Forslaget tillige forlangte dets Erklæring om, hvilke Forretninger det i Tilfælde af, at den oven nævnte Ordning gennemførtes, maatte anses for hensigtsmæssigt et henlægge under den eventuelle Docentpost i Retslægevidenskaben. Under 22. Maj modtog da Ministeriet en Svarskrivelse fra Magistraten, af hvilken det fremgik, at Sagen i længere Tid havde henstaaet paa Stadslægens Erklæring, idet denne, forinden han afgav en saadan, havde villet erhverve nærmere praktisk Bekjendtskab til det af ham kort Tid i Forvejen overtagne Embede, samt at Sagen for Øjeblikket endnu savnede Borgerrepræsentationens Tilslutning, før de med Kommunen indledede Forhandlinger kunde tilendebringes. Den af Stadslægen afgivne Erklæring gik imidlertid ud paa, at af Stadslægens nu værende Forretninger de egentlig forensiske, nemlig de retslige Obduktioner, de retslægevidenskabelige Skjen over tvivlsomme Sindstilstande o. s. fr., for saa vidt disse forlangtes af Retterne, samt endelig de retslige Ligsyn kunde, endog særdeles hensigtsmæssig, gaa over til den nye Docentpost, og at ogsaa Stadslægens Deltagelse i de københavnske Apothekerdisciples Examination uden Skade, ja endog til Gavn, kunde lægges under en anden Avtoritet, men at Deltagelse i Jordemødrenes Examination kunde forblive ved Stadslægeembedet, og at af alle de øvrige, egentlig administrative Forretninger, og navnlig af dem, der tjente til at udfinde eller oplyse de københavnske Sygeligheds- eller Dødelighedsforhold, ingen uden Skade kunde skilles fra dette. Idet Magistraten havde forelagt Borgerrepræsentationen Sagen, havde den anbefalet Stadslægens Forslag med Hensyn til de Forretninger, der vilde være at udsondre fra Stadslægeembedet; men Magistraten havde derhos udtalt, at det formentlig ligefrem fulgte af Bestemmelserne i Stadens Vedtægt af 30. Decbr. 1857 § 14 samt af den endelige Afgjørelse, som ved L. 11. Febr. 1863 om Københavns Politis Ordning var truffet angaaende Udredelsen af Udgifterne til den kriminelle Retspleje, at den Godtgjørelse, der som Gage, Honorar eller Sportler maatte blive tilstaaet for Udførelsen af de fra Stadslægeembedet udsondrede Forretninger ikke kom til i nogen som helst Maade at paahvile Kommunen. Justitsministeriet tilføjede, at det, efter hvad Magistraten saaledes havde udtalt, ikke turde nære noget synderligt Haab om at kunne udvirke det i Skrivelse af 25. Apr. 1865 antydede Bidrag til den nye Docents Lønning, da det næppe turde anses for rimeligt, at den lovgivende Magt vilde paalægge Kommunen mod dens Ønske at betale for Udførelsen af de omhandlede Forretninger, der for Tiden bleve besørgede uden særligt Vederlag ved den af Kommunen lønnede Stadslæge. I Skrivelse af 22. Avg. meddelte Justitsministeriet derefter, at Borgerrepræsentationen havde erklæret sig enig med Magistraten i Sagen. Det fastholdt fremdeles den Anskuelse, det i Skrivelse af 11. Juni havde udtalt, om Vanskeligheden af at gennemføre et

Lovforslag, hvorved det paalagdes Kommunen mod dens Ønske at betale for Udførelsen af de her omhandlede Forretninger, og begjærede en Erklæring fra Undervisningsministeriet om, hvorvidt det herefter maatte finde sig foranlediget til at frafalde Krav paa, at der gjordes noget Forsøg i den antydede Retning.

Undervisningsministeriet tilstillede det lægevidenskabelige Fakultet en Afskrift af Justitsministeriets Skrivelse af 11. Juni og forespurgte, hvorvidt det herefter, og da allerede saa lang Tid nu var forløbet, endnu fastholdt uforandret det under 6. Septbr. 1864 gjorte Forslag om en Konkurrence*). Hertil svarede Fakultetet under 8. Juli, at det alligevel ønskede Bemyndigelse fra Ministeriet til at foretage de nødvendige Skridt til at faa en Konkurrence i Retslægevidenskab og Hygiejne afholdt i det paafølgende Aar efter de nærmere Forslag, som Fakultetet tidligere havde indgivet til Ministeriet. Det omhandlede Bidrag til Lønningen forekom nemlig Fakultetet for ubetydeligt i og for sig til at standse Sagen, naar man overhovedet var kommet til den Anskuelse, saaledes som Fakultetet var, at dens Realisation burde tilstræbes, trods de ugunstige Betingelser, som i det hele taget bleve budte den nye Docent. Det blev derpaa ved kgl. Resol af 31. Avg. 1866 bifaldet, at der afholdtes en Konkurrence om en Docentpost ved det lægevidenskabelige Fakultet i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne. Herom meddelte Undervisningsministeriet ved Skrivelse af 5. Septbr. 1866 Justitsministeriet Underretning, idet det tilføjede, at der herved intet Hensyn var taget til den tidligere paatænkte Henlæggelse til samme af nogen Del af Stadslægeembedets Funktioner Ved Skrivelse af 10. Septbr. paalagde imidlertid Undervisningsministeriet Fakultetet i Bekjendtgjørelsen om Konkurrencens Afholdelse at optage det fornødne om, at af de hidtil til Stadslægeembedet hørende Funktioner vilde de retslige Obduktioner, de retslægevidenskabelige Skjøn over tvivlsomme Sindstilstande, for saa vidt disse forlangtes af Retterne, de retslige Ligsyn samt Stadslægens Deltagelse i de kjøbenhavnske Apothekerdisciples Examination blive overdragne til den nye Docent uden særligt Vederlag. Under s. D. meddelte det Justitsministeriet, at det fastholdt sit Ønske om, at visse hidtil til Stadslægeembedet hørende Funktioner henlagdes til den paatænkte Docentpost, uagtet intet særligt Vederlag kunde tilvejebringes derfor. Efter Justitsministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling blev det derpaa ved kgl. Resol af 10. Novbr. bifaldet, at de i Instr. for Stadsfysikus i Kjøbenhavn af 23. Marts 1813 § 8 nævnte forensiske Forretninger, — nemlig de retslige Obduktioner, de retslægevidenskabelige Skjøn over tvivlsomme Sindstilstande osv., for saa vidt disse forlangtes af Retterne, samt endelig de retslige Ligsyn — fra den Tid at regne, da den paatænkte nye Docentpost i Retslægevidenskab traadte i Virksomhed, udsondredes fra det ved L. 4. Marts 1857 §§ 11 og 13, jfr. Vedtægt for Kjøbenhavns Kommunalanliggende af 30. Decbr. 1857 § 9, oprettede Stadslægeembede i Kjøbenhavn og henlagdes under Docenten i Retslægevidenskab. Herom underrettedes Konsistorium og det lægevidenskabelige Fakultet ved Skrivelse fra Undervisningsministeriet af 22. Novbr.

Efter at Konkurrencen var blevet afholdt og Dr. med. Gædeken af Ministeriet beskikket til Docent i Retslægevidenskab og offentlig Hygiejne fra 1. Jan. 1868 at regne, bleve de nævnte forensiske Forretninger udsondrede fra Stadslæge-

*) Disse Forslag ville findes i et senere Afsnit.

embedet og henlagte til denne Docentpost, hvorom Justitsministeriet under 11. Jan. 1868 gjorde Meddelelse til Undervisningsministeriet, der videre underrettede Konsistorium, Fakultetet og Docent Gædeken herom.

b. Afgjørelser med Hensyn til Universitetslærernes Embedsomraade.

Da der i Efteraaret 1864 opstod Spørgsmaal om Lektor Withs Udnævnelse til det da ledige Professorat, begjærede Ministeriet under 19. Septbr. 1864 det lægevidenskabelige Fakultets Udtalelse om, hvorledes den ham ved hans Beskikkelse til Lektor i medicinsk Klinik i Følge kgl. Resol. af 23. Juni 1862 paalagte Forpligtelse, tillige at docere en eller anden Disciplin af den praktiske Medicin*), i den forløbne Tid af ham var blevet opfyldt, ligesom ogsaa om, hvorvidt det vilde være rettest at forbinde samme Forpligtelse med hans Udnævnelse som Professor.

Fakultetet udtalte i denne Anledning under 22. Oktbr. s. A., at det specielle Hverv, som var blevet Lektor With overdraget, nemlig at docere Læren om Lægemidlernes Virksomhed og Anvendelsesmaade, indtil den den Gang ledige Docentpost i Farmakologi igjen blev besat, utvivlsomt maatte bortfalde ved den senere skete Udnævnelse af Prof. Warnecke til ekstraordinær Docent i Farmakologi; og naar Lektor With ikke siden, i Henhold til den almindelige Forpligtelse, havde udstrakt sin Virksomhed som Docent ud over selve den medicinske Klinik, saa var dette tilstrækkelig begrundet ved det allerede betydelige Arbejde, som den for ham endnu nye Stilling som klinisk Lærer maatte medføre, og senere tillige derved, at det overvejende Flertal af de studerende var fraværende i Krigen. Heller ikke havde han fra Fakultetets Side modtaget nogen Opfordring dertil. Fakultetets Flertal mente imidlertid, at den nævnte Forpligtelse burde fastholdes ogsaa ved Lektor Withs Udnævnelse til Professor, idet det hermed tilsigtede, at der gaves ham Paalæg om ved Siden af den egentlige kliniske Virksomhed at holde Forelæsninger over et eller andet Afsnit af hans specielle Fag, Læren om de indvortes Sygdomme og deres Behandling, eller en dermed i nøjeste Sammenhæng staaende Disciplin, saaledes at Valget af Æmnet for hver Forelæsningsrække blev afhængigt af ham selv eller afgjort ved Overenskomst med de øvrige Medlemmer af Fakultetet, saafremt særlige Forhold maatte foranledige disse til at anmode ham om at foredrage et eller andet bestemt Æmne.

Hertil bemærkede Lektor With i et Separatvotum, at en i saa almindelige Udtryk affattet Forpligtelse („med Forpligtelse til tillige at docere en eller anden Disciplin af den praktiske Medicin“), paa Grund af sin Ubestemthed og Mangel paa Begrænsning, formentlig var mindre vel skikket til at opfylde sin Hensigt. Denne kunde dog kun være at paalægge vedkommende Docent ved Siden af den praktiske kliniske Virksomhed i en theoretisk Forelæsning at behandle saadanne Æmner, der ikke laa uden for den Retning, hvori han tidligere havde udviklet sig; men Udtryk som „den praktiske Medicin“ vare saa omfattende, at derunder med Lethed kunde henføres Discipliner, der laa ham temmelig fjærnt, og skjønt det burde forudsættes, at man altid vilde tage de hertil nødvendige Hensyn, kunde det

*) Lindes Medd. 1857—63 S. 157.

dog ikke være andet, end at den blotte Mulighed af, at saadanne Hensyn kunde tilsidesættes, maatte virke trykkende og forstyrrende paa vedkommende Docents Studier. Fakultetet syntes ogsaa at have haft dette for Øje, idet det til sin Erklæring om, at den nævnte Forpligtelse burde fastholdes, tilføjede en Udtalelse, der indeholdt en ganske bestemt Fortolkning af hin almindelige Bestemmelse; men forholdt dette sig saaledes, hvorfor da ikke formulere Forpligtelsen paa en saadan Maade, at der ikke kunde lægges andet ind i den, end hvad der tilsigtedes? Han vilde derfor finde det rigtigere, at hint Paalæg formuleredes saaledes: „med Forpligtelse til efter frit Valg at docere et eller andet Afsnit af hans specielle Fag, Læren om de indvortes Sygdomme og deres Behandling“. Et andet Spørgsmaal var det imidlertid, om det var rigtigt at paalægge, specielt den medicinsk-kliniske Docent en saadan Forpligtelse, i hvilken Henseende der formentlig kunde gjøres grundede Tvivl gjældende. For det første maatte det være paafaldende, at et saadant Paalæg ikke havde fundet Sted med Hensyn til hans umiddelbare Forgængere i den medicinsk-kliniske Docentpost, Etatsraaderne Christensen og Fenger, der begge fandt fuld Anvendelse for deres Kræfter i deres kliniske Virksomhed, ligesom noget lignende heller ikke havde været Tilfældet med de kirurgisk-kliniske Docenter. Udfordrede den medicinske Klinik da nu mindre Arbejde end tidligere, eller mente man, at den yngre Docent med mindre Anstængelse end den ældre kunde opfylde sine Forpligtelser som Kliniker? Men maaske var der for Øjeblikket enkelte Discipliner, der savnede deres Repræsentanter i Fakultetet, og som det var ønskeligt, at navnlig den medicinsk-kliniske Docent skulde overtage? Men dette var næppe Tilfældet. Der var jo truffet en Bestemmelse med Hensyn til de Prof Otto tidligere underlagte Lærefag, og Fakultetet udtalte jo udtrykkelig, at den nærmeste Hensigt kun var at give ham (With) et Paalæg om ved Siden af den kliniske Virksomhed at docere et eller andet Afsnit af hans specielle Fag, Læren om de indvortes Sygdomme og deres Behandling men denne Disciplin havde jo allerede sin Repræsentant i Konf. Bang. Skulde en senere Omordning af Fagene, Oprettelsen af nye eller Nedlæggelsen af ældre Docentposter anses for hensigtsmæssig, turde det ganske sikkert blive nødvendigt, at Docenten i medicinsk Klinik tillige overtog en anden beslægtet Disciplin; men dertil udfordredes næppe nogen for ham specielt fremhævet Forpligtelse, da en saadan almindelig Forpligtelse formentlig paahvilede enhver Docent, naar Omstændighederne fordrede det. Da han (With) udnævntes til Lektor i medicinsk Klinik efter den to Aar i Forvejen afholdte Konkurrence, kunde der være Grund tilstedet til specielt for ham at fremhæve denne Forpligtelse, idet man da, i Overensstemmelse med en den Gang paatænkt Udsondring af Farmacien fra det medicinske Fakultets Omraade, samtidig med hans Udnævnelse til klinisk Docent overdrog ham at docere Farmakodynamik, indtil Posten i Farmakologi efter Prof. Ottos Afgang atter blev besat, et Hverv, der borfaldt ved Prof. Warnces senere Udnævnelse til denne Docentpost. Men nu, da saadanne særlige Forhold ikke længer eksisterede, da en endelig Ordning var vedtaget angaaende Farmakologi og Medicina forensis, og de øvrige Discipliner doceredes af de normerede Docenter, nu syntes en saadan for ham blandt de øvrige Docenter specielt fremhævet Forpligtelse ikke at være nødvendig. Han udtalte derfor det Ønske, at den ved hans Udnævnelse til Lektor tilføjede Forpligtelse „at docere en eller anden Disciplin af den praktiske Medicin“ borfaldt som uhensigtsmæssig og overflødig, eller at Bestemmelsen for-

muleredes saaledes: „med Forpligtelse til ved indtrædende Vakance at docere et eller andet Afsnit af den almindelige og specielle Therapi“, idet han næppe behøvede at tilføje, at han efter bedste Evne skulde søge at opfylde enhver Forpligtelse, som Ministeriet i saa Henseende maatte paalægge ham.

Til Lektor Withs Separatvotum knyttede Fakultetet endnu nogle Bemærkninger. For saa vidt denne i sin Argumentation kun paaankede Muligheden af, at der skulde kunne gives det omhandlede Paalæg en Udstrækning og Anvendelse, som laa ganske uden for det dermed tilsigtede Formaal, kunde det dog næppe antages, at Hensynet til denne blotte Mulighed virkelig skulde kunne indvirke forstyrrende paa den kliniske Docents Studier, og der syntes her, efter Fakultetets oven staaende Udtalelse angaaende Paalægets Mening, ikke at være Anledning til at imødegaa ham nærmere. Flertallet kunde i øvrigt intet have imod, at Forpligtelsen formuleredes paa en Maade, som var overensstemmende med dets egen, oven for udtalte Tanke, hvilket dog ikke ganske var Tilfældet med det af Lektor With i saa Henseende fremsatte Forslag. Naar Lektor With derefter udtalte sig mod Forpligtelsen selv, ogsaa i den Betydning, der efter Flertallets Mening burde tillægges den som formentlig uhensigtsmæssig og overflødig, og herved først støttede sig til den Omstændighed, at et lignende Paalæg ikke havde været givet hans nærmeste Forgængere i den kliniske Docentpost, kunde der vel herimod med rette henpeges paa den senere indtraadte, ikke uvæsentlige Forandring af Lønningsforholdene, hvorved Docenten nu, i det mindste mere end før, var sat i Stand til at anvende sine Kræfter udelukkende i Studiets Tjeneste; men selv bortset herfra, kunde dog den tidligere Undladelse ikke indeholde nogen Grund til ogsaa nu at lade Paalæget falde, saafremt man imidlertid var kommet til Erkendelse af, at det rettest burde fastholdes, og det maatte her ikke overses, at det netop var den i den forud gaaede Periode indhøstede Erfaring, som bragte Fakultetet til at ønske Forpligtelsen udtrykkelig optaget i Dr. Withs Udnævnelse til Lektor. For øvrigt gjaldt selve den paaberaabte Kjendsgjerning ikke for en noget længere tilbage liggende Tid, idet Konf. Bang i sin Tid overtog den kliniske Undervisning samtidig med at holde Forelæsninger over den indvortes Sygdomslære.

Den anden af Lektor With anførte Grund led paa, at for Tiden alle Discipliner havde deres Repræsentanter i Fakultetet, at der altsaa nu ikke gaves noget Savn at udfylde i Rækken af Forelæsninger; men om end denne Paastand maaske kunde have sin Rigtighed, for saa vidt Talen var om de blotte Examensfag efter den nu værende Ordning, saa var det dog ingenlunde vanskeligt at udpege Discipliner og Afsnit af Sygdomslæren, som man i det videnskabelige Studiums Interesse i høj Grad kunde ønske dels fremdragne, dels underkastede en fyldigere, mere udtømmende Behandling, end der efter Forholdenes Natur kunde blive dem til Del i den systematiske, den hele Lære Kursus efter Kursus gennemgaaende Forelæsning. Til en saadan mere monografisk Bearbejdelse og Sammenstilling efter særlige Synspunkter fandtes der overalt i Sygdomslæren rigeligt Stof, og det kunde ikke betvivles, at Forelæsninger af denne Art, især vel beregnede for ældre studerende, vilde kunne stifte væsentlig Nytte, ligesom et hertil sigtende Paalæg for Docenten selv kun kunde indeholde en Opfordring til at samle sine kliniske Erfaringer og lede sine Studier i en Retning, der vilde være i hans egen vel forstaaede Interesse lige over for det mere spredte og til en vis Grad af Tilfældet afhængige Præg, som tilhørte den egentlig kliniske Virksomhed. Det utvungne

Valg af Retning og Stof, saa længe han efter Forholdene kunde være fritaget for at holde en systematisk Forelæsning, stillede netop den kliniske Docent paa en særdeles heldig Fod, en Omstændighed, som for en stor Del vilde falde bort, hvis ved indtrædende Vakance den hele Undervisning i den indvortes Sygdomslære skulde blive lagt i hans Haand, og Lektor Withs subsidiære Forslag, der havde Hensyn til en saadan Vakance, gik altsaa ud paa noget helt andet, end hvad der i Flertallets Indstilling nærmest var paatænkt.

Ministeriet tiltraadte Flertallets Anskuelse, og efter at det i saa Henseende havde nedlagt Forestilling for Kongen, blev Lektor With ved kgl. Resol. af 21. Novbr. 1864 udnævnt til Professor ordinarius i medicinsk Klinik ved det lægevidenskabelige Fakultet, dog saaledes, at han skulde være pligtig til, ved Siden af den egentlige kliniske Virksomhed, efter sit eget frie Valg eller efter Opfordring af og Overenskomst med Fakultetets øvrige Medlemmer, at holde Forelæsninger over et eller andet Afsnit af hans specielle Fag, Læren om de indvortes Sygdomme og deres Behandling eller en dermed i nøjeste Sammenhæng staaende Disciplin.

— I den Skrivelse, hvorved Bestyrerne af det zoologiske og det zootomisk-fysiologiske Museum gjorde Forslag om, hvilke Gjenstande der egnede sig til at overgaa fra det sidst nævnte Museum til det zoologiske*), var det bemærket, at de ikke ansaa de ved Prof. Panums Udnævnelse af Ministeriet brugte Udtryk „Professor i Fysiologi og komparativ Anatomi“ som indeholdende nogen særlig Forpligtelse for ham til at holde specielle Forelæsninger over komparativ Anatomi, da de antog, at ikke en Gang afdøde Prof. Eschricht, fra hvis Udnævnelse eller Bestalling hine Udtryk formodentlig vare bibeholdte, havde nogen særlig Forpligtelse til at holde Forelæsninger i denne Retning, og det omspurgte Fag nu indtog en ganske anden Stilling, saa vel til Fysiologien som til Zoologien, end tidligere. Ved under 25. Jan. 1865 at indsende denne Skrivelse til Ministeriet, henledede Konsistorium dets Opmærksomhed paa, om det ikke maatte være rettest, at dette Punkt gjordes til Gjenstand for Forhandling med det lægevidenskabelige Fakultet, og at der, hvis Fakultetet tiltraadte den Opfattelse, der i Betænkningen var gjort gjældende, herom udvirkedes en udtrykkelig Føstemmelse.

Efter Foranledning af Ministeriet udtalte Fakultetet sig herom under 18. Marts. Det erklærede, at lige saa lidt som det ved i sin Tid at gjøre Indstilling om Prof. Panums Udnævnelse havde paatænkt, at det skulde overdrages ham at holde særlige Forelæsninger over komparativ Anatomi, lige saa lidt kunde det efter Fysiologiens nu værende Udvikling anse det for nødvendigt eller ønskeligt, at der gaves den fysiologiske Docent et saadant Paalæg, hvorved han blev bundet til mere udferlig at foredrage en enkelt bestemt Side af Videnskabens Grundlag. Efter i Overensstemmelse hermed at have nedlagt allerunderdanigst Forestilling, blev det ved kgl. Resol. af 7. Apr. 1865 bifaldet, at den Prof., Dr. med. Panum i Følge hans Udnævnelse til bemeldte Lærerpост paahvilende Forpligtelse til særlig at docere den komparative Anatomi bortfaldt.

*) Se under Afsnittet: Videnskabelige Samlinger og Anstalter.

4. Forskjellige Afgjørelser angaaende Universitetets Lærere og Censorer.

I et til Ministeriet indgivet Andragende anholdt Prof. R. Nielsen om en aarlig Understøttelse af 1423 Rd. til Udgivelsen af „Grundideernes Logik“. Herom bemærkede Ministeriet i Skrivelse til Konsistorium af 28. Apr. 1865, at det, om der ellers skulde findes Føje til at udvirke Ansøgeien det attraaede fulde Beløb, vilde være umuligt at afholde en saa stor Understøttelse af den under Ministeriet henlagte Konto til Understøttelser for Videnskabsmænd og videnskabelige Formaals Fremme samt til Rejsestipendier. Paa den anden Side ansaa Ministeriet det for beklageligt, om Forfatteren af Mangel paa pekuniære Midler skulde nødsages til at opgive sin Plan om Udgivelsen af dette Arbejde, hvoraf der efter Ansøgningens Indhold syntes at loves Videnskaben et Udbytte af en særdeles Betydning, og dette saa meget mere, som det nærmest var Forfatteren om at gjøre at faa det første og mulig ogsaa det andet Bind udgivne for at overvinde de Hindringer, som de øjeblikkelige Forhold lagde i Vejen for i tysk Oversættelse at skaffe Værket Indgang i Udlandet. Ministeriet var derfor tilbøjeligt til af den nævnte Konto at udvirke Prof. Nielsen et saa stort Bidrag til Værkets Fremme, som der lod sig forene med de Krav, som Kontoen i øvrigt efter sit Formaal i det hele havde at fyldestgjøre. Men en saadan Understøttelse vilde i ethvert Fald ikke kunne blive stor nok til, at Værket alene ved den kunde udkomme, hvorfor Forfatteren tillige andetsteds fra maatte forbiøjes til Udførelsen af sit literære Forehavende. I denne Henseende havde Ministeriet tænkt sig, at der af Konsistorium kunde tiltaas ham Fritryk, og at der fra Universitetets Side, under de omtalte øjeblikkelige, saa extraordinært uheldige Forhold for Udgivelsen og med Hensyn til den Forbindelse, hvori dette Arbejde stod med Prof. Nielsens Opgave som Universitetslærer, end videre kunde være Føje til at yde et Pengetilskud af 3 à 400 Rd. Dette maatte vel nærmest være at afholde af Universitetets Konto for Udgifter til videnskabelige Formaals Fremme. Under en modsat Eventualitet turde det formentlig vel lade sig forsvare at lade dette Bidrag undtagelsesvis afholde af Universitetets extraordinære Udgiftskonto. Ministeriet tilføjede endelig, idet det i øvrigt begjærede Konsistoriums Erklæring om Sagen, at der mulig lod sig træffe et Arrangement med den Gyldendalske Boghandel om Overtagelsen af Forlaget mod et mindre kontant Pengetilskud end det, der maatte antages for det ringeste, naar Forfatteren selv forlagde Værket.

I Skrivelse af 17. Maj 1865 udtalte Konsistorium sig udførligere om Sagen. Det bemærkede, at Andragendet gik ud paa en aarlig Understøttelse af over 1400 Rd. for et Tidsrum af 12 à 14 Aar, i hvilket Prof. Nielsen ventede at blive færdig med det paagjældende Værk, naar et Hæfte paa omtrent 30 Ark udkom hvert Aar, samt at den forlangte Sum indbetattede ej blot samtlige Udgifter ved Udgivelsen af et saadant Hæfte om Aaret, men tillige et Honorar for Forfatteren af 30 Rd. for Arket eller 915 Rd. aarlig, uden at det i øvrigt i Andragendet omtaltes, hvorledes der skulde forholdes med Forlagsretten. Konsistorium ansaa det for at være i højeste Grad betænkeligt, om Universitetets Midler skulde anvendes til at yde Universitetslærere Honorar eller Bidrag til Honorar for de af dem udgivne Skrifter. Ligesom dette vilde være noget aldeles

nyt og usædvanligt, saaledes vilde det vistnok, naar det blev almindelig bekjendt, paadrage Universitetet den skarpeste Kritik fra forskjellige Sider, idet man ikke uden Feje vilde finde det stødende, at Universitetslærere, foruden deres Løn og andre Embedsindtægter, under Navn af Honorar oppebare yderligere, aldeles extra-ordinære Pengefordele af Universitetet for deres literære og videnskabelige Virksomhed. Konsistorium mindede i denne Henseende om de Angreb, som ved Lønningslovens Behandling i Rigsdagens 9. Session (Folketingstid. S. 3324 ff.) fra dette Synspunkt gjordes paa Professorernes Fritryk, uagtet denne fra gammel Tid stedfindende Indretning dog kun paa en indirekte Maade og i alt Fald kun i et højest ubetydeligt Omfang under visse Omstændigheder kunde blive til nogen Indtægt for de vedkommende Professorer. Det vilde ogsaa let ses, at man ved den her omhandlede Foranstaltning vilde give Anledning til højest farlige og mislige Konsekvenser for Fremtiden, idet det, naar man først en Gang var kommet ind paa denne Bane, vilde være vanskeligt at nægte andre Universitetslærere, som i deres Fag vare i Stand til at præstere Arbejder af ikke ringere videnskabelig Betydning end Prof. Nielsens, en lige Begunstigelse. De anførte Betæneligheder foregedes endnu mere, naar man saa hen til, at der her handledes om for længere Tid at tilsikre en Professor et Honorar, som efter vore Forhold næsten aldrig opnaaedes for rent videnskabelige Arbejder, med mindre disse vare bestemte til Brug for de studerende. For saa vidt man, hvad dog ikke fremgik af Andragendet, tænkte sig Understøttelsen indskrænket til 1 à 2 Bind, bemærkede Konsistorium, at det ikke tydeligt saas, hvor stor en Del af det hele Værk dette vilde være; men det syntes, at der i alt Fald ved 1 à 2 Bind maatte forstaas noget mere end 2 Hæfter à 30 Ark. Men selv om den her nævnte Understøttelse virkelig for Øjeblikket kun skulde tilstaa for en begrænset Tid af 1 eller 2 Aar, kunde det vistnok med Sikkerhed forudsiges, at man næppe vilde kunne undslaa sig ved at fortsætte den, naar det senere skulde vise sig, at Værkets Udgivelse ellers maatte standse.

Hvad dernæst angik Ministeriets Henstilling, at Prof. Nielsen mulig af Konsistorium kunde erholde Fritryk til det her omhandlede Skriffs Udgivelse, bemærkede Konsistorium, at ligesom det allerede tidligere havde tilstaaet Prof. Nielsen Fritryk i et stort Omfang og navnlig ogsaa til 1ste Hæfte af „Grundideernes Logik“, saaledes vilde det heller ikke for Fremtiden undlade at imødekomme hans Ønsker saa meget som muligt i denne Retning, naar han derom henvendte sig til Konsistorium; men det vilde aldeles stride mod Fritrykskontoens Bestemmelse, saa vel som mod de andre Professorers lige Ret til at nyde godt af samme, om man for længere Tid forud vilde lægge Beslag paa dens smaa Midler til Fordel for en enkelt, og Konsistorium kunde derfor ikke forud forpligte sig til, i kortere eller længere Tid, hvert Aar at tilstaa Prof. Nielsen Fritryk. At denne Konto under ingen Omstændigheder kunde benyttes til Udredelsen af noget Honorar, var en Selvfølge.

Konsistorium bemærkede sluttelig, at det efter den Maade, hvorpaa det i Henhold til det foranførte troede at burde stille sig til Sagen, formentlig blev overflødigt at udtale sig angaaende den i Slutningen af Ministeriets Skrivelse antydede Ordning af dette Anliggende ved Arrangement med den Gyldendalske Boghandel.

Videre er ikke foretaget i denne Sag.

— Efter Indstilling fra Universitetets da værende Rektor, Prof. H. N. Clausen, har Konsistorium under 16. Septbr. 1865, med Samtykke af Bestyrelsen for den polytekniske Lærestalt, bifaldet, at der paa Universitetets Bekostning anbragtes en Mindetavle af Marmor til Ihukommelse af Hans Christian Ørsted paa den, den polytekniske Lærestalt nu tilhørende Gaard i Studiestræde, hvor han levede en lang Række af Aar indtil sin Død. Udgiften afholdtes af Konsistoriums Normalsum. Inskriptionen paa Mindetavlen er følgende:

Hans Christian Ørsted

boede her

som Professor ved Universitetet

fra Oktober 1824

til sin Dødsdag d. 9. Marts 1851.

— I Anledning af Professorerne Panums og Warnckes Ansættelse i det lægevidenskabelige Fakultet, forespurgte Dekanus, i hvilken Orden disse Professorer skulde indtage deres Pladser i Fakultetet Ministeriet begjærede herover Konsistoriums Erklæring, der afgaves under 8. Juni 1864. Konsistorium ansaa det, hvad Prof. Panum angik, for utvivlsomt, at han i Fakultetet indtog Plads efter Prof. Saxtorph. Ved Prof. Panums Udnævnelse til Professor i Fysiologi og komparativ Anatomi ved Københavns Universitet var der ikke ganske i Almindelighed tillagt ham Anciennitet fra hans Ansættelse ved Universitetet i Kiel den 3. Marts 1853; men hans Bestalling indeholdt kun, at hans Tjenestetid med Hensyn til de lovmæssige Alderstillæg, hvortil han som Universitetsprofessor havde Adgang, skulde beregnes fra den sidst nævnte Dato. Denne særlige Bestemmelse med Hensyn til Beregningen af hans Tjenestetid, for saa vidt Alderstillægene vedkom, kunde selvfølgelig ikke give ham Anciennitet her ved Universitetet fra en tidligere Dato, end hans Ansættelse som Professor ved dette. Prof. Panums Plads i det lægevidenskabelige Fakultet vilde altsaa være at bestemme herefter, saaledes f. Ex. med Hensyn til Indtrædelse i Konsistorium efter Anciennitet og ved Lektionskatalogens Affattelse. Konsistorium henledede yderligere Opmærksomheden paa, at medens der ved den kgl. Resol. af 12. Juni 1847 forhen var tillagt Lektorerne ved Sorø Akademi Anciennitet lige med Professorerne ved Københavns Universitet, saaledes at deres Anciennitet, naar de forflyttedes til Professorater ved Universitetet, skulde regnes dem til gode fra den Tid, de udnævntes til Lektorer ved Akademiet, havde en lignende Bestemmelse ingen Sinde været gjældende for Universitetslærere i Kiel. Ved Konferensraad Hauchs Udnævnelse til Professor i Æsthetik ved Københavns Universitet medførte netop den Omstændighed, at han senest havde været Professor ved Universitetet i Kiel, at hans Anciennitet ikke kunde beregnes fra hans tidligere Ansættelse som Lektor ved Sorø Akademi, fra hvilket han ikke umiddelbart var gaaet over til Københavns Universitet, jfr. Lindes Medd. 1857—63 Side 172. — Hvad Prof. Warncke angik, kunde den Omstændighed, at der samtidig med hans Udnævnelse til extraordinær Docent i Farmakologi var tillagt ham Titel af Professor, med Rang efter Rangforordningens 5. Klasse Nr. 8, ikke udøve nogen Indflydelse paa hans Plads i Fakultetet. Denne maatte efter hans Stilling som extraordinær Docent utvivlsomt være efter Fakultetets normerede Docenter, hvilket saaledes vilde være at iagttage ved Lektionskatalogens Affattelse.

Endelig tilføjede Konsistorium, at da det ved kgl. Resol. af 1. Septbr. 1850 var fastsat, at Adgangen til de Friboliger og Huslejeportioner, som hidtil havde været opterede efter Anciennetet i Konsistorium, skulde staa lige aaben for alle i normerede Pladser ansatte Professorer efter deres Anciennetet, beregnet fra deres første faste Ansættelse ved Universitetet, vilde Optionsordenen for de to da værende Lektorer i det lægevidenskabelige Fakultet og Prof. Warneke, for saa vidt de i sin Tid indtraadte i normerede Professorpladser, være at bestemme efter deres første Udnævnelse, henholdsvis som Lektor og extraordinær Docent, medens Prof. Panums Ansættelse som Professor i Fakultetet vilde bestemme hans Plads i Optionsrækken.

I Skrivelse af 14. Juli 1864 erklærede Ministeriet sig enigt med Konsistorium i, at Prof. Panum i Fakultetet indtog Plads efter Prof. Saxtorph, og at Prof. Warnces Plads som extraordinær Docent blev efter Fakultetets normerede Docenter, ligesom det bifaldt det af Konsistorium ytrede med Hensyn til Optionsordenen.

— Det lægevidenskabelige Fakultet androg, da det stundom var vanskeligt for Censor og Suppleant ved den medicinske Klinik at udføre Censurforretninger, hos Sundhedskollegiet paa, at der enten maatte blive udnævnt en anden Censor og Suppleant i medicinsk Klinik, eller at der maatte blive udnævnt en Suppleant til. Kollegiet gjorde i denne Anledning i Skrivelse til Fakultetet af 25. Jan. 1868 opmærksom paa, at Suppleanterne ikke udnævntes til at deltage i Censuren i noget bestemt Fag; hvis derfor den ene ikke kunde være tilstede ved enkelte Lejligheder, vilde Savnet kunne afhjælpes ved at tilkalde en anden.

— I Følge Frd. af 26. Jan. 1821 § 9 og 30. Decbr. 1839 §§ 10 og 11 paalaa det Generalavditoren ved Landmilitæretaten at møde som Censor ved de juridiske Examina. Efter Ansøgning fra den da værende Generalavditør, Gehejme-konf. A. W. Scheel, hvem disse Møder nogle Gange havde paadraget længere Tids Upasselighed, blev denne ved kgl. Resol. af 20. Decbr. 1870 for sin Person fritaget for hin Pligt.

— I Anledning af en Forespørgsel fra Notarius ved det juridiske Fakultet, Overretsprokurator Mundt, om hans Stilling som Notarius ved Fakultetet vilde være til Hinder for, at han overtog det ham tilbudte Hverv at være fast Censor ved de juridiske Examina, har Fakultetet under 12. April 1871 svaret ham, at det ikke skjønnede, at hans Stilling som Notarius udelukkede ham fra at overtage Funktionen som fast Censor, dersom Ministeriet vilde udnævne ham dertil.

III. Forelæsninger, Øvelser og Examina.

1. Bestemmelser, vedrørende alle eller flere Fakulteter.

Det er i Lindes Medd. f. 1857—63 S. 186 berørt, at Ministeriet under 28. Juli 1862 anmodede Konsistorium om at lade samtlige Fakulteter tage under Overvejelse, om der ikke maatte være Grund til for disse at søge samme Regel om toaarige Forelæsningsplaner givet, som den, der, aabenbart i de studerendes Tarv, ved Frd. 30. Decbr. 1839 § 2 er bestemt for det juridiske Fakultet, hvilket Fakultet det er paalagt hvert andet Aar at udarbejde en toaarg detailleret Studieplan over alle de Foredrag, som hore under den Forelæsningscyklus, der